Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-602775-p0001-6

P. n. 4.

Pa. 84.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-602775-p0002-2

16

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-602775-p0003-7

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-602775-p0004-3

ΓΕΛΑΣΙΟΥ ΤΟΥ ΚΥΖΙΚΗΝΟΥ

ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΝ ΝΙΚΑΙΑ ΑΓΙΑΝ ΣΥΝΟΔΟΝ ΠΡΑΧΘΕΝΤΩΝ.

ΤΑ ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ ΤΡΙΤΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΤΗΣ ΕΝ ΕΦΕΣΩ ΣΥΝΚΡΟΤΗΘΕΙΣΗΣ.

ΣΥΝΟΨΙΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΩΝ ΣΥΝΟΔΩΝ, ΠΟΥ, ΚΑΙ ΠΟΤΕ, ΚΑΙ καὶ ὑπὸ τίνων ἑκάστη αὐτῶν συνήχθη.

In Bibliopolio Commeliniano.

cIↃ IↃ c IV.

ÆQVO LECTORI S.

VERVM illud est, amice lector, quod Theodorus Peltanus V.C. monuit. Is enim, cum vnicum huius Ephesini concilii exemplar è Bauarica bibliotheca nactus, Latinam eius interpretationem aggressus esset; eoq; Romam misso, & Cardinalis Sirleti studio cum vetere Vaticanæ bibliothecæ codice accurate collato; post etiam alio exemplari è Fuggerica bibliotheca suppeditato & libris istis inter se comparatis, perspexisset quanta passim eorum esset diuersitas, eiusq; diuersitatis aliquod etiam specimen exhibuisset: hac monitione præfationem claudit; Ex collatione ista vtcumq; posse colligi, quanta Græcorum codicum supellectili eum instructum esse oporteat, qui Acta hæc integre atque emendate suis typis Græce velit procudere: nec enim satis fore si vnum aliquod exemplar obiter descriptum ad manum habeat typographus: sed tum demum operæpretium futurum esse, si multis hinc inde conquisitis, iisq; vel per typographum, vel per alios idoneos accurate inter se collatis instituatur editio. Recte igitur idem Peltanus fecisset, & præclare de republica meritus fuisset, si vel cum Latina editione, vel non multo post, Græcam quoq; in lucem protulisset, sic enim qui fontes ipsos haurire, & Græca cum Latinis cõiungere amant, iucundum & salutare animo suo pabulum inuenissent. Facile certe id tanto viro fuisset, qui pluribus annis in Italia & Germania linguas publice magna cum laude docuit: qui tot & tam bonis eam ad rem exemplaribus instructus fuit, tantaq; insuper magnorum principum gratia floret, vt si ex aliis quoq; bibliothecis alia petiuisset, absque vllo negotio adipisci potuisset: & deniq; quod haud exiguum est, sociorum quoque promptissimas hanc ad rem suppetias habiturus fuisset. Nec item difficile fortasse fuisset aut Ingolstadianos vel Augustanos, aut Romanos Venetosve typographos ad suscipiẽdam editionẽ inducere; qui magnorum virorum auctoritatem facile in talibus sequuntur. Itaq; hactenus inhibendum mihi gressum existimaui, & exspectandum, an idem ipse Peltanus, vel alius quispiam eius instinctu, eam Spartam suscepturus esset. Tandem cum XIV annos & amplius eam prouinciam vacare cernerem, non putaui diutius esse deserendam. Principio quidem me deterrebat exemplarium penuria: quippe quod vnum dumtaxat vetus & alterum exdescriptum expiscari potuissem. Tandem tamen, considerata veteris libri bonitate, animum addente studio & diligentia, satius fore putaui, si fideli hoc exemplari fretus editionem cito exhiberem, quam si cum pluribus collatam in tam seros annos promerẽ. Cũ ergo C.V. Ioãnes Pistorius duo ista exemplaria, apographum quidem è sua propria, archetypon vero ex Reuchliniana bibliotheca, penes se haberet; iussu illustrissimi principis nostri cum eo egi, vt alterius χρῆσιν, alterius κτῆσιν nobis concederet; bona tamen illustriss. Marchionis Thurlacensis venia in cuius possessione nũc est bibliotheca Reuchliniana. Itaq; optimi principis auspiciis opus aggressus, Deo adiutore ad finem perduxi. Cuius editionis vt aliquam tibi rationem hic reddam; id operam dedi, vt exemplaris præscriptũ fideliter exprimeremus. Et cum apographum multis in locis ad Peltani versionem accommodatũ esse animaduerterem, vbi absq; aliqua veteris iniuria fieri posse videbatur, recens sequi nõ recusaui, præsertim in capitum sectione; quæ plures sæpe in vno eodemq; facit paragraphos: quippe quod eam haud malo consilio factam putarem. aliquibus tamen in locis, si verũ fatendum est, vetus sequi maluissemus, in quo nullæ sunt eiusmodi capitum intercisiones. In periodorum distinctionib. apographum passim pro commatis seu hypodiastolis vsurpauit cola, hoc est puncta suspensa seu gemina: quæ etsi plerumq; cum eo retinuimus, tamen alicubi etiam ad veteris libri præscriptum mutauimus. In scriptura ceterã tã religiosi fuimus, vt vel ea quæ à recepta cõsuetudine atq; analogia exorbitarent, mutare noluerimus; nisi vbi plane manifestum esset vitiũ. Satius enim fore iudicabamus, si talia intacta relinqueremus & seorsum de illis in calce moneremus; præsertim cum alia queq; separatũ notationum libellum requirerent. Erant enim interdũ vel in Pistorii apographo, vel in vetere libro adnotatæ modò scripturæ diuersitates, modò emendationes; & harum aliæ vetustiori, aliæ recentiori manu exaratæ: quas silentio præterire religio videbatur. Deinde si

qua

qua vel dubia nobis vel suspecta, vel alibi aliter lecta essent, ea quoq; indicãda putabamus, ne quid in diligentia fideque nostra iure desiderare quisquã posset. Ad capitum ordinem quod attinet nihil mutauimus; sed veteris libri præscriptũ vsquequaq; secuti sumus. quæ religio vt alicubi superstitiosior videri posit, ita Nicephori sane epistola quæ penultimo loco posita est, vltimo collocari debuisset: vt quæ ad hanc Synodũ haud quaquã pertineat, sed post septimam œcumenicam scripta sit. Quia tamen Peltanus, confusiorem Græci exemplaris ordinem ratus, alium plane in sua versione instituit, ne illam dispositionem inuidisse lectori videremur, eam quoq; Græco capitum Indici subiungere voluimus; vt qui Græca vel cum Latinis conferre volunt, vel accuratiori ea ordine perlegere, in promptu habeant quod sequantur. Eam porro in sua distributione seriem Peltanus instituit, vt in primum tomum referret quæ Synodum antecesserunt: in II. *Acta concilii aduersus Nestorium; cuius causa concilium conuocatum fuit: in* III. *Schismaticorum hæreticorumq; contra Oecumenicum concilium machinationes ac fraudes: in* IV. *Gesta & scripta Synodi contra Schismaticos: in* V. *Quæ ad reconciliandas ecclesias amicitiamq; inter Cyrillum & Ioannem Antiochenum redintegrandam pertinent: in* VI, *Orationes seu Conciones in Concilio vel occasione Concilii habitas. Quæ dispositio vt melius cohæreret, Tomi secundi capite* XXVIII. *id est nostræ editionis pag. 254, ante versum 30. ne hiulca maneret oratio, ex Contiana editione primo hũc titulum supplet;* Commentarius Actorum Synodi Ephesinæ super confirmatione symboli Nicæni. *Deinde subiungit narratiunculam hanc;* Post consulatum Dominorum nostrorum, Flauii quidem Theodosii XIII, Flauii vero Valentiniani III. XI. Kal. August. Synodo in Ephesiorum metropoli iuxta religiosissimorum Principum nostrorum sanctionem coacta; Cyrilloque archiepiscopo Alexandrino, qui & Cœlestini sacratissimi Romanorum archiepiscopi locum obtinebat; Arcadio itẽ episcopo, & Philippo presbytero, Apostolicæq; sedis legato, cæterisq; quorum nomina supra recensita sunt, in episcopali Memnonis basilica residentibus: Petrus presbyter Alexandrinus & Notariorum primicerius dixit: Sancta & magna vestra Synodus rectæ Apostolicæq; fidei omni ex parte prospectum cupiens, inter cætera Fidei quoq; definitionem proposuit, quam præ manibus habemus, parati eam legere, si vestræ sanctitati visum fuerit. Sancta Synodus dixit; Proposita à sancta hac & vniuersali Synodo Fidei definitio legatur, & Actorum monumentis inseratur. *Et post hæc demum redit ad Græci exemplaris verba,* ἣν ἐν Νικαίᾳ σύνοδος πίστιν ἐξέθετο ταύτην, *& quæ sequuntur. Adhæc tomi secundi caput* XXIX. *quod Græcæ editionis est* XCVI. *(254.42.) primum hoc titulo insignit,* Petrus notariorum primicerius Charisii loco Synodum contra quosdam Lydios non absq; expostulatione compellat. *Deinde post Græci libri titulũ hunc,* Et Charisius, quorundam Quartodecimanorum causa, Synodum supplex adit: *sequenti narrationi prætexit hæc;* Petrus presbyter Alexandriæ & Notariorum primicerius, dixit; Sacra hac religiosissimorum episcoporum Synodo, qui iuxta piiss. *& cetera quæ sequuntur Græci contextus versu 44. Atq; hæc fere sunt de quibus te monendum iudicauimus, lector. Tu nunc oblatis fruere, & si quid habes quod vel ad huius Synodi expolitionem, vel ad ceterarum adornationem faciat, in medium confer, ac remp. quantum potes, nobiscum adiuua. Vale.*

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-602775-p0008-5

ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΝ ΝΙΚΑΙΑι ΑΓΙΑΝ ΣΥΝΟΔΟΝ ΠΡΑΧΘΕΝΤΩΝ.

Commentarius eorum, quæ gesta sunt in sancto Concilio Nicano.

Interprete ROB. BALFOREO, SCOTO.

Τὰ κατὰ τὴν ἁγίαν καὶ μεγάλην καὶ οἰκουμενικὴν τῶν ἐπισκόπων συναθροισθεῖσαν σύνοδον ἐν τῇ Νικαέων, ἐκ πασῶν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, τῶν τοῦ Ῥωμαίων κόσμου ἐπαρχιῶν, καὶ Περσίδος, ἔκ τε τῆς τοῦ θεοῦ χάριτος καὶ θεσπίσματος τοῦ θεοφιλοῦς καὶ εὐσεβοῦς βασιλέως Κωνσταντίνου τοῦ ἡμετέρου, ὑπὲρ τῆς Ἀποστολικῆς * καὶ ὀρθοδόξου πίστεως, κατὰ τῶν μοχθηρῶν καὶ ἀσεβῶν δογμάτων τοῦ θεομάχου Ἀρείου. πάντα τὰ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἐναρέτῳ καὶ ἁγίᾳ συνόδῳ λεχθέντα τε καὶ πραχθέντα καὶ διατυπωθέντα, πάλαι τε καὶ πρόπαλαι ἀναγνοὺς, ἔτι ἐν τῇ πατρῴᾳ οἰκίᾳ διάγων, εὑρηκὼς αὐτὰ ἐν βίβλῳ ἀρχαιοτάτῃ ἐγγεγραμμένα ἐν μεμβράναις ἅπαντα ἀπαραλείπτως ἐχούσαις· γενομένης μὲν τοῦ θείου καὶ ἀοιδίμου Δαλματίου, τοῦ Ἀρχιεπισκόπου γενομένου τῆς ἁγίας καὶ καθολικῆς ἐκκλησίας τῆς τῶν Κυζικηνῶν λαμπρᾶς μητροπόλεως. περιελθούσης δὲ εἰς τὸν τοῦ ποτὲ ἡμετέρου οἴκου δεσπότην, λέγω δὴ τὸν κατὰ σάρκα πατέρα ἐμὸν τῆς αὐτῆς ἁγιωτάτης ἐκκλησίας πρεσβυτερίου ἠξιωμένον. ᾗ τινι ἱερᾷ βίβλῳ ἐντυχὼν, καὶ σχολὴν πολλὴν ἐν αὐτῇ ποιησάμενος, ἐπὶ μνήμης μὲν φέρειν πάντα οὐχ οἷός τε ἤμην (οὐδὲ γὰρ ἄν τις ἀνθρώπων τὸ ἄφατον ἐκεῖνο πέλαγος τῶν ἐν αὐτῇ ἐγκειμένων ἐπὶ μνήμης διὰ στόματος φέρειν δυνηθείη) πλεῖστα τε ὅσα ἐπισημηνάμην τά τε τῆς τοῦ ὑγιαίνοντος λόγου διδασκαλίας αὐτῶν τῶν ἡμετέρων ἁγίων πατέρων καὶ ἐπισκόπων δόγματα, τάς τε πρὸς τοὺς Ἀρειομανίτας αὐτῶν ἀντιθέσεις καὶ τοὺς κατὰ τῆς ἐκείνων βλασφημίας ἐγγράφους ἐλέγχους, ἣν ἐβλασφήμησαν οἱ μιαροὶ Ἀρειομανῖται κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ κατὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος· τάς τε τῶν μισθωτῶν Ἀρείου τῶν φιλοσόφων πρὸς τοὺς ἐπισκόπους ἀντιρρήσεις· τάς τε τῶν ἡμετέρων πρὸς ἐκείνους διὰ γραφικῶν διδαγμάτων κατὰ τῶν αὐτῶν σοφισμάτων ἐναργεῖς ἐπιλύσεις· περί τε τῆς ἀνάρχου καὶ ἀεὶ τῷ θεῷ καὶ πατρὶ συνυπαρχούσης τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος περιαγωνίου μιᾶς θεότητος· περί τε τῆς αὐτοῦ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ * λόγου ἐπ' ἐσχάτων, τῆς ἡμετέρας ἕνεκα σωτηρίας, ἐκ τῆς θεοτόκου παρθένου Μαρίας ἀπορρήτου σαρκώσεως· καὶ τῶν τῆς ἐκκλησίας Ἀποστολικῶν διατυπώσεων πασῶν ἁπλῶς τὴν ἐκεῖσε γεγενημένην πραγματείαν ἐνιστορήσας, ἐν τῇ προρρηθείσῃ ἱερᾷ βίβλῳ· πρό γε πάντων τὰς τοῦ πιστοτάτου βασιλέως Κωνσταντίνου, τοῦ ἐν τῇ Συνόδῳ συνεδρεύσαντος, θείας καὶ ἀληθῶς Ἀποστολικὰς ἐννοίας. ἤσθην εἰς κόρον τοῖς τῇ βίβλῳ ἐκείνῃ τῇ ἱερᾷ περιεχομένοις, ὥστε εἰπεῖν με πρὸς τὸν κύριον, Ὡς γλυκέα τῷ λάρυγγί μου τὰ λόγιά σου, ὑπὲρ μέλι τῷ στόματί μου. Οὕτως ὑπερήσθην ἐν τοῖς ἐκεῖ ἀναγεγραμμένοις, περὶ τῆς ἀσπίλου καὶ ἀμωμήτου ὀρθοδόξου καὶ Ἀπο-

γρ. καθολικῆς·

γρ. θεοῦ λόγ.

στολικῆς πίστεως. Μετὰ δὲ καιρούς τινας φθάσαν ἐνταῦθα τῇ τῶν Βιθυνῶν ἐπαρχίᾳ λέγω, καὶ εὐδοκίᾳ τοῦ θεοῦ· κινήσεώς τε καὶ συζητήσεως πλείστης οὔσης γεγενημένης ἐπὶ τῆς ἀνταρσίας τοῦ ἀνοσίου Βασιλίσκου κατὰ τῆς Ἀποστολικῆς καὶ καθολικῆς ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ, καὶ τῆς ἐν αὐτῇ πολιτευομένης Ἀποστολικῆς πίστεως ὑπεκκαιόντων μάλιστα καὶ κινούντων τὰ βασίλεια τῶν τῆς τοῦ αἱρετικοῦ Εὐτυχοῦς ὁμοφρόνων συμμορίας, προβαλλομένων ἡμῖν ὑπούλως τὴν ἐν Νικαίᾳ φημὶ ὑπὸ τῶν πατέρων κρατεῖν πίστιν· οἳ διηλέγχοντο πρὸς ἡμᾶς πολέμιοι ἐκείνης ὑπάρχοντες· οὐ γὰρ ᾔδεισαν τί λέγουσιν, ἢ περὶ τίνων διαβεβαιοῦνται. προφέροντος γάρ μου τὰ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἁγίᾳ χο- γρ. περὶ τ. ρείᾳ τῶν ὀρθοδόξων τοῦ θεοῦ ἱερέων ἐν πνεύματι ἁγίῳ τὰ * τοῦ κυρίου δι' αὐτῶν ἐκφωνηθέντα, ἀπεπήδων ἀφ' ἡμῶν, χείρονα τῶν τοῦ Ἀρείου βλασφημιῶν, κατὰ τῶν ἐκεῖσε ὁρισθέντων διαγλώττης προσφέροντες, καὶ ἀναθεματισμὸν ῥίπτοντες κατὰ τῶν ταῦτα οὕτως φρονούντων οἱ ἄθλιοι. διὰ ταῦτα καὶ δι' ἄλλα πολλὰ κινηθέντα κατὰ τῆς ἁγίας καὶ ὀρθοδόξου πίστεως ἡμῶν τῆς ἀνέκαθεν, ἔκ τε τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, καὶ τῶν προῤῥηθέντων ἁγίων ἡμῶν πατέρων τῶν ἐν τῇ Νικαέων συνειλεγμένων, ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐκκλησίᾳ τῇ μητρὶ ἡμῶν πολιτευομένης, πλείστην ὅσην ἔρευναν ἐποιησάμην πάντῃ τε καὶ πανταχοῦ, τὸ δὴ λεγόμενοι, πάντα κάλων κινήσας, ἀνερευνῆσαι τὰ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἱερᾷ συνόδῳ πεπραγμένα, ὑπὲρ τοῦ τῆς αὐτῆς ἁγίας καὶ Ἀποστολικῆς πίστεως ὅρου, ἣν οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων οὔτε δι' ἀνθρώπων ἡ τοῦ θεοῦ ἐκκλησία παρείληφεν, ἀλλ' ἀπ' αὐτοῦ τοῦ πάντων ἡμῶν σωτῆρος καὶ θεοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος. ὃς μετὰ τὴν τῆς ἐνσάρκου αὐτοῦ παρουσίας οἰκονομίαν, τὸ μέγα ἀληθῶς τῆς εὐσεβείας μυστήριον, καθὼς γέγραπται, φανερωθείς τε σαρκὶ καὶ ἀγγέλοις ὀφθείς. Οὔτε γὰρ ἀγγέλοις θεατὸς ὁ μονογενὴς κατὰ τὴν τῆς θεότητος οὐσίαν· εἰ μὴ ἐσαρκώθη, τὰ πάντα πληρώσας τὰ κατὰ τὴν οἰκονομίαν, τό τε ὑπὲρ ἡμῶν ἑκούσιον γρ. αὐτῆς. πάθος, καὶ τὴν ταφὴν, καὶ τὴν ἀνάστασιν τῇ ἁγίᾳ ἐκείνῃ καὶ ἀναμαρτήτῳ σαρκὶ αὐτοῦ παραχωρήσας, δι' ἧς τὸ ἡμέτερον ἀπεθανάτισε γένος, ἀναβαίνων εἰς τοὺς οὐρανοὺς, ταύτης τῆς ἁγίας καὶ ἀμωμήτου πίστεως τὸν θεῖον καὶ προσκυνητὸν ὅρον δι' ἑαυτοῦ ἔπηξε· καὶ μέγα βροντήσας κατὰ τὸ γεγραμμένον, Κύριος ἀνέβη εἰς οὐρανοὺς καὶ ἐβρόντησε. καὶ ἐν ἑτέρῳ, Ἐβρόντησεν ἐξ οὐρανοῦ ὁ κύριος, καὶ ὁ ὕψιστος ἔδωκε φωνὴν αὐτοῦ. καὶ τί ἐβρόντησε; ποίαν δὲ φωνὴν ἔδωκε ὁ ὕψιστος; πορευθέντες, φησὶ, πρὸς τοὺς Ἀποστόλους λέγων, μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. Εἰ γὰρ διὰ φιλανθρωπίαν, τὴν ἡμῶν σάρκα ἔμψυχον καὶ ἔννουν ἐκ τῆς πανσέμνου καὶ ἁγίας παρθένου Μαρίας προσείληφεν, ἀλλὰ ἡ τῆς σαρκὸς πρόσληψις, προσθήκην τῇ τοῦ πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος τριάδι, οὐκ ἐποίησεν. ἀλλὰ μένει ἡ τριάς. πορευθέντες οὖν μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. τοῦτον τὸν ἅγιον καὶ προσκυνητὸν ὅρον τῆς ὀρθῆς καὶ ἀμωμήτου πίστεως, παρὰ τοῦ κυρίου λαβόντες οἱ ἱεροὶ Ἀπόστολοι, πάσῃ τῇ ὑπὸ τὸν οὐρανὸν τοῦ θεοῦ ἐκκλησίᾳ ἐκήρυξαν· ὡς πληρωθῆναι ἐπ' αὐτοῦ τὸ προφητικὸν λόγιον, τὸ φάσκον, εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν, καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα αὐτῶν. Ὅν τινα ὅρον καὶ τὴν προσκυνητὴν ταύτην δωρεὰν, τὴν εἰς ἡμᾶς διὰ τῶν θείων Ἀποστόλων παρὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ δεδομένην, μετὰ πλείστους ὅσους καιροὺς παυσαμένου τοῦ, κατὰ τῆς ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ, διωγμοῦ, διὰ Ἀρείου πάλιν ὁ ἐχθρὸς τῆς ἡμετέρας σωτηρίας, κατὰ τῆς αὐτῆς ἁγίας καὶ ἀμωμήτου ὁπλίζεται πίστεως, ξένα τινὰ προσφέρων κατὰ τοῦ σωτῆρος βλάσφημα ῥήματα. δι' ὧν τὴν εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἐκκλησίαν τοῦ κυρίου ἐτάραξεν. οὗ χάριν καὶ τὴν πολυάνθρωπον ἐκείνην ἐπὶ τὴν τῶν Νικαέων πόλιν ὁ πιστότατος βασιλεὺς Κωνσταντῖνος συνήγαγε σύνοδον, ἧς τὰ πεπραγμένα πάντα προεγνωκὼς, ὡς ἀνωτέρω ἔφην, καὶ διερευνησάμενος μόλις ἐδυνήθην εὑρεῖν φανερὰ τῶν ἐκεῖσε ἐσκεμμένων καὶ ἐγγραφέντων παρά τισι διαφόροις φιλομαθέσιν ἀνδράσιν· Ἰωάννῃ μέν τινι πρεσβυτέρῳ ἀνδρὶ παλαιῷ ἄγαν γραφικῷ, ἐν τετραδύοις παλαιοῖς λίαν· οὐ μὴν ὅλα, καὶ ἐξ ἄλλων δὲ συγγραφέων διαφόρων, Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου ἐπισκόπου Καισαρείας, καὶ Ῥουφίνου πρεσβυτέρου Ῥώμης, τῶν καὶ τῇ ἁγίᾳ ἐκείνῃ κοινωνησάντων συνόδῳ, καὶ ἄλλων πλείστων ὅσων· οὐ μὴν τὴν ἀκολουθίαν τῆς ὅλης ἁρμονίας εὗρον, κατὰ τὴν ἱερὰν ἐκείνην βίβλον, ᾗ προενέτυχον, ὡς ἀνωτέρω μοι εἴρηται. μόνος γὰρ Εὐσέβιος ὁ θαυμάσιος ὁ Παμφίλου ἀτρεπεῖ τῇ λεωφόρῳ τῆς ἀληθείας, ἀπὸ τῆς τοῦ κυρίου παρουσίας, ἕως τῶν τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου χρόνων διώδευσεν. Ἀλλ' οὐδὲ τὰ ὅλα εὑρεῖν ἠδυνήθην, πλὴν ὅσα γνώριμά μοι καὶ τῆς ἀληθείας ἴδια, κατὰ τὴν προαναγνωσθεῖσάν μοι βίβλον, εὗρον. καὶ ἐξ ἑκατέρων ἀναλεξάμενος ἀναγκαῖον ᾠήθην ἐγγράψαι τῷδε τῷ βιβλίῳ, πρὸς ὠφέλειαν κοινὴν, καὶ στήριγμα τῶν ἐντευξομένων

τῷδε

τῷδε τῷ γράμματι. Ἄρξεται δή μοι λοιπὸν ὁ λόγος, προσδοκοῦντός μοι καὶ ποδηγοῦντος τοῦ ἀεὶ ζῶντος θεοῦ λόγου, ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς βασιλείας τοῦ εὐσεβεστάτου καὶ χριστοφόρου βασιλέως Κωνσταντίνου, τοῦ καὶ τὴν σύνοδον τῶν ἐπισκόπων ἐν τῇ Νικαέων συναθροισθῆναι προστάξαντος πόλει· ἐν ἑτέρῳ γάρ, εἰ τῷ θεῷ φίλον, τὰ τῆς γενέσεως αὐτοῦ, καὶ τῶν χρόνων τῆς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Κωνσταντίνου τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλείας τὴν διαγωγὴν ἐντάξω, συγγέγραμμαι.

ΜΕΤΑ τὴν ἀπόθεσιν τῆς βασιλικῆς ἁλουργίδος τῆς τῶν τυράννων Διοκλητιανοῦ καὶ Μαξιμιανοῦ τὸν ἰδιωτικὸν ἀπειληφότων αὐτῶν βίον, καθά φησι Εὐσέβιος· χρόνου οὐ πλείστου μεταξὺ γινομένου, βασιλεὺς Κωνστάντιος, [* τὸν πάντα βίον πρᾳότατος] καὶ τοῖς ὑπηκόοις εὐνοϊκώτατος, τῷ τε θείῳ λόγῳ προσφιλέστατον ἑαυτὸν διαθέμενος, παῖδα γνήσιον Κωνσταντῖνον αὐτοκράτορα καὶ σεβαστὸν ἀνθ' ἑαυτοῦ καταλιπών, κοινῷ φύσεως νόμῳ τελευτᾷ τὸν βίον· ἁπάσης μετὰ θάνατον, ὅσην βασιλεῖ τις ἂν ὠφείλετο, τιμῆς ἠξιωμένος, χρηστότατος καὶ ἠπιώτατος βασιλεὺς γεγονώς· ὃς δὴ καὶ μόνος τῶν καθ' ἡμᾶς, ἐπαξίως τῆς ἡγεμονίας τὸν πάντα τῆς ἀρχῆς διατελέσας χρόνον, καὶ τὰ ἄλλα τοῖς πᾶσι δεξιώτατον καὶ εὐεργετικώτατον παρασχὼν ἑαυτόν, τέλος εὐδόκιμον * καὶ τρισμακάριον ἀπείληφε τοῦ βίου. Μόνος ἐπὶ τῆς αὐτοῦ βασιλείας εὐμενῶς καὶ ἐπιδόξως ἐπὶ διαδόχῳ γνησίῳ παιδί, τὰ πάντα σωφρονεστάτῳ τε καὶ εὐσεβεστάτῳ, τελευτήσας. Τούτου παῖς Κωνσταντῖνος εὐθὺς ἀρχόμενος βασιλεὺς τελειότατος καὶ σεβαστὸς πρὸς τῶν στρατοπέδων, καὶ ἔτι πολὺ τούτων πρότερον * παρ' αὐτοῦ τοῦ παμβασιλέως θεοῦ ἀναγορευθείς, ζηλωτὴν ἑαυτὸν τῆς [γρ. πρὸς] πατρικῆς περὶ τὸν ἡμέτερον λόγον εὐσεβείας κατεστήσατο. Καὶ μεθ' ἕτερα· οὕτω δὴ Κωνσταντίνου, ὃν βασιλέα ἐκ βασιλέως, εὐσεβῆ τε ἐξ εὐσεβεστάτου καὶ τὰ πάντα σωφρονεστάτου γεγονέναι εἰρήκαμεν, συνέσει τε καὶ εὐσεβείᾳ τετιμημένου, πρὸς τοῦ παμβασιλέως θεοῦ τῶν ὅλων καὶ σωτῆρος, κατὰ τῶν δυσσεβεστάτων τυράννων ἀνεγηγερμένου, θεοῦ συμμαχοῦντος αὐτῷ, παραδοξότατα πίπτει μὲν ἐπὶ Ῥώμης ὑπὸ Κωνσταντίνου Μαξέντιος· ὁ δ' ἐπ' ἀνατολῆς οὐ πολὺν ἐπιζήσας ἐκείνῳ χρόνον, αἰσχίστῳ καὶ αὐτὸς θανάτῳ ὑπὸ Λικινίου, οὔπω τότε μανέντος, [πεμφθησομένου κατ' αὐτοῦ ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως] καταστρέφει τὸν βίον. πρότερός γε μήν, ὁ καὶ τιμῇ καὶ τάξει τῆς βασιλείας πρῶτος Κωνσταντῖνος, τῶν ἐπὶ Ῥώμης κατατυραννουμένων φειδὼ λαβών, θεὸν τὸν οὐράνιον, τόν τε τούτου λόγον, αὐτὸν δὴ τὸν πάντων σωτῆρα Ἰησοῦν Χριστὸν σύμμαχον δι' εὐχῶν ἐπικαλεσάμενος, πρόεισι πανστρατιᾷ τῆς ἐκ προγόνων ἐλευθερίας Ῥωμαίοις προμνώμενος. Ταῦτα ὁ Εὐσέβιος. ὁ δὲ Ῥουφῖνος εἰ καὶ μὴ κατὰ τάξιν τὴν ἀκολουθίαν, καὶ τὴν τῆς ἀληθείας ἁρμονίαν Εὐσεβίου τοῦ πάνυ τοῦ Παμφίλου τὴν ἱστορίαν ἐνέθηκεν, ἀλλ' ὅμως ὅσα συγγενῆ τῆς Εὐσεβίου πραγματείας εὕροιμι, ἐκ τοῦ αὐτοῦ Ῥουφίνου καὶ τῶν ἄλλων συγγραφέων ἀναλεξάμενος, ἐνθήσω, καθὰ ἀνωτέρω εἴρηκα, τῷδε τῷ βιβλίῳ. λέγει δὲ καὶ οὗτος. μετὰ γοῦν τοῦ Διοκλητιανοῦ καὶ Μαξιμιανοῦ ἀπόθεσιν καὶ τὴν τελευτὴν Κωνσταντίου, ὑπολείπονται τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς ὁμόχρονοι βασιλεῖς οἵδε· Κωνσταντῖνος μὲν τὴν τοῦ πατρὸς μοῖραν εἰληφώς· αὕτη δὲ ἦν ἀπό τε τῆς καλουμένης Εὐρώπης ἀρχομένη, ἐπί τε τὸν Ἴστρον διήκουσα, Σκυθίαν τε ἑκατέραν, καὶ Κελτοὺς ἅπαντας Ἰλλυριούς τε καὶ Σαυρομάτας, καὶ τὴν ἐπὶ τὸν Ῥῆνον ποταμὸν καθήκουσαν τῶν βαρβάρων γῆν, τήν τε Μακεδονίαν καὶ τὴν πρὸς αὐτὴν θάλασσαν, Θεσσαλίαν τε καὶ Ἀχαΐαν, καὶ ὅσα πρὸς ἥλιον δυόμενον ἐπιστρέφοντα τὸ Ἰόνιον ἕλκει πέλαγος. Καὶ Μαξιμῖνος δὲ ὁ Διοκλητιανοῦ παῖς, ἅπαντα τὰ κατὰ τὴν ἀνατολὴν ἔθνη, καθά φησιν ὁ Εὐσέβιος· Μαξέντιός τε τὴν Ῥώμην καὶ τὰ ἀπὸ τῆς Ἰταλίας εἰς αὐτὸν καθήκοντα τὸν ὠκεανὸν διεῖπον.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ οὖν μετὰ τὴν τοῦ πατρὸς ἔννομον κηδείαν, καὶ τὰς νομιζομένας τιμάς, ζημίαν ἡγήσατο τῆς Ῥωμαίων συμφορᾶς τὴν ἡσυχίαν. ἤκουε γὰρ τὴν Ῥωμαίων πόλιν κάμνουσαν τοῖς Μαξεντίου κακοῖς. εἰς γὰρ ὠμότητα τυραννίδος ὁ τῆς βασιλείας αὐτῷ μετεβάλλετο τρόπος. πολλούς τε γὰρ ἀκρίτως τῶν ἐν τέλει θανάτῳ παρεδίδου· ζημίας τε καὶ φυγάς, καὶ τῆς γῆς ἀναδασμόν, καὶ προτιμήσεις ἀνεξετάστως ἐπέβαλλεν. ἤδη δὲ καὶ γυναικῶν ἀλλοτρίων ἐρῶν, ἢ κακίᾳ διέφθειρεν, ἢ τοῖς ἐπιτάγμασιν ἐβιάζετο. καὶ λοιπὸν ἀνασφαλὲς ἦν γυναῖκα ἔχειν εὐπρεπῆ. καὶ διὰ σωφροσύνης φυλακήν, πολλή τις ἦν κατὰ τὴν πόλιν μιαιφονία. Ταῦτα καὶ πλεῖστα ἕτερα ἀκούων ὁ θεοφιλέστατος Κωνσταντῖνος ἃ μὴ τῆς παρούσης ἐστὶ συντάξεως, παρωξύνετο. ποιεῖ γὰρ οἰκείαν λύπην τοῖς φιλοθέοις ἀνδράσιν, ἡ τῶν ἀλλοτρίων πραγμάτων ἀδικία.

ΠΕΡῚ ΤΟΥ͂ ΒΑΣΙΛΈΩΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΊΝΟΥ, ὍΠΩΣ καὶ τοῦ τυράννου Μαξεντίου ἐστρατοπεδεύσατο.

Ἐδόκει δὴ αὐτῷ λοιπὸν τῶν ὅπλων ἅπτεσθαι, καὶ τοῖς τοιαῦτα πάσχουσι Ῥωμαίοις ἐπαμύ- γρ. εἰπεῖν, ναι. τὸ γὰρ ἐκείνους τῶν κακῶν ἐξελέσθαι, ἴσον ἦν* εἶπεν, καὶ πάντας ἀνθρώπους διασῶσαι. βουλὴν δὲ λαμβάνει πρότερον τὰς ἀποστατούσας πόλεις τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας ἀνακαλέσασθαι, τὰς μὲν τοῖς λόγοις, τὰς δὲ τοῖς ὅπλοις, τὰς δὲ τῇ τῆς φιλανθρωπίας ἐπιεικείᾳ· τούτοις γὰρ φόρους αὐτοῖς κουφοτέρους ἀπέφηνε, καὶ τὴν τῆς ἀκροάσεως ἰσότητα παρεῖχε, τάς γε* νεωτεροποιΐας καὶ ἀπονοίας συνετῶς διέλυε, σιωπῶν μᾶλλον ἢ φοβῶν· εἰδὼς τὰ Σαύρων καὶ τὰ Φράγκων καὶ τὰ Γερμανῶν ἔθνη φιλόκαινα* τε εἶναι, καὶ πρὸς τὰς τῶν βασιλέων ἐπαναστάσεις βέλτιστον ἔχειν ὁρμὴν, καὶ νόμον πολλάκις τὴν γνώμην ποιεῖσθαι. ὑπηγάγετο δὲ καὶ Σπάνους καὶ Βρετανοὺς καὶ τὰς αὐτόθι νήσους καὶ τὰ λοιπὰ γένη, καὶ ἅπαντας τοὺς τῶν τοῦ ἡλίου δυσμῶν γινομένους μάρτυρας, εἰδέναι φασὶν εἴτε ἀληθῶς τῷ ὠκεανῷ καταδύεται, εἴτε καὶ περὶ τὸ ὕδωρ φθάσας πάλιν δι' ἑτέρας ὁδοῦ πρὸς ἡμᾶς ἀνακάμπτει. εἷλε δὲ καὶ τῷ κράτει τῶν ὅπλων τὰ αὐτόθι βάρβαρα φῦλα, παρέργῳ τῆς μάχης πρὸς τὸ ἔργον συγχρησάμενος. τοὺς μὲν γὰρ ὑποτάξας, τοὺς δὲ μισθοδοτήσας, τοὺς φίλους ἀντὶ πολεμίων, καὶ συνήθεις ἀντὶ παλαιῶν ἐχθρῶν καταστήσας, ἐπανήγαγε πάντας συμμάχους, οὐδένα λυπήσας, [οὐδὲ πολιορκήσας] καὶ ἐπὶ τὴν ἑτέρων σωτηρίαν ἐπειχθείς. ὅπου γὰρ ὁ γρ. βίον θεὸς συμμαχεῖ, πάντα κατευθύνεται, καὶ τὸν ἀνθρώπινον* λογισμὸν ὑπεραίρει. μετὰ τοιαύτης φιλοθέου γνώμης ὁ πάντα πιστότατος Κωνσταντῖνος, τὸν Ῥῆνον ἐπὶ δεξιᾷ διαβὰς, καὶ πολλὰ μὲν ὄρη, πολλοὺς δὲ ποταμοὺς ἀνωνύμους, ὀλίγῳ στρατῷ περαιωθεὶς, πολλά τε βάρβαρα ἔθνη χειρωσάμενος Γάλλων τε καὶ Φράγκων καὶ Σπάνων δέκα ἔθνη προσαγόμενος, προσῆγε λοιπὸν τοῖς Ἰταλίας ὄρεσι τὸ στράτευμα. Ταῦτα ἀκούσαντι τῷ Μαξεντίῳ, ταραχή τις ἦν ἀδόκητος· οὐ γὰρ ἄν ποτε τοσαύτην χώραν διαβῆναι προσεδόκα, ὄρεσι, καὶ ποταμοῖς, καὶ ποικίλοις βαρβάροις πεφραγμένην, καὶ ταῖς αὐτοφυέσι τῆς ἐρημίας δυσχερείαις. μέγιστον γὰρ γίνεται πολλάκις ἐπιτείχισμα βασιλείας, ἡ τῶν τόπων ἐρημία. καὶ δὴ ἐδόκει σὺν πολλῷ τάχει τῆς Ῥώμης ὑπεξελθόντα τὸν στρατὸν ἀνθυπεξάγειν, καὶ τῆς Ἰταλίας που προανακρούσασθαι. ὡς δὲ ἀντιπαρετάττοντο, καὶ τὰ σημεῖα εἶδον ἀλλήλων, ἐνταῦθα ἡ μάχη λοιπὸν ἄνισον εἶχε τὴν ἐλπίδα. οἱ μὲν γὰρ ἀπὸ Ῥώμης προεκπεθέντες, καὶ κατὰ φάλαγγας ἐκχεόμενοι, καὶ ἐκ πολλῆς ἐκεχειρίας καὶ διαναπαύσεως ὄντες, ἐδόκουν ἀξιόμαχοι καταφαίνεσθαι φρόνημα φέρειν ἄξιον τῆς πόλεως ἐφάμιλλον. οἱ δὲ μετὰ Κωνσταντίνου παρατατόμενοι πολλὴν μὲν κατειλήφεισαν γῆν, πολλὰ δὲ λάφυρα καὶ σκῦλα τοῦ πολέμου συνήγοντο πόθῳ, δρόμῳ δὲ μᾶλλον τῆς νίκης, ἢ ἀπολαύσει τῶν εἰλημμένων χρησάμενοι, ἤδη δὲ λοιπὸν ἦσαν πρὸς τὸν κάματον ἀπαγορεύοντες, καὶ πρὸς τὴν πυκνότητα τῶν πόνων ἐνδιδόντες.

ΠΕΡῚ ΤΟΥ͂ ΣΤΑΥΡΟΥ͂ ΤΟΥ͂ ὈΦΘΈΝΤΟΣ ἐν οὐρανῷ τῷ βασιλεῖ Κωνσταντίνῳ.

Οὕτω δὲ κεκραμένης τῆς μάχης, καὶ τῆς παρατάξεως ἰσορρόπου οὔσης, οὐρανόθεν ὁ θεὸς Κωνσταντῖνον ὁπλίζει, δείξας αὐτῷ τὸ σωτήριον τοῦ σταυροῦ σύμβολον, φωτοειδῶς ἐν οὐρανῷ, γράμματα δὲ ἑρμήνευε τῆς ὄψεως τὴν δύναμιν, λέγοντα· Τούτῳ νίκα. Τοῦτο τὸ διήγημα τοῖς γρ. πίστει μὲν ἀπίστοις μῦθος εἶναι δοκεῖ καὶ πλάσμα, τοῖσδε* ἡμετέροις δόγμασι* κεχαρισμένον· τοῖς δ' ἀληθῆ πιστεύειν συνειθισμένοις, ἐναργὴς τοῦ πράγματος ἡ ἀπόδειξις. ὁ γὰρ τοῦ τούτου συμβόλου ζωγράφος θεὸς, ἔδειξεν ἔργῳ μετὰ ταῦτα τὴν ἀληθεύουσαν τοῦ γράμματος χάριν. [εἰ γὰρ μήπω πειθόμεν ἃ γράφομεν,] πρότερον γὰρ ἱστορίας γράφομεν, διὰ τὸ μικρὸν ἄνωθεν ἡμᾶς τὰ χρήσιμα συλλέγειν τῶν ἐκείνῳ βεβιωμένων, ἀλλ' οὐκ ἐν τοῖς ἐφεξῆς ἀπιστεῖν δεῖ, ἃ καὶ ἐπὶ τὰς ἡμετέρας γενεὰς, οἱ Κωνσταντίῳ τῷ Κωνσταντίνου παιδὶ συμπαραταξάμενοι καὶ αὐτοπτήσαντες, τὴν παλαιὰν ἀπιστίαν, νεαραῖς ὄψεσιν ἐθεράπευσαν. εἴτε γὰρ Ἑβραῖοι εἶεν οἱ τούτοις ἀντιλέγοντες· πολλῷ τούτων ἀπιθανώτερα τὰ ἐν ταῖς ἐκείνων βίβλοις πιστευόμενα· θάλασσα πεζευομένη, καὶ ὕδωρ τειχίζον, καὶ πέλαγος ὁδοιπορούμενον, καὶ θεὸς ἐν βάτῳ φθεγγόμενος, καὶ φλὸξ νομοθετοῦσα, καὶ σάλπιγξ ἄνευ ὀργάνου τὴν ἔρημον συνηχοῦσα, καὶ ἄγγελοι συμπαρατατόμενοι καὶ ἀρχιστράτηγοι δυνάμεως Κυρίου τῆς φάλαγγος ὑπερμαχοῦντες, καὶ λίθοι χαλάζης, καὶ βέλη πυρὸς ἀντὶ τῶν συνήθων δοράτων βαλλόμενα. καὶ ὅμως ἀνεξετάστως πάντες οἱ εὖ φρονοῦντες συντιθέμεθα. θεοῦ γὰρ βουλομένου, οὐδὲν ἄλυτον· εἴτε Ἕλληνες εἶεν οἱ τὸ θαῦμα μὴ παραδεχόμενοι, πολλὰ ἔχομεν εἰπεῖν, ἃ μὴ βουλόμεθα λέγειν·

πόσα

πόσα Ἀλεξάνδρῳ μέλλοντι περαιοῦσθαι τὸν ἐπὶ Γρανικῷ πόλεμον, καὶ τὴν ἐπὶ Δαρείου παράταξιν, ἐπεθείασαν οἱ χρησμολόγοι· καίτοι τὰ ἐκείνων πλάσματα τὴν φαινομένην ἀπόδειξιν οὐκ ἔχει. πῶς τε Σωκράτει τῷ φιλοσόφῳ δαιμόνιον διὰ φωνῆς προεμήνυε τῶν μὴ πρακτέων τὴν ἔκβασιν. καὶ τὰ περὶ Πυθαγόρου τοῦ Σαμίου, ὑπὸ τῶν ἐκείνου μαθητῶν συνταχθέντα· ἐῶ λέγειν καὶ τὰ τῶν ποιητῶν πλάσματα, καὶ πῶς τινες τῶν παρ' αὐτοῖς εὐδοκίμων, καὶ συμπολεμεῖν αὐτοῖς τινὰς τῶν παρ' αὐτοῖς νομισθέντων θεῶν· ἵνα μή τις τὰ μυθώδη τοῖς ἀληθέσι, καὶ τὰ μηδαμῶς πραχθέντα τοῖς πραχθεῖσιν ἀντεξετάζειν νομίσῃ. τὴν γὰρ πολυδύναμον τοῦ θεοῦ * χάριν, [* Χριστοῦ.] ἀφ' οὗπερ εἰς ἀνθρώπους ἤνθησε, καὶ ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς καὶ ἐν θαλάσσῃ, καὶ ἐν φυτοῖς, καὶ ἐν ξύλοις, καὶ ἐν ἱματίοις, καὶ ἐν νόσῳ, καὶ ἐν ὑγείᾳ, καὶ ἐν βρωτοῖς, καὶ ἐν ποτοῖς, ἀλεξιφάρμακόν τε γενομένην, καὶ γινομένην καὶ ἐσομένην θεραπείαν, καὶ οἱ πειραθέντες μὲν ἴσασι, καὶ ἡμεῖς δὲ κατὰ τὸν ἴδιον καιρὸν τῆς περιούσης τῆς ἱστορίας ἐκθησόμεθα.

Περὶ τοῦ σίγνου οὗ ἐποίησεν ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος, ἀντίτυπον τοῦ ὀφθέντος αὐτῷ σταυροῦ ἐν οὐρανῷ.

Ὁ δ' οὖν Κωνσταντῖνος τὴν τοῦ θαύματος ὄψιν, εἰς τροπαίου σχῆμα μεταβαλών, καὶ χρυσοκολλήτοις λίθοις συναρμόσας, εἰς δόρατός τε ἀπαρτίσας ὑψηλοτάτου ὄψιν· ἐδίδου φέρειν τοῖς περιϊππεῦσι, τὴν τῶν γραμμάτων ὑπόσχεσιν διὰ τῶν ἔργων λοιπὸν ἐπιζητῶν· καὶ τῆς ἐλπίδος οὐ διήμαρτε· θᾶττον μὲν οἷς τεθέαται πιστεύσας, ταχυτέραν δὲ τῆς ὄψεως τὴν νίκην ὑποδεξάμενος.

Περὶ τῆς κατὰ τοῦ ἀσεβοῦς Μαξεντίου νίκης, τοῦ εὐσεβοῦς βασιλέως Κωνσταντίνου.

Ὁ μὲν οὖν Κωνσταντῖνος τὸν πολὺν τοῦ πολέμου κάματον τῇ πίστει ὑποτεμνόμενος, καὶ τῶν ἀπὸ τῆς Ῥώμης στρατὸν οὐχ ὑφορώμενος, γενναίως ἀντιπαρετάττετο. Μαξέντιος δὲ τὴν Κωνσταντίνου ἀλκὴν δείσας, ἔτι τε καὶ τὸ μῖσος Ῥωμαίων ὑφορώμενος [πρὸς γὰρ τοὺς πλείστους διὰ τὴν ἀσωτίαν αὐτοῦ διεβέβλητο] ἐσκέψατο δόλῳ τὴν ἐπιβουλὴν μετελθεῖν· ὁ δὲ δόλος γέφυρα ἦν εἰς μηχανῆς εἶδος ὑπὸ τῶν τοιούτων συμπαγεῖσα· τὸ μὲν γὰρ φαινόμενον ἄνωθεν, διάβασις ἦν τὸν Κωνσταντῖνον ὑποδεξομένη· τὸ δὲ λανθάνον παγὶς ἦν πλάνης, τοῖς ἐκείνου βήμασι συντεθεῖσα. διαβῆναι γὰρ μικρὸν ἔδει, καὶ τὸ μηχάνημα λέλυτο, καὶ ὁ πολέμιος εἴληπτο, τάφον ἀδόκητον τῆς ἀπωλείας τὸν τόπον λαβών. ἀλλ' ὁ μὲν οὕτως ἐσκεύασε τῆς ἐπιβάσεως τὰ θήρατρα· θεία δὲ χάρις τοῖς οἰκείοις σοφίσμασι τὸν τῶν κακῶν τεχνίτην περιέβαλλε. πρὶν γὰρ Κωνσταντῖνον ἁλῶναι, φθάσας αὐτὸς ὑποπίπτει ταῖς οἰκείαις τέχναις ὁ τύραννος, κἀκεῖ τυραννοκτόνος ἑαυτοῦ γεγονώς, καὶ χρηστὴν ἐπιβουλὴν καθ' ἑαυτοῦ σκευάσας περὶ τῆς Ῥώμης, περὶ τὴν καλουμένην Μουλβίαν γέφυραν. ὁ περιρρηθεὶς Μαξέντιος αὐτὸς καταδὺς εἰς τὸν ποταμὸν ἀποπνιγεὶς ὤλετο· ὥστε τὸν δῆμον ὅλον Ῥωμαίων [καθά φησι Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου] βοῆσαι λέγοντα· ᾄσωμεν τῷ Κυρίῳ, ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται, φησίν, ἵππον καὶ ἀναβάτην ἔρριψεν εἰς θάλασσαν. βοηθὸς καὶ σκεπαστὴς ἐγένετό μοι εἰς σωτηρίαν. καί, τίς ὅμοιός σοι ἐν θεοῖς Κύριε; τίς ὅμοιός σοι, δεδοξασμένος ἐν ἁγίοις; θαυμαστὸς ἐν * δόξῃ, ποιῶν τέρατα. οἷς ἐπιλέγει ὁ αὐτὸς ταῦτα καὶ ὅσα τούτοις ἀδελφά τε καὶ ἐμφερῆ * Κωνσταντῖνος, [* Κωνς. δὲ τ.] τὸν πανηγεμόνα καὶ τῆς νίκης αἴτιον θεόν, καὶ τὸν μονογενῆ αὐτοῦ υἱὸν Ἰησοῦν Χριστὸν αὐτοῖς ἔργοις ἀνυμνήσας, ἐπὶ Ῥώμην μετ' ἐπινικίων εἰσήλαυνε, πάντων ἀθρόως αὐτὸν τῶν τε ἀπὸ τῆς συγκλήτου βουλῆς, καὶ τῶν ἄλλως διασημοτάτων, σὺν παντὶ δήμῳ Ῥωμαίων, ἅμα κομιδῇ νηπίοις καὶ γυναιξί, φαιδροῖς ὄμμασιν, αὐταῖς ψυχαῖς, οἷα λυτρωτὴν σωτῆρά τε καὶ εὐεργέτην μετ' εὐφημιῶν καὶ ἀπλήστου χαρᾶς ὑποδεχομένων. ὁ δὲ ἔμφυτον τὴν εἰς τὸν θεὸν εὐσέβειαν κεκτημένος, μηδ' ὅλως ἐπὶ ταῖς βοαῖς περισαλευόμενος, εὖ μάλα τῆς ἐκ θεοῦ συναισθόμενος βοηθείας, αὐτίκα τὸ τοῦ σωτηρίου πάθους τρόπαιον, ὑπὸ χεῖρα ἰδίας εἰκόνος ἀνατεθῆναι προστάττει. καὶ δὴ σταυροῦ σημεῖον ἐν τῇ δεξιᾷ κατέχοντα αὐτόν, ἐν τῷ μάλιστα τῶν ἐπὶ Ῥώμης δεδημοσιευμένων τόπῳ στήσαντες, αὐτὴν δὴ ταύτην προγραφὴν ἐγχαραχθῆναι ῥήμασιν αὐτοῖς ἐγκελεύεται, τῇ Ῥωμαίων φωνῇ. Τούτῳ τῷ σωτηριώδει σημείῳ τῷ ἀληθινῷ ἐλέγχῳ τῆς ἀνδρείας, τὴν πόλιν ὑμῶν ἀπὸ ζυγοῦ τῶν τυράννων διασώσας ἠλευθέρωσα· ἔτι μὴν καὶ τὴν σύγκλητον καὶ τὸν δῆμον Ῥωμαίων τῇ ἀρχαίᾳ ἐπιφανείᾳ καὶ λαμπρότητι ἐλευθερώσας ἀποκατέστησα. τοσαῦτα Εὐσέβιος.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-602775-p0013-3

Περὶ Λικινίου πεμπομένου παρὰ τοῦ εὐσεβοῦς Κωνσταντίνου κατὰ τοῦ ἐπ᾽ ἀνατολῆς τυράννου.

Ὅ γε μὴν Ῥουφῖνος ἤγουν Γελάσιος ταῦτα λέγει ὧδε· μετὰ ταῦτα Λικίνιον γαμβρὸν τυγχάνοντα τοῦ θεοφιλοῦς Κωνσταντίνου, ἐπὶ τῇ ἀδελφῇ Κωνσταντίᾳ, συμβασιλεύειν τῷ Κωνσταντίνῳ, ἡ Ῥωμαίων ᾐτήσατο σύγκλητος. ὅν τινα αὖθις ἐπὶ τὴν ἕω ἐξέπεμψε κατὰ τοῦ ἐκεῖσε τυράννου τὴν σωτηρίαν τῶν ἐκεῖσε χριστιανῶν προμηθούμενος. ἀπολαύσας γὰρ τῶν τηλικούτων εὐεργεσιῶν τοῦ θεοῦ ὁ εὐσεβὴς Κωνσταντῖνος, εὐχαριστήρια τῷ* εὐεργέτῃ προσφέρειν ἐσπούδαζε. ταῦτα δὲ ἦν τὸ ἀνεῖναι τοὺς χριστιανοὺς τοῦ διώκεσθαι, καὶ τοὺς ἐν ἐξορίᾳ ὄντας ἀνακαλεῖσθαι, τοὺς ἐν δεσμωτηρίοις ἀφίεσθαι. καὶ τοῖς δημευθεῖσι τὰς οὐσίας αὐτῶν ἀποκαθίστασθαι, τάς τε ἐκκλησίας αὐτῶν ἀνορθοῦσθαι, καὶ πάντα ἐποίει σὺν προθυμίᾳ πολλῇ, τὰ τοῦ Χριστοῦ φρονῶν, τὰ πάντα Χριστιανὸς ὤν, ὡς χριστιανὸς πάντα ἔπραττεν, ἀνεγείρων τὰς ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ, καὶ πολυτελέσι τιμῶν ἀναθήμασιν. ἔτι δὲ καὶ τοὺς Ἑλλήνων ναοὺς καθαιρεῖσθαι, ἢ πυρὶ διαφθείρεσθαι προσέταττεν.

*γρ. δεσπότῃ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΟΥ ΚΑΤΑ ἈΝΑΤΟΛΗ͂Ν τυράννου Μαξιμίνου ἀπονοίας.

Ὁ μέντοι κατὰ τὴν ἀνατολὴν τύραννος, τὰς τοῦ θεοῦ ἐκκλησίας ἐπόρθει· ἐκπεριῆλθε δὲ αὐτὸν τοιαύτη τις αἰτία, τὸ μέγεθος τῆς οὐ κατ᾽ ἀξίαν αὐτῷ ἐπιτραπείσης ἡγεμονίας, μήτε οἷός τε φέρειν ὤν, ἀλλὰ δι᾽ ἀπειρίαν σώφρονος καὶ βασιλικοῦ λογισμοῦ, ἀπειροκάλως τοῖς πράγμασι ἐγχειρῶν. ἐπὶ πᾶσι δὲ ὑπερηφανίας μεγαλαυχίᾳ τὴν ψυχὴν ἀλόγως ἀρθείς, ἤδη καὶ κατὰ τῶν τῆς βασιλείας κοινωνῶν, καὶ τοῦ μάλιστα Κωνσταντίνου [τοῦ πάντα αὐτοῦ διαφέροντος γένει τε καὶ τροφῇ καὶ παιδείᾳ, ἀξιώματί τε καὶ συνέσει, καὶ τό γε πάντων κορυφαιότατον, σωφροσύνῃ, καὶ τῇ περὶ τὸν ἀληθῆ θεὸν εὐσεβείᾳ διαλάμποντος] τολμᾶν ὥρμητο Μαξιμῖνος θρασύνεσθαι, καὶ πρῶτον ἑαυτὸν ταῖς τιμαῖς ἀναγορεύειν. ἐπιτείνας δὲ εἰς ἀπόνοιαν μανίας, τάς τε συνθήκας, ἃς πρὸς Λικίνιον πεποίητο, παρασπονδήσας, πόλεμον ἄσπονδον αἱρεῖται. εἶτα ἐν βραχεῖ τὰ πάντα κυκήσας, πᾶσάν τε πόλιν ἐκταράξας, καὶ πᾶν στρατόπεδον μυρίανδρον τὸ πλῆθος συναγαγών, ἔξεισιν εἰς μάχην πρὸς Λικίνιον, κατά τε αὐτοῦ καὶ τοῦ αὐτὸν στείλαντος Κωνσταντίνου· καὶ δὴ συμβαλὼν εἰς χεῖρας, ἔρημος τῆς ἐκ θεοῦ καθίσταται ἐπισκοπῆς· ἐξ αὐτοῦ τῆς νίκης, τοῦ πάντων μόνου θεοῦ πρυτανευθείσης τῷ τότε κρατοῦντι Κωνσταντίνῳ. ἀπόλλυσι μὲν πρῶτα τὸ ἐφ᾽ ᾧ ἐπεποίθει ὁπλιτικὸν πλῆθος ὁ ἀλιτήριος. τῶν τε ἀμφ᾽ αὐτὸν δορυφόρων γυμνωθείς, καὶ πάντων ἔρημον αὐτὸν καταλελοιπότων τῷ τε κρατοῦντι προσπεφευγότων, ὑπεκδὺς ὁ δείλαιος, ὅς τάχιστα τὸν οὐ πρέποντα αὐτῷ βασιλικὸν κόσμον δειλῶς καὶ δυσμενῶς καὶ ἀνάνδρως ἀποδὺς ὑποδύει τὸ πλῆθος, κἄπειτα διαδιδράσκει κρυπταζόμενός τε ἀνὰ τοὺς ἀγροὺς καὶ τὰς κώμας, μόλις τὰς τῶν πολεμίων τὰς χεῖρας διέξεισι, τὰ τῆς σωτηρίας αὐτοῦ προμνώμενος· ἔργοις αὐτοῖς εὖ μάλα πιστοὺς καὶ ἀληθεῖς τοὺς θείους ἀποφήνας ἔνεστιν ὧδε χρησμούς, ἐν οἷς εἴρηται, Οὐ σώζεται βασιλεὺς διὰ πολλὴν δύναμιν, καὶ γίγας οὐ σωθήσεται ἐν πλήθει ἰσχύος αὐτοῦ· ψευδὴς ἵππος εἰς σωτηρίαν, ἐν δὲ πλήθει δυνάμεως αὐτοῦ οὐ σωθήσεται. ἰδοὺ οἱ ὀφθαλμοὶ κυρίου ἐπὶ τοὺς φοβουμένους αὐτόν, τοὺς ἐλπίζοντας ἐπὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ, ῥύσασθαι ἐκ θανάτου τὰς ψυχὰς αὐτῶν. ὁ δὲ δυσσεβὴς ἀθρόα θεοῦ πληγεὶς μάστιγι ἐν δευτέρᾳ πολέμου συμβολῇ καταστρέφει τὸν βίον. γίνεται δὲ αὐτῷ τὰ τῆς καταστροφῆς, οὐχ οἷα στρατηγοῖς πολεμάρχαις ὑπὲρ ἀρετῆς καὶ γνωρίμων πολλάκις ἀνδριζομένοις, ἐν πολέμῳ τὴν εὐκλεῆ τελευτὴν εὐθαρσῶς ὑπομεῖναι [συνέβη] ἀλλὰ γὰρ ἅτε* τις δυσσεβὴς καὶ θεομάχος τῆς παρατάξεως ἔτ᾽ αὐτῷ πρὸ τοῦ πεδίου συνεστώσης, οἴκοι μένων αὐτὸς καὶ κρυπταζόμενος, τὴν προσήκουσαν τιμωρίαν ὑπέχει, ἀθρόως θεοῦ πληγεὶς μάστιγι· ὡς ἀλγηδόσι δειναῖς καὶ περιωδυνίαις ἐλαυνόμενος πρὶν ἢ καταπεσεῖν λιμῷ τε διαφθείρεσθαι τάς τε σάρκας αὐτοῦ ὅλας ἀοράτῳ καὶ θεηλάτῳ πυρὶ κατατήκεσθαι· ὡς διαρρεῦσαι τὸ μὲν πᾶν εἶδος τῆς παλαιᾶς μορφῆς ἀφανισθῆναι, ξηρὸν δ᾽ αὐτὸν μόνον ὀστέων γεγονέναι οἱονεί τι μακρῷ χρόνῳ κατεσκελετευμένον εἴδωλον ὑπολειφθῆναι, ὡς μηδὲν ἄλλο τι νομίζειν τοὺς παρόντας ἢ τάφον αὐτῷ τῆς ψυχῆς γεγονέναι τὸ σῶμα, ἐν ἤδη νεκρῷ καὶ παντελῶς ἀπορρυείσῃ κατορωρυγμένης. σφοδρότερον δ᾽ ἔτι μᾶλλον τῆς θέρμης αὐτὸν ἐκ βάθους μυελῶν καταφλεγούσης, προπηδῶσι δ᾽ αὐτοῦ τὰ ὄμματα, καὶ τῆς ἰδίας λήξεως ἀποπεσόντα ξηρὸν αὐτὸν ἀφιᾶσιν. ὁ δ᾽ ἐπὶ τούτοις ἀναπνέων, ἀνθομολογούμενος τῷ κυρίῳ, θάνατον ἐπεκαλεῖτο, καὶ τὸ πανύστατον ἐνδίκως ταῦτα τῶν κατὰ τοῦ Χριστοῦ παροινίας ἕνεκα πεπονθέναι ὁμολογήσας, ἀφίησι τὴν ψυχήν.

*γρ. ἄπαξ ὢν ἡ

ΠΕΡΙ

ΠΕΡῚ ΤῆΣ ΤΩ͂Ν ἘΚΚΛΗΣΙΩ͂Ν * ἀνανεώσεως.

γρ. αὐξήσεως

Οὕτω δὴ τοῦ Μαξιμίνου ἐκποδὼν γενομένου, ὃς * ἐπιλοίπων τῶν τῆς θεοσεβείας ἐχθρῶν, ἁπάντων χείριστος ἀναπέφηνε. τὰ μὲν τῆς τῶν ἐκκλησιῶν ἀνανεώσεως ἐκ θεμελίων χάριτι θεοῦ τοῦ παντοκράτορος ἠγείρετο· ὅ τε τοῦ Χριστοῦ λόγος εἰς δόξαν τοῦ τῶν ὅλων θεοῦ διαλάμπων, μείζονα τῆς ἔμπροσθεν ἀπελάμβανε παῤῥησίαν. ταῦτα ἐν ἐνάτῳ τόμῳ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας, ὁ πάντα ἄριστος συντέταχεν ὁ Παμφίλου Εὐσέβιος. τῶν γὰρ αὐτοῦ πόνων, ὡς ἀνωτέρω μοι εἴρηται, καὶ τῶν ἄλλων τὴν ἀνάλεξιν ποιούμενος, τοῦ βιβλιδίου τούτου διὰ βραχέων ἐγχαράττω τὴν σύνταξιν. πλείστη ὅση σπουδῇ τὴν πορείαν τοῦ λόγου ποιούμενος ἐπὶ τὸ ὑψηλὸν καὶ λαμπροφαὲς, ἅγιον καὶ θεῖον ὄρος, τῆς κατὰ Νίκαιαν Ἀποστολικῆς καὶ ἐναρέτου τῶν τοῦ θεοῦ ἱερέων Συνόδου. ὁρῶν μάλιστα τὸν προφήτην κρατοῦντά με τῆς χειρὸς καὶ προτρέποντα· δεῦτέ φησιν ἀναβῶμεν εἰς τὸ ὄρος τοῦ κυρίου, καὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ Ἰακώβ. καὶ ἀναγγελεῖ ἡμῖν τὴν ὁδὸν αὐτοῦ, καὶ πορευσόμεθα ἐν αὐτῇ. ἐκ γὰρ Σιὼν ἐξελεύσεται νόμος, καὶ λόγος κυρίου ἐξ Ἱερουσαλήμ. ἀληθῶς γὰρ Σιὼν καὶ Ἱερουσαλὴμ καὶ ὄρος κυρίου ὑψηλότατον καὶ οἶκος τοῦ θεοῦ Ἰακὼβ, ὁ θεῖος ἐκεῖνος, τῶν τοῦ θεοῦ ὀρθοδόξων ἱερέων ὅμιλος πνεύματι ἁγίῳ διασκεψαμένων καὶ παραστησάντων διὰ τῶν γραφῶν προφητικῶν καὶ Εὐαγγελικῶν καὶ Ἀποστολικῶν περὶ τοῦ λόγου τῆς ζωῆς, τουτέστι τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, ὡς ἀληθῶς ἄκτιστος τῇ τῆς θεότητος φύσει, καὶ οὐ κτίσμα· καθὼς ὁ θεομάχος καὶ ἀσεβέστατος κατ' αὐτοῦ ἐβλασφήμησεν Ἄρειος. καὶ ὅτι τῆς αὐτῆς οὐσίας, ἧς καὶ ὁ γεννήσας αὐτὸν πρὸ τῶν αἰώνων ἁπάντων ὑπάρχει πατὴρ, καὶ τοῦ αὐτοῦ σχήματος. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τῆς αὐτῆς θεότητος καὶ οὐσίας, ἧς ὁ πατὴρ καὶ ὁ υἱὸς, σαφέστατα ἔδειξαν. καὶ ἀληθῶς ὑψηλὸν ὄρος θεοῦ· ἄνωθεν ἡμῖν [καθὰ προεδήλωσεν ὁ λόγος παρ' αὐτοῦ τοῦ κυρίου διὰ τῶν Ἀποστόλων δοθεὶς, καὶ νῦν διὰ τῶν αὐτοῦ ἱερέων κατὰ τὴν Νικαέων γραφικαῖς μαρτυρίαις τρανωθεὶς] ὁ προσκυνητὸς οὗτος καὶ ἅγιος τῆς ἀμωμήτου πίστεως ὅρος, περὶ οὗ σαφέστερος ἡμῖν, συνεργίᾳ τῆς τοῦ θεοῦ χάριτος προϊὼν ἀποδείξει ὁ λόγος, ἀλλ' ἐπὶ τὴν προκειμένην ἡμῖν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας ὑπόθεσιν ἐπανέλθωμεν, ἐπαναλαβόντες τὰ περὶ τῆς τοῦ βασιλέως θεοῦ, εἰς τὸν αὐτὸν λαὸν ἀντιλήψεως, καὶ τῆς τῶν τυράννων καταστροφῆς, διὰ τοῦ θεράποντος αὐτοῦ τοῦ θεοφιλοῦς Κωνσταντίνου τοῦ βασιλέως· ἣν δι' αὐτοῦ εἰρήνην ἐπρυτάνευσε ταῖς κατὰ τὴν οἰκουμένην αὐτοῦ ἐκκλησίαις, ὁ μόνος μέγας κύριος, ὁ ποιῶν θαυμάσια μεγάλα μόνος καὶ ἀνεξιχνίαστα, ὧν οὐκ ἔστι ἀριθμός· ὁ ἀλλοιῶν καιροὺς καὶ χρόνους· μεθιστῶν βασιλεῖς τε καὶ καθιστῶν, ἐγείρων ἀπὸ γῆς πτωχὸν, καὶ ἀπὸ κοπρίας ἀνυψῶν πένητα. καθεῖλε δυνάστας ἀπὸ θρόνων, καὶ ὕψωσε ταπεινοὺς, πεινῶντας ἐνέπλησεν ἀγαθῶν, καὶ πλουτοῦντας ἐξαπέστειλε κενοὺς, καὶ βραχίονας ὑπερηφάνων συνέτριψεν, ὁ θαυματουργὸς, ὁ μεγαλουργὸς, ὁ τῶν ὅλων δεσπότης, ὁ τοῦ σύμπαντος κόσμου δημιουργὸς, ὁ παντοκράτωρ, ὁ πανάγαθος, ὁ εἷς καὶ μόνος θεὸς, ᾧ τὸ καινὸν ᾆσμα ἀναπέμπομεν προσυπακούοντες τῷ ποιοῦντι θαυμάσια μεγάλα μόνῳ, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ· τῷ πατάξαντι βασιλεῖς μεγάλους, καὶ ἀποκτείναντι βασιλεῖς κραταιούς. ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ. Ὅτι ἐν τῇ ταπεινώσει ἡμῶν, ἐμνήσθη ἡμῶν ὁ κύριος. ἐφ' οἷς ἅπασιν ἀνυμνοῦντες μὴ διαλείψωμεν τὸν τῶν ὅλων θεὸν καὶ τὸν τούτου μονογενῆ υἱὸν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν κύριον ἡμῶν· τὸν σὺν τῷ πατρὶ πάντων ἡμῖν τῶν ἀγαθῶν αἴτιον· τὸν τῆς θεογνωσίας αὐτοῦ εἰσηγητὴν ἡμῶν· τὸν τῆς εἰς αὐτὸν εὐσεβείας διδάσκαλον· τὸν τῶν ἀσεβῶν ὀλετῆρα· τὸν τυραννοκτόνον· τὸν τοῦ βίου διορθωτήν· τὸν τῶν ἀπεγνωσμένων σωτῆρα Ἰησοῦν, ἐν ἑνὶ στόματι καὶ μιᾷ καρδίᾳ πάντες δοξάζωμεν. ὅτι δὴ μόνος οἷα παναγάθου πατρὸς μονώτατος ὑπάρχων πανάγαθος παῖς ἐν βουλῇ τῆς πατρικῆς, καὶ ἑαυτοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος φιλανθρωπίας τῶν κάτω που κειμένων ἐν φθορᾷ τὴν σωτηρίαν ἡμῶν προμηθούμενος, εὖ μάλα προθύμως τὴν ἡμετέραν ὑποδὺς φύσιν, καθάπερ τις ἄριστος ἰατρὸς τὰς ἀσθενείας ἡμῶν ἀναλαβὼν, καὶ τὰς νόσους φέρων, καὶ τότε καὶ ἀεὶ σωτηρίαν καὶ ζωὴν τῷ τῶν ἀνθρώπων κατεργάσατο γένει. ὃς δὴ βασιλεὺς βασιλέων, καὶ τοῦ ἰδίου λαοῦ ἀεὶ προμυθούμενος, τὸν αὐτοῦ φίλον καὶ θεράποντα ἴδιον Κωνσταντῖνον, τοῖς τῆς εἰς αὐτὸν εὐσεβείας καὶ πίστεως ὅπλοις φράξας, κατὰ τῶν ἀσεβῶν τυράννων, τοῦ τε κατὰ Ῥώμην Μαξεντίου, καὶ τοῦ κατὰ τὴν ἀνατολὴν Μαξιμίνου ἀνεγήγερκεν· καὶ δι' αὐτοῦ ἀνελὼν φαιδρὰν καὶ βαθεῖαν εἰρήνην τῷ οἰκείῳ λαῷ ἀποδέδωκεν.

γρ. μόνος ἐστ.

ΠΕΡῚ ΤῆΣ ΛΙΚΙΝΊΟΥ ΚΑΚΟΤΡΟΠΊΑΣ.

Οὐκ ἦν δὲ ἄρα [φησὶν ὁ Παμφίλου Εὐσέβιος] τῷ μισοκάλῳ φθόνῳ, τῷ τε φιλο-

πονηρῷ δαίμονι φορητὸς ἡ τῶν ὁρωμένων θέα· ὥσπερ οὖν οὐδὲ Λικινίῳ μεταστραφέντι, ἐτύγχανεν αὐτάρκη πρὸς σώφρονα λογισμὸν, τὰ τοῖς ἔμπροσθεν δεδηλωμένοις τυράννοις συμβεβηκότα. ὃς εὖ φερομένης αὐτῷ τῆς ἀρχῆς τῆς βασιλέως μεγάλου Κωνσταντίνου δευτερείων τιμῆς, ἐπιγαμβρείας τε καὶ συγγενείας ἠξιωμένος, μιμήσεως μὲν τῆς τῶν καλῶν ἀπελιμπάνετο· τῆς δὲ τῶν ἀσεβῶν τυράννων μοχθηρίας ἐζήλου τὴν κακοτροπίαν. καὶ ὧν τοῦ βίου τὴν καταστροφὴν ἐπεῖδεν αὐτοῖς ὀφθαλμοῖς, τούτων ἕπεσθαι τῇ γνώμῃ μᾶλλον, ἢ τῇ τοῦ κρείττονος φιλίᾳ τε καὶ διαθέσει ἐμμένειν ἠβούλετο. διαφθονηθεὶς γ᾽ ἀρ οὖν τῷ πανευεργέτῃ πόλεμον δυσαγῆ καὶ δεινότατον πρὸς αὐτὸν ἐκφέρει, οὐ φύσεως νόμων φεισάμενος, οὐχ ὁρκωμοσιῶν, οὐχ αἵματος, οὐ συνθηκῶν μνήμην ἐν διανοίᾳ λαβών. ὁ μὲν γὰρ αὐτῷ οἷα πανάγαθος βασιλεὺς, εὐνοίας παρέχων ἀληθοῦς σύμβολα, συγγενείας τῆς πρὸς αὐτὸν οὐκ ἐφθόνησε· γάμων τε λαμπρῶν ἀδελφῆς μετουσίαν οὐκ ἀπηρνήσατο. καὶ μεθ᾽ ἕτερα. ἀλλὰ τούτοις τἀναντία Λικίνιος διεπράττετο, παντοίας ὁσημέραι κατὰ τοῦ κρείττονος μηχανὰς ἐπιτεχνώμενος ὁ μισόθεος, πάντας τε ἐπινοῶν ἐπιβουλῆς τρόπους, ὡς ἂν κακοῖς τὸν εὐεργέτην ἀμείψαιτο. εἰς ἐπιλέγει· τῷ δὲ ἦν ἄρα ὁ θεὸς φίλος, κηδεμὼν καὶ φύλαξ τῷ Κωνσταντίνῳ, λέγων, ὃς αὐτῷ τὰς ἐν ἀπορρήτῳ καὶ* σκότει μηχανωμένας ὑπὸ τοῦ τυράννου ἐπιβουλὰς εἰς φῶς ἄγων διήλεγχε· τοσοῦτον ἀρετῆς* τὸ μέγα τῆς θεοσεβείας ὅπλον πρὸς ἄμυναν μὲν ἐχθρῶν, οἰκείας δὲ φυλακὴν σωτηρίας ἰσχύει. ᾧ δὴ πεφραγμένος ὁ θεοφιλέστατος ἡμῶν βασιλεὺς Κωνσταντῖνος, τῇ ἐκ τοῦ θεοῦ βοηθείᾳ, τὰς τοῦ δυσωνύμου πολυπλόκους ἐπιβουλὰς διεδίδρασκεν. ὁ δὲ τύραννος τὴν λαθραίαν συσκευὴν, ὡς οὐδαμῶς ἑώρα κατὰ γνώμην χωροῦσαν, [τοῦ θεοῦ πάντα δόλον τε καὶ ῥᾳδιουργίαν τῷ θεοφιλεῖ βασιλεῖ καταφωρᾶ ποιοῦντος] οὐκ ἔτι οἷός τε ὢν ἐπικρύπτεσθαι, προφανῆ πόλεμον αἱρεῖται. * ὁμόσε δῆτα Κωνσταντίνῳ πολεμεῖν διαγνοὺς, ἤδη καὶ κατὰ τοῦ θεοῦ τῶν ὅλων ὡς φρουροῦ Κωνσταντίνου, ὃν ἠπίστατο σέβειν αὐτὸν παρατάττεσθαι ὥρμηται· κἀπειτα τοὺς ὑπ᾽ αὐτῷ θεοσεβεῖς ἤλαυνε. καὶ μεθ᾽ ἕτερα. καὶ ὁ τρόπος δὲ τοῦ κατ᾽ αὐτῶν φόνου ξένος τις ἦν, καὶ οἷος οὐδὲ πώποτε ἠκούσθη. τὰς γοῦν ἀμφὶ τὴν Ἀμάσειαν καὶ τὰς λοιπὰς τοῦ πόντου πόλεις ὅσοις κακοῖς πιέζεσθαι προσέταξε, πᾶσαν ὑπερβολὴν ὠμότητος ὑπερηκόντισεν. ἔνθα τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ θεοῦ, αἱ μὲν ἐξ ὕψους εἰς ἔδαφος αὖθις κατερρίπτοντο, τὰς δὲ ἀποκλείεσθαι ἐκέλευσεν, ὡς ἂν μὴ συνάγοιτό τις τῶν εἰωθότων, μηδὲ τῷ θεῷ τὰς ὀφειλομένας λατρείας καὶ εὐχὰς ἀποδιδῶσι. συντελεῖσθαι γὰρ οὐχ ἡγεῖτο ὑπὲρ αὐτοῦ ταύτας [πῶς γὰρ οἷόν τε ἦν τοῦτο ἐννοεῖν τὸν μισόθεον, φαύλῳ συνειδότι τοῦτο λογιζόμενος] ὑπὲρ δὲ Κωνσταντίνου τοῦ θεοφιλοῦς βασιλέως πράττειν ἡμᾶς, καὶ τὸν θεὸν ἱλεοῦσθαι ἐπέπεισο. ὅθεν ἐκ τούτου παροξυνθεὶς τὸν θυμὸν καθ᾽ ἡμῶν ἐπισκήπτει. καὶ μετὰ βραχέα· καὶ δὴ ἀπήγοντο πολλοὶ τῶν Ἐπισκόπων καὶ ἐκολάζοντο ἀπροφασίστως, ὁμοίως τοῖς μιαιφόνοις οἱ μηδὲν ἠδικηκότες, καινοτέραν ὑπομένοντες τελευτήν· ξίφει τὸ σῶμα εἰς πολλὰ τμήματα κατακρεουργούμενοι. καὶ μετὰ τὴν ἀπηνῆ ταύτην καὶ φρικτοτάτην θέαν, τοῖς τῆς θαλάσσης βυθοῖς, τοῖς ἰχθύσιν εἰς βορὰν ἐρρίπτοντο. φυγαὶ δὲ αὖθις ἐπὶ τούτοις τῶν θεοσεβῶν ἁπάντων ὁμόσε ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, σὺν κομιδῇ νηπίοις ἐγίνοντο. καὶ πάλιν ἀγροὶ, καὶ πάλιν ἐρημίαι, νάπαι τε καὶ ὄρη τοὺς τοῦ Χριστοῦ θεράποντας ὑπεδέχοντο, καὶ μετὰ πάντων ἀνακινήσαντος τοῦ δυσσεβοῦς τὸν πόλεμον. [καὶ μετὰ βραχέα·] εἰ μὴ τάχιστα τὸ μέλλον ἔσεσθαι προλαβὼν ὁ τῶν οἰκείων ψυχῶν* ὑπέρμαχος θεὸς, ὡς ἐν βαθεῖ σκότῳ καὶ νυκτὶ ζοφωδεστάτῃ φωστῆρα μέγαν ἀθρόως καὶ σωτῆρα τοῖς πᾶσιν ἐξέλαμψε, τὸν αὐτοῦ θεράποντα Κωνσταντῖνον ὑψηλῷ βραχίονι, δυναστάτῃ δὲ χειρὶ χειραγωγήσας· τούτῳ μὲν οὖν ἄνωθεν ἐξ οὐρανῶν καρπὸν εὐσεβείας ἐπάξιον τρόπαια κατὰ τῶν ἀσεβῶν παρεῖχε νίκης, τὸν δὲ ἀλιτήριον αὐτοῖς συμβούλοις ἅπασι καὶ φίλοις ὑπὸ τοῖς Κωνσταντίνου ποσὶ πρηνῆ κατέβαλεν, ὁ Κωνσταντίνου καὶ πάντων ἡμῶν θεός. ὡς γὰρ εἰς ἔσχατα μανίας τὰ κατ᾽ αὐτὸν ἤλαυνεν, οὐκ ἔτ᾽ ἀνεκτὸν εἶναι λογισάμενος βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ὁ τῷ θεῷ φίλος, τὸν ἔμφυτον σώφρονα καὶ εὐσεβῆ συναγαγὼν* λογισμὸν, καὶ τὸ στερρὸν τοῦ δικαίου τρόπον φιλανθρωπίᾳ κερασάμενος, ἐπαμῦναι κρίνει τοῖς ὑπὸ τῷ τυράννῳ ταλαιπωρουμένοις, καὶ τόγε πλεῖστον ἀνθρώπων γένος, βραχεῖς λυμεῶνας ἐκποδὼν ποιησάμενος, ἀνασώσασθαι ὁρμᾶται· μόνῃ γὰρ φιλανθρωπίᾳ χρωμένου τοῦ φιλανθρωποτάτου βασιλέως Κωνσταντίνου τὸν πρὸ τούτου χρόνον, καὶ τὸν οὐ συμπαθείας ἄξιον ἐλεοῦντος, τῷ μὲν δυσσεβεῖ αὐτῷ ἐγίνετο πλέον οὐδὲν, τῆς κακίας οὐκ ἀπαλλαττομένῳ, αὔξοντι δὲ μᾶλλον τὴν κατὰ τῶν ὑποχειρίων ἐθνῶν λύτταν· τοῖς δὲ κακουμένοις, οὐδεμία ἦν σωτηρίας ἐλπὶς, ὑπὸ δεινοῦ θηρὸς καταπονουμένοις. διὸ δὴ τῷ φιλανθρώπῳ μίξας τὸ μισοπόνηρον, ὁ τῶν ἀγαθῶν χορηγὸς, προέσχεν ἅμα παιδὶ Κρίσπῳ βασιλεῖ φιλανθρωποτάτῳ ἀπὸ τῆς ἑσπερίων τῆς μεγίστης Ῥώμης, ἐπὶ τὴν ἑῴαν κατὰ τοῦ τυράννου, σωτηρίας δεξιὰν ἅπασι

τοῖς

γρ. σκοτεινῷ.

γρ. ἀρετή.

γρ. ὅμως ἔδει κατὰ Κωνσταντίνου πολ.

γρ. ὑπεράγαθος.

γρ. τρόπαιον.

τοῖς ἀπολλυμένοις ἐκτείνας παμβασιλεῖ θεῷ καὶ παιδὶ χριστῷ σωτῆρι, ποδηγῷ καὶ συμμάχῳ χρώμενοι, πατὴρ Κωνσταντῖνος βασιλεὺς ἅμα υἱῷ βασιλεῖ Κρίσπῳ, ἄμφω κύκλῳ διελόντες τὴν κατὰ τῶν θεομισῶν παράταξιν, ῥᾳδίαν τὴν νίκην ἀποφέρονται τῶν κατὰ τὴν συμβολὴν πάντων ἐξευμαρισθέντων αὐτοῖς καὶ κατὰ γνώμην ὑπὸ τοῦ παμβασιλέως θεοῦ· καθά φησιν ὁ φιλαληθέστατος Εὐσέβιος ὁ τοῦ πανευφήμου Παμφίλου. Ῥουφῖνος δέ φησιν, εἰ καὶ μηδεμίαν μοῖραν τῶν γεγενημένων ἐπὶ Λικινίου πραγμάτων ἐμνημόνευσεν, ὅμως καὶ αὐτὰ τὰ λεξείδια τοῦ προρρηθέντος ἀναλεξάμενος ἐνθήσω τῇ συγγραφῇ· φησὶ δὲ οὕτως· Λικίνιος μὲν οὖν ὁ συμβασιλεύων αὐτῷ δηλονότι τῷ βασιλεῖ Κωνσταντίνῳ, τὰς ἑλληνικὰς ἔχων δόξας, ἐμίσει χριστιανούς, καὶ διωγμὸν μὲν προφανῆ κατ' αὐτῶν, φόβῳ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου κινεῖν ὑπεστέλλετο· λεληθότως δὲ πολλοὺς ἐσκευωρεῖτο, προϊὼν δὲ φανερῶς τὸν κατὰ πάντων διωγμὸν ἀνεκίνει, ἐν τοῖς τῆς ἀνατολῆς τόποις. ὡς καὶ πολλοὺς τοῦ Χριστοῦ μάρτυρας ἀναδειχθῆναι ἐν διαφόροις τόποις. ἐκ δὴ τούτου εἰς ἀπέχθειαν τὴν πρὸς αὐτὸν μεγίστην τὸν βασιλέα Κωνσταντῖνον ἐκίνησεν· ἦσαν δὲ πρὸς ἀλλήλους πολέμιοι. ταῦτα μὲν οὗτος. οἱ δὲ λοιποὶ ὅσοι τῆς Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου ἀληθείας συνήγοροι, διελόντες φησὶν ἄμφω τὴν στρατιάν, πατὴρ Κωνσταντῖνος βασιλεύς, καὶ υἱὸς Κρίσπος βασιλεὺς κατὰ τοῦ ἀσεβοῦς τυράννου ὥρμηντο. ὁ μὲν οὖν υἱὸς Κρίσπος ἐπὶ τὰ κατὰ τὴν Ἀσίαν * μέρη σὺν τῇ αὐτοῦ στρατιᾷ τὴν πορείαν ποιούμενος· ὁ δὲ πατὴρ Κωνσταντῖνος κατὰ τὴν Εὐρώπης τοῖς ἀμφ' αὐτὸν δορυφόροις τὴν ὁδὸν διήνυεν· ὁ δὲ μισόθεος καὶ πάσης ἀσεβείας καὶ μιαιφονίας ἔμπλεως ἐξ ἀνατολῶν μετὰ πλείστου ὅσου στρατοῦ κατ' αὐτῶν παραταττόμενος, καὶ μεγαλαυχῶν ἤρχετο. φθάσας δὲ ἐν τῇ Νικομηδέων, ἐγνωκὼς καὶ εἰδὼς τὴν τοῦ θεοφιλοῦς Κωνσταντίνου ψυχὴν σέβουσαν τοὺς τοῦ θεοῦ ἱερεῖς, καὶ ὅτι διὰ πάσης ἄγοι τιμῆς, μισθοδοτεῖ τὸν τῆς Νικομηδέων Ἐπίσκοπον Εὐσέβιον πάλαι πρόσφυγα αὐτοῦ ὄντα, κατὰ τοῦ εὐσεβοῦς βασιλέως Κωνσταντίνου· οἰόμενος δι' αὐτοῦ καὶ τὸν ἀμφ' αὐτὸν ἀνελεῖν, τὸν τοῖς τοῦ θεοῦ πεφραγμένον ἀκαταμαχήτοις ὅπλοις Κωνσταντῖνον. συντίθεται οὖν αὐτῷ ὁ θαυμαστὸς Εὐσέβιος ἐπαγγελίαις λιπαρηθεὶς, παρὰ τοῦ συνασεβοῦς αὐτοῦ Λικινίου. καὶ ὅτι ταῦτα οὕτως ἔχει ἐξ αὐτῆς τοῦ φιλοχρίστου βασιλέως ἐπιστολῆς ἔνεστι πληροφορηθῆναι, ἣν τοῖς Νικομηδεῦσιν ἐπέστειλεν, ὧδέ πως λέγων, πρὸς τῷ τέλει τῆς ἐπιστολῆς· τίς ἐστιν ὁ ταῦτα διδάξας οὕτως ἄκακον πλῆθος, Εὐσέβιος δηλαδὴ ὁ τῆς τυραννικῆς ὠμότητος συμμύστης. ὅτι γὰρ πανταχοῦ τοῦ τυράννου γεγένηται πρόσφυλαξ, πολλαχόθεν ἐστὶ συνορᾶν. τοῦτο μὲν αἱ τῶν ἐπισκόπων σφαγαὶ διαμαρτύρονται, ἀλλὰ τῶν ἀληθῶς ἐπισκόπων. τοῦτο δὲ ἡ χαλεπωτάτη τῶν χριστιανῶν ἐκδίωξις διαρρήδην βοᾷ· οὐδὲν γὰρ τῶν εἰς ἐμὲ γεγενημένων παρ' αὐτοῦ νῦν ἐρῶ, δι' ὧν ὅτε μάλιστα αἱ τῶν ἐναντίων μερῶν καθ' ἡμῶν ἐπραγματεύοντο συνδρομαί, οὗτος καὶ ὀφθαλμοὺς κατασκόπους ἔπεμπε κατ' ἐμοῦ, καὶ μόνον οὐκ ἐνόπλους τῷ τυράννῳ συνεισέφερεν ὑπουργίας· * μηδ' ἐμέ τις οἰέσθω εἶναι πρὸς τὴν τούτων ἀπόδειξιν ἀπαράσκευον. ἔλεγχος γάρ ἐστιν ἀκριβής, ὅτι τοὺς πρεσβυτέρους καὶ τοὺς διακόνους τοὺς Εὐσεβίῳ παραπεμπομένους φανερῶς ὑπ' ἐμοῦ συνειλῆφθαι, * συνέστηκεν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν παρ' ἡμῶν νῦν οὐκ ἀγανακτήσεως ἕνεκεν, ἀλλ' εἰς αἰσχύνην ἐκείνων προενήνεκται. ἐκεῖνο μόνον δέδια, ἐκεῖνο διαλογίζομαι, ὅτι ὑμᾶς ὁρῶ πρὸς τὴν τοῦ ἐγκλήματος καλεῖσθαι κοινωνίαν. διὰ γὰρ τῆς Εὐσεβίου διαγωγῆς τε καὶ διαστροφῆς, συνείδησιν κεχωρισμένην τῆς ἀληθείας εἰλήφατε. ἀλλ' ἔστιν οὐ βραδεῖα θεραπεία, εἴγε ἐπίσκοπον πιστὸν καὶ ἀκέραιον νῦν γοῦν λαβόντες, πρὸς θεὸν ἀπίδητε· ὅπερ ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐν ὑμῖν ἐστιν, ὃ καὶ πάλαι ἐχρῆν τῆς ἡμετέρας κρίσεως ἠρτῆσθαι, εἰ μὴ ὁ προειρημένος Εὐσέβιος δεινῇ τῶν τότε συλλαβομένων αὐτῷ προαιρέσει ἐνταῦθα ἐληλύθει, καὶ τὴν τῆς τάξεως ὀρθότητα ἀναισχύντως συνεπεπράχει. ἀλλ' ἐπειδὴ περὶ τοῦ αὐτοῦ Εὐσεβίου, πρὸς τὴν ἡμετέραν ἀγάπην ὀλίγα προσῆκε φράσαι, μακροθύμως ἀκούσατε. μέμνηται ἡ ὑμετέρα ἀνεξικακία, ἐπὶ τῆς Νικαέων πόλεως γεγενῆσθαι σύνοδον ἐπισκόπων. ἧ καὶ αὐτὸς ἐγὼ πρεπόντως τῇ τῆς ἐμῆς συνειδήσεως λατρείᾳ παρῆν, οὐδὲν ἕτερον βουλόμενος ἢ ὁμόνοιαν ἅπασιν ἐργάσασθαι, καὶ πρὸ πάντων ἐλέγξαι καὶ ἀποσείσασθαι τὸ πρᾶγμα τοῦτο, ὃ τὴν μὲν ἀρχὴν εἰλήφει διὰ τῆς Ἀρείου τοῦ Ἀλεξανδρέως ἀπονοίας, ἰσχυροποιεῖτο δὲ παραχρῆμα διὰ τῆς Εὐσεβίου ἀτόπου τε καὶ ὀλεθρίας σπουδῆς· ἀλλ' αὐτὸς οὗτος Εὐσέβιος, προσφιλέστατοι καὶ τιμιώτατοι, μεθ' ὅσης νομίζετε συνδρομῆς, ἅτε δὴ ὑπὸ τῆς συνειδήσεως αὐτῆς ἡττώμενος· μεθ' ὅσης δὲ αἰσχύνης τῇ πανταχόθεν ἐληλεγμένῃ ψευδολογίᾳ αὐτοῦ * συνίστατο, ὑποπέμπων μέν μοι διαφόρους τοὺς ὑπὲρ αὐτοῦ ἀξιοῦντας, ἐξαιτούμενος δὲ παρ' ἐμοῦ συμμαχίαν τινά, ὅπως μὴ ἐπὶ τοσούτῳ ἐλεγχθεὶς πλημμελήματι, τῆς ὑπαρχούσης αὐτῷ ἐκπέσοι τιμῆς. μάρτυς ἐστί μοι τούτων αὐτὸς ὁ θεός, ὃς ἐμοί τε καὶ ὑμῖν φιλαγάθως ἐπιμένοι· ὅτι καὶ ἐμὲ αὐτὸς ἐκεῖνος Εὐσέβιος περιέτρεψε καὶ ἀπρεπῶς ὑφήρπασεν, ἀλλ' ἡ

θεία

ἴσ. αὐτῷ.

γρ. αὐτῷ χάριν

γρ. παρέστηκεν.

γρ. συνίστατο.

θεία με προνοία ἐπὶ τὴν ἀληθεστάτην αὐτῆς ὁδὸν ἐπανήγαγεν, ὃ καὶ ὑμεῖς ἐπέγνωτε καὶ ἐπιγνώσεσθε. πάντα μὲν γὰρ ἐπράχθη παρ' αὐτοῦ τότε Εὐσεβίου τοῦ ἀνοσίου λέγω, καθὼς αὐτὸς ἐπείθει· πᾶν ὁποιονοῦν κακὸν ἐπὶ τῆς αὐτοῦ διανοίας ἀποκρυπτόμενος· ἀλλὰ πρώην ἵνα τὰ λοιπὰ τῆς τούτου σκαιότητος παρῶ, ἃ μάλιστα μετὰ Θεογνίου, ὃν τῆς ἀνοσίας αὐτοῦ προαιρέσεως ἔχει κοινωνὸν διεπράξατο, ἀκούσατε παρακαλῶ. Ἀλεξανδρέας τινὰς τῆς ἡμετέρας πίστεως ἀναχωρήσαντας ἐνταῦθα ἐκκελεύκειν ἀποσταλῆναι. ἐπειδὴ διὰ τῆς τούτων ὑπηρεσίας διχονοίας ἠγείρετο πυρσός. ἀλλ' οὗτοι οἱ καλοί τε καὶ ἀγαθοὶ ἐπίσκοποι, οὓς ἅπαξ ἡ τῆς συνόδου ἀλήθεια πρὸς μετάνοιαν ἐτετηρήκει, οὐ μόνον ἐδέξαντο ἐκείνους, καὶ παρ' ἑαυτοῖς ἠσφαλίσαντο, ἀλλὰ καὶ ἐκοινώνησαν αὐτοῖς τῆς τῶν τρόπων κακοηθείας. διὰ τοῦτο περὶ τοὺς ἀχαρίστους τούτους ἔκρινα πρᾶξαι· ἁρπαγέντας γὰρ αὐτοὺς ἐκέλευσα ὡς πορρωτάτω ἐξορισθῆναι· νῦν ἡμέτερόν ἐστι πρὸς τὸν θεὸν ἐκείνην τὴν πίστιν βλέπειν, ἣν πάντοτε καὶ γεγενῆσθαι ἡμᾶς καὶ εἶναι πρέπει, καὶ διαπράξασθαι οὕτως, ἵνα ἐπισκόπους ἁγνούς τε καὶ ὀρθοδόξους καὶ φιλανθρώπους ἔχοντες χαίρομεν. εἴ τις δὲ πρὸς μνήμην τῶν λυμεώνων ἐκείνων ἢ πρὸς ἔπαινον ἀπρονοήτως ἐξαφθῆναι τολμήσει, παραχρῆμα τῆς ἰδίας τόλμης, διὰ τῆς τοῦ θεράποντος τοῦ θεοῦ, τοῦτ' ἔστιν ἐμοῦ, ἐνεργείας ἀνασταλήσεται. ὁ θεὸς ὑμᾶς διαφυλάξοι ἀδελφοὶ ἀγαπητοί. ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα, ἡ τοῦ θεοφιλοῦς βασιλέως Κωνσταντίνου ἐπιστολὴ, σαφέστατα ἔδειξε, περὶ τοῦ ἀσεβοῦς Εὐσεβίου τοῦ Νικομηδείας, ὃς προσφύλαξ οὐ μόνον γέγονε τοῦ θεομισοῦς Λικινίου, ἀλλὰ καὶ συμμύστης καὶ ὑπουργὸς τῆς ἐκείνου τυραννίδος καὶ ἀσεβείας. βαδιῶ δὲ ἐντεῦθεν ἐπὶ τὴν προκειμένην τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας ὑπόθεσιν.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΑΣΕΒΟΥΣ ΛΙΚΙΝΙΟΥ ΝΙΚΗΣ τοῦ θεοφιλοῦς βασιλέως Κωνσταντίνου.

Λικινίου τοίνυν σὺν στρατιᾷ τῇ σὺν αὐτῷ, ἀπὸ τῆς Νικομηδέων ἐξορμήσαντος, ἐπὶ τὸ Βυζάντιον κατὰ τοῦ θεοφιλοῦς Κωνσταντίνου τοῦ βασιλέως ἐκεῖσε τότε παρόντος· τῶν δ' ἑκατέρων στρατιωτικῶν φαλάγγων τὸν χριστοφόρον βασιλέα ἐν κύκλῳ αὐτῶν ἐχουσῶν. ἰδὼν ὁ ἀλιτήριος, καὶ τῶν οἰκείων δὲ στρατιωτῶν ἔρημον ἑαυτὸν θεασάμενος ἐπὶ τὴν τῶν κρειττόνων ἀσπίδα προσαποφυγόντων, τὰ μὲν πρῶτα κρυπτάζεσθαι ἐσπούδαζεν ἐν Χρυσοπόλει τῇ Βιθυνῶν, ἔπειτα δὲ οὕτω τῆς Χαλκηδόνος ἐστί, μὴ δυνηθεὶς δὲ, ἰδὼν ἑαυτὸν ἤδη πρηνῆ κείμενον ὑπὸ τοῖς Κωνσταντίνου τοῦ βασιλέως ποσὶν, ἐξέδωκεν ἑαυτόν. ζῶντα οὖν συλλαβὼν ὁ ἐπιεικέστατος καὶ εὐσεβέστατος βασιλεὺς φιλανθρωπεύεται, καὶ κτείνει μὲν οὐδαμῶς, οἰκεῖν δὲ τὴν Θεσσαλονίκην προσέταξεν ἡσυχάζοντα. ὁ δὲ πρὸς ὀλίγον χρόνον ἡσυχάζειν ἐδόκει· μετὰ δὲ ταῦτα βαρβάρους τινὰς προσκαλούμενος, καὶ σὺν αὐτοῖς διασκεπτόμενος, ἀναμάχεσθαι τὴν ἧτταν ἐσπούδαζε. οὗτος γοῦν βασιλεὺς ὁ πιστότατος ἀναιρεθῆναι τὸν θεομισῆ ἐκέλευσε, καὶ ἀνῃρέθη ὁ τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ αὐτοῦ θεράποντος τύραννος.

Ἐπληρώθη λόγος πρῶτος τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας.

ΛΟΓΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ.

περὶ τῶν μετὰ τὴν ἀναίρεσιν τοῦ ἀσεβοῦς Λικινίου καὶ αὐτοκρατορίας τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου καὶ εἰρήνης τῶν τοῦ θεοῦ ἐκκλησιῶν.

Κωνσταντῖνος τοίνυν πάντων γενόμενος ἐγκρατὴς, διὰ τῆς ἐκ θεοῦ δοθείσης αὐτῷ συνάρσεως, αὐτοκράτωρ βασιλεὺς ἀναδειχθεὶς, τὰ χριστιανῶν αὔξειν εἰσέτι μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐσπούδαζεν. ἐποίει τε τοῦτο διαφόροις τοῖς τρόποις ἔμπυρον ἔχων πίστιν, καὶ ἔμφυτον τὴν εἰς τὸν τῶν ὅλων θεὸν πιστοτάτην εὐσέβειαν. καὶ ἦν πᾶσα ἡ ὑπὸ τὸν οὐρανὸν ἐκκλησία ἐν βαθείᾳ εἰρήνῃ. *ἀκούσωμεν δή τι ἐνταῦθα λέγει καὶ ὁ ἀροτὴρ* ὁ κάλλιστος τῆς ἐκκλησιαστικῆς γεωργίας ὁ φιλαληθέστατος Εὐσέβιος ὁ τοῦ παμφήμου Παμφίλου. ὁ μὲν οὖν Λικίνιος φησὶ τὴν ὁμοίαν τοῖς ἀθέοις τυράννοις τῆς ἀσεβείας μετελθὼν ὁδὸν, ἐπὶ τὸν ἴσον αὐτοῖς ἐνδίκως περιωσέχθη κρημνόν. ἀλλ' οὗτος μὲν ταύτῃ περιβεβλημένος ἔκειτο· ὁ δὲ ἀρετῇ πάσῃ τῆς θεοσεβείας ἐκπρέπων μέγιστος Νικητὴς αὔγουστος Κωνσταντῖνος σὺν παιδὶ Χρισπῷ βασιλεῖ θεοφιλεστάτῳ κατὰ πάντων τῷ πατρὶ ὁμοιοτάτῳ τὴν οἰκείαν ἑῴαν ἀπελάμβανε, καὶ μίαν ἡνωμένην τὴν Ῥωμαίων, κατὰ τὸ παλαιὸν παρεῖχον ἀρχὴν, τὴν ἀπ' ἀνίσχοντος ἡλίου πᾶσαν ἐγκύκλιον καθ' ἑκάτερα τῆς οἰκουμένης, ἄρκτον τε ὁμοῦ καὶ μεσημβρίαν, εἰς ἔσχατα δυομένης ἡμέρας ὑπὸ τὴν αὐτῶν ἄγοντες εἰρήνην. ἀφῄρητο δ' οὖν ἐξ ἀνθρώπων πᾶν δέος τῶν πρὶν

γρ. ἐκ δ' ἐπιτόμου Εὐσεβίου τοῦ Παμφ.
γρ. ἄριστος.

αὐτοὺς πρεπόντων· λαμπρὰς δὲ ἐτέλουν καὶ πανηγυρικὰς ἑορτῶν ἡμέρας· ἦν δὲ φωτὸς ἔμπλεα τὰ πάντα, καὶ μειδιῶσι προσώποις, ὄμμασί τε φαιδροῖς, οἱ πρὶν κατηφεῖς ἀλλήλους ἔβλεπον. παρῆν δὲ αὐτοῖς καὶ ὕμνοι κατὰ πόλιν ὁμοῦ καὶ ἀγρούς, τὸν βασιλέα θεόν, καὶ τὸν τούτου γνήσιον παῖδα Χριστὸν πρώτιστα πάντων· ὅτι δὴ οὕτω ἐδιδάχθησαν ἐγέραιρον· καὶ ἔπειτα τὸν εὐσεβῆ βασιλέα ἅμα παισὶ * θεοφιλέσιν εὐφήμουν. κακῶν δὲ ἀμνηστία παλαιῶν ἦν, καὶ λήθη πάσης δυσσεβείας· τῶν δὲ ἀγαθῶν ἀπόλαυσις, καὶ προσέτι μελλόντων προσδοκία. ἤπλωντο οὖν κατὰ πάντα τόπον τῆς τοῦ νικητοῦ βασιλέως φιλανθρωπίας ἔμπλεοι διατάξεις, νόμοι τε, μεγαλοδωρεᾶς καὶ ἀληθοῦς εὐσεβείας γνωρίσματα ἔχοντες· οὕτω δῆτα πάσης τυραννίδος ἐκκαθαρθείσης, μόνοις ἐφυλάττετο τὰ τῆς προσηκούσης βασιλείας βέβαιά τε καὶ ἀνεπίφθονα, Κωνσταντίνῳ καὶ τοῖς τούτου παισί· τοσαῦτα ὁ τῶν ἀρχαίων ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων ἀξιοπιστότατος Εὐσέβιος ὁ τοῦ Παμφίλου· πλείστους ὅσους ἀγῶνας θέμενος, καὶ διερευνησάμενος, ἐκ τῶν ἁπλῶς ἐχόντων, τὴν ἀναλογίαν ποιησάμενος, ἐν δέκα τόμοις ὅλοις, τὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡμῖν ἱστορίας ἀκριβῶς καταλέλοιπεν· ἀρξάμενος μὲν ἀπὸ τῆς τοῦ κυρίου παρουσίας, πληρώσας δὲ εἰς τοὺς δὲ τοὺς χρόνους, οὐκ ἀπόνως· πῶς γὰρ οἷόν τε τὴν τοσαύτην ἀναδεξάμενον φροντίδα τοῦ διασώσασθαι τὴν τοιᾶσδε συλλογῆς τὴν ἁρμονίαν· ἀλλ', ὡς ἀρτίως ἔφην, πολλὴν εἰσενηνεγμένος τὴν σπουδὴν καὶ πλεῖστον ἄφατον πόνου. ἀλλὰ μηδεὶς οἰέσθω τὸν ἄνδρα ἐκ τῶν περὶ αὐτοῦ ἐπιπεφημισμένων, ὡς τῆς Ἀρείου βλασφημίας ποτὲ τὸ πεφρονηκέναι. ἀλλὰ πεπείσθω ὡς εἰ καί τι ἐνελάλησεν ἢ ἔγραψε, μικρόν τι τῶν Ἀρείου ὑπονοούμενα, οὐ μὴν κατὰ τὴν ἀσεβῆ ἐκείνου ἔννοιαν, ἀλλ' ἐξ ἀπεριέργου ἁπλότητος· καθὼς καὶ αὐτὸς ἐν τῷ ἀπολογητικῷ *, ᾧ διεπέμψατο πρὸς τὸ τῶν ὀρθοδόξων ἐπισκόπων κοινὸν μαρτυράμενος ταῦτα ἐπληροφόρησε, καὶ ἀληθεύειν τὸν ἄνδρα ὑπολαβὼν πᾶς τις εὖ φρονῶν ὁπότε σύνεσι, καὶ ἐξ ἐκείνου πεπεῖσθαι μήπω τότε πώποτε τὰ Ἀρείου [illegible]. δείξει δὲ τὰ ἐν τῇ συνόδῳ, τῇ κατὰ τὴν Νικαέων, αὐτῷ ἠγωνισμένα, κατὰ τῆς ἀσεβείας Ἀρείου, ὑπὲρ τῆς ἀποστολικῆς καὶ ὀρθοδόξου πίστεως· ἀλλ' ἐπὶ τὴν ἀκολουθίαν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας ἐπανίωμεν. τῆς οὖν ἀνὰ τὴν οἰκουμένην ἐκκλησίας Χριστοῦ, τοῦ σωτῆρος ἡμῶν, εἰρήνην βαθεῖαν ἐχούσης, πρυτανευθείσης αὐτῇ ταύτης παρὰ τοῦ παμβασιλέως θεοῦ, διὰ τοῦ θεράποντος αὐτοῦ Κωνσταντίνου, καὶ τῶν αὐτοῦ παίδων. μετὰ τὸ μαρτύριον τοῦ θεσπεσίου Πέτρου τοῦ τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας Ἐπισκόπου γενομένου, τελειωθέντος αὐτοῦ ἐν αὐτῷ τῷ μαρτυρίῳ, καὶ τὸν τῆς ἀθλήσεως ἄφθαρτον στέφανον ἀναδησαμένου, χηρεύει ἡ ἐκεῖσε ἐκκλησία ἐνιαυτὸν ἕνα· μετὰ δὲ τὸν ἐνιαυτὸν χειροτονεῖται, εἰς τὸν θρόνον αὐτοῦ τοῦ ἁγίου μάρτυρος Πέτρου Ἀχιλλᾶς ἀνὴρ στιβαρὸς καὶ μεγαλοφυὴς ἀγχίφρων εὐλαβείᾳ ὁμοῦ καὶ σοφίᾳ πλείστῃ ὅσῃ διαπρέπων, καθὼς ἡμῖν τὰ παλαιὰ καὶ ἀπλανῶς ἔχοντα διηγοῦνται συγγράμματα, ὃς πολλὰ παρακληθεὶς ὑπεδέξατο τὸν Ἄρειον εἰς τὴν διακονίαν. τούτου δὲ ἐπιβιώσαντος μῆνας πέντε μόνον, ὑποδέχεται τὴν τῆς ἱερωσύνης ἀρχὴν τῆς αὐτόθι τῶν Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας, Ἀλέξανδρος ἀνὴρ τίμιος ἐν πᾶσι παντὶ τῷ τῆς ἐκκλησίας κλήρῳ καὶ λαῷ * μεγαλοπρεπής, εὐμετάδοτος, εὔλαλος, ἐπιεικής, φιλόθεος, φιλάνθρωπος, φιλόπτωχος, χρηστός, προσηνὴς πρὸς πάντα, εἴπερ τις ἄλλος· ὃς καὶ αὐτὸς κατέστησε τὸν Ἄρειον πρεσβύτερον ἔγγιστα ἑαυτοῦ. ἐπὶ τούτου τῆς εἰρήνης τῶν ἐκκλησιῶν ὁσημέραι, ὡς ἔτι μᾶλλον καὶ μᾶλλον λαμπρυνομένης, καὶ εἰς μίαν ὁμόνοιαν συνεστώσης, καὶ τοῖς ἄθλοις τῶν ἁγίων μαρτύρων πανταχοῦ γῆς σεμνυνομένης· οὐκ ἐνεγκὼν ὁ Διάβολος τὴν τοσαύτην τοῦ πιστοτάτου τῆς ἐκκλησίας λαοῦ ἐπὶ τῇ ἐν αὐτῇ πρὸς τὸν θεὸν οὐρανίῳ θρησκείᾳ αὔξησιν, πάλιν ἐκ τινὸς φιλονεικίας τὴν ἐν αὐτῇ ταραχὴν ὑφίστατο.

γρ. θεοσεβέσι.

γρ. αὐτοῦ λόγῳ.

γρ. μικρομεγέθης.

ΠΕΡῚ ΤΗ͂Σ ἘΦΕΥΡΕΘΕΊΣΗΣ ΑἹΡΈΣΕΩΣ ὑπὸ τοῦ θεομάχου Ἀρείου.

Ὁ ΓᾺΡ πρεσβύτερος ἐκεῖνος, ὃν ἔφαμεν τῆς τοιᾶσδε ἠξιοῦσθαι τιμῆς, ὑπὸ Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας, Ἄρειος τοὔνομα· ἀνὴρ προσχήματι μᾶλλον εὐσεβής, τὰ δὲ ἄλλα δόξης καὶ κενότητος θερμὸς ἐραστής· ἤρξατο προφέρειν τινὰ ξένα περὶ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως, ἃ τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις οὐδεὶς πώποτε ἐζήτησεν ἢ παρήνεγκεν. ἐπιχειρήσας τὸν μονογενῆ κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν διελεῖν τῆς τοῦ πατρὸς ἀρρήτου καὶ ἀϊδίου θεότητος· πολλῆς κατὰ τὴν ἐκκλησίαν παραίτιος ταραχῆς γέγονεν. ἀλλὰ δὴ τοῦ Ἀλεξάνδρου, πρᾳότητι φύσεως, τὸν Ἄρειον ἐπὶ τὸ ἄμεινον θέλοντος μεταβαλεῖν πρεπούσαις παραινέσεσι, μηδέπω δὲ κρίνοντος ἀποφάσει χρήσασθαι. πρὸς ἐπινέμεσθαι διὰ τοῦτο πολλοὺς τὴν λοιμικὴν [illegible] τῆς αἱρέσεως γέγονεν· ἔπειτα ὡς ἀπὸ

μικρᾶς

μικροῦ σπινθῆρος μέγα πῦρ ἐξαφθῆναι· ἀρξάμενόν τε τὸ κακὸν ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας καὶ κατὰ πόλεις ἄλλας καὶ ἐπαρχίας διέτρεχε· τέλος ὡς ἐνεῖδεν ἐπὶ τὸ χεῖρον τὸ κακὸν περιϊέναι, σύνοδον τῶν ὑπ' αὐτὸν Ἐπισκόπων συστησάμενος, καὶ καθελὼν τὸν Ἄρειον δίδωσιν εἰς τοὺς συλλειτουργοὺς τὴν ὑπόθεσιν ὁ Ἀλέξανδρος· πλατύτερόν τε τὰ κατὰ τὸν Ἄρειον ἐκτεθεικὼς, σπουδήν τε ἐνιεὶς πρὸς ἀναίρεσιν τῆς αἱρέσεως, εἰς παρασκευὴν τῆς διαγνώσεως αὐτοὺς ἑτοιμάζεσθαι παρακελεύεται, γράψας πρὸς αὐτοὺς τοιάδε.

ΚΑΘΑΙΡΕΤΙΚΟΝ ἈΡΕΙΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΣΥΝ ΑΥΤΩι ΔΙΑπεμφθὲν, παρὰ Ἀλεξάνδρου ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας τοῖς ἁπανταχοῦ ἐπισκόποις.

Τοῖς ἀγαπητοῖς καὶ τιμιωτάτοις συλλειτουργοῖς τοῖς ἁπανταχοῦ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, Ἀλέξανδρος ἐν κυρίῳ χαίρειν.

Ἑνὸς σώματος ὄντος τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ἐντολῆς τε οὔσης ἐν ταῖς θείαις γραφαῖς, τηρεῖν τὸν σύνδεσμον τῆς ὁμονοίας καὶ εἰρήνης, ἀκόλουθόν ἐστι γράφειν ἡμᾶς καὶ σημαίνειν ἀλλήλοις τὰ παρ' ἑκάστοις γινόμενα· ἵνα εἴτε πάσχει εἴτε χαίρει ἓν μέλος, ἢ συμπάσχωμεν ἢ συγχαίρωμεν ἀλλήλοις. ἐν τῇ ἡμετέρᾳ τοίνυν παροικίᾳ, ἐξῆλθον νῦν ἄνδρες παράνομοι καὶ χριστομάχοι, διδάσκοντες ἀποστασίαν, ἣν εἰκότως ἄν τις πρόδρομον τοῦ ἀντιχρίστου ὑπονοήσειε, καὶ * καλέσειε. καὶ ἐβουλόμην μὲν σιωπῇ παραδοῦναι τὸ τοιοῦτον, ὅπως ἐν τοῖς ἀποστάταις μόνοις ἀναλωθῇ τὸ κακὸν, καὶ μὴ εἰς ἑτέρους τόπους διαβὰν τὸ τοιοῦτον, ῥυπώσῃ τινῶν ἀκεραίων τὰς ἀκοάς. ἐπειδὴ δὲ Εὐσέβιος νῦν ἐν τῇ Νικομηδείᾳ, νομίσας ἐπ' αὐτῷ κεῖσθαι τὰ τῆς ἐκκλησίας, ὅτι καταλείψας τὴν Βηρυτὸν, καὶ ἐποφθαλμίσας τῇ ἐκκλησίᾳ Νικομηδέων, οὐκ ἐκδεδίκηται τὰ κατ' αὐτὸν, προΐσταται καὶ τούτων τῶν ἀποστατῶν, καὶ γράφειν ἐπεχείρησε πανταχοῦ συνιστῶν αὐτοὺς, ὅπως ὑποσύρῃ τινὰς ἀγνοοῦντας εἰς τὴν ἐσχάτην ταύτην καὶ χριστομάχον αἵρεσιν. ἀνάγκην ἔσχον, εἰδὼς τὸ ἐν τῷ νόμῳ γεγραμμένον, μηκέτι μὲν σιωπῆσαι, ἀναγγεῖλαι δὲ λοιπὸν πᾶσιν ὑμῖν ἵνα γινώσκητε τούς τε ἀποστάτας γινομένους, καὶ τὰ τῆς αἱρέσεως αὐτῶν δύστηνα ῥημάτια· καὶ ἐὰν γράφῃ Εὐσέβιος, προσέχητε. παλαιὰν γὰρ αὐτοῦ κακόνοιαν τῷ χρόνῳ σιωπηθεῖσαν, νῦν διὰ τούτων ἀνανεῶσαι βουλόμενος, σχηματίζεται μὲν ὡς ὑπὲρ τούτων γράφειν· ἔργῳ δὲ δείκνυσιν ὅτι ὑπὲρ αὐτοῦ σπουδάζων τοῦτο ποιεῖ. οἱ μὲν οὖν ἀποστάται γινόμενοι εἰσὶν, Ἄρειος, καὶ Ἀχιλλεὺς καὶ Θαλῆς καὶ Καρπώνης, καὶ ἕτερος Ἄρειος καὶ Σαρμάτης καὶ Εὐζώϊος καὶ Λούκιος καὶ Ἰούλιος, καὶ Μηνᾶς καὶ Ἑλλάδιος, καὶ Γάϊος, καὶ σὺν αὐτοῖς Σεκοῦνδος καὶ Θεωνᾶς, οἱ ποτὲ λεχθέντες ἐπίσκοποι, ποῖα δὲ παρὰ τὰς γραφὰς ἐφευρόντες λαλοῦσιν, ἐστὶ ταῦτα [δόγμα Ἀρείου.] Οὐκ ἀεὶ ὁ θεὸς πατὴρ ἦν, ἀλλ' ἦν ὅτε ὁ θεὸς πατὴρ οὐκ ἦν. Οὐκ ἀεὶ ἦν ὁ τοῦ θεοῦ λόγος, ἀλλ' ἐξ οὐκ ὄντων γέγονεν. ὁ γὰρ ὢν θεὸς, τὸν μὴ ὄντα, ἐκ τοῦ μὴ ὄντος πεποίηκε. διὸ καὶ ἦν ποτὲ, ὅτε οὐκ ἦν. κτίσμα γὰρ ἐστὶ καὶ ποίημα ὁ υἱός· οὔτε δὲ ὅμοιος κατ' οὐσίαν τῷ πατρί ἐστιν, οὔτε ἀληθινὸς καὶ φύσει τοῦ πατρὸς λόγος ἐστὶν, οὔτε ἀληθινὴ σοφία αὐτοῦ ἐστίν· ἀλλὰ εἷς μὲν τῶν ποιημάτων καὶ γενητῶν ἐστι. καταχρηστικῶς δὲ λέγεται λόγος καὶ σοφία. γενόμενος καὶ αὐτὸς τῷ ἰδίῳ τοῦ θεοῦ λόγῳ καὶ τῇ ἐν τῷ θεῷ σοφίᾳ, ἐν ᾗ καὶ τὰ πάντα καὶ αὐτὸν πεποίηκεν ὁ θεός. διὸ καὶ τρεπτός ἐστι καὶ ἀλλοιωτὸς τὴν φύσιν, ὡς καὶ πάντα τὰ λογικά· ξένος τε καὶ ἀλλότριος, καὶ ἀπεσχοινισμένος ἐστὶν ὁ λόγος, τῆς τοῦ θεοῦ οὐσίας, καὶ ἄρρητός ἐστιν ὁ πατὴρ τῷ υἱῷ. οὔτε γὰρ τελείως καὶ ἀκριβῶς γινώσκει ὁ υἱὸς τὸν πατέρα, οὔτε ὁρᾶν αὐτὸν δύναται. καὶ γὰρ καὶ αὐτοῦ τὴν οὐσίαν οὐκ οἶδεν ὁ υἱὸς ὡς ἐστι. δι' ἡμᾶς γὰρ πεποίηται, ἵνα ἡμᾶς δι' αὐτοῦ ὡς δι' ὀργάνου κτίσῃ ὁ θεὸς, καὶ οὐκ ἂν ὑπέστη, εἰ μὴ ἡμᾶς ὁ θεὸς ἤθελε ποιῆσαι. ἠρώτησέ γ' οὖν τις αὐτοὺς, εἰ δύναται ὁ τοῦ θεοῦ λόγος τραπῆναι, ὡς ὁ διάβολος ἐτράπη; καὶ οὐκ ἐφοβήθησαν εἰπεῖν, ὅτι ναὶ δύναται. τρεπτῆς γὰρ φύσεώς ἐστι, γενητὸς καὶ κτιστὸς ὑπάρχων. ταῦτα λέγοντας τοὺς περὶ Ἄρειον, καὶ ἐπὶ τούτοις ἀναισχυντοῦντας, αὐτούς τε καὶ τοὺς συνακολουθήσαντας αὐτοῖς, ἡμεῖς μὲν μετὰ τῶν κατ' Αἴγυπτον καὶ τὰς Λιβύας ἐπισκόπων, ἐγγὺς ἑκατὸν ὄντων συνελθόντες, ἀνεθεματίσαμεν. οἱ δὲ περὶ Εὐσέβιον προσεδέξαντο, σπουδάζοντες ἐγκαταμίξαι τὸ ψεῦδος τῇ ἀληθείᾳ, καὶ τῇ εὐσεβείᾳ τὴν ἀσέβειαν· ἀλλ' οὐκ ἰσχύουσι. νικᾷ γὰρ ἡ ἀλήθεια. καὶ οὐδεμία ἐστὶ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος, οὐδὲ συμφώνησις Χριστοῦ πρὸς Βελίαρ. τίς γὰρ ἤκουσε πώποτε τοιαῦτα; ἢ τίς νῦν ἀκούων οὐ ξενίζεται; καὶ τὰς ἀκοὰς βύει ὑπὲρ τοῦ μὴ τὸν ῥύπον τούτων τῶν ῥημάτων ψαῦσαι τῆς ἀκοῆς; τίς γὰρ ἀκούων Ἰωάννου λέγοντος, ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, οὐ καταγινώσκει τούτων λεγόντων, ἦν ποτὲ ὅτε

οὐκ ἦν. ἢ τίς ἀκούων, ἐν τῷ εὐαγγελίῳ, μονογενὴς υἱός, καὶ δι' αὐτοῦ ἐγένετο πάντα· οὐ μισήσει τούτους φθεγγομένους, ὅτι εἷς ἐστὶ τῶν ποιημάτων; πῶς γὰρ δύναται εἷς εἶναι τῶν δι' αὐτοῦ γενομένων; ἢ πῶς μονογενής, ὁ τοῖς πᾶσι κατ' ἐκείνους, συναριθμούμενος; πῶς δὲ ἐξ οὐκ ὄντων ἂν εἴη, τοῦ πατρὸς λέγοντος, ἐξηρεύξατο ἡ καρδία μου λόγον ἀγαθόν. καί, ἐκ γαστρὸς πρὸ ἑωσφόρου ἐγέννησά σε. ἢ πῶς ἀνόμοιος τῇ οὐσίᾳ τοῦ πατρός, ὁ ὢν εἰκὼν τελεία καὶ ἀπαύγασμα τοῦ πατρός; καὶ λέγων, ὁ ἐμὲ ἑωρακώς, ἑώρακε τὸν πατέρα. πῶς δὲ εἰ λόγος καὶ σοφία ἐστὶ τοῦ θεοῦ ὁ υἱός, ἦν ποτὲ ὅτε οὐκ ἦν; ἴσον γάρ ἐστιν αὐτοὺς λέγειν, ἄλογον καὶ ἄσοφόν ποτε τὸν θεόν. πῶς δὲ τρεπτὸς καὶ ἀλλοιωτός, ὁ λέγων δι' ἑαυτοῦ μέν, ἐγὼ ἐν τῷ πατρί, καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί. καί, ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἕν ἐσμεν. διὰ δὲ τοῦ προφήτου, ἴδετέ με ὅτι ἐγώ εἰμι, καὶ οὐκ ἠλλοίωμαι. εἰ γὰρ καὶ ἐπ' αὐτὸν τις τὸν πατέρα δύναται τὸ ῥητὸν ἀναφέρειν, ἀλλὰ ἁρμοδιώτερον ἂν εἴη, περὶ τοῦ λόγου νῦν λεγόμενον ὅτι καὶ γενόμενος ἄνθρωπος, οὐκ ἠλλοίωται, ἀλλ' ὡς εἶπεν ὁ Ἀπόστολος, Ἰησοῦς Χριστὸς χθὲς καὶ σήμερον, ὁ αὐτός, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας· τί δὲ ἄρα εἰπεῖν αὐτοὺς ἔπεισεν, ὅτι δι' ἡμᾶς γέγονε· καίτοι τοῦ Παύλου λέγοντος, δι' ὃν τὰ πάντα, καὶ δι' οὗ τὰ πάντα. περὶ γὰρ τοῦ βλασφημεῖν αὐτούς, ὅτι οὐκ οἶδε τελείως ὁ υἱὸς τὸν πατέρα, οὐ δεῖ θαυμάζειν. ἅπαξ γὰρ προθέμενοι χριστομαχεῖν, παρακρούονται, καὶ τὰς φωνὰς αὐτοῦ λέγοντος, καθὼς γινώσκει με ὁ πατήρ, κἀγὼ γινώσκω τὸν πατέρα· εἰ μὲν οὖν ἐκ μέρους ὁ πατὴρ γινώσκει τὸν υἱόν, δῆλον ὅτι καὶ ὁ υἱὸς μὴ τελείως γινώσκει τὸν πατέρα. εἰ δὲ τοῦτο λέγειν οὐ θέμις, οἶδε δὲ τελείως ὁ πατὴρ τὸν υἱόν, δῆλον ὅτι καθὼς γινώσκει ὁ πατὴρ τὸν ἑαυτοῦ λόγον, οὕτως καὶ ὁ λόγος γινώσκει τὸν ἑαυτοῦ πατέρα, οὗ καὶ ἐστὶ λόγος· ταῦτα λέγοντες καὶ ἀναπτύσσοντες τὰς θείας γραφὰς πολλάκις ἐνετρέψαμεν αὐτούς, καὶ πάλιν ὡς χαμαιλέοντες μετεβάλλοντο, φιλονεικοῦντες εἰς ἑαυτοὺς ἐφελκύσαι τὸ γεγραμμένον, ὅταν ἀσεβὴς ἔλθῃ εἰς βάθος κακῶν, καταφρονεῖ. πολλαὶ γοῦν αἱρέσεις πρὸ αὐτῶν γεγόνασιν, αἵτινες πλέον τοῦ δέοντος τολμήσασαι πεπτώκασιν εἰς ἀφροσύνην. οὗτοι δὲ διὰ πάντων ἑαυτῶν τῶν ῥηματίων ἐπιχειρήσαντες τὰ εἰς ἀναίρεσιν τῆς τοῦ λόγου θεότητος, ἐδικαίωσαν ἐξ ἑαυτῶν ἐκείνας ὡς ἐγγύτεροι τοῦ ἀντιχρίστου γενόμενοι. διὸ καὶ * ἐπεκηρύχθησαν καὶ ἀνεθεματίσθησαν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας. λυπούμεθα μὲν οὖν ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τούτων, καὶ μάλιστα ὅτι μαθόντες ποτὲ καὶ αὐτοὶ τὰ τῆς ἐκκλησίας, νῦν ἀπεπήδησαν· οὐ ξενιζόμεθα δέ. τοῦτο δὲ καὶ Ὑμέναιος καὶ Φιλητὸς πεπόνθασι, καὶ πρὸ αὐτῶν Ἰούδας ὁ ἀκολουθήσας τῷ σωτῆρι, ὕστερον προδότης, καὶ ἀποστάτης γέγονε. καὶ περὶ τούτων δὲ αὐτῶν οὐκ ἀδίδακτοι μεμενήκαμεν, ἀλλ' ὁ μὲν κύριος προείρηκε, βλέπετε μή τις ὑμᾶς πλανήσῃ. πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέγοντες, ὅτι ἐγώ εἰμι. καὶ ὁ καιρὸς ἤγγικε καὶ πολλοὺς πλανήσουσι. μὴ πορευθῆτε ὀπίσω αὐτῶν. ὁ δὲ Παῦλος μαθὼν ταῦτα παρὰ τοῦ σωτῆρος, ἔγραψεν, ὅτι ἐν ὑστέροις καιροῖς ἀποστήσονταί τινες, ἀπὸ τῆς ὑγιαινούσης πίστεως, προσέχοντες πνεύμασι πλάνης, καὶ διδασκαλίαις δαιμονίων ἀποστρεφομένων τὴν ἀλήθειαν. τοῦ τοίνυν κυρίου καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ διά τε ἑαυτοῦ παραγγείλαντος καὶ διὰ τοῦ ἀποστόλου σημαίνοντος περὶ τῶν τοιούτων, ἀκολούθως ἡμεῖς αὐτήκοοι τῆς ἀσεβείας αὐτῶν γενόμενοι ἀνεθεματίσαμεν, καθὰ προείπομεν *, τοὺς τοιούτους, ἀποδείξαντες αὐτοὺς ἀλλοτρίους τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας τε καὶ πίστεως. ἐδηλώσαμεν οὖν καὶ τῇ ὑμετέρᾳ θεοσεβείᾳ, ἀγαπητοὶ καὶ τιμιώτατοι συλλειτουργοί, ἵνα μήτε τινὰς ἐξ αὐτῶν, εἰ προπετεύσαιντο καὶ πρὸς ὑμᾶς ἐλθεῖν, μὴ προσδέξησθε, μήτε Εὐσεβίῳ ἢ ἑτέρῳ τινὶ γράφοντι περὶ αὐτῶν, πεισθῆτε. πρέπει γὰρ ἡμᾶς Χριστιανοὺς ὄντας, πάντας τοὺς κατὰ Χριστοῦ λέγοντάς τε καὶ φρονοῦντας, ὡς θεομάχους καὶ φθορέας τῶν ψυχῶν ἀποστρέφεσθαι, καὶ μηδὲ κἂν χαίρειν τοῖς τοιούτοις λέγειν· ἵνα μήποτε καὶ ταῖς ἁμαρτίαις αὐτῶν κοινωνοὶ γενώμεθα, ὡς παρήγγειλεν ὁ μακάριος Ἰωάννης. προσείπατε τοὺς παρ' ὑμῖν ἀδελφούς, ὑμᾶς οἱ σὺν ἐμοὶ προσαγορεύουσιν.

* γρ. ἀπεκ.

* γρ. προεῖπον.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΙ.

Κόλλουθος πρεσβύτερος σύμψηφός εἰμι τοῖς γεγραμμένοις, καὶ τῇ καθαιρέσει Ἀρείου, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἀσεβησάντων.

Ἀλέξανδρος πρεσβύτερος, ὁμοίως.

Διόσκορος πρεσβύτερος,	ὁμ.	Σίλας πρεσβύτερος,	ὁμ.
Διονύσιος πρεσβύτερος,	ὁμ.	Ἀποκρατίων πρεσβύτερος,	ὁμ.
Εὐσέβιος πρεσβύτερος,	ὁμ.	Ἀγαθὸς πρεσβύτερος,	ὁμ.
Ἀλέξανδρος πρεσβύτερος,	ὁμ.	Νεμέσιος πρεσβύτερος,	ὁμ.

Λόγος πρεσβύτερος,	ὁμ.	Τύραννος πρεσβύτερος,	ὁμ.
Σιλβανὸς πρεσβύτερος,	ὁμ.	Κόπρης πρεσβύτερος,	ὁμ.
Πιρωοῦς πρεσβύτερος,	ὁμ.	Ἀμμωνᾶς πρεσβύτερος,	ὁμ.
Ἄπις πρεσβύτερος,	ὁμ.	Ὠρίων πρεσβύτερος,	ὁμ.
Προτέριος πρεσβύτερος,	ὁμ.	Σερῆνος πρεσβύτερος,	ὁμ.
Παῦλος πρεσβύτερος,	ὁμ.	Δίδυμος πρεσβύτερος,	ὁμ.
Κύριλλος πρεσβύτερος,	ὁμ.	Ἡρακλῆς πρεσβύτερος,	ὁμ.
Διάκονοι.		Βόκκων πρεσβύτερος,	ὁμ.
Ἀμμώνιος διάκονος,	ὁμοίως.	Ἀγαθὸς πρεσβύτερος,	ὁμ.
Μακάριος διάκονος,	ὁμ.	Ἀχιλλᾶς πρεσβύτερος,	ὁμ.
Πιστὸς διάκονος,	ὁμ.	Διάκονοι.	
Ἀθανάσιος διάκονος,	ὁμ.	Σαραπίων διάκονος,	ὁμοίως.
Ἀπολλώνιος διάκονος,	ὁμ.	Ἰοῦστος διάκονος,	ὁμ.
Εὐμενὴς διάκονος,	ὁμ.	Δίδυμος διάκονος,	ὁμ.
Ὀλύμπιος διάκονος,	ὁμ.	Δημήτριος διάκονος,	ὁμ.
Ἀφθόνιος διάκονος,	ὁμ.	Μαῦρος διάκονος,	ὁμ.
Μακάριος διάκονος,	ὁμ.	Κομῶν διάκονος,	ὁμ.
Παῦλος διάκονος,	ὁμ.	Μάρκος διάκονος,	ὁμ.
Πέτρος διάκονος,	ὁμ.	Ἀλέξανδρος διάκονος,	ὁμ.
Ἀμμωνιανὸς διάκονος,	ὁμ.	Τρύφων διάκονος,	ὁμ.
Γάϊος διάκονος,	ὁμ.	Ἀμμώνιος διάκονος,	ὁμ.
Μαρεώτου Πρεσβύτεροι.		Δίδυμος διάκονος,	ὁμ.
Ἀπολλῶς πρεσβύτερος,	ὁμοίως.	Πτολλαρίων διάκονος,	ὁμ.
Ἰγγένιος πρεσβύτερος,	ὁμ.	Σέρας διάκονος.	ὁμ.
Ἀμμωνᾶς πρεσβύτερος,	ὁμ.	Γάϊος διάκονος,	ὁμ.
Διόσκορος πρεσβύτερος,	ὁμ.	Ἱέραξ διάκονος,	ὁμ.
Σωστρᾶς πρεσβύτερος,	ὁμ.	Μάρκος διάκονος,	ὁμ.
Θέων πρεσβύτερος,	ὁμ.		

Τοιαῦτα τοῖς ἁπανταχοῦ κατὰ πόλιν, Ἀλεξάνδρου γράφοντος, χεῖρον ἐγίνετο τὸ κακόν. ταῦτα γνοὺς ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος, καὶ τὴν ψυχὴν ὑπεραλγήσας συμφοράν τε οἰκείαν τὸ πρᾶγμα ἡγούμενος, παραχρῆμα τὸ ἀναφθὲν κακὸν κατασβέσαι σπουδάζων, γράμματα πρὸς Ἀλέξανδρον καὶ Ἄρειον διαπέμπεται δι' ἀνδρὸς ἀξιοπίστου ἐπισκόπου πόλεως μιᾶς τῶν Σπανίων Κουρδούβης. ἐπεὶ αὐτὸν ἠγάπα καὶ διὰ τιμῆς ἦγεν ὁ βασιλεύς.

ἘΠΙΣΤΟΛῊ ΚΩΝΣΤΑΝΤΊΝΟΥ ΒΑΣΙΛΕΏΣ ΠΡῸΣ Ἀλέξανδρον καὶ Ἄρειον, διαπεμφθεῖσα διὰ Ὁσίου ἐπισκόπου Κουρδούβης.

Νικητὴς Κωνσταντῖνος μέγιστος, σεβαστὸς, Ἀλεξάνδρῳ καὶ Ἀρείῳ.

Μανθάνω ἐκεῖθεν ὑπῆρχθαι τοῦ παρόντος ζητήματος τὴν καταβολὴν, ὅτε σὺ αὐτὸς, ὦ πάτερ Ἀλέξανδρε, παρὰ τῶν πρεσβυτέρων ἐζήτεις, τί δή ποτε αὐτῶν ἕκαστος φρονεῖ ὑπέρ τινος τόπου τῶν ἐν τῷ νόμῳ γεγραμμένων, μᾶλλον δὲ ὑπὲρ ματαίου τινὸς ζητήματος μέρους πυνθάνοιο. σύ τε ὦ Ἄρειε ὅπερ ἢ μήτε τὴν ἀρχὴν ἐνθυμηθῆναί σε ἔδει, ἢ ἐνθυμηθέντα σιωπῇ παραδοῦναι προσῆκον ἦν, ἀπροόπτως ἀντέθηκας. ὅθεν τῆς ἐν ὑμῖν διχονοίας ἐγερθείσης, [* ἡ μὲν σύνοδος ἠρνήθη] ὁ δὲ ἁγιώτατος λαὸς εἰς ἀμφοτέρους σχισθεὶς, ἐκ τῆς τοῦ κοινοῦ σώματος ἁρμονίας ἐχωρίσθη. οὐκοῦν ἑκάτερος ὑμῶν ἐξ ἴσου τὴν γνώμην παρασχὼν, ὅπερ ἂν ὑμῖν ὁ συνθεράπων ὑμῶν δικαίως παραινεῖ, δεξάσθω. τί δὲ τοῦτό ἐστι; οὔτε ἐρωτᾶν ὑπὲρ τῶν τοιούτων ἐξ ἀρχῆς προσῆκον ἦν, οὔτε ἐπερωτώμενον ἀποκρίνασθαι. τὰς γὰρ τοιαύτας ζητήσεις πάσας οὐ νόμου τινὸς ἀνάγκη προστάττει, ἀλλὰ ἀνωφελοῦς ἀργίας ἐρεσχελία προτίθησιν· εἰ καὶ φυσικῆς τινὸς γυμνασίας ἕνεκα γίνοιτο, ὅμως ὀφείλομεν εἴσω τῆς διανοίας ἐγκλείειν, καὶ μὴ προχείρως εἰς δημοσίας συνόδους ἐκφέρειν, μὴ δὲ ταῖς πάντων ἀκοαῖς ἀπερινοήτως πιστεύειν. πόσος γάρ ἐστιν ἕκαστος, ὥστε πραγμάτων οὕτω μεγάλων καὶ

λίαν

λίαν δυσχερῶν δύναμιν, ἢ πρὸς τὸ ἀκριβὲς συνιδεῖν, ἢ κατ' ἀξίαν ἑρμηνεῦσαι. [καὶ μετὰ βραχέα] ὅθεν οὖν φυλακτέον ἐν τοῖς τοιούτοις τὴν πολυλογίαν, ἵνα μήπως ἡμῶν * ἀσθενείᾳ τῆς φύσεως, τὸ γρ. ἀσθενεία. προτεθὲν ἑρμηνεῦσαι μὴ δυνηθέντων, ἢ τῶν διδασκομένων ἀκροατῶν βραδυτέρα συνέσεις, πρὸς ἀκριβῆ τοῦ ῥηθέντος κατάληψιν ἐλθεῖν μὴ χωρησάσαις, αὖθις ἐξ ἑκατέρου τούτων ἢ βλασφημίας, ἢ σχίσματος εἰς ἀνάγκην ὁ δῆμος περιστῇ. [καὶ μεθ' ἕτερα.] τὸ γὰρ διχονοεῖν οὔτε πρέπον οὔτε ὅλως θεμιτὸν εἶναι πιστεύεται. ἵνα δὲ μικρῷ παραδείγματι τὴν ὑμετέραν σύνεσιν ὑπομνήσαιμι, ἴστε δήπου καὶ τοὺς φιλοσόφους, αὐτοὺς ὡς ἐν ἑνὶ μὲν ἅπαντες δόγματι συντίθενται. πολλάκις δὲ ἐπειδὰν ἔν τινι τῶν ἀποφάσεων μέρει διαφωνῶσιν, εἰ καὶ τῇ τῆς ἐπιστήμης ἀρετῇ χωρίζονται, τῇ μέντοι τοῦ δόγματος ἑνώσει, πάλιν εἰς ἀλλήλους ἐμπνέουσιν. εἰ δὲ τοῦτο ἐστι, πῶς οὐ πολλῷ δικαιότερον ὑμᾶς τοὺς τοῦ μεγίστου θεοῦ θεράποντας καθεστῶτας, ἐν τοιαύτῃ προαιρέσει θρησκείας ὁμοψύχους * ἀλλήλοις εἶναι; γρ. ὁμοψήφους. ἐπισκεψώμεθα δὴ λογισμῷ μείζονι, καὶ πλείονι συνέσει τὸ ῥηθὲν ἐνθυμηθῶμεν, εἴπερ ὀρθῶς ἔχει διὰ ὀλίγας καὶ ματαίων ῥημάτων ἐν ὑμῖν φιλονεικίας, ἀδελφοὺς ἀδελφοῖς ἀντικεῖσθαι, καὶ τέκνα πατράσι, καὶ τὸ τῆς συνόδου τίμιον, ἀσεβεῖ διχονοίᾳ χωρίζεσθαι δι' ὑμῶν, ἀποστῶμεν ἑκόντες τῶν διαβολικῶν πειρασμῶν. ὁ μέγας ἡμῶν θεὸς ὁ σωτὴρ πάντων, κοινὸν ἅπασι τὸ φῶς ἐξέτεινεν. ὑφ' οὗ τῇ προνοίᾳ ταύτην ἐμοὶ τῷ θεράποντι τοῦ κρείττονος τὴν σπουδὴν εἰς τέλος ἐνεγκεῖν συγχωρήσατε, ὅπως ἡμᾶς τοὺς ἐκείνου δήμους ἐμῇ προσφωνήσει καὶ ὑπηρεσίᾳ καὶ νουθεσίας ἐνστάσει πρὸς τὴν τῆς συνόδου ἀξίαν κοινωνίαν ἐπαναγάγοιμι. [καὶ μεθ' ἕτερα.] περὶ μὲν τῆς θείας προνοίας μία τις ἐν ὑμῖν ἔστω πίστις, μία σύνεσις, μία συνθήκη τοῦ κρείττονος. ἃ δὲ ὑπὲρ τῶν ἐλαχίστων τούτων ζητήσεων ἐν ἀλλήλοις ἀκριβολογεῖσθε, κἂν μὴ πρὸς μίαν γνώμην συμφέρηται, μένειν εἴσω λογισμοῦ προσήκει, τῷ τῆς διανοίας ἀπορρήτῳ, τηρούμενα. τὸ μέντοι τῆς κοινῆς φιλίας ἐξαίρετον, καὶ ἡ τῆς ἀληθείας πίστις, ἥτε περὶ τὸν θεὸν, καὶ τοῦ νόμου θρησκείαν τιμὴ μενέτω παρ' ἡμῖν ἀσάλευτος. ἐπανέλθετε δὴ πρὸς τὴν ἀλλήλων φιλίαν τε καὶ χάριν. ἀπόδοτε τῷ σύμπαντι λαῷ τὰς οἰκείας περιπλοκάς. ὑμεῖς τε αὐτοὶ καθάπερ τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς ἐκκαθάραντες, αὖθις ἀλλήλους ἐπίγνωτε. ἡδεῖα * γὰρ πολλάκις γίνεται φιλία, μετὰ τὴν τῆς ἔχθρας ὑπόθεσιν, αὖθις εἰς καταλλαγὴν ἐπανελθοῦσα. γρ. ἡδίων. ἀπόδοτε οὖν μοι γαλήνας μὲν ἡμέρας, νύκτας δὲ ἀμερίμνους, ἵνα κἀμοί τις ἡδονὴ καθαροῦ φωτὸς, καὶ βίου λοιπὸν ἡσύχου εὐφροσύνη, σώζηται. εἰ δὲ μὴ, στένειν ἀνάγκη καὶ δακρύοις δι' ὅλου συνέχεσθαι, καὶ μηδὲ τὸν τοῦ ζῆν αἰῶνα πρᾴως ὑφίστασθαι. τῶν γάρτοι τοῦ θεοῦ λαῶν, τῶν συνθεραπόντων λέγω τῶν ἐμῶν, οὕτως ἀδίκῳ καὶ βλαβερᾷ πρὸς ἀλλήλους φιλονεικίᾳ κεχωρισμένων, ἐμὲ πῶς ἐγχωρεῖ τῷ λογισμῷ συνεστάναι λοιπόν. ἵνα δὲ τὸ ἐπὶ τούτῳ λύπης τὴν ὑπερβολὴν αἰσθήσησθε, ἀκούσατε. πρώην ἐπιστὰς τῇ Νικομηδέων πόλει, παραχρῆμα, εἰς τὴν ἕω ἐσπευδον τῇ γνώμῃ. σπεύδοντι δέ μοι πρὸς ὑμᾶς ἤδη, καὶ τῷ πλείονι μέρει σὺν ὑμῖν ὄντι, ἡ τοῦ δὲ τοῦ πράγματος ἀγγελία πρὸς τὸ ἔμπαλιν τὸν λογισμὸν ἀνεχαίτισεν. ἵνα μὴ τοῖς ὀφθαλμοῖς ὁρᾶν ἀναγκασθείην, ἃ μηδὲ ταῖς ἀκοαῖς προσέσθαι δυνατὸν ἡγούμην. ἀνοίξατε δή μοι λοιπὸν ἐν τῇ καθ' ὑμᾶς ὁμονοίᾳ τῆς ἑῴας τὴν ὁδὸν, ἣν γρ. σφίσι. ταῖς πρὸς ἀλλήλους φιλονεικίαις ἀπεκλείσατέ μοι. καὶ συγχωρήσατε θᾶττον ὑμᾶς τε ὁμοῦ καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας δήμους ἐπιδεῖν χαίροντας· καὶ τὴν ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἁπάντων ὁμονοίας τε καὶ ἐλευθερίας ὀφειλομένην χάριν, ἐπ' εὐφήμοις λόγων συνθήμασιν, ὁμολογῆσαι τῷ κρείττονι. τοιαῦτα μὲν θαυμαστὰ [καὶ σοφίας μεστὰ] παρῄνει ἡ τοῦ βασιλέως ἐπιστολή. τὸ δὲ κακὸν ἐπικρατέστερον ἦν, καὶ τῆς βασιλέως σπουδῆς καὶ τῆς ἀξιοπιστίας τοῦ διακονησαμένου τοῖς γράμμασι.

ὍΠΟΥ Ὁ ΘΕΟΦΙΛΈΣΤΑΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥ͂Σ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙ͂ΝΟΣ σύνοδον ἐπισκόπων ἐπὶ τῆς Νικαέων κελεύει γενέσθαι.

ὉΡΩ͂Ν τοίνυν βασιλεὺς ταραττομένην τὴν ἐκκλησίαν, σύνοδον οἰκουμενικὴν συγκροτεῖ, τοὺς πανταχόθεν ἐπισκόπους διὰ γραμμάτων εἰς Νίκαιαν τῆς Βιθυνίας ἀπαντῆσαι παρακαλῶν. ἦν δὲ αὐτῷ ἑκκαιδέκατον ἔτος καὶ μὴν εἷς ἐξ τῆς βασιλείας, ὅτε ταῦτα αὐτῷ ὑπὲρ τῆς ἐκκλησιαστικῆς εἰρήνης ἐσπούδαστο. παρῆσάν τε ἐκ πολλῶν ἐπαρχιῶν τε καὶ πόλεων οἱ ἐπίσκοποι, περὶ ὧν ὁ Παμφίλου Εὐσέβιος, ἐν τῷ τρίτῳ βιβλίῳ * τῶν εἰς τὸν Κωνσταντίνου βίον, τάδε γρ. τῷ. κατὰ λέξιν φησίν. τῶν γοῦν ἐκκλησιῶν ἁπασῶν αἳ τὴν Εὐρώπην ἅπασαν, Λιβύην τέ καὶ τὴν Ἀσίαν ἐπλήρουν, ὁμοῦ συνῆκτο τῶν τοῦ θεοῦ λειτουργῶν τὰ ἀκροθίνια. εἷς τε οἶκος εὐκτήριος, ὥσπερ ἐκ θεοῦ πλατυνόμενος, ἔνδον ἐχώρει κατὰ τὸ αὐτὸ, Σύρους τε ἅμα καὶ Κίλικας, Φοίνικάς τε καὶ Ἄραβας καὶ Παλαιστινοὺς, καὶ ἐπὶ τούτοις Αἰγυπτίους, Θηβαίους, Λίβυας, τούς τε ἐκ μέσης τῶν ποταμῶν ὁρμωμένους. ἤδη δὲ καὶ Πέρσης ἐπίσκοπος τῇ συνόδῳ παρῆν, οὐδὲ Σκύθης

[γρ. ἐγκρ.] ἀπελιμπάνετο τῆς χορείας. Πόντος τε καὶ Ἀσία, Φρυγία τε καὶ Παμφυλία τοὺς παρ' αὐτοῖς [γρ. αὐτῶν.] παρεῖχον ἐκκρίτους. * ἀλλὰ καὶ Θρᾷκες καὶ Μακεδόνες, Ἀχαιοί τε καὶ Ἠπειρῶται, * οἵ τ' ἔτι πορρωτάτω οἰκοῦντες ἀπῄεσαν τῶν· αὐτός τε Σπάνων ὁ πάνυ βοώμενος ὁ Ὅσιος, ἐπέχων καὶ τὸν τόπον τοῦ τῆς μεγίστης Ῥώμης ἐπισκόπου Σιλβέστρου, σὺν πρεσβυτέροις Ῥώμης Βίτωνι καὶ Βικεντίῳ, τοῖς πολλοῖς ἅμα συνεδρεύων, τῆς τε νῦν βασιλευούσης πόλεως ὁ μὲν προεστὼς, Μητροφάνης [γρ. ἐπλήρουν.] τοὔνομα διὰ γῆρας ὑστέρει, πρεσβύτεροι δὲ αὐτοῦ παρόντες τὴν αὐτοῦ τάξιν * ἐπλήρουν· ὧν ὁ εἷς Ἀλέξανδρος ἦν, ὁ μετ' αὐτὸν ἐπίσκοπος τῆς αὐτῆς γενόμενος πόλεως. τοιοῦτον μόνος ἐξ αἰῶνος, εἷς βασιλεὺς Κωνσταντῖνος, Χριστῷ στέφανον δεσμῷ συνάψας εἰρήνης, τῷ αὐτοῦ σωτῆρι, τῆς κατ' ἐχθρῶν καὶ πολεμίων νίκης, θεοπρεπὲς ἀνετίθει χαριστήριον, εἰκόνα χορείας Ἀποστολικῆς, ταύτην καθ' ἡμᾶς συστησάμενος. ἐπεὶ καὶ κατ' ἐκείνους συνῆχθαι λόγος, ἀπὸ παντὸς ἔθνους τῶν ὑπὸ τὸν οὐρανὸν ἄνδρας εὐλαβεῖς, καθὼς ἐν ταῖς πράξεσι τῶν Ἀποστόλων· ἐν οἷς ἐτύγχανον Πάρθοι καὶ Μῆδοι καὶ Ἐλαμῖται. πλὴν ὅσον ἐκείνοις μὲν ὑστερεῖ, τὸ μὴ ἐκ θεοῦ λειτουργῶν συνεστάναι τοὺς πάντας. ἐπὶ δὲ τῆς παρούσης χορείας ἐπισκόπων μὲν πλῆθος ἦν τριακοσίων ἀριθμὸν ὑπερακοντίζουσα. ἑπομένων δὲ τούτοις πρεσβυτέρων, καὶ διακόνων, ἀκολούθων τε πλείστων ὅσων ἑτέρων, οὐδ' ἦν ἀριθμὸς εἰς κατάληψιν. τῶν δὲ τοῦ θεοῦ λειτουργῶν οἱ μὲν διέπρεπον σοφίας λόγῳ· οἱ δὲ βίου στερρότητι καὶ καρτερίας ὑπομονῇ· οἱ δὲ τῷ μέσῳ τρόπῳ κατεκοσμοῦντο. ἦσαν δὲ τούτων οἱ μὲν χρόνων μήκει τετιμημένοι· οἱ δὲ νεότητι καὶ ψυχῆς ἀκμῇ διαλάμποντες· οἱ δὲ ἄρτι παρεληλυθότες ἐπὶ τὸν τῆς λειτουργίας δρόμον. οἷς δὴ πᾶσιν ὁ βασιλεὺς ἐφ' ἑκάστης ἡμέρας τὰ σιτηρέσια δαψιλῶς χορη-[γρ. διετάξατο.] γεῖσθαι * προσετέτακτο. τοιαῦτα μὲν περὶ τῶν ἐκεῖ * συνελθόντων * ὁ Παμφίλου συνεξῆλθεν Εὐσέβιος. [γρ. συναχθέντων.]

ὍΠΟΥ Ὁ ΒΑΣΙΛΕΎΣ ΣΥΝΕΔΡΕΎΕΙ τοῖς ἐπισκόποις.

Ἐπιτελέσας δὲ ὁ βασιλεὺς ἐπινίκιον κατὰ Λικινίου ἑορτὴν, ἀπῆλθε καὶ αὐτὸς εἰς τὴν Νίκαιαν· τῇ δὲ ἑξῆς πάντες ἅμα ἐπίσκοποι εἰς ἕνα τόπον συνήρχοντο· παρῄει δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς μετ' αὐτούς· καὶ ἐπεὶ παρῆλθεν εἰς μέσον ἔστη, καὶ οὐ πρότερον καθίζειν ἠξίου, πρὶν αὐτοὶ οἱ ἐπίσκοποι ἐπινεύσωσιν· τοσαύτη τις εὐλάβεια καὶ αἰδὼς τῶν ἀνδρῶν τὸν βασιλέα κατεῖχε. πρὸς οὓς ὁ βασιλεὺς ὁ πανεύφημος παραινετικὸν καὶ διδασκαλικὸν προσενήνοχε λόγον, εἰς ὕμνησιν καὶ δοξολογίαν καὶ εὐχαριστίαν τοῦ τῶν πάντων θεοῦ, τοῦ τοσαῦτα αὐτῷ χαρισαμένου· ὧδέ πως λέγων.

ΛΌΓΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΊΝΟΥ ΣΕΒΑΣΤΟΥ͂ ΠΡΟΣ-φωνητικὸς πρὸς τὴν ἁγίαν σύνοδον.

ΠΟΛΛΑΣ μὲν πρὸς * εὐσέβειαν τῇ τῶν ἀνθρώπων φύσει ἐπιφανεστάτας ὁδοὺς, ἡ τοῦ παντοδυνάμου θεοῦ τρόφιμος δικαιοσύνη ὑπέστρωσεν, οὐχ ἥκιστα δὲ ἐκείνην ἐπισημοτέραν καὶ μάλιστα ἀστράπτουσαν, ἣν ἐν τῷ κεφαλαίῳ τοῦ ἁγιωτάτου νόμου τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, πᾶσιν ἡμῖν, παντὸς θαύματος μεῖζον ἤθροισε, τῆς πίστεως κυριακὸν οἰκητήριον. τοῦτο δὲ τὴν μὲν κορυφὴν μέχρι τοῦ φθέγγους τῶν ἄστρων ἐληλυθέναι ὁρῶμεν, τοὺς δὲ θεμελίους, ἐπιδεχομένου τοῦ ἔργου, οὕτως βαθέως καὶ πιστῶς ἐρριζῶσθαι θείῳ νεύματι γινώσκομεν, ὡς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην αἴσθησιν τούτου λαβεῖν. ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοίνυν τῆς προειρημένης, ἁπασῶν τῶν λοιπῶν ὅλων, ὑπερκειμένης, ἄχρι τοῦ τέλους τῆς ἐξόδου φαίνεται ὁμαλὴ καὶ ἰσόπεδος πορεία, τῇ λαμπρότητι τοῦ φωτὸς χρωμένη, ἧς καὶ τὸ μέτωπον ἀστροειδεῖ σφραγῖδι κεκοσμημένον. δυοκαίδεκα τὸν ἀριθμὸν κίονες, χιόνος λαμπρότεροι, ἀκίνητοι τῇ θεότητι τῆς πίστεως ἀϊδίως τῇ τῆς θεότητος τοῦ ἡμετέρου σωτῆρος δυνά-[ἴσ. τέχνῃ τινί.] μει, βαστάζουσι. τούτου τοίνυν τοῦ τηλικούτου ἔργου, οὐ τέχνη τις * προσλαμβάνουσιν ἡμῖν, καὶ τὴν κατὰ ψυχῆς δικαίαν πίστιν τοῦ ἀθανάτου αὐτοῦ νόμου εἰς νοῦν ἔδωκεν ἡμῖν τὴν σεμνότητα, οὔπερ πρὸς τοὺς πυλῶνας οὐδὲν ἕτερον, εἰ μὴ ἁγνῆς καὶ εὐσεβοῦς ἐπιθυμίας ἐπαγγούσης, μόνη καθαρᾶς διανοίας πεποιθήσει, πρόσοδον ὁ βουλόμενος. τοῦτο δὲ αὐτῷ θαυμαστήν τινα κόσμου λαμπρότητα σωτήριος προσήγαγε λογισμός. λέγω δὲ ἔνδοθεν πίστις ἀνθρώπων, διὰ παντὸς τοῦ περιβόλου τοῦ κυριακοῦ ἀνθοῦσι στεφάνοις τετιμημένη, ἀθανασίας καρπὸν ἀθροίζουσα, ἁγνοὺς τόνους τῆς ζωῆς τῆς ἀνθρωπείας εἰς φανερὸν ἄγουσα ἐπιφανεῖς καθίστησιν. αὖθις ἐντεῦθεν ἡ ἔξωθεν οὐράνιος δόξα ἐστεμμένη τοῦ αἰῶνος ἀεὶ τικτομένου, μᾶλλον δὲ φυομένου, βραβεῖα ὑπογράφει, καὶ τραφεῖσα μετὰ τοῦ προσήκοντος ἐπαίνου, ἅπασαν τοῦ αὐτοῦ ἔργου τὴν τελεσιουργίαν κοσμεῖ. ὁ δὲ αὐτὸς οὗτος ὁ κυριακὸς

ἱλακὸς οἶκος, ὑπὸ δύο μόνων φυλάκων φρουρεῖται. καὶ φόβος μὲν θεῖος πρόσεστι τῇ ἐνίων εὐνοίᾳ σωφρονιστήριον. πάρεστι δὲ ἀεὶ καὶ τοῖς εὐφρονοῦσιν, ὁ πρὸς τὸ θεῖον ἔπαινος, τῆς συνέσεως βραβεῖον. τούτων γὰρ ἑκατέρων ἐπικειμένων, τοῖς προθύροις τοῦ ἁγιωτάτου τόπου, δικαιοσύνῃ μὲν αἱ θύραι ἀναπεπταμέναι δέχονται, αὕτη τε εἴσω οἰκισθεῖσα, μένει ἀκήρατος· τῇ δὲ ἀδικίᾳ οὐδὲ θέμις ταῖς θύραις προσελθεῖν, ἀλλὰ ἐξόριστος τούτου τοῦ τόπου ἐκκλείεται.

Ταῦτά με, ὦ τιμιώτατοι, καὶ παντὸς ἐπαίνου ἄξιοι ἀδελφοὶ, τὰ πράγματα οὕτως σαφῆ, εἰς τὴν τοῦ ἀϊδίου καὶ ἀθανάτου φωτὸς λαμπρότητα, ἤγαγεν· ἵνα μὴ πόῤῥω μετέωρα, ἀμφίβολός τις ἴσως τῆς ψυχῆς πίστις, ἀπεργάσηται τῆς ἀληθείας ἀνάρμοστον· ἀλλὰ τί πρῶτον διαβεβαιώσωμαι; πότερον τῆς εὐδαιμονίας τὸν τύπον, ἥτις εἴσω τοῦ στήθους τοῦ ἐμοῦ συνειλημμένη λανθάνει, ἢ τὰς θείας εὐεργεσίας, τὰς περὶ ἐμέ; ὑπὸ * τοῦ παντοδυνάμου θεοῦ ἐξ ὧν τὸν ἀριθμὸν πολλῶν ἔργων, ἱκανὸν οὖν λέγωμεν, φανείη ἤδη καὶ τὴν ἐμὴν μετριότητα, ὁ αὐτὸς ἡμέτερος θεὸς, καὶ πάντων πραγμάτων πατὴρ εἰκότως ἑαυτῷ καταδουλώσατο. πιστεύετε, ὦ τιμιώτατοι ἀδελφοὶ, προσλαμβάνοντες ἀκέραιον πίστιν, τοῖς λεγομένοις. εἰ καὶ μάλιστα ἡ ἐμὴ διάνοια τῶν θείων εὐεργετημάτων κορεσθεῖσα εὐδαιμονεῖν δοκεῖ, καὶ ἀπὸ τούτου * πράγματος, ἐξόχους ἐπαίνους πληρῶσαι δυνάσθαι φαίνεται· ὅμως, ὅπερ τῆς ἀληθείας ἡ πίστις ἐναργῶς δείκνυσιν, οὔτε φωνὴ, οὔτε γλῶττα τῷ πράγματι τῆς διανοίας ὑπουργῆσαι ἀρκοῦσι· καὶ μάλα εἰκότως· ἀμέτρου γὰρ ὄντος τοῦ μεγέθους τῶν εὐεργεσιῶν, ἡ μὲν διάνοια ὑψηλή τις οὖσα, τοὺς ἀνωτέρω τοῦ σώματος τόπους καταλαμβάνει· ἡ δὲ τῆς γλώττης πορεία εἰς στενὸν κομιδῇ τόπον συγκλεισθεῖσα, δόκιμος σχεδὸν λέγουσα, παντάπασι σιωπᾷ. τίς γὰρ ἡμῶν οὕτω προπετὴς λογισμῷ, ἵνα τοιαύτης πεποιθήσεως ἀποῤῥίψῃ λόγον, δι' οὗ φάναι ἂν τολμήσειε πάνυ εὐκόλως τῷ τὰ πάντα δυναμένῳ θεῷ ἢ καὶ πάντων τῶν καλλίστων δημιουργῷ ἐνδόξους ἐπαίνους καὶ ἐπαξίους ἐντελῶς εἰπεῖν. ὁπότε εἴ τις μόνην τὴν μεγαλοπρέπειαν τοῦ αὐτὸν πετάχθαι νομοθετήσαντος, λογίσαιτο, εἰδὼς ἂν σκοπήσειε μηδὲν δύνασθαι εὑρεθῆναι, ὅπερ ἄξιον θεοῦ λεχθῆναι δυνήσεται. τί τοίνυν τῆς ἐμῆς μετριότητος τὴν καθοσίωσιν λέγειν ἐχρῆν, εἰ μὴ τοῦτο, ὅπερ ὁ θεῖος λόγος τῆς ἀληθείας δείκνυσιν; οὗ τὸ μέγεθος ἥτις μεγίστη προσκύνησις σκοπησάτω σαφῶς εἰ καταντῆσαι δυνήσεται ἐν αὐτοῖς τοῖς περὶ αὐτοῦ λεγομένοις, καὶ οὐδεμία πλάνη αὐτὸν ὀλισθήσει. καὶ εἴθε μοι τῷ ὑμετέρῳ συνδιακόνῳ διαφιλὴς εὐπορία τοῦ λέγειν ἀρκέσειεν, ἵνα ἐκεῖνα ἄξια ὄντα τοῦ κηρύττεσθαι ἐγκωμιάσω, ἅπερ ὁ θεῖος σωτὴρ ὁ ἡμέτερος πραγμάτων πάντων * φύλαξ, τοῖς προοιμίοις τῆς αὐτοῦ παρουσίας, ὁπότε τῆς ἡμετέρας λυσιτελείας ἕνεκα, ἁγνοῦ σώματος οἰκητήριον κατηξίωσεν ἐκ παρθένου λαβεῖν, πᾶσιν ἀνθρώποις δίδαγμα τοῦ παρ' αὐτοῦ οἴκτου δηλῶν καινῷ νεύματι τῆς αὐτοῦ θεότητος ἔδειξε. τίνος ἄρξομαι ἄρα; * ἀπὸ τῆς αὐτοῦ διδαχῆς καὶ σεμνότητος; ἀλλ' ἀπὸ θείων διδασκαλιῶν ὧν αὐτὸς δι' ἑαυτοῦ, μηδενὸς διδάσκοντος, μόνος διδάσκαλος πέφηνεν, ἀλλ' ὅπως ἀνέπνευσαν διὰ τῆς αὐτοῦ προνοίας, τοσοῦτοι δῆμοι, ὅσους οὐδὲ ἀριθμῷ περιλαβεῖν οἷόν τε, μικρᾷ τινὶ τροφῇ, καὶ ἐλαχίστοις σιτίοις, καὶ μόνοις δύο ἰχθύσι τῇ τούτου θείᾳ προνοίᾳ. καὶ Λαζάρου μετὰ τὴν τελευτὴν βραχείᾳ τινὶ ῥάβδῳ ἀνάστασιν πεποίηκε, καὶ εἰς τὴν τοῦ φωτὸς λαμπρότητα αὖθις ἀνήγαγε. πῶς δ' ἂν εἴποιμι τὴν ἁγνὴν αὐτοῦ θεότητα, δι' ἧς γυναῖκά τινα ἀποῤῥητοτέρως θεασάμενος, καὶ τῆς ἑαυτοῦ ὁμιλίας μόνης καταξιώσας, ὑγιᾶ τε εὐθὺς, καὶ παντὸς νοσήματος ἐλευθέραν ἔδειξε. τίς δ' ἂν κατ' ἀξίαν εἴποι αὐτοῦ τὸ ἀθάνατον ἔργον, δι' οὗ ὁ τῆς συνεχεῖ, * καὶ μακρᾷ νόσου τηκεδόνι ἀναλωθεὶς, καὶ τῶν μελῶν αὐτοῦ χυθέντων καὶ διασπασθέντων ὅλων κείμενος, ἄφνω θείῳ ἰάματι ῥωσθεὶς, αὐτὸ τὸ σκιμπόδιον, ἐφ' ᾧ ἔκειτο, τοῖς ὤμοις ἐπέθηκε, καὶ εὐχαριστίας ἐπαίνους διαχέων, διά τε τῆς πατρίδος, καὶ τῆς ἐκκλησίας διέδραμεν· ἀλλὰ τὸ θεῖον αὐτοῦ καὶ σταθηρὸν βάδισμα, ὡς ἐπιβαίνων τὴν ἀγρίαν θάλασσαν καταπατήσας ἐπέζευσε, καὶ τοῖς θείοις ἴχνεσι, τῆς βαθυτάτης θαλάττης τὴν ὑγρότητα ἔπηξε, καὶ διὰ μέσου πελάγους οὐδενὶ μέτρῳ βαθύτητος περιοριζομένου, ὥσπερ διὰ γῆς, τὴν πορείαν ἐποιήσατο. ἀλλὰ τὴν ἠπίαν αὐτοῦ ἀνεξικακίαν, δι' ἧς νικητὴς ὢν, ἐν πᾶσι τῶν ἀνοήτων δήμων τὴν αὐθάδειαν ἐδάμασε, καὶ διαμαθεῖσαν πόῤῥω ἀπ' αὐτῶν διαχωρίζων τὴν ἀγριότητα, τῷ νόμῳ ὑπέταξεν. ἀλλ' ἐκεῖνα τὰ ὑπέρλαμπρα καὶ μέγιστα τῆς αὐτοῦ θεότητος, οἷς ζῶμεν, οἷς εὐδοκοῦμεν, οἵτινες τῆς μελλούσης εὐδαιμονίας τὴν ἐλπίδα, οὐ μόνον προσδοκῶμεν ἀλλ' ὥσπερ τινὶ τρόπῳ ἤδη κατέχομεν. τί πλέον τολμῶ λέγειν, καὶ μετ' αὐτῆς τῆς μικρᾶς τοῦ λόγου παρασκευῆς, εἰ μὴ μόνον τοῦτο, ὅπερ τῆς ἐμῆς καθοσιωμένης ψυχῆς συνεῖναι χρὴ τὴν καθαρότητα. ὁποῖος τοίνυν ἐστὶν ὁ πολυδύναμος θεὸς, ὁ τὸν οὐρανὸν οἰκῶν, καὶ περὶ πᾶν τὸ ἀνθρώπινον γένος, μάλιστα δὲ καὶ ἐξαιρέτως, περὶ τὴν καλλίστην, καὶ παντὸς ἐπαίνου μείζονα δικαιοσύνην. ὁπότε καὶ τοῦ ἰδίου θείου πνεύματος τὸ ἁγιώτατον κατ' ἀξίαν, σῶμα ἐνοικοῦντος * αὐτῷ καὶ οὕτω σωτηριῶδες τοῖς ἀνθρωπίνοις σώμασιν εἶναι κατηξίωσεν. ἐπειδὴ οὖν περὶ τοῦ

γρ. ἐμὲ, τοῦ
γρ. τοῦ πρ.
γρ. πάντων πρ., φ.
γρ. ἄρα ἀπὸ
γρ. μακρᾶς
γρ. παντοδ.
γρ. ἐνοικοῦντα

οὕτω ἁγιωτάτης καὶ σωτηρίου, τῆς πάντα δυναμένης θείου τάξεως, ἄμετρος τῶν ἐχθρῶν μανία, ὥσπερ ἀχλύϊ τινὶ συγκεχυμένη ἐπ' ὀλεθρίου σκοτότητος, ἑρμηνείαν ποιεῖσθαι οὐκ ἀμφιβάλλει· διὰ βραχέων εἰς ὅσον ἡ πίστις καὶ ἡ καθοσίωσις τῆς ψυχῆς τῆς ἐμῆς, τοῦ λέγειν εὐπορίαν διαφυλάττεται, διηγήσασθαι πειράσομαι. καὶ γὰρ αἱ τούτων τῶν ἐθνῶν κακόνοιαι, τοιοῦτον γένος εἰσάγει ἀναισχυντίας, ὥστε ἀσεβεῖ στόματι μὴ φοβηθῆναι εἰπεῖν τὸν θεόν, τὸν παντοδυνάμενον, πάντα τὰ τῷ θείῳ νόμῳ δηλούμενα, μήτε πεποιηκέναι μήτε ποιῆσαι βεβουλῆσθαι. ὢ τῆς τοιαύτης ἀσεβοῦς φωνῆς, τῆς κατ' ἀξίαν ἅπασαν ὑπερβολὴν τιμωρίας, καθ' ἑαυτῆς ἀπαιτούσης! οὕτως ἐμμανῶς καὶ τολμηρῶς, τῆς θείας ταύτης εὐεργεσίας τὴν δόξαν, τὴν μηδενὶ τῶν ἀνθρώπων περιληφθῆναι δυναμένην, ἀφανῆ καταστῆσαι ἐπιθυμεῖ. τί γὰρ μᾶλλον ἡ ἁγνότης ἄξιον τοῦ θεοῦ; ἥτις ἐκ τῆς ἁγιωτάτης ὁμιλίας, μετὰ τῆς πηγῆς τῆς δικαιοσύνης προελήλυθε, καὶ διὰ πάσης τῆς περιόδου τῆς οἰκουμένης ἐπλήμμυρε· καὶ τὰς δυνάμεις τῶν ἁγιωτάτων ἀρετῶν τοῖς ἀνθρώποις ἐπέδειξεν· ἅπερ ἑαυτοῖς πρῶτον ἐχθρὰς νομίσαντες πάθη τῶν Ἀσσυρίων· οἷς προηγουμένου τοῦ φαύλου παραδείγματος καὶ τὰ λοιπὰ ἔθνη συντίθεσθαι αὐτοῖς ἀνεπείσθη· ἐν εἷς ὥσπερ ἡμεῖς ἰδίᾳ θεωρίᾳ δοκιμάζομεν, τὸν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ θεῖον ὁρῶμεν συνεργεῖν, οἶκτον ὁπότε καὶ καθ' ἡμέραν καὶ κατὰ χρό-

γρ. πολλοὺς πυρ.

νους πολλοὺς * ἐξ αὐτῶν πυρώδους μανίαν οἰστρουμένην, ὁ αὐτὸς εἰς τὴν τοῦ σωτηριώδους ἰάματος ἀνεξικακίαν ἐκέλευσεν ἀνήκειν. καὶ οὐδὲ οὕτως τοῖς λοιποῖς τῆς τοιαύτης εὐεργεσίας τὸ μέγε-

* γρ. ἁγνείαν καὶ τ.

θος, δύναται πρὸς χάριν ἐλθεῖν. τὴν παρὰ ἀνθρώπων ἄγνοιαν τὴν θείαν δυναστείαν δύνασθαι πάντα λόγον ὑψῶσαι, καὶ εἰς ὕψος ἀρθέντα βεβαιώσασθαι, αὖθις καθελεῖν καὶ διαλῦσαι. ἀλλὰ μᾶλλον τοῖς ἀνθρωπίνοις πράγμασιν ἐναντίως ἂν ἀπέβη, εἰ ὁ θεὸς ὁ τὰ πάντα δυνάμενος σιωπηρῷ τῆς αὐτοῦ θεότητος νεύματι, πάντα πράττειν προέθετο· μᾶλλον γὰρ ἂν ἡ τῶν ἀνθρώπων μανία ἐγίνετο συχνή, καὶ ἡ ἀνθρωπεία οὐκ ἔχουσα πέρας, πάσας ἂν τὰς ψυχὰς ἐπόρθησεν. οὐδὲ ἂν τὰ ἄλλα πλεῖστα ὄντα, ἅπερ ἐν τῇ τοῦ κόσμου ἀναστροφῇ τὴν ἰδίαν λειτουργεῖ τάξιν ἀναφανῆναι δε-

γρ. μεστὰ

δύνηται. ἀλλ' ὁμοῦ πάντα μὲν * τῆς ἀγνοίας τοῦ θείου, ταχέως ἂν ἀπολώλει, τοῦ δὲ φθόνου καὶ τῆς βασκανίας τὸ ἄδικον, οὕτως ἐν ὀλίγοις μεμενήκει. ἀλλ' οὐδεὶς ἂν ηὑρέθη ταύτης τῆς βασκανίας ἀλλότριος· τῶν θρησκειῶν τὰ γένη εἰς τοσοῦτον μεγάλως τε καὶ πλατέως εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων διαχυθέντων· ὡς ἀξίως τῇ τούτων αἰσχρότητι τὸ φῶς ταύτης τῆς ἡμετέρας λαμπρότητος ἐπισκιασθὲν αὐτοῖς, ἀεὶ ταύτης αὐτοὺς στερίσκεσθαι. οὐδεὶς οὖν λόγος δυνήσεται τῶν εἰρημένων τὴν ἐμὴν πίστιν, ἀπὸ τῆς ἐμῆς ἐξέλκειν ψυχῆς· ἕπεται γὰρ αὐτῇ μηδενὸς φαύλου ἐμποδὼν ὄντος, δύναμις τελεία ὁ ζῶν τῆς ἀληθείας λόγος, εἰς πάντα δυνάμενος φύλαξ πάντων πραγμάτων, τῆς ἡμετέρας σωτηρίας κηδεμών. οὕτως οὖν δοκεῖ τινι τρόπῳ τοῦ ἁγιωτάτου αὐτοῦ λόγου διαφυλάξεως τὴν ὁμιλίαν τοῦ ἐλευθεροῦντος διαφυλάττειν καὶ τοῦ φωτὸς τὴν λαμπρότητα ἡμῖν παρέχει. τίνος τοίνυν ἕνεκα, καὶ νῦν πάντων τῶν ἐθνῶν οἱ δῆμοι, τὸ οὐράνιον μὴ καθορῶντες φῶς, καὶ τοῦ ἐνδοξοτέρου ὁσίου ὑπερφρονοῦντες, τὸ γήϊνον ἐπιζητοῦσιν, οὐδεμίαν ἔχον ὑπόστασιν ἀληθείας, οὐδὲ φαιδρότητα ἁγνῆς λαμπρότητος, οὐδὲ δυναστείαν τῆς οὐρανίου θεότητος, ὢ ἀναξίου δράματος, ἔτι καὶ νῦν μηδὲν ἐλλείποντες τῆς ἀσεβείας, μηδὲ πρὸς τὸ δέον ἀφορῶντες, ὑπὸ τῆς ἀθλίας πλάνης καταπίπτοντες οὐχ ὁρῶσι· καὶ τοῖς ῥυπαροῖς τούτοις ἔργοις τοῖς τοῦ κόσμου τὴν λαμπρότητα οὐ παύονται μαίνοντες. δηλαδὴ ξύλον, καὶ λίθον, καὶ χαλκόν, καὶ ἄργυρον, καὶ χρυσὸν καὶ πάντας τὰς γηΐνας, εἰς τὸ προσκυνεῖν καθιδρυῶντες. καὶ ἀπὸ τούτων ἐλπίδα τῆς ζωῆς ἀπαγγελλόμενοι, ναοὺς αὐτοῖς μετὰ ἐπισήμου κόσμου οἰκοδομοῦντες, καὶ ἀπὸ τούτου οὕτως αὔξοντες αὐτῶν τῆς προσκυνήσεως τὰς προσθήκας, ἐπειδήπερ τὸ μέγεθος τῶν οἰκοδομημάτων ὑπ' αὐτῶν γινόμενον, ἄξιον τῆς ἑαυτῶν ὄψεως παρέχεται τὸ θαῦμα. ὁπότε τοίνυν ταῦτα ποιεῖν δοκοῦσι, σαφῶς νοεῖται, εἰ καὶ τὰ μάλιστα αὐτοὶ οὐκ αἰσθάνονται, οὐδὲ ὁρῶσιν ὅτι τοῖς ἑαυτῶν ἔργοις ὑπερηφάνως αὐχεῖν

γρ. ὁρῶσι.

δοκοῦντες ἁλίσκονται. ἡλίκος τοίνυν καὶ πόσος τι ὁ θεός ἐστιν ὁ παντοδυνάστης οὐχ ὁρώμενος * τίς καὶ πάντων αὐθέντης ἐστὶ καὶ κριτής, ὃν τινὲς αὐτῇ τῇ πεποιθήσει τῆς ἰδίας ὡς νομίζουσιν ἀρετῆς λανθάνουσιν. αὐτὸς γὰρ τῇ διατυπώσει, καὶ τὸ εἶδος τοῦ ἡμετέρου σώματος ἔλαβε τὸν ὀφειλόμενον τύπον, καὶ ἵνα χρῶμεν τῆς ἁρμονίας τὴν ἀκμὴν, ὁ αὐτὸς τὴν πάντων μελῶν τὴν συζυγίαν ἰσχυροτάτοις νεύροις συνέδησεν· ἵνα ἐν πάσῃ πράξει τῆς ἡμετέρας σπουδῆς ἀκάματον ἔχοιμεν τὴν ἀκμὴν τῆς οἰκείας ἁρμονίας. τούτων τοίνυν σωτηριώδει διατυπώσει τελεσιουργηθέντων, καὶ πνεῦμα ἡμῖν, ἵνα ταῦτα πάντα κινεῖσθαι καὶ ἀκμάζειν δύναιτο ἐνέπνευσε, καὶ θέαν τοῖς ἡμετέροις ὀφθαλμοῖς συνεχώρησε, καὶ πρὸς σύνεσιν τῇ ἡμετέρᾳ κεφαλῇ δέδωκε, καὶ εἴσω τῆς χώρας ταύτης, πάσης τῆς διανοίας τῆς ἡμετέρας τὸν λογισμὸν συνέκλεισε. τοιγαροῦν εἴτις εὐφρονῶν ταύτης τῆς διατυπώ-

γρ. δὲ

σεως τὸν λογισμὸν σκοπήσαιτε, τὰ δὴ * λοιπὰ παύσαιεν, ἃ μήτε λόγῳ, μήτε ἀριθμῷ περιληφθῆναι δύναται.

δύναται, ταχείᾳ ἐνθυμήσει καὶ ἰδεῖν καὶ συνιέναι δυνήσεται τὴν αἰώνιον καὶ σωτηριώδη τοῦ ἀθανάτου θεοῦ ἐξουσίαν, καὶ οὐ δύναται ἐκεῖνον πλάνης τινὸς χωρὶς ἄνθρωπος ἐνδῆσαι, σκέπτεσθαι σαφῶς αὐτῷ ἔξεστι καὶ ἰδεῖν πάντα τὰ γεγονότα εἶναι δυνάμει τοῦ θεοῦ, ὡς αὐτὸς πάντα ταῦτα εἶναι βεβούληται. ἵνα δὲ εἴη ἰδεῖν, ὅτι τίς ἀθέμιτος κόσμου πολιτεία, τὴν τοῦ θεοῦ ἀγνωσίαν τοῖς ἀνθρώποις ἀπειργάσατο· λογισμοῦ ἁμαρτήματος πρότερου τεχθέντος ἐκ πλάνης τοῦ ἐχθροῦ ἐν ταῖς τῶν σκαιῶν ἀνθρώπων ἀθλίαις ψυχαῖς, ἐκ τοῦ θείου νόμου λαβεῖν, ἡμῶν * ἔνεστι σαφῆ τὴν περὶ τούτου ἀπόδειξιν· ἐξ ἐκείνου γὰρ καιροῦ ἐξ οὗ ὑπὸ τῶν δύο ἐκείνων, τῶν ἐν ἀρχῇ κατασταθέντων, τὸ θεῖον καὶ ἅγιον πρόσταγμα μετὰ τῆς προσηκούσης ἐπιμελείας οὐκ ἐφυλάχθη μετὰ ταῦτα τῆς προσηγορίας ταύτης τὸ ἄνθος· γέγονε δὲ συνεχὲς καὶ μᾶλλον ἐπηύξησεν, ἐξ οὗ καὶ οἱ προειρημένοι δύο θείῳ νεύματι ἀπεβλήθησαν· ἕως δὲ τοσούτου ἡ ὕλη αὐτὴ μετὰ τῆς σκαιότητος τῶν ἀνθρώπων προήχθη, ὥστε τῆς τε ἑῴας, καὶ τῶν πρὸς δύσιν κρηπίδων κατεψηφίσατο. αὐτή τε ἡ ὑπερβολὴ τῆς ἐναντίας δυνάμεως τὰς διανοίας τῶν ἀνθρώπων κατέλαβε καὶ ἠμαύρωσεν. ἐν ᾧ μέντοι πράγματι, ἅγιος καὶ ἀθάνατός ἐστι τοῦ τὰ πάντα δυναμένου θεοῦ ὁ ἀκάματος οἶκτος. πάσαις γὰρ ταῖς ἡμέραις καὶ τοῖς χρόνοις τοῖς παρεληλυθόσιν, ἀναριθμήτους τῶν δήμων πολυπληθίας, ἀπὸ τοῦ βάρους τούτου δι' ἐμοῦ τοῦ αὐτοῦ θεράποντος ὁ θεὸς δεδουλωμένας ἐλευθεροῖ, καὶ εἰς ἐντελῆ αἰωνίου φωτὸς ἐξάγει λαμπρότητα. ἀπὸ τούτων τοιγαροῦν ἐγώ, ἀδελφοὶ ποθεινότατοι, οἰκειοτέρᾳ τινὶ προνοίᾳ καὶ ἐνδόξοις εὐεργεσίαις τοῦ ἀθανάτου καὶ ἡμετέρου θεοῦ, τολοιπὸν ἐπισημότερος εἶναι τῇ πρὸς αὐτὸν καθαρωτάτῃ πίστει πέποιθα. δεξάσθω τοιγαροῦν με ἡ ἁγιωτάτη σύνοδος τῆς ὑμετέρας ἁγιότητος, καὶ μή μοι τὴν σωφρονεστάτην ἐκκλησίαν, καὶ τῆς ἁγνῆς κοινῆς τε πάντων ἡμῶν μητρὸς τὰς θύρας ἀντιπεθῆναι ἀνάσχησθε. εἰ καὶ τὰ μάλιστα καὶ νῦν ὁ λογισμὸς τῆς ἐμῆς ψυχῆς ἐντελῆ τὴν καθαρότητα τῆς καθολικῆς πίστεως ἐπιζητῶν, τοῦτο ἑαυτῷ χρέος οὐκ οἴεται εἶναι ἄξιον· ὅμως προτρέπει καὶ ὑπομιμνήσκει, καὶ τὸ μέτωπον τῆς οἰκείας αἰδοῦς, πασῶν τῶν καλλίστων ἀρετῶν ἐξενήνοχε σφραγῖδα· καὶ τῶν πυλῶν τῆς ἀθανασίας ἤρξατο ἅπτεσθαι, καὶ ταύτας κρούειν· ὅπως καὶ ὑμεῖς τῆς ἡμετέρας ἀδελφότητος εὐθὺς συγχωρῆσαι τὴν ἄνοιαν, καὶ εἰρήνην τῆς καθολικῆς εὐνοίας πίστεως βλέψαντες. τοῦτο γὰρ τῷ θεῷ πρεπῶδες, καὶ τῇ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας πίστει ἁρμόδιον, καὶ τῷ κοινῷ τῶν πραγμάτων συμφέρον ἵνα τῆς θεόθεν ἡμῖν παρασχεθείσης ἐντιμοτάτης εἰρήνης, ἀξίαν ἀμοιβὴν τῷ ταύτην ἡμῖν χαρισαμένῳ κοινῶς ἅπαντες προσενέγκωμεν. δεινὸν γὰρ ὡς ἀληθῶς ἂν εἴη, καὶ ἄγαν δεινόν, καταλυθέντων τῶν πολεμίων καὶ * μηδενὸς ἀντιτείνειν ἔτι τολμῶντος βάλλειν ἡμῶν * ἀλλήλους, καὶ τοῖς δυσμενέσιν ἡδονὴν καὶ γέλωτα προξενεῖν. ἄλλως τε δὲ καὶ περὶ θείων διαλεγομένους πραγμάτων, καὶ τοῦ παναγίου πνεύματος τὴν διδασκαλίαν ἀναγραπτὸν ἔχοντας· εὐαγγελικαὶ γὰρ βίβλοι, καὶ ἀποστολικαί, καὶ τῶν παλαιῶν προφητῶν τὰ θεσπίσματα, σαφῶς ἡμᾶς ἅπερ χρὴ περὶ τοῦ θείου φρονεῖν ἐκπαιδεύουσι. τὴν πολεμοποιὸν οὖν ἀπελάσαντες ἔριν, ἐκ τῶν θεοπνεύστων λόγων λάβωμεν τῶν ζητουμένων τὴν λύσιν. ταῦτα καὶ τὰ τούτοις παραπλήσια ὁ πάνσοφος βασιλεύς, οἷα δὴ παῖς φιλοπάτωρ τοῖς ἱερεῦσιν, ὡς πατράσι προσέφερε, τῶν ἀποστολικῶν δογμάτων τὴν συμφωνίαν πραγματευόμενος. τῆς δὲ συνόδου τῶν συνελθόντων ἐπὶ ταὐτὸ ἐπισκόπων· τριακόσιοι δὲ ἦσαν δέκα καὶ ὀκτώ· ἀλλ' οἱ μὲν τριακόσιοι καὶ πρός, τοῖς λεγομένοις ἐπείθοντο, καὶ τήν τε πρὸς ἀλλήλους ὁμόνοιαν, τήν τε τῶν δογμάτων ὑγίειαν ἠσπάζοντο. οἱ δὲ λοιποί, καθὼς πάλαι εἰρήκαμεν, τοῖς ἀποστολικοῖς ἀντείχοντο δόγμασιν· οἵτινες τὴν τοῦ Ἀρείου δόξαν μεγαλοφυῶς συγκροτεῖν ἐσπούδαζον, δέκα καὶ ἑπτὰ τὸν ἀριθμὸν ὄντες. Εὐσέβιός τε ὁ Νικομηδείας, ὡς καὶ πρότερον εἴρηται, Θεόγνης ὁ τῆς Νικαίας, Μάρης Χαλκηδόνος, Θεόδωρος Ἡρακλείας Θράκης, Μηνόφαντος Ἐφέσου, Πατρόφιλος Σκυθοπόλεως, Νάρκισσος Νερωνιάδος Κιλικίας δευτέρας, ἣν νῦν Εἰρηνούπολιν ὀνομάζομεν, Θεωνᾶς ὁ Μαρμαρίτης, Σεκοῦνδος Πτολεμαΐδος Αἰγύπτου· καὶ σὺν αὐτοῖς ἕτεροι ὀκτώ, οἵτινες ἑαυτοὺς τῷ τῶν τριακοσίων ἁγίων χορῷ ἐπιμίξαντες, ὡς δῆθεν ὀρθόδοξοι, τοῖς ἀποστολικοῖς ἀντέπραττον δόγμασιν, Ἀρείῳ συνηγοροῦντες. τούτοις γενναίως ἀντηγωνίζοντο οἱ ἐν ἁγίοις πατέρες ἡμῶν Ἀλέξανδρος ὁ Κωνσταντινουπόλεως τότε πρεσβύτερος ὤν, καὶ Ἀθανάσιος ἀρχιδιάκονος τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας. διὸ καὶ φθόνος ὡπλίσθη κατ' αὐτῶν ὡς ὕστερον λέξομεν. οἱ δὲ ἡμέτεροι ἅγιοι ἐπίσκοποι καλοῦσι τὸν Ἄρειον εἰς τὴν σύνοδον, ἐπιτρέποντες αὐτῷ συστῆναι τοῖς ἰδίοις δόγμασι, νεύματι τοῦ τὰ πάντα νικηφόρου βασιλέως, ἐπείπερ ὡς ἀρτίως εἰρήκαμεν καὶ αὐτὸς τῇ συνόδῳ συνήδρευεν.

ἴσ. ἠρεῖν.

γρ. μηδὲν ἀλλήλους βάλλειν.

ὍΠΟΥ ΤΟῪΣ ΛΙΒΈΛΛΟΥΣ ΤΩ͂Ν ἘΠΙΣΚΌΠΩΝ Ὁ βασιλεὺς δέχεται.

ἈΛΛᾺ τὸ κατὰ τὴν σύνοδον γεγονὸς θαυμαστὸν παρὰ τοῦ τὰ πάντα νικηφόρου βασιλέως, οὐκ

ἄξιον σιωπῇ παραπέμψασθαι. καὶ γὰρ ἐπισυναχθέντων πάντων τῶν ἐπισκόπων, καὶ καθὼς ἔθος ἐστὶ, γενομένων ζητήσεών τε καὶ συγκρίσεων, παρά τινων τῶν ἐπισκόπων ἐρεσχελιῶν ἕνεκα, ἄλλου πρὸς ἄλλον ἔχοντος, λιβέλλων τε ἐπιδιδομένων ὑπ' αὐτῶν, καὶ ἐγκλημάτων συγκροτουμένων παρὰ τῷ εὐσεβεῖ βασιλεῖ· δεξάμενος τοὺς λιβέλλους σφραγίσας τε τῷ δακτυλίῳ αὐτοῦ, ἐκέλευσεν φυλάττεσθαι, ἐνορῶν τε τῶν τοιούτων ἐπισκόπων τὴν πρὸς ἀλλήλους ζυγομαχίαν εἶπεν ὅτι χρὴ πάντας ὁμοῦ ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ συνελθόντας, περὶ τούτων διαλαβεῖν, καὶ ἐνστάσης τῆς προθεσμίας εἰς μέσον καθίσας ὁ βασιλεὺς, καὶ ἡσυχίας γενομένης τῷ καιρῷ πρεπούσης, πάντων τοὺς λιβέλλους προσέταξεν ἐνεχθῆναι, καὶ δὴ δεξάμενος καὶ ἐν τῷ οἰκείῳ κόλπῳ θέμενος, μήτ' ἐγκύψαι τοῖς ἐμφερομένοις ἐθελήσας, λέγει. οὐ θεοὺς ὑμᾶς προχειρισαμένου ἱερεῖς τε καὶ ἄρχοντας, κρίνειν τε καὶ διακρίνειν τὰ πλήθη, καὶ θεοὺς εἶναι, ἅτε δὴ ἀνθρώπων ἁπάντων ὑπερέχοντας ὁρισαμένου, κατὰ τὸ εἰρημένον, ἐγὼ εἶπα θεοί ἐστε καὶ υἱοὶ ὑψίστου πάντες· καὶ τὸ, ὁ θεὸς ἔστη ἐν συναγωγῇ θεῶν. χρὴ τῶν μὲν κοινῶν ὀλιγωρεῖν πραγμάτων, πᾶσαν δὲ τὴν σπουδὴν περὶ τὰ θεῖα ποιεῖσθαι. καὶ κελεύσας ἐνεχθῆναι πῦρ ἐμπρησθῆναι τοὺς λιβέλλους προσέταξεν. ὥστε οὐδὲ γοῦν μηδένα τῶν ἔξω ἐπιγνῶναι τῶν τοιούτων ἐπισκόπων τὴν ἀνώμαλον ἐπιχείρησιν· τοσαύτη ἡ τοῦ βασιλέως περὶ τοὺς ἱερεῖς τοῦ θεοῦ εὐλάβεια· ἣν ἐθαύμασαν ἅπαντες οἱ εὖ φρονοῦντες. κἀκεῖνο δὲ ὁμοιότροπον τούτῳ ὑπ' αὐτοῦ γεγενημένον, οὐ δίκαιον ἡγοῦμαι παραδοθῆναι σιγῇ. φιλαπεχθήμονες γὰρ ἄνδρες καὶ φιλολοίδοροι λαϊκοὶ ἐγράψαντο τῶν ἐπισκόπων τινὰς, καὶ τῷ βασιλεῖ τὰς ἐγγράφους κατηγορίας ἐπιδόσαν· καὶ ταῦτα πρὸ τῆς γεγενημένης ὁμονοίας. ὁ δὲ καὶ ταύτας δεξάμενος, εἶτα δεσμὸν ἐπιθεὶς, καὶ τῷ δακτυλίῳ σημηνάμενος, φυλαχθῆναι καὶ ταύτας ἐκέλευσεν. εἶτα τὴν σύμβασιν τῆς ὁμονοίας ἐργασάμενος, ταύτας προσκομισθῆναι προστάξας, παρόντων ἁπάντων ἐπισκόπων, πυρὶ καὶ ταύτας κατέκαυσεν, ὁμωμοκὼς μηδὲν τῶν ἐγγεγραμμένων ἀνεγνωκέναι. οὐ γὰρ ἔφη χρῆναι τῶν ἱερέων τὰ πλημμελήματα δῆλα τοῖς πολλοῖς γίνεσθαι, ἵνα μὴ σκανδάλου πρόφασιν ἐντεῦθεν λαμβάνοντες ἀδεῶς ἁμαρτάνουσι. φασὶ δὲ αὐτὸν καὶ τοῦτο προσθεῖναι, ὡς εἰ αὐτόπτης ἐπισκόπου ἐγεγόνει, γάμον ἀλλότριον διορύττοντος, συγκαλύψαι ἂν τῇ πορφυρίδι τὸ παρανόμως γινόμενον, (γρ. ὁρωμ.) ὡς ἂν μὴ βλάψαι τοὺς θεωμένους τῶν δρωμένων ἡ ὄψις. τοσαύτη ἡ τοῦ βασιλέως θεοφιλὴς καὶ ἀξιάγαστος σύνεσις. ἐπὶ πολλὰς δὲ ἡμέρας, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ καιροὺς ἐφεξῆς συνερχόμενος τοῖς ἐπισκόποις ὁ βασιλεὺς, ἅμα αὐτοῖς τὰ περὶ τῆς πίστεως διελάμβανε. τάς τε διαφόρους αὐτῶν γνώμας ἀνελέγετο. ἦσαν γὰρ καθὼς πολλάκις εἰρήκαμεν ἐν αὐτοῖς τινὲς τοῖς ἀθεμίτοις Ἀρείου δόγμασι συμφερόμενοι. καὶ τῷ πλήθει τῶν ἁγίων ἐπισκόπων, τῶν τῆς ἀληθείας ὑπερμαχούντων ἀντιπράττοντες. ἀλλ' οἱ ἄριστοι καὶ τὰ πάντα ἱερώτατοι πατέρες ἡμῶν, τῷ τῆς ἀληθείας ὅπλῳ ἠσφαλισμένοι τὴν λαμπρὰν καὶ ἀμώμητον πίστιν μετὰ παρρησίας ἐκήρυττον· μεθ' ὧν καὶ ὁμολογητῶν πολὺς ἀριθμὸς, ἀνθισταμένων τοῖς ἐθέλουσι περιποιεῖσθαι τὰ μοχθηρὰ τοῦ Ἀρείου δόγματα.

ΠΕΡῚ ΤΟῦ ἉΓΊΟΥ ΠΑΦΝΟΥΤΊΟΥ.

Ἦν δὲ ἐν αὐτοῖς καὶ ὁ μέγας καὶ ἅγιος Παφνούτιος τὸν τῶν ὁμολογητῶν καὶ ἐπισκόπων κατακοσμῶν χορὸν, ἀνὴρ Αἰγύπτιος, θεοῦ δὲ ἄνθρωπος, ἐκ τῆς ὁμηγύρεως ἐκείνης, οὗ Μαξιμῖνος ὁ βασιλεὺς τὸν δεξιὸν ἐξώρυξεν ὀφθαλμὸν, καὶ τὰς λαιὰς ἐνευροκόπησεν ἀγκύλας, παραδοὺς τοῖς μετάλλοις συνέχεσθαι. ἐν ᾧ τοσαύτη ἦν ἡ τοῦ θεοῦ χάρις, ὥστε σημεῖα αὐτὸν ποιεῖν μηδὲν ἐλάττω τῶν πάλαι ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων γεγενημένων. λόγῳ γὰρ μόνῳ τοὺς δαίμονας ἐφυγάδευε, καὶ εὐχῇ διαφόρους ἀσθενοῦντας ἐθεράπευε, τυφλοῖς τε τὸ βλέπειν, τὸν θεὸν ἐξαιτούμενος, παρείχετο. καὶ παρεθέντας πρὸς τὴν κατὰ φύσιν ἦγεν ἀκμὴν, τὰ μέλη ἐνεργεῖν ποιῶν ὑγιῶς. ὃν ὁ βασιλεὺς σφόδρα διὰ τιμῆς ἦγε, συνεχῶς τε ἐπὶ τὰ βασίλεια μετεπέμπετο, καὶ τὸν ἐξορυγμὸν κατεφίλει· τοσαύτη προσῆν τῷ εὐσεβεῖ βασιλεῖ πρὸς τοὺς ἁγίους πίστις.

ΠΕΡῚ ΤΟῦ ἉΓΊΟΥ ΣΠΥΡΊΔΩΝΟΣ.

Καὶ δὴ καὶ Σπυρίδων Κύπριός τις ἀνὴρ ἐπίσημος ἐν κλήρῳ, καὶ τὴν ἐκ παιδὸς ποιμενικὴν πεῖραν τῇ τοῦ Χριστοῦ ποίμνῃ καθιερωμένος, προφητικῷ βίῳ διαγινόμενος ἐγνωρίζετο. (γρ. αἰς πέ) ὃς καί γε διέπων τὴν ἐπισκοπὴν, τοῦ ποιμαίνειν* τὰ ἴδια προβάτια οὐκ ἐπαύετο. οὕτω δὲ ἦν χρηστὸς καὶ ἀνεξίκακος, ὅτι λῃστῶν ἐφόδου δόλῳ προσβαλόντων τῇ ποίμνῃ, ἀοράτοις τε δεσμοῖς κρατουμένων, κινηθῆναί τε μὴ δυναμένων, ἕως πρωΐ· ἐπιστὰς ὁ μακάριος, δι' εὐχῆς ἀνεθῆναι αὐτοὺς

τῆς συνω-

τῆς συνοχῆς ποιεῖ· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῶν κερδῶν τὸ κράτιστον ἀποιχομένοις δίδωσιν, εἰπών, λάβετε ὦ νεανίσκοι πρὸς ἀπόχρησιν τοῦτον, μὴ ἄπρακτοι ἀπιόντες τῇ νυκτὶ ταύτῃ διʼ ἐμὲ τὴν αἰτίαν τῆς ἀπορίας καταμέμψησθε. πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα θαύματα περὶ τοῦ ἁγίου τούτου ἀκηκόαμεν, ἓν δὲ ἐκ πολλῶν παραθήσομεν.

ὍΠΟΥ ΤῊΝ ΘΥΓΑΤΈΡΑ ΑΥΤΟΥ ΤΕΘνεῶσαν ἐγείρῃ διὰ τὸν ἔμπορον.

Θυγατέρα εἶχεν ὁ μακάριος καὶ ἀοίδιμος οὗτος τοῦ θεοῦ ἄνθρωπος, Εἰρήνην τοὔνομα, ἣ τῷ γέροντι προσφόρως διακονήσασα ἐν παρθενίᾳ τὸν ἀνθρώπινον βίον διεξέρχεται. [γρ. ὑπεξῄει] ταύτης μὲν θανούσης, ἐξ ἀποδημίας τις ἀναστὰς ἔμπορος παραθήκην ἀπῄτει τὸν γέροντα, ἣν τῇ [γρ. πρὸ τοῦ θανάτου] αὐτοῦ θυγατρὶ, τῇ παρθένῳ, ἦν παραθέμενος. ὁ δὲ μακάριος Σπυρίδων ἠγνόησε παντελῶς τὴν ὑπόθεσιν. ὡς δὲ πολὺς ἦν ἐπικείμενος αὐτῷ ὁ ἄνθρωπος, πολλὰ ἄνω καὶ κάτω τὸν οἶκον διερευνήσας ὁ γέρων καὶ μὴ εὑρὼν, ἠνιᾶτο σφόδρα, καὶ πρὸς τὸν ἄνδρα ἔλεγε, μήτε εἰδέναι, μήτε εἶναί τι ἐν τῷ οἴκῳ. ὁ δὲ ἔμπορος ἐκβοῶν, δάκρυσί τε συνεχόμενος, καὶ ὀλοφυρόμενος ᾔτει τὴν παρακαταθήκην, λέγων αὑτὸν διαχειρίσασθαι τῆς ἀπωλείας χάριν, εἰ μὴ λάβοι τὰ παρακατατεθέντα· φάσκων ἕνεκα γήρως αὐτοῦ ταύτην τὴν παραμυθίαν πεφυλάχθαι, παρʼ αὐτῇ τῇ παρθένῳ παραθέμενος. ἀναγκάζεται τοίνυν ὁ γέρων ὁ ἅγιος ἐκεῖνος, ἐπὶ τὸ μνῆμα τῆς θυγατρὸς ἅμα τῷ ἐμπόρῳ ὁρμῆσαι πρὸς πύστιν τοῦ * πράγματος· ὁ δʼ ἐλθὼν καλεῖ τὴν θυγατέρα ἐξ ὀνόματος, καὶ φησὶ πρὸς αὐτήν· τέκνον μου Εἰρήνη. ἡ δὲ ἀποκριθεῖσα ἀπὸ τοῦ τάφου, λέγει πρὸς αὐτὸν, τί θέλεις, ὦ πάτερ; ὁ δὲ γέρων πρὸς αὐτήν· ποῦ ἀπέθου τὴν τοῦδε τοῦ ἀνθρώπου παραθήκην, ὦ θύγατερ; κἀκείνη πρὸς αὐτὸν ἔφη, ἐν τῷ δὲ κεῖται τῷ τόπῳ πάτερ. σαφῶς τὸν τόπον ἐπισημάνασα τῷ πατρί. ὁ δὲ πρὸς αὐτήν, καθεῦδε ἐν εἰρήνῃ τέκνον μου Εἰρήνη. ὁ οὖν γέρων ἐπιστρέψας οἴκοι, καὶ εὑρὼν ὅπερ εἶπεν ἡ παρθένος κεῖσθαι τὴν παραθήκην, ἀπέδωκε τῷ ἀνδρί. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα τοῦ ἀνδρὸς ᾄδονται θαύματα, καὶ παραδοξοποιΐαι πολλαί, αἳ καὶ μέχρι δεῦρο, πρὸς τῶν ἐγχωρίων δείκνυνται τοῖς ἐφισταμένοις πρὸς πληροφορίαν τῆς ἀληθοῦς ἡμῶν εἰς Χριστὸν πίστεως. τοιούτοις τοιγαροῦν μέχρι τῶν καιρῶν ἐκείνων ἁγίοις ἀνδράσιν ἡ ἐκκλησία διέπρεπεν, ἐξ ὧν πολλοὶ παρῆσαν κατὰ τὴν ἐν Νικαίᾳ σύνοδον. ἀλλὰ μὴν καὶ Ἀθανάσιος, περὶ οὗ καὶ πρώην εἰρήκαμεν, τηνικάδε διάκονος ὢν οὐκ ἄμοιρος τοῦ τῶν ἁγίων ἐκείνων χοροῦ εἶναι, ὑπὸ πάντων ὡμολόγητο· συνῆν δὲ τῷ Ἀλεξάνδρῳ τῷ τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας ἐπισκόπῳ, βοηθὸς ἄριστος ὑπάρχων αὐτῷ. ἀνεκίνουν γοῦν ὁσημέραι, οἱ ἡμέτεροι ἅγιοι ἐπίσκοποι, ἐπὶ πλεῖστον ὅσον χρόνον, πάμπολλα περὶ τῆς πίστεως, οἰόμενοι δεῖν μηδὲν εὐχερὲς ἢ τολμηρὸν, περὶ τηλικαύτης ζητήσεως διαπράττεσθαι· συχνῶς τε τὸν Ἄρειον μετεπέμποντο, καὶ πυκνῇ ἀνακρίσει τὰς προτάσεις αὐτοῦ ἀναπτύσσοντες διέλυον. πλείστη τε ὅση σπουδὴ, καὶ φροντὶς ἦν αὐτοῖς, πῶς ἐχρῆν πρὸς τὴν ἀνατροπὴν τῶν ἀθέσμων αὐτοῦ δογμάτων ψηφίσασθαι καὶ ἀνθορίσασθαι. μετὰ πολλῆς οὖν τῆς σκέψεως καὶ τῆς πρὸς τὸν θεὸν ἱκεσίας, ταῦτα διελάμβανον. διὸ καὶ σφόδρα σοφῶς, καὶ λίαν ἁρμοδίως, τοὺς κατὰ τῶν ἀθεμίτων δογμάτων Ἀρείου, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ, ἐλέγχους ἀντέθηκαν· πρόρριζον ἀνασπάσαντες τὰς κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ μιαρὰς αὐτῶν βλασφημίας, καὶ ἐξαφανίσαντες. καὶ τῷ μὲν οὐκ ἐκ τοῦ θεοῦ λέγειν ἐκείνους, τὸν υἱὸν αὐτοῦ, ἀντέθηκαν οἱ ἡμέτεροι, τὸν θεὸν ἐκ θεοῦ. καὶ τὸ μὴ ἀληθινὸν θεὸν κατʼ ἐκείνους, ἐγράψαντο οἱ ἡμέτεροι, θεὸν ἀληθινὸν, ἐκ θεοῦ ἀληθινοῦ. καὶ τὸ κτίσμα αὐτὸν λέγειν ἐκείνους, ἀνθωρίσαντο οἱ ἡμέτεροι γεννηθέντα, οὐ ποιηθέντα· καὶ τῷ ἑτερουσίῳ ὑπʼ ἐκείνων προβαλλομένῳ, ἀντέθηκαν οἱ ἡμέτεροι ἐπίσκοποι τὸ ὁμοούσιον εἶναι τὸν υἱὸν τῷ πατρὶ, τοῦτʼ ἔστι γεννηθέντα ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ πατρός. κτίστην τε αὐτὸν καὶ δημιουργὸν ὁρατῶν τε καὶ ἀοράτων ἐκήρυξαν, καὶ τὴν ἀνέκαθεν παραδοθεῖσαν τῇ ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ ἀποστολικὴν πίστιν, γραφικαῖς μαρτυρίαις τὰς ἀποδείξεις ἐκδώσαντες· καθὼς προϊὼν ὁ λόγος ἀποδείξειε. ταύτῃ τῇ ἀντιδότῳ τὰ θανάσιμα φάρμακα ἀνατρέψαντες, τρανωτέραν ἐντεῦθεν ἤδη λοιπὸν τὴν ἀποστολικὴν συμφώνως ἐγράφοντο πίστιν.

ΠΕΡῚ ΤΟΥ͂ ΔΕΙ͂Ν ΤΡΕΙ͂Σ ὙΠΟΣΤΆΣΕΙΣ ΝΟΕΙ͂Ν ΚΑῚ πιστεύειν ἀχωρίστως ἐπὶ τοῦ ἀρρήτου τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος μιᾶς θεότητος.

Ἡ ἁγία καὶ μεγάλη καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος, τῶν ἐν Νικαίᾳ συναχθέντων ἁγίων πατέρων ἡμῶν, διὰ τοῦ μακαρίου καὶ ἁγίου ἐπισκόπου Ὁσίου πόλεως Κορδούβης τῆς τῶν Σπανῶν ἐπαρχίας,

χίας, ἐπέχοντος καὶ τὸν τόπον τοῦ τῆς Ῥωμαίων ἐπισκόπου σὺν τοῖς ἐκ τοῦ αὐτοῦ θρόνου προαναφωνηθεῖσι πρεσβυτέροις, ἑρμηνεύοντος αὐτὸν ἑτέρου, εἶπεν· ἡ θεότης οὐχ ἓν πρόσωπόν ἐστι, κατὰ τὴν τῶν Ἰουδαίων ὑπόληψιν, ἀλλὰ τρία πρόσωπα καθ' ὑπόστασιν ἀληθινήν, οὐκ ὀνόματι ψιλῷ· καὶ τοῦτο μαρτυρίαις πολλαῖς ἀπό τε παλαιᾶς καὶ νέας διαθήκης κηρύττεται. ἡ μὲν παλαιὰ κατὰ τὸν σωματικώτερον ἔτι τρόπον διαλεγομένη, λόγον ὡς λαλούμενον παρέστησεν· ἡ δὲ καινὴ τὸν λόγον θεὸν ἀπέδειξε, κατὰ τό, ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεόν, καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος· καὶ πρόσωπον τέλειον ἐκ τελείου. θεὸς γάρ, οὐ μέρος ὁ υἱός, ἀλλὰ τέλειος ὥσπερ ὁ πατήρ, τῆς αὐτῆς οὐσίας ὢν ἧς καὶ ὁ γεννήσας αὐτὸν ἀφράστως πατήρ· συνυπάρχει δὲ ὡσαύτως τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ, καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα τῆς αὐτῆς οὐσίας καὶ τοῦ αὐτοῦ χρήματος ὄν, ὅπερ ὁ πατὴρ καὶ ὁ υἱός· μίαν τοίνυν βουλήν, μίαν βασιλείαν, μίαν αὐθεντίαν, μίαν δεσποτείαν ἐπὶ πάντων τῶν κτιστῶν φύσεων ὁρωμένων τε καὶ νοουμένων. μίαν θεότητα καὶ τὴν αὐτὴν οὐσίαν ὁμολογητέον πρὸς ἡμῶν, τοῦ πατρός, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος· οὐ σύγχυσιν ἢ διαίρεσιν τῶν τῆς ἀρρήτου ἐκείνης, καὶ μακαρίας τριάδος ὑποστάσεων, κηρυττόντων ἡμῶν, ἀλλὰ πατέρα ἀεὶ ἀληθῶς πατέρα ἀληθινοῦ υἱοῦ ἀεὶ ὄντα καὶ ὑφεστῶτα· καὶ υἱὸν ἀληθῶς υἱὸν ἀληθινοῦ πατρὸς ἀεὶ ὄντα καὶ ὑφεστῶτα· καὶ πνεῦμα ἅγιον ἀληθῶς πνεῦμα ἅγιον, ἀεὶ ὂν καὶ ὑφεστός. τριάδα ἀχώριστον, ἄρρητον, καὶ ἀληθῶς ἀπερινόητον, καὶ ἀνέκφραστον, μίαν θεότητα καὶ τὴν αὐτὴν οὐσίαν ταύτης εἶναι πιστεύοντες. καὶ ταύτην ὁμολογοῦμεν, κατὰ τὴν ἀνέκαθεν παρὰ τοῦ κυρίου, διὰ τῶν ἱερῶν αὐτοῦ ἀποστόλων, καὶ τῶν τὴν ἐκείνων ἁγίαν πίστιν φυλαξάντων ἀσπίλως, ἀρχαίων ἁγίων ἡμῶν πατέρων, παραδοθεῖσαν ἡμῖν τῆς αὐτῆς πίστεως ἀληθῆ δογμάτων ἀκρίβειαν, ἑτοίμως ἐχόντων ἡμῶν, συνευδοκίᾳ τοῦ ἁγίου πνεύματος, διὰ πλείστων ὅσων μαρτυριῶν τῶν ἐκ τῶν θείων γραφῶν δεῖξαι, ταῦτα οὕτως ἔχειν. τούτων παρ' αὐτῶν, μᾶλλον δὲ δι' αὐτῶν, ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐκφωνουμένων, οἱ τῆς ἀσεβείας Ἀρείου ἀντιποιούμενοι [ἦσαν δὲ ὑπὲρ Εὐσέβιον τὸν Νικομηδείας καὶ Θέογνιν τὸν τῆς Νικαίας, οὓς ἔμπροσθεν ἤδη ἐδηλώσαμεν] ἀπέβλεπον δὲ
γρ. ὅμως. * ὁμοίως εἰς τοὺς μισθωτοὺς Ἀρείου φιλοσόφους, τινὰς λογίους ὑπεράγαν, οὓς συνηγόρους τῆς οἰκείας μοχθηρίας μισθωσάμενος Ἄρειος, σὺν αὐτοῖς ἧκεν εἰς τὴν ἁγίαν ἐκείνην καὶ οἰκουμενικήν. παρῆσαν γὰρ πλεῖστοι ὅσοι φιλόσοφοι εἰς οὓς ἠλπικότες, ὡς ἀρτίως εἰρήκαμεν, οἱ τῆς ἀληθείας πολέμιοι, εἰκότως ἑάλωνται καὶ μετὰ τοῦ τῆς βλασφημίας αὐτῶν διδασκάλου, πληρουμένης ἐπ' αὐτῷ καὶ αὐτῶν, τῆς ἱερᾶς γραφῆς λεγούσης, ἐπικατάρατος πᾶς ἄνθρωπος ὃς ἔχει τὴν ἐλπίδα αὐτοῦ ἐπ' ἄνθρωπον, καὶ ἀπὸ κυρίου ἀπέστη ἡ καρδία αὐτοῦ. ἀπέστη γὰρ ὄντως ἀπὸ τοῦ κυρίου ἡ βλάσφημος καρδία τοῦ θεομάχου Ἀρείου, καὶ τῶν κοινωνῶν τῆς ἀσεβείας αὐτοῦ, κτίσμα καὶ ποίημα τολμησάντων λέγειν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, τὸν πάντων κτίστην, καὶ δημιουργόν, ἀοράτων καὶ ὁρατῶν κτιστῶν φύσεων.

ὍΠΟΥ ΤΩ͂Ν ΦΙΛΟΣΌΦΩΝ ἈΡΕΊΟΥ, ΚΑΤᾺ ΤΗ͂Σ ἉΓΊΑΣ ἘΚΕΊΝΗΣ τῶν Ἀποστολικῶν τοῦ θεοῦ Ἱερέων συνόδου, πλεῖστα ὅσα ἀποφθέγγεται.

Εἷς δέ τις τῶν μισθωτῶν Ἀρείου φιλόσοφος, λίαν παρὰ πάντας τοὺς ἄλλους θαυμαζόμενος, πολλὰ καὶ πάμπολλα ὑπὲρ Ἀρείου πρὸς τοὺς ἐπισκόπους τοὺς ἡμετέρους διετείνετο, ἐπὶ πλείστας ὅσας ἡμέρας, ὥστε γίνεσθαι ἐφ' ἑκάστης ἐκ τῆς διὰ τῶν λόγων συμβολῆς, μεγάλην ἀκρόασιν τοῦ πλήθους τῶν συνερχομένων. ἐπισυγχέοντος τοῦδε φιλοσόφου, κατὰ τῶν παρὰ τῆς ἁγίας συνόδου λεγομένων, τὰς ἀσεβεῖς Ἀρείου βλασφημίας προβαλλομένου, λέγοντος περὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, τὸ ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν· καὶ ὅτι κτίσμα καὶ ποίημα ἐξ οὐκ ὄντων, καὶ ἐξ ἑτέρας οὐσίας, καὶ ὑποστάσεώς ἐστι. καὶ ὑπὲρ τούτων τῶν μιαρῶν δογμάτων Ἀρείου πολὺς ἦν αὐτῷ ὁ ἀγών, καὶ αἱ τῶν λόγων νιφάδες. λυττῶντος αὐτοῦ κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ καὶ κατατρέχοντος τοῦ τῶν ἁγίων ἱερέων ἐκείνων χοροῦ, λαλοῦντος ἐν αὐτῷ, καὶ δι' αὐτοῦ, τοῦ τῆς τῶν ἀνθρώπων σωτηρίας ἐχθροῦ. οἱ δὲ τῆς ἀληθείας ὑπέρμαχοι, οἱ ἡμέτεροι ἐπίσκοποι, τὰς ὀφειλομένας καὶ πρεπούσας ὑπὲρ τῶν Ἀποστολικῶν δογμάτων ἀντιθέσεις, ἀταράχως τῷ φιλοσόφῳ προσέφερον· τὸν μέγαν προφήτην, ὁμοῦ καὶ βασιλέα Δαβὶδ μιμούμενοι, λέγοντα, Ἡτοιμάσθην καὶ οὐκ ἐταράχθην. πάσας γὰρ τὰς τοῦ φιλοσόφου πολυπλόκους προτάσεις, ὡς πυρὶ τῷ θείῳ λόγῳ, στυππίου δίκην, κατανήλισκον, ἀλλὰ καὶ οὗτος ὁ φιλόσοφος τῇ τῶν λόγων διαβολικῇ εὐτεχνίᾳ θαρρῶν, τὴν διὰ τῶν ἐπισκόπων ἀλήθειαν κηρυττομένην ἀντιτοξεύειν ἐνίστατο· εὖ μάλα ῥᾷστα πᾶσι τοῖς ἐπαγομένοις αὐτῷ ὡς ᾤετο προσφερόμενος, ἐπιλύειν τε ἐβιάζετο τὰ κινούμενα δίκην ἐγχέλυος· ἐν οἷς γὰρ ἐδόκει ἑαυτῷ συνίστασθαι διολισθαίνων τῶν ἐπικρατεστέρων αὐτῷ προσφερομένων νοημάτων. ἀλλὰ καὶ οὕτως κορυβαντιῶν ἀλαζονικῶς κατὰ τῆς εἰρηνικωτάτης Συνόδου ἐφέρετο

ἔφερε, ἐλπίζων νικᾶν, τοῦ ἐν αὐτοῖς ἀκτίστου πνεύματος Χριστοῦ, τὴν ἀκαταμάχητον δύναμιν. ἐκ τῶν οἰκείων ῥημάτων ἁλισκόμενος συγκατέπιπτεν· ἵνα δείξῃ ὁ θεὸς ὁ δρασσόμενος τοὺς σοφοὺς ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτῶν, ὅτι οὐκ ἐν λόγῳ ἡ βασιλεία αὐτοῦ, ἀλλ' ἐν δυνάμει συνίσταται· δι' ἑνὸς τῶν ἐκεῖσε δούλων αὐτοῦ, τὸν ἐν τῷ φιλοσόφῳ λαλοῦντα πονηρὸν δαίμονα ἰσχυρῶς κατεσίγησεν, οὐ μόνον ἀλλὰ καὶ ἐξέβαλεν. ἀνὴρ γάρ τις ἐκ τῶν παρόντων τῇ συνόδῳ ἁγίων ὁμολογητῶν, ἁπλοῦς τὴν φύσιν, εἴπερ τις ἄλλος τῶν ἁγίων, καὶ μηδὲν ἕτερον εἰδὼς εἰ μὴ Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον σαρκί, κατὰ τὰς γραφάς, συνὼν τοῖς ἐπισκόποις, καὶ ὁρῶν τὸν φιλόσοφον κατεπαιρόμενον τῶν ἡμετέρων ἁγίων ἐπισκόπων, καὶ τῇ μοχθηρᾷ αὐτοῦ συζητήσει καταλαζονευόμενον· αἰτεῖ παρὰ τῶν ἐπισκόπων τὴν τοῦ θεοῦ ἱερέων χώραν αὐτῷ συνομιλίας παρ' αὐτῶν, πρὸς τὸν φιλόσοφον δοθῆναι· τότε οἱ καθ' ἡμᾶς ἅγιοι ἐπίσκοποι θεωροῦντες τοῦ ἀνδρὸς τὴν ἁπλότητα, καὶ τὸ ἄπειρον αὐτὸν εἶναι γραμμάτων, ἔπειθον μὴ δοῦναι ἑαυτὸν εἰς τὸ μέσον, μήποτε παρὰ τοῖς μοχθηροῖς καὶ τῆς ἀληθείας ἐχθροῖς γέλως γένηται. ὁ δὲ μὴ ἀνασχόμενος πρόσεισι τῷ φιλοσόφῳ, καί φησι πρὸς αὐτόν, Ἐν ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀεὶ σὺν τῷ πατρὶ ὄντος θεοῦ λόγου, ἄκουσον τὰ τῆς ἀληθείας δόγματα, ὦ φιλόσοφε. ὁ δὲ πρὸς αὐτόν, ἐὰν εἴπῃς· καὶ ὁ ἅγιος, πρὸς αὐτόν, εἷς ἐστιν ὁ θεός φησιν, ὁ τὸν οὐρανόν, καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν, καὶ τὰ ἐν αὐταῖς πάντα δημιουργήσας, ὁ καὶ τὸν ἄνθρωπον ἐκ γῆς διαπλάσας, ὑποστησάμενός τε τὰ πάντα τῷ λόγῳ αὐτοῦ, καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι. τοῦτον τὸν λόγον, ὦ φιλόσοφε, θεοῦ υἱὸν ἡμεῖς εἰδότες προσκυνοῦμεν, πιστεύοντες διὰ τὴν ἡμετέραν ἀπολύτρωσιν, ἐκ παρθένου αὐτὸν σεσαρκῶσθαι, καὶ τετέχθαι καὶ ἐνηνθρωπηκέναι, καὶ διὰ τοῦ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ πάθους τοῦ ἐν τῷ σταυρῷ καὶ τοῦ θανάτου, ἐλευθερωκέναι αὐτὸν ἡμᾶς ἐκ τῆς αἰωνίου κατακρίσεως, διά τε τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ * ζωὴν ἡμῖν αὐτὸν αἰώνιον περιπεποιῆσθαι· ὃν καὶ εἰς (κ. τοῦ) οὐρανοὺς ἀνελθόντα ἐλπίζομεν πάλιν ἐλεύσεσθαι, κριτήν τε ἔσεσθαι περὶ πάντων ὧν διεπραξάμεθα. πιστεύεις τούτοις ὦ φιλόσοφε; ὁ δὲ φιλόσοφος ὡς ἂν μηδεπώποτε πεῖραν λόγων εἰς ἀντίθεσιν ἐσχηκὼς ἀπλευτώθη. καὶ ὡς κωφὸς ἢ ἄλαλος, οὕτως ἀπεσιώπησε· τοῦτο μόνον οἰκτρᾷ λίαν τῇ φωνῇ πρὸς αὐτὸν εἰρηκώς, ὅτι κἀμοὶ ταῦτα οὕτως ἔχειν δοκεῖ, μηδὲν ἕτερον εἶναι, ἢ πάντα καθὼς προείρηκας· ὁ δὲ γέρων πρὸς αὐτὸν ἔφη· εἰ ταῦτα οὕτως ἔχειν πιστεύεις, ὦ φιλόσοφε, ἀναστὰς ἀκολούθει μοι, καὶ ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν σπουδάσωμεν, ἐν ᾗ λήψῃ τὸ σημεῖον ταύτης τῆς πίστεως. ὁ δὲ φιλόσοφος μεταβαλὼν ὅλον ἑαυτὸν πρὸς τὴν ἀληθῆ εἰς τὸν τῶν ὅλων θεὸν εὐσέβειαν, ἀναστὰς ἠκολούθει τῷ γέροντι. καὶ ἐπιστραφεὶς λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ καὶ πᾶσι τοῖς συνελθοῦσιν εἰς τὴν ἀκρόασιν· ἀκούσατέ φησιν, ὦ ἄνδρες, ἕως ὅτε λόγων ἐπιχειρεῖν σπουδὴ ὡς λόγους ἀντετίθουν, καὶ (κ. λόγοις) τὰ προσφερόμενα τέχνῃ τοῦ λέγειν ἀνέτρεπον· ὅτε δὲ ἀντὶ λόγων δύναμίς τις θεία, ἐκ στόματος τοῦ ζητοῦντος προελήλυθεν, οὐκ ἴσχυσαν οἱ λόγοι λοιπὸν τῇ δυνάμει ἀντιτάξασθαι· οὔτε γὰρ ἄνθρωπος θεῷ οἷός τε ἐστὶν ἀντιστήσασθαι. διά τοι τοῦτο εἴ τις ὑμῶν δύναται συνιέναι, ὡς ἐγὼ νενόμικα, πιστευσάτω εἰς Χριστόν, καὶ ἀκολουθησάτω τούτῳ τῷ γέροντι ἐν ᾧ ἐλάλησεν ὁ θεός. τοῦτον τὸν τρόπον ἀναλαβὼν ὁ φιλόσοφος φωτισθεὶς καὶ γενόμενος χριστιανός, ἔχαιρεν ἡττηθεὶς ὑπὸ τοῦ γέροντος. τούτου δὲ τοῦ φιλοσόφου βαπτισθέντος καὶ τῇ τοῦ θεοῦ ἐκκλησίᾳ συναφθέντος, καὶ διαναπαυομένου καὶ ἀγαλλιῶντος ἐπὶ τοῖς μεγαλείοις τοῦ θεοῦ ἡ σύνοδος ἔχαιρεν.

ἈΝΤΙΡΡΗΣΙΣ ἙΤΕΡΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ ΤΟΥΝΟΜΑ ΦΑΙΔΩΝΟΣ, πρὸς ἕνα καὶ αὐτοῦ τοὺς λόγους ὑπὲρ τοῦ θεομάχου Ἀρείου, καὶ τῆς ἐφευρεθείσης ὑπ' αὐτοῦ βλασφημίας.

ΠΡΟΤΑΣΙΣ ΤΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ἉΓΙΑΝ Σύνοδον, εἰς τό, Ποιήσωμεν ἄνθρωπον.

Καὶ εἶπεν ὁ θεός, ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν, καὶ καθ' ὁμοίωσιν. εἰ οὖν ὡς ἡ φωνὴ δηλοῖ ἢ καὶ ὁ νοῦς ἐξαπατηθείς, ἀνθρωπόμορφον ἄν τις λέξοι τὸν θεόν· τὸν δὲ θεὸν ἴσμεν ἁπλοῦν καὶ ἀσχημάτιστον. τί οὖν βούλονται αἱ σημασίαι τῶν προσηγοριῶν τούτων; φατέ, μὴ ἄρα ἀνθρωπόμορφον τὸ θεῖον.

ἈΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΩΝ ἉΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ ΔΙΑ Εὐσταθίου ἐπισκόπου Ἀντιοχείας.

Οὐχ οὕτως ὦ φιλόσοφε. ἀλλ' ἢ τὸ εἰπεῖν τὸν θεόν, ἀρχέτωσαν πάσης τῆς γῆς, καὶ τό, κατα-

κυρι-

κυριεύσάτωσαν αὐτῆς, καὶ πάντων τῶν ἐν αὐτῇ. τοῦτο τὸ κύριόν ἐστι. τοῦ ποιῆσαι τὸν ἄνθρωπον κατ᾽ εἰκόνα θεοῦ, καὶ ἄρχειν αὐτὸν πάσης τῆς γῆς. ἐπείπερ, ὡς ἄρχει ὁ θεὸς ἁπάσης τῆς γῆς, καὶ τῶν ἐν αὐτῇ πάντων, οὕτω καὶ τὸν ἄνθρωπον δεύτερον ἄρχοντα πάσης τῆς γῆς καὶ τῶν ἐν αὐτῇ κατέστησε. τοῦτο εἶναι τὸ κατ᾽ εἰκόνα θεοῦ, καὶ καθ᾽ ὁμοίωσιν γενέσθαι τὸν ἄνθρωπόν φημι.

ΕΤΙ ἈΝΤΑΠΌΚΡΙΣΙΣ ΤΩ͂Ν ἉΓΊΩΝ ΠΑΤΈΡΩΝ διὰ τοῦ αὐτοῦ ἐπισκόπου Εὐσταθίου. *

ἄλ. εἰς τὸ αὐτό.

ΚΑὶ εἶπεν ὁ θεὸς, ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ᾽ εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ᾽ ὁμοίωσιν. ἀλλὰ πρὸς τίνα ἔφη, ζητήσωμεν φιλόσοφε; ἐν τῷ γὰρ εἰπεῖν, καὶ εἶπεν ὁ θεὸς, ποιήσωμεν ἄνθρωπον, ἐπήγαγε λέγων, καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον, κατ᾽ εἰκόνα θεοῦ ἐποίησεν αὐτὸν, ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς. ἡ οὖν τοῦ ποιήσωμεν σημασία, τὸ εἶναι πρόσωπον συνδημιουργὸν σημαίνει, καὶ συνισοπροσήγορον εἰσάγει. ὡς γὰρ θεὸς ὁ πατήρ ἐστιν, ὁ εἰπὼν, ποιήσωμεν ἄνθρωπον, οὕτως ὁ θεός ἐστι. καὶ πρὸς ὃν τὸ ποιήσωμεν εἴρηκε μιᾶς οὔσης τῆς τῶν ἀμφοτέρων προσώπων θεότητος, τοῦ τε εἰπόντος, ποιήσωμεν ἄνθρωπον, κατ᾽ εἰκόνα ἡμετέραν, καὶ καθ᾽ ὁμοίωσιν· καὶ τοῦ ποιήσαντος τὸν ἄνθρωπον· τὸ γὰρ ποιήσωμεν τὸ ἀπαράλλακτον καὶ ἀπαράλλακτον τῆς τοῦ πατρὸς καὶ υἱοῦ θεότητος παρίστησιν ἡ φωνή. ἡ γὰρ τοῦ θεοῦ εἰκὼν ἁπλῆ καὶ ἀσύνθετός ἐστι, πῦρ οὖσα τῇ φύσει.

ἈΠΌΚΡΙΣΙΣ ΣΎΜΦΩΝΟΣ ΤΩ͂Ν ἉΓΊΩΝ ΠΑΤΈΡΩΝ.

ΦΩ͂Σ ἀπρόσιτον καὶ ἄσεκτός ἐστι φύσις, ἡ τῆς ἁγίας τριάδος οὐσία, αὕτη ἐστὶν ἡ διάνοια τοῦ, ποιήσωμεν.

ἈΝΤΊΡῬΗΣΙΣ ΤΟΥ͂ ΦΙΛΟΣΌΦΟΥ, ὙΠῈΡ ἈΡΕΊΟΥ.

ΠΆΛΙΝ ἐρῶ τὸν θεὸν ἁπλοῦν εἶναι, καὶ ἀσχημάτιστον, καὶ ἀσύνθετον. πῶς οὖν ἄρα νοητέον τὸ κατ᾽ εἰκόνα ἡμετέραν, καὶ καθ᾽ ὁμοίωσιν, καὶ τὸ μὴ προϋπάρχει τὸν εἰπόντα, τοῦ πρὸς ὃν ἔλεγε, ποιήσωμεν ἄνθρωπον· καὶ τὰ ἑξῆς; φατὲ ἡμῖν σαφῆ τὴν περὶ τούτων ἀπόδειξιν, εἰ δύνασθε.

ΟἹ ἉΓΊΟΙ ἘΠΊΣΚΟΠΟΙ ΔΙᾺ ὉΣΊΟΥ ἘΠΙΣΚΌΠΟΥ ΠΌΛΕΩΣ Κουρδούβης, ἑρμηνεύοντος αὐτὸν ἑτέρου, εἶπεν.

ΕἸ προϋπῆρχεν ὡς σὺ φῂς τοῦ υἱοῦ ὁ πατὴρ, καὶ μεταγενέστερος ὁ υἱὸς μετὰ χρόνους τινὰς κτισθεὶς ὑπὸ τοῦ θεοῦ. καὶ εἰς υἱὸν αὐτοῦ μετὰ ταῦτα, ὑπ᾽ αὐτοῦ τοῦ πατρὸς ἀναγορευθεὶς, καθὰ φατὲ ἀσεβῶς βλασφημοῦντες εἰς ποίησιν τῶν κτιστῶν φύσεων προκεκτίσθαι αὐτὸν ὑπ᾽ αὐτοῦ· εἶπεν ἂν, κατὰ τὴν ὑμετέραν ἀσέβειαν, ὁ ἄκτιστος θεὸς, πρὸς τὸν κτιστὸν υἱὸν καθ᾽ ὑμᾶς, ποίησόν μοι ἄνθρωπον κατ᾽ εἰκόνα ἐμὴν καὶ ὁμοίωσιν, ἀλλ᾽ ἐπείπερ ἀεὶ πατὴρ ὁ θεὸς ὡς προαπεδείξαμεν, καὶ ἀεὶ συνυπάρχει τῷ πατρὶ ὁ υἱὸς, οὐ μεταγενέστερος χρόνοις, οὐκ ἐλάσσων δυνάμει, οὐ περιγραπτὸς τόπῳ, ἀλλ᾽ ἀεὶ καὶ ὡσαύτως ἀϊδίως συνυπάρχων τῷ πατρὶ, γεγεννημένος ἐξ αὐτοῦ ἀπερινοήτως, καὶ ἀνεκφράστως, καθὰ προειρήκαμεν, θεὸς ἀληθινὸς ὢν ἀεὶ, ἐκ τοῦ ἀεὶ ὄντος ἀληθινοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς, συνάναρχος τῷ πατρὶ, συναΐδιος τῷ πατρὶ, συμβασιλεύων ἀεὶ τῷ πατρὶ, ὁμοούσιος τῷ πατρὶ, ἰσοδύναμος τῷ πατρὶ, συνδημιουργὸς τῷ πατρί. εἰ γὰρ διὰ τοῦ υἱοῦ γεγενῆσθαι λέγει ἡ θεία τῶν εὐαγγελίων φωνὴ, καὶ ὅτι χωρὶς αὐτοῦ γέγονεν οὐδὲ ἓν ὃ γέγονεν, ἀλλ᾽ ὅμως οὐ δίχα τοῦ πατρὸς ἐδημιούργησεν. ἀλλ᾽ ἐπείπερ μία θεότης, καὶ βουλὴ μία τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἀχωρίστως ἀεὶ ὄντος τοῦ πατρὸς πρὸς τὸν υἱὸν, καὶ τοῦ υἱοῦ πρὸς τὸν πατέρα· νοητέον οὖν, ὦ φιλόσοφε, ὅτι ἓν, κατὰ τὴν τῆς θεότητος οὐσίαν, ὁ πατὴρ καὶ ὁ υἱὸς, καθὰ καὶ ἐν εὐαγγελίοις ὁ αὐτὸς υἱὸς βοᾷ, ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἕν ἐσμεν. πρὸς ὃν ἔλεγε, Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ᾽ εἰκόνα ἡμετέραν, καὶ καθ᾽ ὁμοίωσιν.

ἈΝΤΊΡῬΗΣΙΣ ΤΟΥ͂ ΦΙΛΟΣΌΦΟΥ.

ΚΑῚ ἤδη ἐν ταῖς προτέραις ἐπερωτήσεσιν ἔφαμεν, μὴ εἶναι τὸν θεὸν ἀνθρωπόμορφον. τίνα οὖν ἔχει τὴν σημασίαν, ἡ ῥῆσις αὕτη τὸ κατ᾽ εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ᾽ ὁμοίωσιν, φατὲ ἡμῖν· οὐ γὰρ μικρὸν ἡμῖν ἡ λέξις παρέχει ἀγῶνα· τέως τοῦτο λεκτέον.

ἈΠΟ-

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-602775-p0032-8

ἈΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΗΣ ἉΓΙΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ, ΔΙᾺ ΤΟΥ͂ ΑὐΤΟΥ͂ ἐπισκόπου Ὁσίου πόλεως Κουρδούβης.

Τὸ κατ' εἰκόνα, ὦ φιλόσοφε, νοητέον, οὐ [κατὰ τὴν σωμάτων σύνθεσιν, ἀλλὰ] κατὰ νοερὰν ἐντετυπῶσθαι ὁ τῆς ἀληθείας παρίστησι λόγος. ἄκουε τοίνυν καὶ συνιές· ἀγαθὸς ὢν ὁ θεὸς τῇ φύσει, ἐνέπηξε τῇ νοερᾷ τοῦ ἀνθρώπου οὐσίᾳ, τὸ κατ' εἰκόνα αὐτοῦ καὶ ὁμοίωσιν, οἷον τὴν ἀγαθότητα, τὴν ἁπλότητα, τὴν ἁγιότητα, τὴν καθαρότητα, τὴν ἀφθονίαν, τὴν χρηστότητα, τὴν μακαριότητα. καὶ τὰ τούτοις ὅμοια. ἵνα ἅπερ ἐστὶν ὁ θεὸς τῇ φύσει, ταῦτα κατὰ τὴν αὐτοῦ χάριν ἔχειν δυνηθῇ καὶ ὁ ὑπ' αὐτοῦ κτισθεὶς ἄνθρωπος, τοῦτ' ἔστι τὸ νοερὸν αὐτοῦ. καὶ ὥσπερ οἱ τῶν ζωγράφων ἐπιστήμονες γράφοντες ἐν σανίσι τὰς ὁμοιώσεις τῶν εἰκόνων, ἐκ διαφόρων καὶ οὐκ ἐξ ἑνὸς χρώματος τὰς εἰκόνας ἀπαραλείπτως γράφουσι· οὕτω δέδωκεν ὁ θεὸς τῷ ἀνθρώπῳ τῷ ὑπ' αὐτοῦ κτισθέντι ἐν τῷ νοερῷ ταμείῳ τῆς ψυχῆς, τοῦτ' ἔστι τῷ νῷ, ἔχειν διὰ τῶν ἀρετῶν, τὸ κατ' εἰκόνα αὐτοῦ καὶ ὁμοίωσιν, τῆς εἰκόνας ἀπαραλείπτου εὑρισκομένης ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, διὰ τῶν προρρηθέντων θείων πραγμάτων, ὧν ἀνέθηκεν αὐτῷ ὁ θεός, εἰπών, Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν, καὶ καθ' ὁμοίωσιν.

ἈΝΤΙΡΡΗΣΙΣ ΤΟΥ͂ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ.

Ὑπερκείσθω μοι ταῦτα ἐπὶ τοῦ παρόντος καιροῦ· ἐκεῖνο δὲ μᾶλλον ἐπερωτητέον, περὶ τοῦ δι' οὗ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον, καὶ πάντα τά τε ὁρώμενα τά τε μὴ ὁρώμενα. οὐ γάρ μοι δοκεῖ εὖ ἔχειν, ἅπερ εἰρήκατε ὅτι ἓν κατὰ τὸ αὐτὸ ὁ πατὴρ καὶ ὁ υἱὸς ἀϊδίως ἅμα. καὶ ὅτι θεὸς ἀεὶ συμπροϋπάρχων τῷ πατρὶ ὁ υἱός. ἐγὼ δὲ φάσκω ὕστερον ἐν τοῖς κτίσμασι γεγενῆσθαι αὐτὸν ὑπὸ τοῦ θεοῦ. ἐδεῖτο γὰρ ὁ θεὸς ὑπουργοῦ, εἰς τὴν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τοῦ κόσμου κατασκευήν. διὸ μέλλων ὁ δημιουργὸς θεὸς κτίζειν τὰς κτιστὰς φύσεις, ὑπεστήσατο ἑαυτῷ ἐργαλεῖον δι' οὗ κτίσει πάσας τὰς φύσεις. ὥσπερ γὰρ ὁ τέκτων προϋφιστᾷ ἐργαλεῖα εἰς τὴν τῶν ὑπ' αὐτοῦ μελλόντων γίνεσθαι κατασκευήν· οὕτως ἐστὶ νοῆσαι καὶ ἐπὶ τοῦ θεοῦ, ὅτι ὑποστήσας ἑαυτῷ ὡς ἐργαλεῖον τὸν υἱόν, ἔκτισε δι' αὐτοῦ τὸν κόσμον. τὸ γὰρ ὑπὸ τῶν ἀποστόλων ῥηθέν, ὅτι πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, ὡς δι' ἐργαλείου ἐκτίσθησαν αἱ δι' αὐτοῦ φύσεις. καὶ τὸ κατ' εἰκόνα δὲ ἡμετέραν, καὶ καθ' ὁμοίωσιν, εἰπεῖν τὸν θεὸν κτισθῆναι τὸν ἄνθρωπον, διὰ τοῦ ἐργαλείου, τοῦτ' ἔστι διὰ τοῦ υἱοῦ κατὰ τὴν ἑαυτοῦ εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν, εἶπεν ὁ θεός.

ἈΝΤΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΩ͂Ν ἉΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ, ΔΙᾺ ΛΕΟΝΤΙΟΥ ἐπισκόπου Καισαρείας, Καππαδοκίας καὶ Εὐψυχίου ἐπισκόπου Τυάνων.

Εἰ οὖν, ὡς σὺ φῄς, ἐργαλεῖον ὁ υἱὸς εἰς ποίησιν τῶν κτιστῶν φύσεων, ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἐκτίσθη, ἐκ τῶν σεαυτοῦ καταπίπτεις λόγων, ὦ φιλόσοφε. λέγει γὰρ ἡ τοῦ εὐαγγελίου φωνή, ὡς καὶ αὐτὸς ἀρτίως ἐμνήσθης, πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο. καὶ ἐπάγει, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν ὃ γέγονεν. εἰ οὖν πᾶν τὸ κτιστὸν δι' αὐτοῦ γέγονε, καὶ χωρὶς αὐτοῦ γέγονεν οὐδὲν ὃ γέγονε, κτίσμα δὲ καὶ ὁ υἱός, ὡς αὐτὸς φῄς, ἑαυτὸν ἔκτισεν ἄρα, καὶ οὐχ ὁ πατήρ.

ἈΝΤΙΡΡΗΣΙΣ ΤΟΥ͂ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ.

Ἅπαξ εἶπον, ὅτι πάντα δι' ἐργαλείου, δι' αὐτοῦ ἐποίησεν ὁ θεός, εἰς αὐτὸ τοῦτο ποιήσας αὐτὸν πάσης κτίσεως, καὶ πρὸς ποίησιν τῶν κτιστῶν φύσεων ἐργαλεῖον εὐτρεπίσας αὐτόν.

ἈΝΤΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΩ͂Ν ἉΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ, ΔΙᾺ τῶν αὐτῶν ἐπισκόπων Λεοντίου καὶ Εὐψυχίου.

Εἰπὲ ὦ βέλτιστε, ποῦ σοί τις ἐργαλεῖα ἀνεβόησε τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ; τί τὸ ἅγιον αὐτοῦ πνεῦμα; παράσχου ἡμῖν τὰς μαρτυρίας τῶν ὑποθέσεων. τίνος πνευματοφόρου ἔχεις τὰς ὑπογραφάς, ἐκδόσαντος ἐργαλεῖον τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ τὸν κτίστην πάντων τῶν αἰώνων, καὶ πασῶν στρατιῶν ἐπουρανίων, καὶ πάντων ἐπιγείων, ἐπάκουσον τοίνυν ὦ φιλόσοφε τῶν μαρτυριῶν τῶν ἐκ τῶν θείων γραφῶν, τῶν ἐκθησάντων θεὸν ὡς ἀΐδιον τῷ πατρὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ· κτίστην τε καὶ δημιουργὸν πασῶν τῶν κτιστῶν φύσεων. ἐν μὲν

βίβλῳ κτίσεως, ἔχεις Μωσέα τὸν προφήτην, ὃς συνδημιουργὸν τῷ θεῷ καὶ πατρὶ τὸν υἱὸν ἐξέδωκε, λέγων καθὰ προειρήκαμέν σοι ὦ βέλτιστε, εἶπεν ὁ θεός, ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν, καὶ καθ' ὁμοίωσιν πρόσωπον συνδημιουργὸν συγκαλεῖν πέφυκεν, ἀλλ' οὐχὶ ἐργαλεῖα. τὸ γὰρ εἰπεῖν, καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον, κατ' εἰκόνα θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν· ἄρρεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς· αὐθεντίαν προσώπου σημαίνει. ἐν τῷ γὰρ εἰπεῖν, Ποιήσωμεν ἄνθρωπον, ἀναιρεῖ τὴν ἐργαλείων ἐπίνοιαν. τρανοτέραν δὲ ἔχου μαρτυρίαν αὐθεντικήν, εἰς μόνον τὸ πρόσωπον τοῦ υἱοῦ ἐκτεθεῖσαν, δεικνῦσαν αὐτὸν δημιουργὸν πασῶν τῶν γεννητῶν φύσεων, ὡς γέγραπται ἐν βίβλῳ Βαρούχ, ἐκ στόματος Ἱερεμίου προφήτου λέγοντος, ὁ κατασκευάσας τὴν γῆν εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον, ἐνέπλησεν αὐτὴν κτηνῶν τετραπόδων. ὁ ἀποστέλλων τὸ φῶς καὶ πορεύεται. ἐκάλεσεν αὐτὸ καὶ ὑπήκουσεν αὐτῷ τρόμῳ. οἱ δὲ ἀστέρες ἔλαμψαν ἐν ταῖς φυλακαῖς αὐτῶν, καὶ ηὐφράνθησαν. ἐκάλεσεν αὐτούς, καὶ εἶπαν, πάρεσμεν· ἔλαμψαν μετ' εὐφροσύνης τῷ ποιήσαντι αὐτούς. οὗτος ὁ θεὸς ἡμῶν, οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτόν. ἐξεῦρεν πᾶσαν ὁδὸν ἐπιστήμης, καὶ ἔδωκεν αὐτὴν Ἰακὼβ τῷ παιδὶ αὐτοῦ, καὶ Ἰσραὴλ τῷ ἠγαπημένῳ ὑπ' αὐτοῦ. μετὰ ταῦτα ἐπὶ γῆς ὤφθη, καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη. καὶ ὁ Ἡσαΐας λέγει τῷ Ἰσραήλ, καὶ νῦν οὐκ ἔγνως, εἰ μὴ ἤκουσας, θεὸς αἰώνιος θεὸς ὁ κατασκευάσας τὰ ἄκρα τῆς γῆς. τίς οὖν οὗτος ὁ θεὸς ὁ αἰώνιος, ὦ φιλόσοφε, ὁ κατασκευάσας τὰ ἄκρα τῆς γῆς, ὁ καὶ ἐπὶ γῆς ὀφθεὶς καὶ τοῖς ἀνθρώποις συναναστραφείς, τὸν υἱὸν λέγεις συνανεστράφθαι τοῖς ἀνθρώποις ἢ τὸν πατέρα;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ.

Ὁ υἱός φημι συνανεστράφθαι, καθὼς εἴρηκαν αἱ θεῖαι γραφαί, κἀγὼ πεισθεὶς ἐξ αὐτῶν ἀποδέδεγμαι. ἀλλ' ἔστι μοι ἔτι δυνατωτάτη καὶ ἀναντίρρητος ἀντίθεσις περὶ αὐτοῦ, ὅτι πρὸ πάσης κτίσεως ἔκτισεν αὐτὸν ὁ θεός, ἵνα δι' αὐτοῦ τὰ πάντα κτίσῃ, καὶ ταῦτα ἀποδείξω ἐν τοῖς ἔμπροσθεν τῶν ἀγώνων.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ, ΔΙΑ ΤΩΝ ΑΥΤΩΝ ὁσιωτάτων ἐπισκόπων Λεοντίου, καὶ Εὐψυχίου.

Οὐχ οὕτως, ὦ φιλόσοφε, οὐκ ἔνεστι δεῖξαί σε ταῦτα ἅπερ ἔφης. γέννημα γάρ ἐστι τοῦ θεοῦ, καὶ οὐ ποίημα καθάπερ διὰ πλειόνων ἀπεδείξαμεν. καὶ τίς γὰρ ὦ φιλόσοφε τῶν ἐν εὐσεβείᾳ καὶ ἀγχινοίᾳ πολιτευσάντων ἀνδρῶν, οὐκ ἐκπλήττεται ἐπὶ ταῖς τοσαύταις αὐτοῦ ἐνεργείαις, τῶν ὑπ' αὐτοῦ δημιουργηθεισῶν φύσεων. ὡς ὑπὸ θεοῦ, τουτέστιν ὑπ' αὐτοῦ κτισθεισῶν, τῆς γραφῆς βοώσης, Ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον· καὶ εἶδεν ὁ θεὸς τὰ πάντα ὅσα ἐποίησε, καὶ ἰδοὺ καλὰ λίαν· Ἰωάννης δὲ ὁ Εὐαγγελιστὴς σαφεστέρως δείκνυσιν αὐτὸν ἀεὶ συνυπάρχοντα τῷ πατρὶ συναΐδιόν τε καὶ συνάναρχον τῷ πατρί. ἐν ἀρχῇ γάρ, φησίν, ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεόν, καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος, οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν θεόν, πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἕν, ὃ γέγονεν. ἰδοὺ σαφέστατα δέδεικται, ὦ φιλόσοφε, ὅτι πάσης γεννητῆς φύσεως δημιουργὸς ὁ υἱός. εἰ οὖν δημιουργὸς τῶν ὅλων κτισμάτων ἐστί, ὥσπερ οὖν καὶ ἔστιν, ὁρωμένων τε καὶ νοουμένων, δῆλον ὅτι θεὸς ἀληθῶς φύσει, καὶ οὐκ ἐργαλεῖον ὡς φῂς οὐδὲ κτίσμα, οὔτε ποίημα, οὔτε μεταγενέστερος τοῦ πατρός. τὸ γὰρ ἦν τετράκις λεχθὲν ὑπὸ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ τὸ προϋπάρχον οὐκ ἔχει. ἵνα δὲ τελειοτάτως γνώσῃ ὅτι οὐχ ὑπεξούσιος, ἀλλ' αὐτεξούσιος, ὡς καὶ ὁ πατήρ, δέχου καὶ ἄλλην ἐναργεστάτην μαρτυρίαν. ἄκουε τοίνυν τοῦ θεσπεσίου Ἡσαΐου βοῶντος, Καὶ θελήσουσι φησὶν εἰ ἐγεννήθησαν πυρίκαυστοι· τοῖς Ἰουδαίοις προαναφωνῶν, Ὅτι παιδίον ἐγεννήθη ἡμῖν, υἱὸς ἐδόθη ἡμῖν, οὗ ἡ ἀρχὴ ἐπὶ τοῦ ὤμου αὐτοῦ, καὶ καλεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ μεγάλης βουλῆς ἄγγελος, θαυμαστὸς σύμβουλος, θεὸς ἰσχυρός, ἐξουσιαστής, ἄρχων εἰρήνης, πατὴρ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. Ἄκουε φιλόσοφε ἐξουσιαστὴν αὐτὸν προκηρυττόμενον, καὶ οὐχ ὑπεξούσιον, καθὼς ὑμεῖς φατέ. ἐν δὲ μιᾷ τῶν αὐτοῦ εὐεργεσιῶν, παρίστησιν ἑαυτὸν ὁ αὐτὸς μονογενὴς υἱὸς τοῦ θεοῦ αὐτεξούσιόν τε καὶ κτίστην τοῦ ἀνθρώπου, ἐπὶ τῇ τοῦ ἐκ γεννητῆς τυφλοῦ ἀναπληρώσει, ὑπ' αὐτοῦ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ γεγενημένῃ. ἀπαύγασμα γάρ ἐστι τοῦ πατρὸς συναΐδιον, καὶ χαρακτὴρ ἀπαράλλακτος τῆς ὅλης αὐτοῦ ὑποστάσεως, καθὰ φησὶ Παῦλος ὁ ἀπόστολος τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς. Ἰδοὺ φιλόσοφε, τοσοῦτοι ἄναρχον, ἐπείπερ καὶ συνάκτιστον τῷ πατρί, κτίστην τε πασῶν τῶν κτιστῶν φύσεων, καθὰ πλειστάκις εἰρήκαμεν, τῶν τε ὁρωμένων τῶν τε νοουμένων, τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ ἀπέδειξαν. ποῦ δὲ καὶ οἱ μάρτυρες τῶν ἐργαλείων, φῆσον εἰ ἔχεις· τάχα οὖν καὶ εἰς ἐργαλεῖα πιστεύσας ἐβαπτίσθης, εἴπερ ὡς φῂς πιστὸς ὑπάρχεις τῷ θεῷ.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-602775-p0034-9

ἈΝΤΙΡΡΗΣΙΣ ΤΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΤΙΣματος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ. Ἐκ τῶν παροιμιῶν Σολομῶντος.

Ἐπεί, φησί, τοσοῦτον βιάζεσθε ὑμεῖς τὴν ἀλήθειαν, τί εἴποιμεν περὶ ταύτης τῆς φανερᾶς λέξεως, τῆς, Κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ, εἰς ἔργα αὐτοῦ;

ἈΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΩΝ ἉΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ, ΤΩΝ ἘΠΙσκόπων διὰ Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου ἐπισκόπου Καισαρείας Παλαιστίνης.

Τί πιθανῶς καὶ ῥᾳδίως ὡς οἴει, τοὺς βυθοὺς διαπτερώσκεις. μὴ σαυτῷ, ὦ φιλόσοφε, ἀφορμὰς ἀνάνδρους ἐπισώρευε. ὅρα μήπως δυσεπιβάτοις κρημνοῖς ἀπαραφυλάκτως ἐπιβὰς κρημνισθῇς. ἀλλ' εἰς τό, Κύριος ἔκτισέ με, νῦν φήσομεν ὃ οἱ πρὸ ἡμῶν ἐξέδωκαν περὶ τῆς λέξεως ταύτης, τῆς, ὅτι Κύριος ἔκτισέ με· πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα καὶ εἰς τὴν κατὰ σάρκα δὲ οἰκονομίαν τῆς ἐπιφανείας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ὅπως διείληφαν πάντως ἴστε τὰς ἐκδόσεις. ἡμεῖς δὲ καὶ ἐπ' ἄλλαις ἱστορίαις τὴν ἔκδοσιν νῦν ποιησόμεθα, τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ συνεργοῦντος. καὶ εἰ θέλεις φιλόσοφε αὐτὴν ὅλην τὴν λέξιν προτείνωμεν μετὰ καὶ τῆς ἀρχῆς αὐτῆς. λέγει γὰρ ἡ ἀρχὴ αὐτῆς· ἐὰν ἀναγγείλω ὑμῖν τὰ καθ' ἡμέραν γινόμενα, μνημονεύσω τὰ ἐξ αἰῶνος ἀριθμῆσαι. εἶτα ἐπάγει λέγων, Κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ. πρὸ τοῦ αἰῶνος ἐθεμελίωσέ με, ἐν ἀρχῇ πρὸ τοῦ τὴν γῆν ποιῆσαι, πρὸ τοῦ τὰς ἀβύσσους ποιῆσαι, πρὸ τοῦ προελθεῖν τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων, πρὸ τοῦ ὄρη ἑδρασθῆναι· πρὸ δὲ πάντων βουνῶν γεννᾷ με. ὅθεν κατασκευάζων τό, ὅτι Κύριος ἔκτισέ με, ἐπισυνάψας εἶπε, Κύριος ἐποίησε χώρας, καὶ ἀοικήτους. ζητῶμεν λοιπὸν Κύριον τὸν κτίσαντα αὐτόν, τὸν καὶ ποιήσαντα χώρας καὶ ἀοικήτους. νυγματισθεὶς γὰρ ὁ Σολομὼν ἐκ τῶν τοῦ πατρὸς Ἰὼβ εἰπόντος, πού ἦσθα ἐν τῷ θεμελιοῦν με τὴν γῆν, εἶπε Κύριος ἐποίησε χώρας καὶ ἀοικήτους. ἐν δὲ βίβλῳ Βαροὺχ ἐκ στόματος Ἱερεμίου τοῦ προφήτου, καθὼς προαπεδείξαμεν περὶ τοῦ ποιήσαντος χώρας καὶ ἀοικήτους λέγει, υἱοὶ Ἀγὰρ οἱ ἐκζητοῦντες τὴν σύνεσιν ἐπὶ τῆς γῆς, οἱ ἔμποροι τῆς Μερρὰν καὶ Θαιμάν, καὶ οἱ μυθολόγοι, καὶ οἱ ἐκζητηταὶ τῆς συνέσεως· ὁδὸν δὲ σοφίας οὐκ ἔγνωσαν, οὐδὲ ἐμνήσθησαν τὰς τρίβους αὐτῆς· καὶ μετ' ὀλίγον, ἀλλ' ὁ εἰδὼς τὰ πάντα, γινώσκει αὐτήν, ἐξεῦρεν αὐτὴν τῇ συνέσει αὐτοῦ, εἰπὼν περὶ τοῦ ἐξευρόντος τὴν σοφίαν τῇ συνέσει αὐτοῦ, ἐπάγει αὐτοῦ καὶ τὰς ἐνεργείας, λέγων ὁ κατασκευάσας τὴν γῆν εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον, ἐνέπλησεν αὐτὴν κτηνῶν τετραπόδων, ὁ ἀποστέλλων τὸ φῶς, καὶ πορεύεται. οὐ παραβλεπτέον γὰρ ὦ φιλόσοφε τὰ αὐτὰ πάλιν διαγορεῦσαι πρὸς ἐναργῆ ἀπόδειξιν τῆς προκειμένης ὑποθέσεως, ὁ ἀποστέλλων, φησί, τὸ φῶς, καὶ πορεύεται· ἐκάλεσεν αὐτὸ καὶ ὑπήκουσεν αὐτῷ τρόμῳ· οἱ δὲ ἀστέρες ἔλαμψαν ἐν ταῖς φυλακαῖς αὐτῶν, καὶ ηὐφράνθησαν, ἐκάλεσεν αὐτούς· καὶ εἶπαν πάρεσμεν· ἔλαμψαν μετ' εὐφροσύνης τῷ ποιήσαντι αὐτούς. οὗτος ὁ θεὸς ἡμῶν οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτόν. ἐξεῦρεν πᾶσαν ὁδὸν ἐπιστήμης καὶ ἔδωκεν αὐτὴν Ἰακὼβ τῷ παιδὶ αὐτοῦ καὶ Ἰσραὴλ τῷ ἠγαπημένῳ ὑπ' αὐτοῦ. μετὰ ταῦτα ἐπὶ τῆς γῆς ὤφθη καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη. τὰς δύο φύσεις προσθήσοντες Κυρίως, ποιήσαντος χώρας καὶ ἀοικήτους. ὡς εἶπε Σολομὼν καὶ Βαρούχ, ἤτοι Ἱερεμίας, εἰπὼν γὰρ ἔκτισέ με, ἐπήγαγεν αὐτοῦ καὶ τὰς ἐνεργείας λέγων, Κύριος ἐποίησε χώρας καὶ ἀοικήτους. συλλογισώμεθα, ὦ βέλτιστε, τὸ τίς Κύριος ὁ ποιήσας χώρας καὶ ἀοικήτους; νοήσωμεν ὅτι οὐκ ἄλλος, ἀλλ' ἢ πάντως ὁ κατασκευάσας τὴν γῆν εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον. [ἐν γὰρ τῷ κατασκευάζειν τὴν γῆν, ποιεῖν ἐστὶ χώρας καὶ ἀοικήτους] ὁ καὶ ἐμπλήσας αὐτὴν κτηνῶν τετραπόδων, ὁ καὶ καλέσας τὸ φῶς, καὶ ὑπήκουσεν αὐτῷ τρόμῳ, καὶ τὰ ἑξῆς. περὶ οὗ λέγει ὅτι ἐπὶ τῆς γῆς ὤφθη καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη. νοητέον οὖν ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ Κύριος ὁ κτίσας τὴν λογικὴν σοφίαν εἰς ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ, ἣν ἡτοίμασε τῷ κατ' εἰκόνα αὐτοῦ ἀνθρώπῳ. ὁ ποιήσας χώρας καὶ ἀοικήτους, ὁ κατασκευάσας τὴν γῆν εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον. ἀλλὰ καὶ πάλιν τὴν ἀρχὴν τῆς λέξεως ἴδωμεν, ἐὰν ἀναγγείλω ὑμῖν τὰ καθ' ἡμέραν γινόμενα· ἀλλ' οὐκ εἶπε τὰ μέλλοντα. καὶ πάλιν λέγει, μνημονεύσω τὰ ἐξ αἰῶνος ἐξαριθμῆσαι· ἀλλ' οὐ τὰ πρὸ αἰῶνος. ἐγνώσθη ὑμῖν ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ἐστί, ὁ καὶ τὴν λογικὴν σοφίαν κτίσας, ὁ κατασκευάσας τὴν γῆν εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον, ὁ ποιήσας χώρας καὶ ἀοικήτους, ὁ καὶ τῷ Ἰὼβ εἰπών, ὅτε ἐγεννήθησαν ἄστρα, ᾔνεσάν με πάντες ἄγγελοί μου· Μωσῆς δὲ λέγει περὶ τοῦ ποιήσαντος τὸ φῶς, καὶ εἶπεν ὁ θεός, γενηθήτω φῶς, καὶ ἐπήγαγε λέγων, καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τοὺς δύο φωστῆρας, τοὺς μεγάλους, καὶ τοὺς ἀστέρας, καὶ τὰ ἑξῆς. ἱκανὰ εἶναί μοι δοκεῖ τὰ λεχθέντα, καὶ αἱ ἀποδείξεις παρέστησαν ὦ φιλόσοφε ὅτι ὁ

υἱὸς τοῦ θεοῦ ἐστι, ὁ καὶ τὴν ἐν Σολομῶντι λογικὴν σοφίαν κτίσας, καὶ πάντα τὰ κτιστὰ, καὶ σὺν ἐργα-
λεῖον. ἵνα δέ σοι σαφεστέραν τὴν ἀληθῆ τῶν πραγμάτων ἀπόδειξιν παραστήσωμεν, καὶ τάχιον ἔλθω-
μεν ἐπὶ τὸν νοῦν τοῦ πράγματος, καὶ τῆς θεωρίας αὐτοῦ, τὰ ἐκ τῆς γραφῆς λέξωμεν. μέλλων ὁ προ-
φήτης Μωσῆς ἐξιέναι τὸν βίον, ὡς γέγραπται ἐν βίβλῳ ἀναλήψεως Μωσέως, προσκαλεσάμενος
Ἰησοῦν υἱὸν Ναυῆ, καὶ διαλεγόμενος πρὸς αὐτὸν, ἔφη· καὶ προεθεάσατό με ὁ θεὸς πρὸ καταβο-
λῆς κόσμου, εἶναί με τῆς διαθήκης αὐτοῦ μεσίτην. καὶ ἐν βίβλῳ λόγων μυστικῶν Μωσέως, αὐτὸς
ἴσ. οὕτως Μωσῆς προεῖπε περὶ τοῦ Δαβὶδ καὶ Σολομῶντος, περὶ τοῦ Σολομῶντος * οὕτος προεῖπε, καὶ διαδοχεύσει
ἴσ. διαδοχεύσει γρ. οἰκοδομήσας. * αὐτὸν ὁ θεὸς σοφίαν καὶ δικαιοσύνην, καὶ ἐπιστήμην πλήρη. αὐτὸς οἰκοδομήσει τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ. καὶ τὰ
ἑξῆς. ἵνα δὲ σαφέστερον εἴη ὃ φημὶ, οὕτως ἐξετάσωμεν τὸν νοῦν. ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸν κόσμον ἢ ὁ κόσ-
μος διὰ τὸν ἄνθρωπον; [ὁ φιλόσοφος.] πάντως ὁ κόσμος διὰ τὸν ἄνθρωπον.

ΟἹ ἍΓΙΟΙ ἘΠΊΣΚΟΠΟΙ ΟἹ ἩΜΈΤΕΡΟΙ ΔΙᾺ ΤΟῦ ΑὐΤΟῦ
ἐπισκόπου Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου εἶπαν.

ΚΑῚ εἰ ὁ κόσμος διὰ τὸν ἄνθρωπον, πάντως ὡς προγενεστέρου τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐν-
θυμήσει ὄντος, ὁ δὲ κόσμος μεταγενέστερος ἦν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς λογικῆς σοφίας ἐν τῇ τοῦ
θεοῦ ἐνθυμήσει. ὁ ἄνθρωπος οὖν προγενεστερός ἐστι τοῦ κόσμου, προϋπάρχει καὶ τῶν τοῦ κόσμου φύσεων,
οἷον οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ἡμέρας, νυκτὸς, νεφῶν, ἀνέμων, ἀβύσσων, πηγῶν, ὀρέων, βουνῶν, τούτων
πάντων προγενεστέρα ἐστὶν ἡ σοφία, καὶ ὁ ἄνθρωπος, ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐνθυμήσει ἤδη προϋπάρχει τοῦ
κόσμου. ἀλλ' οὗτος μὲν οὖν μεταγενέστερος κτισθεὶς, ἦν ἔχθη ἐν τῇ τῆς κτίσεως παρόδῳ,
ὁ δὲ μεταγενέστερος τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐνθυμήσει, οὗτος μεταγενέστερος παρηνέχθη ἐν τῇ τῆς
κτίσεως παρόδῳ, ἀλλ' ὅτι καὶ ἡ σοφία ἣν ἐξεῦρε συνέσει αὐτοῦ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ἣν δέδωκε τῷ κατ' εἰκόνα ἑ-
αυτοῦ ἀνθρώπῳ καὶ αὕτη προϋπῆρξε τοῦ κόσμου καὶ τῶν φύσεων αὐτοῦ ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐνθυμήσει. εἰδὼς οὖν
ἐν ἑαυτῷ ὁ Σολομῶν, διδαχθεὶς ἐκ τῆς τοῦ θεοῦ δοθείσης αὐτῷ σοφίας, ὅτι ὁ ἄνθρωπος καὶ ἡ σοφία
προϋπῆρξαν τοῦ κόσμου, καὶ τῶν φύσεων αὐτοῦ ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐνθυμήσει, βασανίσας τὸ ἤδη προϋπάρχον τοῦ
κόσμου, καὶ ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐνθυμήσει πρὸ καταβολῆς κόσμου, ὃ ἐξεῦρε τῇ συνέσει αὐτοῦ ὁ κύριος, τοῦτο
ἤδη ἔκτισεν ὁ αὐτὸς κύριος μεταγενέστερον τοῦ κόσμου καὶ τῶν φύσεων αὐτοῦ. λέγει οὖν ὁ Σολομῶν ὡς ἐκ
προσώπου τῆς ἐν ἀνθρώπῳ σοφίας τῆς προϋπαρξάσης τοῦ κόσμου ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐνθυμήσει, κύριος ἔκ-
τισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ. τῇ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ σοφίᾳ ἀνῆκεν ἐκφωνεῖν τῇ λογικῇ, τῇ
ἐντεθείσῃ τῷ ἀνθρώπῳ ταῦτα, τῷ κατ' εἰκόνα τοῦ θεοῦ γενομένῳ. τὸ οὖν ἦν, κύριος ἔκτισε τῷ
προϋπάρξαντι τοῦ κόσμου ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐνθυμήσει, οὗτο τούτῳ προσέρριψε. τὸ δὲ γεννᾷ με, συνεὶς πάλιν
γρ. ἐκδιδομ. εἰς τὰς μετὰ ταῦτα ἐκ φύσεως παιδοποιήσεις * ἐκδιδομένου εἶπε τὸ γεννᾷ με. νόει τοίνυν φιλόσοφε
τῆς αὐτῆς φύσεως παλαιουμένης καὶ ἀνανεουμένης ἄχρι συντελείας. τὸ οὖν, κύριος ἔκτισέ με
ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ, εἰς ἔργα αὐτοῦ· εἰς τὴν τῶν ἀνθρώπων δοθεῖσαν λογικὴν σοφίαν διαληπτέον. τὸ
δὲ γεννᾷ με, τὸ κατὰ πρόγνωσιν τοῦ θεοῦ αὐτῆς τῆς φύσεως τὸ ἐξ αὐτῆς ἐξ εἰκόνων ὡς τροχὸν εἱλιτ-
τόμενον ἐπ' αὐτὸν τὸν καμπτῆρα ἐπανιὸν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ πρωτοκτίστου ἀνθρώπου τοῦ κατ' εἰκό-
να θεοῦ κτισθέντος, ἐν ᾧ τὴν λογικὴν σοφίαν τὴν κτιστὴν ἐνέθηκεν, ἐν ᾧ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ
ἀγάπην ἐνετύπωσεν ὁ θεός. ὅπερ τὴν ἀνάκτισιν ἐν ἑαυτῷ ποιούμενος ὁ Σωτὴρ, ἔλεγε πρὸς τὸν πα-
τέρα οἰκονομικῶς ὅτι, ἠγάπησάς με φησὶ πρὸ καταβολῆς κόσμου. τὸ δὲ πρὸ τοῦ αἰῶνος ἐθε-
μελίωσέ με. ἐν ἀρχῇ ἱστορήσας ὁ Σολομῶν ὅτι οἱ αἰῶνες, οἱ ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ ἐκ τῆς περιόδου
τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτὸς τὴν σύστασιν ἔχουσι. τὸ δὲ προϋπάρξαι τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτὸς, προϋ-
πάρξαι ἐστὶ τοῦ αἰῶνος τούτου ταύταις ταῖς ἱστορίαις θεωρήσας ὁ Σολομῶν, ἥρμοσεν ἐναρμόσως,
τῷ τε ἀνθρώπῳ, καὶ τῇ σοφίᾳ. διὸ ἐκ προσώπου αὐτῆς ἐκφωνήσας λέγει τὸ, κύριος ἔκτισέ με
ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ, εἰς ἔργα αὐτοῦ, πρὸ τοῦ αἰῶνος ἐθεμελίωσέ με ἐν ἀρχῇ. συλλογισάμενος ἐν ἑαυτῷ
πάλιν, ὅτι μέλλοντος τοῦ θεοῦ, παράγειν ταύτας τὰς φύσεις τὰς ἐγκοσμίους, προγενεστέρας τοῦ τε ἀν-
θρώπου, καὶ τῆς σοφίας, εἰς τὸ εἶναι, καὶ ὅτι δεῖ τοὺς προγενεστέρους παρεῖναι παραγενομένων τε τῶν
φύσεων ἱστορεῖν κατὰ τάξιν τὰς φύσεις παραγινομένας, καὶ ὅτι ὁ ἄνθρωπος καὶ ἡ σοφία ἡγεῖσθαι τῶν
ἔργων ἐτέθησαν. ἡ οὖν τῷ ἀνθρώπῳ δοθεῖσα ὑπὸ τοῦ θεοῦ λογικὴ καὶ κριτικὴ σοφία, ἡ διαδο-
χεύουσα ἐπὶ Σολομῶντα καθὰ φησὶν ὁ μέγας Μωσῆς, λέγει ἐν Σολομῶντι, κύριος ἔκτισέ με ἀρ-
χὴν ὁδῶν αὐτοῦ, εἰς ἔργα αὐτοῦ, καὶ τὰ ἑξῆς· ἧς ἐκ προσώπου τῆς προγενεστέρας σὺν τῷ ἀνθρώπῳ τοῦ
κόσμου, διηγούμενος τὰς ἐνεργείας τοῦ θεοῦ, τὰς ἐν τῷ κόσμῳ παράγοντος τὰς φύσεις· φησὶν αὐ-
γρ. οὐρανῶν. τὸς, κύριος ἐποίησε χώρας καὶ ἀοικήτους, καὶ ἄκρα οἰκούμενα, τῆς ὑπ' οὐρανόν· * ἡνίκα ἡτοίμαζε
τὸν οὐρα-

τὸν οὐρανὸν, συμπαρήμην αὐτῷ, ὅτε ἀφώριζε τὸν ἑαυτοῦ θρόνον ἐπ' ἀνέμων· ἡνίκα ἰσχυρὰ ἐποίει τὰ ἄνω νέφη· καὶ ὡς ἀσφαλεῖς ἐτίθει πηγὰς τῆς ὑπ' οὐρανόν. ἐν τῷ τιθέναι τῇ θαλάσσῃ ἀκρίβασμον αὐτοῦ· καὶ ὕδατα οὐ παρελεύσονται λόγον στόματος αὐτοῦ· καὶ ἰσχυρὰ ἐποίει τὰ θεμέλια τῆς γῆς, ἤμην παρ' αὐτῷ ἁρμόζουσα, ἐγὼ ἤμην ᾗ παρέχαιρε. ταῦτα ἐκ προσώπου τῆς σοφίας· καὶ δείκνυσιν ἀσφαλῶς, ὅτι ὁ προϋπάρξας τοῦ κόσμου, ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐνθυμήσει· διὸ καὶ ὁ κόσμος εὐτρεπίσθη, δηλονότι καὶ τῆς τοῦ κόσμου φύσεων προϋπῆρξεν. ἴσως οὖν γινόμενος τῆς παρόδου τῶν φύσεων, ὑπαριθμεῖ τὴν τάξιν αὐτῶν, ὁ πρεσβύτερος αὐτῶν, ἡ σοφία, ἣν ἐξεῦρε τῇ συνέσει αὐτοῦ, ἣν εὐτρέπισε τῷ ἀνθρώπῳ. τίς οὖν ὁ ταύτην τὴν σοφίαν προευτρεπίσας καὶ δεδωκὼς τῷ ἀνθρώπῳ, ἢ ὑφηγήσατο αὐτοῦ τὰς ἐνεργείας; ὅτι οὐκ ἄλλος, ἀλλ' ἢ πάντως ὁ κατασκευάσας τὴν γῆν εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον, ὁ καὶ ἐμπλήσας αὐτὴν κτηνῶν τετραπόδων, ὁ καλέσας τὸ φῶς καὶ ὑπήκουσεν αὐτῷ τρόμῳ, ὁ ἐπὶ γῆς ὀφθεὶς καὶ συναναστραφεὶς ἀνθρώποις. τούτῳ κεκλήρωται τῆς σοφίας. ἴσ. οὗτος οὐχὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, τὸ κύριος ἔκτισέ με, ἀλλ' ἡ τῆς λογικῆς σοφίας, τῆς ὑπ' αὐτοῦ τοῦ κυρίου ἐντρεπισθείσης καὶ δοθείσης τῷ ἀνθρώπῳ, δι' ὃν ὁ κόσμος ἐγένετο. σαφέστατα διὰ πάντων δέδεικται, ὅτι εἰς τὸ πρόσωπον εἴρηται τῆς λογιστικῆς σοφίας. βεβαιοῖ δὲ τὰ προειρημένα, ὁ κύριος ἐν τῷ εὐαγγελίῳ λέγων, τὸ σάββατον διὰ τὸν ἄνθρωπον ἐγένετο, οὐχ ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸ σάββατον. [προσωποποιήσας τὸν κόσμον εἰς πρόσωπον] τοῦ σαββάτου, ἀντὶ τοῦ, ὁ κόσμος διὰ τὸν ἄνθρωπον, ἀλλ' οὐχ ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸν κόσμον.

ΕΤΕΡΑ ΑΝΤΙΦΡΑΣΙΣ ΤΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ.

ΑΛΛΑ φησὶν ἡ σοφία, ἡ ἐν Σολομῶντι, ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ἐστὶ, τοῦτ' ἔστι ἡ σοφία τοῦ θεοῦ, ὁ εἰπὼν κύριος ἔκτισέ με, καὶ τὰ ἑξῆς.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΕΠΙΣΚΟΠΩΝ, ΠΡΟΣ ΤΟΝ φιλόσοφον, διὰ τοῦ ἐπισκόπου Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου.

Εἰπὲ ὦ φιλόσοφε, ἡ σοφία ἡ ἐν Σολομῶντι ὡς σὺ φῂς ἡ τοῦ θεοῦ ἐστι σοφία; ὁ φιλόσοφος. ναί, φησιν, οὕτως ἔχει.

Ὁ ἐπίσκοπος. Εἰπὲ ἡ σοφία τοῦ θεοῦ πρόγνωσιν ἔχει ἢ οὔ; ὁ φιλόσοφος. ναὶ ἔχει. ὁ ἐπίσκοπος. ἡ σοφία τοῦ θεοῦ, ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ἐστὶν ἣν φῂς ἐν Σολομῶντι; ὁ φιλόσοφος, ναί φησι. ὁ ἐπίσκοπος. πῶς κρίνει ὁ κρίνων, κατὰ πρόγνωσιν ἢ οὔ; ὁ φιλόσοφος, ναί φησιν, ἀλλὰ πῶς [ὁ ἐπίσκοπος] ὁ οὖν κρίνων, κατὰ πρόγνωσιν κρίνει, καὶ κατὰ τὰ ἔργα, ὡς προγνώστης; [ὁ φιλόσοφος] ναὶ εἶπον, [ὁ ἐπίσκοπος.] Πῶς οὖν ἡ σοφία ἡ ἐν Σολομῶντι λέγει· τρία ἐστὶν ἀδύνατά μοι νοῆσαι, καὶ τὸ τέταρτον οὐκ ἐπιγινώσκω. τὰ τρία εἰρηκυῖα ἡ ἐν Σολομῶντι σοφία, ἀδυνατεῖ αὐτὴν νοῆσαι, περὶ γὰρ τοῦ τετάρτου εἶπεν οὐ* γινώσκειν· καὶ ὁδοὺς ἀνδρὸς ἐν νεότητι. εἰ οὖν ἡ σοφία τοῦ θεοῦ ἐστιν ἡ ἐν Σολομῶντι, πῶς κρίνει τὸν κ. μὴ ἐπιγιν. κόσμον, μὴ εἰδυῖα ἀνδρὸς ὁδοὺς ἐν νεότητι; καὶ πῶς οὐ τὸ ἀληθὲς, ὅτι ὁ ποιήσας τὸν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα θεοῦ, τουτέστιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ· καθὼς φησὶ Μωσῆς ὁ προφήτης. ἔτι δὲ καὶ Ἰωάννης ὁ εὐαγγελιστής, πάντα δι' αὐτοῦ φησὶν ἐγένετο· οὐκ ἐπίσταται ὁδοὺς ἀνδρὸς ἐν νεότητι; ὁ πλάσας κατὰ μόνας τὰς καρδίας αὐτῶν, ὁ συνιεὶς εἰς πάντα τὰ ἔργα αὐτῶν, ὁ ἐτάζων καρδίας καὶ νεφροὺς, κατὰ τὸν προφήτην τὸν εἰπόντα, σὺ ἔγνως τὴν καθέδραν μου, καὶ τὴν ἔγερσίν μου· σὺ συνῆκας πάντας τοὺς διαλογισμούς μου, φησίν, ἀπὸ μακρόθεν, τὴν τρίβον μου, καὶ τὴν σχοῖνόν μου σὺ ἐξιχνίασας, καὶ πάσας τὰς ὁδούς μου προεῖδες. καὶ ἐν ἑτέρῳ πάλιν, ὁ παιδεύων ἔθνη, οὐχὶ ἐλέγξει; ὁ διδάσκων ἄνθρωπον γνῶσιν· κύριος γινώσκει τοὺς διαλογισμοὺς τῶν ἀνθρώπων ὅτι εἰσὶ μάταιοι. ὁ οὖν ταῦτα ἐπιστάμενος, καὶ πάντα προγινώσκων, οὐκ ἐπίσταται ὁδοὺς ἀνδρὸς ἐν νεότητι; καὶ πολλά ἐστιν εὑρεῖν ἐκ τῶν γραφῶν, τὰ ἐλέγχοντα τὴν ἔννοιαν. τῶν κακῶς ὑπειληφότων περὶ τοῦ ῥητοῦ τούτου. πῶς γὰρ ὁ διδάσκων ἄνθρωπον γνῶσιν, αὐτὸς οὐκ ἐπίσταται· ὁδοὺς ἀνδρὸς ἐν νεότητι; εὖ ἴσθι οὖν ὦ φιλόσοφε, ὅτι Σολομῶν κρείττω ἔλαβε σοφίαν ἣν ἐξεῦρε συνέσει αὐτοῦ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. ἣν ηὐτρέπισε τῷ κατ' εἰκόνα αὐτοῦ ἀνθρώπῳ· συλλογιστικὴν ἀμέλει. ἐπιβεβαιοῖ δὲ τὰ ῥηθέντα ὁ κύριος ἐν εὐαγγελίοις λέγων τὸ, καὶ ἰδοὺ πλεῖον Σολομῶντος ὧδε. ἀνέτρεψε τοὺς λέγοντας αὐτὸν εἶναι τὴν ἐν Σολομῶντι σοφίαν. εἰ γὰρ τῇ * ψήφῳ τῆς κ. τῇ ψόφῳ φωνῆς ἰσοπροσήγορός ἐστιν ὁ τῇ σοφίᾳ [ἡ γὰρ τοῦ θεοῦ σοφία ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ] θεὸς προγνώστης ἐστὶ, καὶ κατὰ πρόγνωσιν κρίνει, καὶ κατὰ τὰ ἔργα, ὡς κτίστης καὶ δημιουργὸς τῶν ἁπάντων, καθώς φησι καὶ ὁ Παῦλος τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς Ἑβραίοις γράφων, ὧδε πως λέγει περὶ αὐτοῦ· ζῶν γὰρ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ καὶ ἐνεργὴς καὶ τομώτερος ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν δίστομον, καὶ διϊκνούμενος ἄχρι μερισμοῦ ψυχῆς καὶ

πνεύματος, καὶ κριτικὸς ἐνθυμήσεων καὶ ἐννοιῶν καρδίας, καὶ οὐκ ἔστι κτίσις ἀφανὴς ἐνώπιον αὐτοῦ, πάντα δὲ γυμνὰ καὶ τετραχηλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, πρὸς ὃν ἡμῖν ὁ λόγος. καὶ πρὸς Ῥωμαίους δὲ ὁ αὐτὸς γράφει, λέγων, ὧν οἱ πατέρες, καὶ ἐξ ὧν ὁ χριστὸς, τὸ κατὰ σάρκα, ὁ ὢν ἐπὶ πάντων θεὸς εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας, Ἀμήν. δείκνυσι δὲ ὧδε, ὅτι ἡ τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς σοφία θεός ἐστιν ἀληθὴς, ἐξ αὐτοῦ τοῦ θεοῦ, ἀΐδιος ἐξ ἀϊδίου, καὶ ἀληθινὸς ἐξ ἀληθινοῦ, φύσει ὢν ἀεὶ υἱὸς τοῦ ἀεὶ ὄντος θεοῦ καὶ πατρός.

ΑΝΤΙΡΡΗΣΙΣ ΤΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ.

Τί οὖν ἐστιν ὃ φής; ὁδὸν δὲ σοφίας οὐκ ἔγνωσαν, οὐδὲ ἐμνήσθησαν τὰς τρίβους αὐτῆς, καὶ τὰ ἑξῆς.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΕΠΙΣΚΟΠΩΝ, ΔΙΑ τοῦ αὐτοῦ ἐπισκόπου Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου.

Πολλάκις πρὸς τὰ ῥήματα τῆς σοφίας ἀπιδὼν, ὦ φιλόσοφε, ἐθαύμασας τῆς σοφίας τὴν δύναμιν ὅτι δὴ μεγίστην νοημάτων ἀλήθειαν ἐστιν εὑρεῖν ἐν αὐτῇ, βραχυτάταις λέξεσιν· καὶ τάχα δικαίως ἄν τις παρεικάσῃ τὰ ῥήματα τῆς γραφῆς τῇ εὐαγγελικῇ παραβολῇ τῇ διαγορευούσῃ ἐοικέναι τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν κόκκῳ σινάπεως, ὅτι βραχύτερον μέν ἐστι πάντων τῶν σπερμάτων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς, φυὲν δὲ καὶ ἀναπληρωθὲν ἱκανὴν σκέπην τοῖς πετεινοῖς δίδωσιν. οὕτως ὁρῶμεν τὴν τῶν θείων ῥημάτων δύναμιν ἐν βραχέσι σπειρομένην λέξεσιν· ἀναπληρουμένων δὲ τῶν νοημάτων, καὶ ὥσπερ κλάδων ἐπὶ τὴν διάνοιαν τῶν πετεινῶν ἐπεκτεινομένων, τουτέστι τῶν ἀνθρώπων. τοσαύτη τις εὑρίσκεται δύναμις, ὥστε μὴ μόνοις τοῖς γεωργοῖς, ἀλλὰ καὶ τοῖς παρεστῶσι πετεινοῖς ἱκανὴν παρέχειν τὴν σκέπην. πόθεν οὖν ἐκινήθης πρὸς ταύτην τὴν ἔννοιαν, ἢ ἐκ τῆς τοῦ λόγου τῆς ἱερᾶς γραφῆς ἱεροψάλτου Δαβὶδ, πρὸς ἀπόδειξιν καὶ σύστασιν, οὐ τῆς λογιστικῆς σοφίας, ὡς αὐτὸς ὑπείληφας, ἀλλὰ τῆς καὶ ταύτην καὶ πάντα τὰ γεννητὰ δημιουργησάσης ἀκαταλήπτου σοφίας τῆς ἀκτίστου καὶ ἀνάρχου, τουτέστι χριστοῦ· ἐπείπερ χριστὸς θεοῦ δύναμις, καὶ θεοῦ σοφία κατὰ τὸν τῆς ἀρρήτου καὶ ἀπερινοήτου θεότητος αὐτοῦ τρόπον, ὁ ἀληθὴς τοῦ θεοῦ θεὸς λόγος. τῷ γὰρ λόγῳ κυρίου, οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν, καὶ τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν. ἤκουσας λόγον κυρίου, ἤκουσας πνεῦμα τοῦ στόματος αὐτοῦ; καὶ ἄκουε τοίνυν καὶ πάλιν περὶ τῆς συστάσεως τῆς ἀληθοῦς πίστεως τῆς εὐσεβῶς ὑπὸ τῶν εὐσεβῶν νοουμένης τε καὶ κηρυττομένης. ἐπείπερ οἶμαι οὐδὲν τῶν προαναφωνηθέντων σοι, παρὰ τῆς αὐτῆς ἁγίων ἀρχιερέων πνευματικῆς χορείας τὴν αἴσθησιν δέδεξαι. ἄκουε τοίνυν εὐσεβῶς, καὶ μὴ τοῖς ἀνθρωπίνοις λογισμοῖς διερευνᾶσθαι πειρῶ τὰ ἀπόρρητα. ὁ τέλειος οὔτε μειοῦται οὔτε αὔξει. εἷς ἀγέννητος ὁ θεὸς καὶ πατήρ· εἷς καὶ ὁ γεγεννημένος ἐξ αὐτοῦ μονογενὴς υἱὸς θεὸς λόγος. ὥσπερ οὖν οὐκ ἔστι συναγέννητος τῷ θεῷ καὶ πατρὶ, θεὸς ἕτερος, οὕτως οὐδὲ συγγεγεννημένος ἢ προγεγεννημένος, ἢ μεταγεγεννημένος υἱὸς ἕτερος τοῦ θεοῦ, τῷ μονογενεῖ υἱῷ αὐτοῦ θεῷ λόγῳ· εἷς ὄντως θεὸς καὶ πατὴρ, εἷς ὄντως καὶ ὁ γεγεννημένος ἐξ αὐτοῦ ἀφράστως υἱὸς θεὸς λόγος. ὥσπερ οὖν οὐ λόγῳ μόνῳ πατὴρ ὁ θεός· οὕτως οὐδὲ λόγῳ μόνῳ υἱὸς, ἀλλ' ἀληθῶς υἱός· γνήσιος ὁ πατὴρ, γνήσιος ὁ υἱός· θεὸς ὁ πατὴρ, θεὸς καὶ ὁ ἐξ αὐτοῦ γεγεννημένος υἱός· τέλειος ὁ πατὴρ, τέλειος αὐτοῦ καὶ ὁ υἱός· ἀσώματος ὁ πατὴρ, ἀσώματος καὶ ὁ υἱός. καὶ ἀσωμάτου γὰρ χαρακτὴρ, καὶ ἡ εἰκὼν ἀσώματος δηλονότι. πιστεύεις τοῦτο ὦ φιλόσοφε, ὅτι γεγέννηται ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ πατρὸς, [καὶ] ὁ μονογενὴς υἱὸς αὐτοῦ, καθάπερ ἐξ ὑπαρχῆς τῶν λόγων διὰ πλείστων ὅσων γραφικῶν μαρτυριῶν ἀπεδείξαμεν, ἢ οὔ;

ΑΝΤΕΠΕΡΩΤΗΣΙΣ ΤΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ.

Πῶς καὶ τίνι τρόπῳ φράσον.

ΟΙ ΑΓΙΟΙ ΕΠΙΣΚΟΠΟΙ ΔΙΑ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ Εὐσεβίου Παμφίλου, εἶπαν.

Μὴ ζήτει πῶς φιλόσοφε. εἰ δὲ μὴ, καθὰ ἤδη διὰ πλειόνων εἴρηταί σοι, καὶ ἐν ἀρχῇ
γρ. κρημνίσαι. τῆς διαλέξεως διεμαρτυράμεθα, ὅτι * κρημνίσαι σεαυτὸν σπουδάζεις, διερευνᾶν πειρώμενος

τὰ ἀνε-

τὰ ἀνεξερεύνητα, εἰ μὲν γὰρ ἐνδέχεται ζητεῖν πῶς ὁ ἀγέννητος, ἐνδέχεται καὶ γεγεννημένος, εἰ δὲ οὐ καταλείπεις ζήτησιν πῶς γεγέννηται, μὴ ζήτει τὰ ἀνερεύνητα· οὐ γὰρ εὑρίσκεις. τὰ εὑρισκόμενα ζήτει, καὶ εὑρίσκεις. ἐὰν γὰρ ζητῇς περὶ τίνος ἔχεις μαθεῖν; περὶ τῆς γῆς; οὐχ ὑφίστατο. περὶ θαλάσσης; οὐδέπω ἐκέκτιστο ἡ ὑγρά. περὶ οὐρανοῦ; οὐκ ἦν ποιηθείς. περὶ ἡλίου καὶ σελήνης καὶ ἄστρων; οὐδέπω δεδημιούργητο. περὶ ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων; οὐδέπω ἦσαν. ἐπείπερ καὶ αὐτῶν ποιητὴς ὁ υἱός. ἀλλὰ περὶ αἰώνων; πρὸ αἰώνων ὁ μονογενής. μὴ ἐξέταζε τὰ μὴ ἀεὶ ὄντα, περὶ τοῦ ἀεὶ ὄντος· ἄρρητος, ἀγέννητος ὁ πατήρ, ἄρρητος, ἀρρήτως γεγεννημένος ἐξ αὐτοῦ ὁ υἱός. σιώπησον περὶ τοῦ πῶς, καὶ παραχώρει τοῦτο τῷ γεγεννηκότι, καὶ τῷ γεγεννημένῳ. ὁ γὰρ πατὴρ μόνος γινώσκει τὸν υἱὸν τίς ἐστι, καὶ ὁ υἱὸς τὸν πατέρα, καὶ ᾧ ἐὰν βούλεται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι, καθά φησι τὸ εὐαγγέλιον αὐτοῦ. εἰ δὲ μὴ θέλῃς παύσασθαι τὸ πῶς, ἀλλὰ φιλονεικεῖς διερευνᾶν τὰ ἀνεξερεύνητα, καταγελῶμέν σου τὴν τόλμαν, μᾶλλον δὲ καὶ πενθῶμέν σε ὅτι οὐ πίστει θέλεις νοεῖν τὸν θεὸν ἀεὶ πατέρα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, καὶ τὸν μονογενῆ υἱὸν αὐτοῦ, ἀεὶ υἱὸν αὐτοῦ, συνυπάρχοντα ἀεὶ τῷ πατρί, καὶ οὐ μεταγενέστερον, καθὼς σὺ ἀσεβῶς φῄς, ἀλλὰ νόει πίστει καὶ ὁμολόγει, τέλειον ἐκ τελείου τὸν υἱόν, ὡς πολλάκις ἤκουσας, φῶς ἀΐδιον ἐκ φωτὸς ἀϊδίου, θεὸν ἀληθινὸν ἐξ ἀληθινοῦ θεοῦ καὶ πατρός, ἄκτιστον ἐξ ἀκτίστου, ἀσύνθετον ἐξ ἀσυνθέτου, ἀεὶ ὄντα πρὸς τὸν πατέρα. ἐν ἀρχῇ γὰρ ἦν ὁ λόγος, καθά φησιν Ἰωάννης ὁ εὐαγγελιστής, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεόν, καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος. τὸ ἦν, φιλόσοφε, τὸ * προϋπάρχον οὐκ ἔχει· τὸ ἦν φιλόσοφε περιγράφει τὸ οὐκ ἦν· καθὰ προαπεδείξαμεν. καὶ τὸ θεὸς περιγράφει, τὸ οὐ θεός. τοῖς γεγραμμένοις πίστευε, τὰ μὴ γεγραμμένα μὴ ἐννόει, μηδὲ ζήτει. πίστευε ὅτι πάντα αὐτὸς ἐδημιούργησεν ὁ υἱὸς τὰ γεγενημένα νεύματι πατρικῷ, οὐκ ὀφθαλμῶν βλέμματι· ἀσύνθετος γὰρ ὁ θεός· ὡς προειρήκαμεν, ἀλλὰ νεύματι, ὡς αὐτὸς οἶδε μόνος. ὅπερ ἡμεῖς πίστει νοοῦντες κηρύττομεν, ἐκ τῆς διδασκαλίας τῶν ἱερῶν γραφῶν, ὅτι βουλῇ τοῦ πατρὸς καὶ ἑαυτοῦ δεδημιούργηκε πᾶσαν τὴν κτίσιν τήν τε ἐπουράνιον καὶ ἐπίγειον, τήν τε ὁρωμένην καὶ νοουμένην, οὐκ ὀργάνοις, οὔτε μηχαναῖς, οὐδὲ συνεργίᾳ τινὸς ἑτέρου, ἀλλὰ βουλήσει πατρός, καθὰ ἀρτίως εἰρήκαμεν, τοῦ εἰπόντος πρὸς αὐτόν, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν, καὶ καθ' ὁμοίωσιν. οὐκ εἶπε ποίησον, ἢ ποιήσατε, ἀλλὰ ποιήσωμεν, δεικνὺς τὸ ὁμοούσιον καὶ ὁμότιμον ἐπὶ τῆς μακαρίας ἐκείνης καὶ ἀφράστου τριάδος. καὶ μὴ ὑπογόγγυζε, ὦ φιλόσοφε, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀνακίνει, ἀλλὰ ὅρα τῷ τῆς διανοίας βλέμματι, τὴν τῶν ἀποστολικῶν δογμάτων ἀκρίβειαν, καὶ δέχου πιστῶς, μὴ ἐπὶ πλεῖον γινόμενος ἄπιστος, ἀλλὰ πιστός. ἄκουε οὖν καὶ συνίες, ὁ τοῦ θεοῦ λόγος, ὁ πρὸ αἰώνων αὐτοῦ υἱός, πρὸς ὃν εἶπε, ποιήσωμεν ἄνθρωπον, καὶ τὰ ἑξῆς, αὐτὸς πάλιν ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν βουλῇ πατρικῇ καὶ οἰκείᾳ ἄνθρωπος γέγονε, σαρκωθεὶς ἐκ παρθένου διὰ τὸν ἐκπεσόντα ἄνθρωπον Ἀδάμ· ὁ ἀσώματος, ἐν σώματι, κενώσας ἑαυτόν, ὡς εἶπεν ὁ ἀπόστολος Παῦλος, διὰ τὸ σῶμα, ἔλαβε νέφος ὁ θεὸς λόγος τὸ σῶμα, ἵνα μὴ καταφλέξῃ τὰς κτιστὰς φύσεις τὰς ἐν τῷ κόσμῳ· θεὸν γὰρ οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε· ἐκρατήθη σαρκί, ἵνα καὶ ἡ σὰρξ διὰ τῆς πρὸς αὐτὸν ἀτρέπτου ἑνώσεως ἐλευθερωθῇ τοῦ θανάτου. ἀόρατος ἐν ὁρατῷ ἵνα ὑπομένῃ τὰ ὁρώμενα, ὡς ἄνθρωπος ὑπὸ χρόνον, ἀλλ' ἀληθείᾳ κατ' ἀμφότερα θεὸς καὶ ἄνθρωπος, ἄνθρωπος καὶ θεὸς ὁ αὐτός. εἷς γὰρ ἐξ ἀμφοῖν χριστός, *νοουμένης καὶ γνωριζομένης τῆς διαφορᾶς τῶν οὐσιῶν, τῆς τε θεότητος αὐτοῦ καὶ τῆς σαρκός. θεὸς ἦν καὶ ἔστι. γέγονεν ἄνθρωπος δι' οἰκονομίαν, δι' αὐτὸν προφῆται, δι' αὐτὸν ἀπόστολοι, δι' αὐτὸν μάρτυρες· προφῆται διὰ τὸν προφητευθέντα, ἀπόστολοι διὰ τὸν ἀπεσταλμένον οἰκονομικῶς· μάρτυρες διὰ τὸν πρωτομάρτυρα. ἦλθε θεὸς ἐπὶ γῆς, ὁ υἱὸς σαρκὶ κρύψας, ὡς ἠβουλήθη, τὸ τῆς αὐτοῦ θεότητος μέγεθος, οὐκ ἐρημώσας τὰ ἐν οὐρανοῖς. οὐδὲ γὰρ πρὸ τοῦ σαρκωθῆναι ἔρημος αὐτοῦ ὁ κόσμος. θεὸς ἦν καὶ ἔστι, γέγονε καὶ ἄνθρωπος δι' οἰκονομίαν, σαρκωθεὶς καὶ τεχθεὶς ἐκ παρθένου δι' οἰκείαν φιλανθρωπίαν· ἄξιον ἑαυτοῦ καὶ ἴσον υἱὸν ἐγέννησεν ὁ πατήρ, ὡς οἶδεν ὁ γεννήσας αὐτὸν θεὸς καὶ πατήρ, καὶ ὁ ἐξ αὐτοῦ γεγεννημένος υἱός, ὦ φιλόσοφε.

γρ. προϋπάρχειν.

γρ. νοούμενος.

ἈΝΤΙΡΡΗΣΙΣ ΤΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ.

ΜΗ' ἐπὶ πλεῖστον ὅσον ἐπίμενε βιαζόμενος τὴν ἀλήθειαν, καὶ τῇ τῶν λόγων εὐτεχνίᾳ ἐπισκιάζειν ὡς νέφος πρὸ τῆς γραφῆς ἀνάμαυρον φέγγος· ἀλλὰ εἰς τὸ προφανὲς τῆς γραφῆς ἐλθέ, τὸ προτεθέν σοι· καὶ μὴ φεῦγε. τό, κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ· καὶ τό, κύριος ἐποίησε χώρας καὶ ἀοικήτους ἄκρα οἰκούμενα τῆς ὑπ' οὐρανόν, μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἔχει ἔννοιαν, περὶ τοῦ ἑνὸς κυρίου ταῦτα ἐστι τοῦ θεοῦ, τοῦ καὶ πρωτόκτιστον κτίσαντος εἰς ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ, εἰς ἔργα αὐτοῦ, ὃν καὶ υἱὸν αὐτοῦ προσηγόρευσε, τοῦ καὶ κτίσαντος δι' αὐτοῦ, ὡς δι' ἐργαλείου, χώρας καὶ ἀοικήτους. εἰ γὰρ καὶ ἡ κτίσις τοῦ θεοῦ * σοφία, τουτέστιν ὁ υἱὸς ἐργάζεται, ἀλλ' ὁ θεὸς ἦν ὁ κτίζων δι' αὐτοῦ, τὰ μὴ ὄντα, ὡς δι' ἐργαλείου.

γρ. ἀνθρώπων.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΩΝ ἉΓΙΩΝ ἘΠΙΣΚΟΠΩΝ, ΔΙΑ τοῦ αὐτοῦ ἐπισκόπου εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου.

ἴσ. διεστηκώς

ΠΟλὺ * διαστήκων τῆς βασιλικῆς λεωφόρου, τουτέστι τῆς ἀποστολικῆς πίστεως, ἔξω πῶς ταύτης φέρεσθαι ἀνέχῃ; κρημνίσαι σεαυτὸν ἅπαξ ἑλόμενος, καὶ μικρὸν ἀνανεύσας ἐκ τοῦ περιέχοντός σε τῆς ἀσεβείας βυθοῦ. ὅταν ἤκουσας παρὰ τῆς ἁγίας συνόδου ταύτης, τὴν προφητείαν τοῦ μεγάλου Ἱερεμίου, δακτυλοδεικνοῦντος, ὡς ἂν εἴποι τις, καὶ λέγοντος, οὗτος ὁ θεὸς ἡμῶν, οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτόν· καὶ τὰ ἑξῆς. οἷς ἐπιλέγει· μετὰ ταῦτα ἐπὶ τῆς γῆς ὤφθη καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη. καὶ οἶσθα, ὦ φιλόσοφε, ἐπερωτηθεὶς παρὰ τῶν ἁγίων * ἐπισκόπων, τίς ἐπὶ τῆς γῆς ὀφθεὶς, καὶ τοῖς ἀνθρώποις συναναστραφεὶς, ὁ πατὴρ ἢ ὁ υἱός; καὶ ὁμολογήσας ὅτι ὁ υἱὸς, καθὼς αἱ θεῖαι γραφαὶ λέγουσιν, οὐ ταῦτα εἴρηκας; πῶς πάλιν ἐπὶ τὸν βυθὸν τῆς μοχθηρίας Ἀρείου ἑαυτὸν ἀκοντίζεις, μᾶλλον δὲ βυθίζεις; οὐ γὰρ ἀνέζευξας χωρισθεὶς ἐκείνου, ὡς ἑαυτὸν συνέζευξας. προκρίνεις ὦ ἄθλιε τῶν ἀποστολικῶν δογμάτων, τὰ Ἀρείου βλάσφημα ῥήματα, κτίσμα καὶ ἐργαλεῖον τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ ἀποκαλῶν. ἄκουε τοίνυν * παρ' ἡμῶν, ὦ φιλόσοφε, εἴπερ φιλόσοφος εἶ, καὶ πείθου μὴ αὐτὸν εἶναι τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, τὴν κτιστὴν σοφίαν, τὴν λογιστικὴν, τὴν τῷ ἀνθρώπῳ ἀπ' αὐτοῦ ἤτοι τοῦ θεοῦ δοθεῖσαν, τοῦ κτίσαντος χώρας καὶ ἀοικήτους ἐπιστήσον σου τὸν νοῦν, μὴ πρὸς ἀπέχθειαν βλέπων, ἀλλὰ πρὸς ἀλήθειαν. καὶ ὁδηγήσει σε αὐτὴ ἡ ἀλήθεια· καὶ γνώσῃ ὅτι οὐ κτίσμα ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ αὐτὸς κτίστης καὶ δημιουργὸς πασῶν τῶν κτιστῶν φύσεων, καθὼς καὶ αὐτὸς μικρὸν διαβλέψας νενόηκας, καὶ νοήσεις, ὥς γε ἐγὼ πεπίστευκα, εἴπερ σωθῆναι ποθεῖς.

κ. πάλιν ἐπ.

κ. πρὸ

ΑΝΤΙΡΡΗΣΙΣ ΤΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ, κατὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος.

Ἔστω φησὶ πιστὰ περὶ τοῦ υἱοῦ καὶ ἀναμφίλεκτα ὡς φατὲ, ὅτι ἔκτισεν, ἢ ὅτι συνέκτισε τῷ θεῷ καὶ πατρὶ, ὡς αἱ μαρτυρίαι δηλοῦσι, καὶ ὅτι οὐ ποίημα, ἀλλὰ γέννημα τοῦ θεοῦ, φύσει ἐξ αὐτοῦ γεγεννημένος, καὶ ἰδοὺ δεχόμεθα. μὴ καὶ περὶ τοῦ πνεύματος ἔχετέ τι λέγειν; τίς γὰρ τολμήσει φῆσαι τὸ ἅγιον πνεῦμα κτίστην τινῶν γενητῶν φύσεων; ποῦ δὲ καὶ μαρτυρίαι περὶ αὐτοῦ λέγουσι δεδημιουργηκέναι αὐτῷ τί τῶν ὁρατῶν καὶ ἀοράτων κτισμάτων; τίς δὲ ὅλως ἀνεγράψατο περὶ αὐτοῦ ὡς περὶ τοῦ υἱοῦ; ἐκβοήσει τίς ὑμῶν εἰ ἔχοι.

ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ ΔΙΑ Πρωτογένους ἐπισκόπου Σαρδικῆς.

ΟΥ'κ ἔστι δυσχερὲς ὦ φιλόσοφε ἐπιδεῖξαί σοι, τὰς μαρτυρίας τῶν ἐνεργειῶν τοῦ ἁγίου πνεύματος, ἃς οἱ πατέρες ἡμῶν ἐξέθεντο περὶ αὐτοῦ, ὅτι ἔκτισε. πάλιν ἐρήσωμεν τὸ περὶ τῆς κτίσεως ῥηθέν· καὶ εἶπεν ὁ θεὸς, ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν, καὶ ἐπήγαγε λέγων, καὶ ἐποίησεν τὸν ἄνθρωπον, κατ' εἰκόνα θεοῦ ἐποίησεν αὐτὸν, ἄρρεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς. ὡς οὖν θεός ἐστιν ὁ πατὴρ ὁ εἰπὼν τῷ υἱῷ, ποιήσωμεν, ὁ δὲ υἱὸς θεὸς ὢν ἐποίησε τὸν ἄνθρωπον· εἰ οὖν θεὸν λέγομεν τὸν εἰπόντα, καὶ τὸν ποιήσαντα τὸν Ἀδὰμ καὶ τὴν Εὔαν, λοιπὸν ἄκουσον περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. ὁ ποιήσας τὸν Ἀδὰμ θεός ἐστιν, ἢ οὔ; [ὁ φιλόσοφος.]

Ναὶ θεός ἐστι.

Ὁ ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ.

ΕΝ τῇ βίβλῳ Ἰὼβ Ἐλιοὺμ ὁ βουζανίτης, λέγει πρὸς Ἰὼβ, πνεῦμα θεῖον τὸ ποιῆσάν με. εἰ οὖν θεός ἐστιν ὁ ποιήσας τὸν Ἀδὰμ, τί εἴποις τὸν ποιήσαντα τὸν Ἐλιοὺμ [ἢ ἑτερούσιος δοκεῖ σοι εἶναι ὁ Ἐλιοὺμ] τοῦ Ἀδάμ. τῶν γὰρ δημιουργῶν ἐπὶ τῆς ἴσης ἐπιστήμης, τὸ ἰσοσχέδιον τοῦ δυμπεράσματος φανεροῦσθαι, πέφυκεν ἐπὶ τὸ τοῦ ἀνθρώπου πρόσωπον. τί οὖν λέξεις φιλόσοφε τὸν ποιήσαντα τὸν Ἐλιοὺμ; ἆρα οὐχὶ θεὸν καὶ ποιητὴν ἀνθρώπου; ὡς γὰρ ἔφη περὶ τοῦ ποιήσαντος τὸν Ἀδὰμ, καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν Ἀδὰμ, οὕτως εἰπεῖν ἡμᾶς δίκαιον καὶ περὶ τοῦ ποιήσαντος τὸν Ἐλιοὺμ, ὅτι θεὸς τὸ ἅγιον πνεῦμα ὄν, ἴση τῆς δημιουργίας ἡ πλάσις, ἴση καὶ ἡ τῶν δημιουργῶν προσηγορία· εἴπερ μία θεότης τῆς ἁγίας τριάδος ἐν τρισὶν ὑποστάσεσι τελείαις καὶ ἴσαις νοουμένη. τὸ [ὅτι, καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον·

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-602775-p0040-2

θρωπον· καὶ [τὸ θεῖον πνεῦμα τὸ ποιῆσαν τὸν Ἐλιοὺμ] ἐν βίβλῳ δὲ ἀναλήψεως Μωσέως, Μιχαὴλ ὁ ἀρχάγγελος διαλεγόμενος τῷ διαβόλῳ λέγει· ἀπὸ γὰρ πνεύματος ἁγίου αὐτοῦ πάντες ἐκτίσθημεν. καὶ πάλιν λέγει· ἀπὸ προσώπου τοῦ θεοῦ ἐξῆλθε τὸ πνεῦμα αὐτοῦ· καὶ ὁ κόσμος ἐγένετο. ἀχώριστος γὰρ ἀεὶ ἡ θεία καὶ ἄρρητος τριάς, ὅτι πατὴρ καὶ ὁ υἱὸς καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα δημιουργήσασι ἅμα πᾶσαν τὴν κτίσιν, τήν τε νοητὴν καὶ τὴν αἰσθητήν. λέγει γὰρ καὶ ἐν τῷ λβ΄. ψαλμῷ· τῷ λόγῳ κυρίου, οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν, καὶ τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν. ἄκουε δὴ τοῦ θεοῦ ἐν Ἠσαΐᾳ λέγοντος, ἐγὼ κύριος ὁ θεός σου, ἐπακούσομαί σου θεὸς Ἰσραήλ· εἰπὼν ἤγουν περὶ τῶν εὐεργεσιῶν τῶν πρὸς τὸν λαόν, ἐπάγει λέγων, ἵνα ἴδωσι καὶ νοήσωσι καὶ ἐπιστῶνται ἅμα, ὅτι χεὶρ κυρίου ἐποίησε πάντα ταῦτα· καὶ ὁ ἅγιος τοῦ Ἰσραὴλ κατέδειξεν αὐτά. χεῖρα φήσας τὸ ἅγιον πνεῦμα τοῦ θεοῦ, ἅγιον ἤγουν τοῦ Ἰσραὴλ τὸν υἱὸν αὐτοῦ· καὶ πάλιν πρὸς Ἰακὼβ εἶπεν, ἡ χείρ μου ἐθεμελίωσε τὴν γῆν, καὶ ἡ δεξιά μου ἐστερέωσε τὸν οὐρανόν. καθὰ καὶ Ἰεζεκιὴλ * λέγων· ἐγένετο χεὶρ κυρίου ἐπ' ἐμέ. εἴωθεν ἡ γραφή, ὦ φιλόσοφε, ἢ χεῖρα ἢ βραχίονα καλεῖν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τοῦ θεοῦ, δεξιὰν δὲ τὸν υἱὸν αὐτοῦ.

ΕΤΙ ΟἹ ἍΓΙΟΙ ΠΑΤΈΡΕΣ ΕἾΠΑΝ ΔΙᾺ ΛΕΟΝΤΊΟΥ Ἐπισκόπου Καισαρείας Καππαδοκίας.

Ἱκανὰ μὲν τὰ λεχθέντα περὶ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ ἁγίου πνεύματος, πεῖσαί σε φιλόσοφε, ὅτι συνδημιουργὸν τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ, πασῶν τῶν κτιστῶν φύσεων, καὶ τῆς αὐτῆς θεότητος καὶ οὐσίας, ἧς ὁ πατὴρ καὶ ὁ υἱός· ἐπιστήσας οὖν τὸν νοῦν σου, ἐκ τῶν προλεχθέντων σοι, ἄκουε καὶ νῦν σαφεστέρας ἀποδείξεως περὶ αὐτοῦ, ἐκ τῶν ἱερῶν γραφῶν. λέγει ὁ προφήτης Δαβὶδ ἐν τῷ ἐνενηκοστῷ ἑβδόμῳ ψαλμῷ· ᾌσατε τῷ κυρίῳ ᾆσμα καινόν· διὰ τί; ὅτι θαυμαστὰ ἐποίησεν ὁ κύριος, ἔσωσεν αὐτὸν ἡ δεξιὰ αὐτοῦ, ἀντὶ τοῦ ὁ υἱὸς αὐτοῦ καὶ ὁ βραχίων ὁ ἅγιος αὐτοῦ, τὸ πνεῦμα λέγων τὸ ἅγιον. καὶ ἐν καθολικαῖς δὲ Ἰωάννης ὁ εὐαγγελιστὴς βοᾷ περὶ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, θεολογῶν. καὶ αὐτὸς καθὰ καὶ πάντες· τὸ πνεῦμα ἐστὶ τὸ μαρτυροῦν ὅτι τὸ πνεῦμα ἐστὶν ἡ ἀλήθεια. [καὶ μετ' ὀλίγα] ὁ πιστεύων, φησίν, εἰς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, ἔχει τὴν μαρτυρίαν τοῦ θεοῦ ἐν ἑαυτῷ· ἀντὶ τοῦ, τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ· ὁ δὲ μὴ πιστεύων τῷ υἱῷ, ψεύστην τὸν ἀπόστολον πεποίηκεν αὐτόν. καὶ ὁ μέγας δὲ τῶν ἀποστόλων πρόβολος ὁ θεῖος Πέτρος φησὶ πρὸς Ἀνανίαν, εἰς τί ἐπλήρωσεν ὁ Σατανᾶς τὴν καρδίαν σου, ψεύσασθαί σε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. [καὶ μετ' ὀλίγα] οὐκ ἐψεύσω ἀνθρώποις, ἀλλὰ τῷ θεῷ. καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ, πάλαι, τὸν οὐρανὸν φησὶ καὶ τὴν γῆν ἐγὼ πληρῶ, λέγει κύριος· καὶ ὁ Σολομὼν δὲ δεικνὺς τίς ὁ πληρῶν, λέγει. πνεῦμα κυρίου πεπλήρωκε τὴν οἰκουμένην. πείθου τοίνυν καὶ περὶ τῆς τοῦ ἁγίου πνεύματος δεσποτείας, καὶ δέχου καὶ τὰς περὶ αὐτοῦ μαρτυρίας, πιστεύων ὅτι τῆς αὐτῆς θεότητος καὶ οὐσίας [καὶ τοῦ αὐτοῦ κρίματος] τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὗπερ ὁ πατὴρ καὶ ὁ υἱός, συνυπάρχον ἀεὶ τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ. ἀκούεις φιλόσοφε;

ΑΠΌΚΡΙΣΙΣ ΤΟΥ͂ ΦΙΛΟΣΌΦΟΥ ΠΡῸΣ τοὺς ἁγίους ἡμῶν πατέρας.

Οὐκοῦν καθὼς φατὲ καὶ αἱ μαρτυρίαι δὲ τῶν γραφῶν, ὧν παρηγάγετε δηλοῦσι, θεολογεῖν δεῖ καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. καὶ μοὶ δοκεῖ βεβιασμένην εἶναι τὴν ἔννοιαν, εἰ μὴ τὰ τῶν γραφῶν ὑφ' ἡμῶν παρήχθη, πλὴν τὸ μὲν περὶ Ἐλιοὺμ τοῦ Βουζανίτου σαφὴς ἡ ἀπόδειξις. περὶ δὲ τῆς ῥηθείσης ἀναλήψεως Μωσέως, περὶ ἧς ἀρτίως εἰρήκατε, οὐδὲ ἀκήκοα ποτέ, εἰ μὴ νῦν, ὅθεν αἰτῶ ὑμᾶς σαφεστέραν μοι τῶν λεχθέντων παραστῆσαι τὴν σύστασιν. πρὸς ἐντελεστάτην γὰρ πληροφορίαν περὶ τοῦ πνεύματος, οὐκ αὐτάρκη μοι τὰ ἤδη παρ' ὑμῶν λεχθέντα. λευκοτέρας γὰρ δεῖται φράσεως, καὶ γενναιοτέρας ἡ ὑπόθεσις. οὐ γὰρ περὶ τῶν τυχόντων ἡ ζήτησις.

ΑΠΌΚΡΙΣΙΣ ΤΩ͂Ν ἉΓΊΩΝ ἩΜΩ͂Ν ΠΑΤΈΡΩΝ ΔΙᾺ ΤΟΥ͂ αὐτοῦ Ἐπισκόπου Λεοντίου πρὸς τὸν φιλόσοφον.

Πολλῆς οὔσης τῆς τῶν εἰσηγηθέντων σοι ἀποδείξεως, καὶ ἐναργεστάτων τῶν μαρτυριῶν τῶν ἐκ τῶν θείων γραφῶν, πεῖσαί σε δυναμένων περὶ τῆς προκειμένης ὑποθέσεως, ὦ φιλόσοφε. θαυμάζομεν πῶς τοσαύτης συνέσεως δοκῶν ἔμπλεως εἶναι, ἔτι ἀμφιβάλλεις. ἀλλ' ἐπειδή σε πρὸς τὴν ἀλήθειαν βλέπειν ἐθέλομεν, καὶ τοῦτο εὐχόμεθα, προαινοῦμέν σου τῇ συνέσει ἄρξασθαι πίστει νοεῖν,

τὴν ἄκτιστον φύσιν ἐκείνην, καὶ ἄτρεπτον· καὶ μὴ ἀνθρωπίνοις λογισμοῖς, ὡς πολλάκις εἰρήκαμεν, πολυπραγμονεῖν κατατόλμα τὰ ὑπὲρ νοῦν· μὴ ταῖς κακοδόξοις καὶ ἀσεβέσιν ἐννοίαις Ἀρείου συμφέρεσθαι ἐπὶ πλεῖστον ὅσον ἀνέχου, φιλόσοφος ὤν, ὡς φῆς φιλόσοφε· ἀλλὰ δέχου πιστῶς, ὡς προτέρως εἰρήκαμεν, τά τε νῦν ῥηθέντα σοι, τά τε μέλλοντα ῥηθήσεσθαι. δέχου μίαν θεότητα τοῦ πατρὸς τοῦ γεννήσαντος τὸν υἱὸν ἀνεκφράστως, καὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ γεγεννημένου ἐξ αὐτοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος τοῦ ἐκπορευομένου ἐξ αὐτοῦ τοῦ πατρὸς, ἰδίου δὲ ὄντος τοῦ υἱοῦ, καθὰ φησὶν ὁ θεῖος ἀπόστολος Παῦλος, εἴ τις πνεῦμα Χριστοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος οὐκ ἔστιν αὐτοῦ. καὶ ἀλλαχοῦ ὁ αὐτὸς, ὁ δὲ κύριος τὸ πνεῦμά ἐστι. καὶ πάλιν, διαιρέσεις δὲ χαρισμάτων εἰσὶ, τὸ δὲ αὐτὸ πνεῦμα. καὶ διαιρέσεις διακονιῶν εἰσίν· ὁ δὲ αὐτὸς κύριος. καὶ διαιρέσεις ἐνεργημάτων εἰσὶ, ὁ δὲ αὐτὸς θεὸς, ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πᾶσι [καὶ μετ' οὐ πολλὰ] πάντα δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ τὸ ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, διαιροῦν ἰδίᾳ ἑκάστῳ καθὼς βούλεται. ἰδοὺ ὦ φιλόσοφε, σαφεστάτη καὶ τρανωτέρα ἀπόδειξις θεολογοῦσα τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· δεικνύουσα αὐτοῦ τὴν αὐτεξουσιότητα. ὅρα πῶς ὧδε λέγει. διαιρέσεις δὲ ἐνεργημάτων εἰσὶν, ὁ δὲ αὐτὸς θεὸς ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πᾶσι. καὶ τὸ, πάντα δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ τὸ ἓν, καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα διαιροῦν ἰδίᾳ ἑκάστῳ καθὼς βούλεται. καὶ ὁ κύριος δὲ ἐν εὐαγγελίοις, ὡς οἶσθα, σαφῶς διαλεγόμενος πρὸς τὴν Σαμαρεῖτιδα, τί φησί; πνεῦμα ὁ θεός. εἰ οὖν πνεῦμα θεὸς, πάντως θεὸς καὶ τὸ πνεῦμα, ἀλλ' οὐκ ἄλλος καὶ ἄλλος, ἀλλὰ μία θεότης τῶν θατέρων προσώπων κατὰ τὴν τῶν ὑποστάσεων ἔννοιαν; ἀλλὰ πρόσωπον ἀκούοντες μὴ ἀνθρωπόμορφον τὸ θεῖον ὑπολάβωμεν. ἀσύνθετον γὰρ καὶ ἀσχημάτιστον· καθὼς καὶ ἐν ἀρχῇ τῶν λόγων· καὶ αὐτὸς, ὡς καὶ ἡμεῖς, καθωμολόγησας. καὶ γὰρ καὶ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ πρόσωπον ἔχειν μεμαρτύρηται, καθὰ αὐτὸς ὁ κύριος ἐν εὐαγγελίοις πρὸς τοὺς γραμματεῖς καὶ φαρισαίους διαλεγόμενος ἔφη, ὑποκριταὶ, τὸ πρόσωπον τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς οἴδατε δοκιμάζειν, [καὶ τὰ ἑξῆς.] πᾶν γὰρ τὸ ὑφεστὼς ἐφ' ὅσον ἐφίσταται, πρόσωπον ἔχειν λέγεται τῆς οἰκείας φύσεως ἤτοι σχῆμα. ἀλλὰ μὴν ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ κτιστὰ, καθὰ καὶ πᾶσα ἡ τῶν γεννητῶν φύσις, ἡ δὲ θεία καὶ ἄρρητος οὐσία ἄκτιστος; ἐπείπερ ἁπλοῦς καὶ ἀσύνθετος, καὶ ἀσχημάτιστος, ἀΐδιός τε καὶ ἀθάνατος. ἀλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον ἐπανέλθωμεν. ἀπεδείξαμεν διὰ πλειόνων τῶν ἐκ τῶν θείων γραφῶν μαρτυριῶν, συνδημιουργὸν τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ πάσης κτίσεως ὁρωμένης τε καὶ νοουμένης εἶναι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ἐπείπερ καὶ ἀχώριστον ἀεί ἐστι τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ, καθὰ καὶ ὁ υἱὸς τοῦ πατρὸς, καὶ ὁ πατὴρ τοῦ υἱοῦ. δεῦρο δὲ εἰ δοκεῖ λάμβανε καὶ δι' ὑποδειγμάτων εἰ καὶ ἀσθενεστέρων χρηστὰς ὑποθήκας. ὁ λόγος ὁ σὸς, καθὰ καὶ παντὸς ἀνθρώπου, προφορικὸς μέν ἐστι, γεννᾶται δὲ ἀτμήτως ἐκ τοῦ σοῦ νοῦ. ὁμοίως καὶ τὸ πνεῦμά σου, καὶ ἐκπορεύεται ἐκ σοῦ. καὶ οὐκ ἂν οὐδὲ τὸν λόγον σου, οὔτε τὸ πνεῦμά σου εἴποις ἀλλότριόν σου. καὶ ταῦτα μὲν οὐκ ἂν ἀπαξιώσῃς ἐπ' ἀνθρώπων νοεῖν. ἐπὶ δὲ τῆς ἀρρήτου καὶ ἀπερινοήτου καὶ ἀκαταλήπτου οὐσίας ἐκείνης τοῦ θεοῦ, ἀλλότριον τὸν οὐ προφορικὸν αὐτοῦ λόγον, ἀλλὰ ζῶντα ἀεὶ, καὶ ἐνεργῆ, καὶ τομώτερον ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν δίστομον κριτήν τε πάντων ὄντων, ἐπείπερ καὶ δημιουργόν. ᾧ οὐκ ἔστι κτίσις ἀφανὴς ἐνώπιον αὐτοῦ, πάντα δὲ γυμνὰ καὶ τετραχηλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ. καὶ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ τὸ ἅγιον τὸ ἐρευνῶν τὰ βάθη τοῦ θεοῦ, τολμᾷ τίς ἀλλότριον εἶναι εἰπεῖν; ἢ τὸν λόγον ἢ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ, ἢ τοὺς ταῦτα λέγοντας προσίεσθαι; ναὶ φιλόσοφε.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟ κοινὸν τῶν ἁγίων ἐπισκόπων.

Ἐπειδὴ εἰς ὑψηλοτέραν ἔννοιάν με ἠγάγετε, φήσαντες δεῖν, μίαν θεότητα νοεῖσθαι καὶ πιστεύεσθαι τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. ἐπιμέμνημαι δὲ τῶν παρ' ὑμῖν ἔμπροσθεν ῥηθέντων, ὅτι θεὸς ὁ πατὴρ, καὶ θεὸς ὁ υἱὸς, καὶ θεὸς τὸ πνεῦμα ἅγιον. νῦν δὲ φατὲ μίαν θεότητα τῶν τριῶν τελείων ὑποστάσεων, τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. λευκότερον σαφηνίσατέ μοι τὰς ῥήσεις παρακαλῶ.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟΝ φιλόσοφον, διὰ τοῦ αὐτοῦ Λεοντίου Ἐπισκόπου.

Ἀνέκφραστός ἐστι ἐπείπερ καὶ ἀπερινόητος, καὶ ἀνεπιλόγιστος καὶ πάντη ἀνεξιχνίαστος, ἡ θεία καὶ ἄρρητος οὐσία ἐκείνη, ἡ τὰ πάντα ὑπερέχουσα, καὶ τὰ πάντα περιέχουσα. πλὴν ἄκουε πρὸς ἡμῶν οὐκ ἄλλον σοι θεὸν καὶ ἄλλον εἰρήκαμεν, καθάπερ καὶ ὁ ἀσεβὴς ἐβλασφήμησεν Ἄρειος, ἕνα θεὸν ἄκτιστον, καὶ ἄλλον κτιστὸν εἰρηκώς, καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ ὁμοίως κτιστὸν κεκηρυχώς· μὴ γένοιτο. ἀλλὰ

μίαν

μίαν θεότητα νοεῖσθαι καὶ πιστεύεσθαι εἰρήκαμεν, μίαν οὐσίαν, κυριότητά τε καὶ βουλὴν μίαν τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος· εἰδέναι τε τὰς τῆς ἁγίας τριάδος ὑποστάσεις οὐ διεζευγμένας οὐδὲ τοπικάς, ἀλλὰ πίστει μόνῃ μίαν θεότητα νοεῖσθαι καὶ πιστεύεσθαι, καθὰ καὶ πολλάκις εἰρήκαμεν, τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου καὶ προσκυνητῆς τριάδος. ἰδοὺ διὰ πάντων ἔδειξεν ἡ ἀληθὴς πίστις, μὴ δεῖν ἐπὶ τῆς ἁγίας τριάδος νοεῖν διαφοράν. ὧδε δὲ μικρόν σου τοῦ νοῦ διοιχθῆναι ἡμῖν ἐθέλησον, καὶ πιστωθήσῃ ἐπὶ πλεῖον δεχόμενος ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος δι' ἡμῶν σωτηριώδεις ὑποθήκας, ἵνα γνῷς τῆς ἁγίας τριάδος μίαν θεότητα ἀεὶ οὖσαν καὶ ὑφεστῶσαν, τριάδα ἀληθῶς τριάδα· καὶ μηδὲν ἐν αὐτῇ προϋπάρχον ποτέ, ἀλλὰ ἀεὶ καὶ ὡσαύτως οὖσαν ἀδιαίρετον καὶ ὁμοούσιον τριάδα.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ.

Μή με οἴεσθε ἀποστρέφεσθαι τὰ τῆς ἀληθείας δόγματα. οὐ γὰρ ἂν ἐκ πρώτης καταρχῆς τῶν λόγων παρωσάμην ὑμῶν τοὺς λόγους. ἀλλὰ διὰ τοῦ ἐρευνῶ τὰς τῶν νοημάτων ὑμῶν σημασίας, ἵνα σαφεστέρα μοι, καὶ εἰλικρινὴς γένηται, ἡ τῶν λεγομένων παρ' ὑμῶν ὑπόθεσις.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ ΥΠΟΘΕΤΙΚΗ, πρὸς τὸν φιλόσοφον, περὶ πυρὸς καὶ ἀπαυγάσματος καὶ φωτός, διὰ τοῦ αὐτοῦ Λεοντίου ἐπισκόπου.

Ἄκουε δὴ καὶ νῦν, ἄκουε ὦ φιλόσοφε, ἤδη παραπεθέμεθά σου τῇ διανοίᾳ, διὰ πλείστων ὅσων τῶν ἐκ τῶν θείων γραφῶν, ὅτι ἡ θεότης ἁπλῆ τίς ἐστι καὶ ἀσύνθετος, ὡς καὶ αὐτὸς καθωμολόγησας ἐν ἀρχῇ σοῦ τῶν προτάσεων. καὶ ὅτι πῦρ ἀθάνατόν τε καὶ ἀΐδιον καὶ ἄκτιστον οὖσα τῇ φύσει, φῶς τε ἀχώρητον καὶ ἀκατάληπτον. καὶ οὐκ ἐν ἑνὶ προσώπῳ κατὰ τὸ δοκοῦν Ἰουδαίοις νοουμένη, ἀλλ' ἐν τριάδι ἀεὶ ἀχωρίστοις οὖσι προσώποις, παρὰ πᾶσι χριστιανοῖς πιστεύεται καὶ κηρύττεται, ἡ ἀχώριστος τριὰς τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, καθάπερ ἀποδέδεικται. μάνθανε δὲ καὶ νῦν, ὦ φιλόσοφε, εἰ καὶ τολμηρὸν ποιοῦμεν, ἀλλὰ ἵλεως ἡμῖν ἡ θεία μεγαλειότης. ὑπὲρ γὰρ τῆς σῆς καὶ τῶν λοιπῶν σωτηρίας ὁ πόνος ἡμῖν διανύεται. μάνθανε τοίνυν ἐκ τῶν αἰσθητῶν, περὶ τῶν νοητῶν· καὶ ἐκ τῶν κατὰ νοῦν, περὶ τῶν ὑπὲρ νοῦν· καὶ ἐκ τῶν λεγομένων περὶ τῶν ὑπὲρ λόγον· εἰ καὶ ἀσύγκριτα πάντα τά τε ὁρώμενα τά τε νοούμενα, τῶν τε οὐρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων κτισμάτων, πρὸς τὴν ἄκτιστον ἐκείνην καὶ ἀκατάληπτον καὶ ἀθάνατον τοῦ θεοῦ οὐσίαν· πλὴν τὸ ἐμπεσὸν ὑπόδειγμα οὐ μέτριον πρὸς ὠφέλειαν τοῖς πιστῶς δεχομένοις, ἀλλ' ἱκανὴν εἰκόνα παρέχον τῆς εὐσεβείας τοῖς εὐσεβῶς ἐθέλουσι νοεῖν, λέξομεν· τὸ αἰσθητὸν τοῦτο πῦρ φύσις μία ὄν, ἤτοι οὐσία, τριάς ἐστι κατὰ ταὐτό, πῦρ, ἀπαύγασμα, φῶς. καὶ οὐδὲν τούτων προϋπάρχον τοῦ θατέρου εὑρίσκεται, ἀλλ' ἔστιν ἀχωρίστως ἀλλήλων τὰ τρία, τὸ πῦρ, τὸ ἐξ αὐτοῦ ἀπαύγασμα, καὶ τὸ φῶς. διαχώρισον τοίνυν, εἰ δύνῃ, ὦ φιλόσοφε, τὰ τρία, καὶ δεῖξον ἡμῖν θάτερον τοῦ θατέρου προϋπάρχον, ἢ τοῦ ἀπαυγάσματος τὸ πῦρ καθ' ἑαυτὸ προϋπάρχον, καὶ μεταγενέστερον μετὰ χρόνους τινὰς τοῦ πυρὸς τὸ ἀπαύγασμα, ἢ μεταγενέστερον πάλιν ἢ μεταχρόνιον τοῦ πυρὸς καὶ τοῦ ἀπαυγάσματος, τὸ φῶς ἢ προχρόνιον. δεῖξον ἡμῖν εἰ δύνῃ, διαχωρίσας ἀπ' ἀλλήλων τὰ τρία. καὶ μὴ οὐχὶ ὡσαύτως ὂν πῦρ, ἀπαύγασμα, φῶς, μιᾶς οὔσης τῆς τοῦ πυρὸς φύσεως. ταῦτα κατὰ νοῦν λαβὼν τὰ αἰσθητὰ καὶ κτιστά, εἰ καὶ ἀσύγκριτα ὡς ἀρτίως εἰρήκαμεν, πρὸς τὴν ἀΐδιον καὶ ἄκτιστον τοῦ θεοῦ οὐσίαν. πλὴν δέχου ἐκ τούτων ἀφορμὰς σωτηρίους, καὶ πτερώσας τῇ πίστει τὸ τῆς διανοίας σοῦ ὄμμα, ἀνάβηθι ἐπὶ τὴν ὑψηλὴν τοῦ θεοῦ ἐπίγνωσιν. καὶ ἀπαντήσει σοι, ὥς γε εὐχόμεθα καὶ πιστεύομεν, ἐναστράπτουσά σοι ἡ χάρις ἡ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, δεικνύουσά σοι μίαν θεότητα πῦρ οὖσαν ἀθάνατον, καὶ ἀπαύγασμα καὶ φῶς, ἁπλῆν καὶ ἀσύνθετον, ἀχώριστον, ἀδιαίρετον, ἀπερινόητον, καὶ ἀνέκφραστον τριάδα ἀληθῶς ὁμοούσιον, τὴν τοῦ πατρός, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος.

ΟΠΟΥ ΠΙΣΤΕΥΕΙ Ο ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ εἰς τὴν ἁγίαν Τριάδα.

Ταῦτα ἀκούσας ὁ φιλόσοφος, καὶ ὡς ἐν ἐκστάσει γενόμενος, ἀπηνεώθη ἐπὶ πλεῖστον ὅσον, καὶ ὁ διαλογισμὸς αὐτοῦ συνετάραττεν αὐτόν, φόβος τε πολὺς ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτόν· εἶτα εἰς ἑαυτὸν ἐλθὼν ἀνεκραύγασε μέγα εἰπών, δόξα σοι ὁ θεὸς ὁ ἐμπνεύσας τούτοις τοῖς ἁγίοις σοῦ τὸ ὑπὲρ πάντα νοῦν

μυστή-

μυστήριον τῆς ἀχράντου καὶ ἀχωρίστου καὶ ἀκτίστου θεότητος. ἀλλὰ δέομαί σου χριστὲ ὡς παναγάθου πατρὸς πανάγαθος υἱὸς, πάρες ἅπερ εἰς σὲ, ὑπαχθεὶς ταῖς ἀσεβέσι παρὰ τοῦ Ἀρείου δόξαις, ἥμαρτον, καὶ μὴ εἰσπραχθήσομαι δίκας παρὰ σοὶ τῷ δικαίῳ κριτῇ, ὑπὲρ τῶν ἀσεβῶν ῥημάτων ἐκείνων, ὧν κατὰ σοῦ ἀπέφηνα ὁ τάλας. οὐαὶ Ἀρείῳ καὶ τῇ συμμορίᾳ αὐτοῦ τῇ ἀσεβεῖ, βλασφημήσασιν εἰς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, λέγουσιν, ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν· καὶ ὅτι κτίσμα καὶ ποίημα, καὶ ἐξ ἑτέρας οὐσίας ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· καὶ μὴ τῆς αὐτῆς οὐσίας, ἧς ὁ πατὴρ εἰρηκόσι, τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ἀναθεματίζω νῦν καὶ πάντως Ἄρειον καὶ τὰς ἀσεβεῖς αὐτοῦ δόξας, καὶ τοὺς τὰ αὐτοῦ φρονοῦντας πάντας, καὶ τοὺς βλασφημοῦντας κατά τε τοῦ πατρὸς, κατά τε τοῦ υἱοῦ, καὶ κατὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος. ὁ γὰρ τὸν υἱὸν μὴ ἔχων, οὐδὲ τὸν πατέρα ἔχει, καὶ ὁ εἰς τὸν υἱὸν, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον βλασφημήσας, εἰς τὸν πατέρα ἐβλασφήμησε. καθικετεύω τὴν ἡμετέραν ἱερὰν γερουσίαν, βοηθήσατέ μοι διὰ τῶν ὑπὲρ ἐμοῦ πρὸς τὸν χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ ἱκεσιῶν ὑμῶν ἀκολουθοῦντι μάλιστα τοῖς δι' ὑμῶν ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐκτεθεῖσι καὶ ὁριζομένοις. καὶ ὁμολογῶ ταῦτα ἀληθῆ εἶναι, καὶ βέβαια. τοῦτο γὰρ πιστεύων εἶναι ὅπερ ὁ ἱεροφάντης εἶπε Παῦλος· τὸ μυστήριον τὸ ἀποκεκρυμμένον ἀπὸ τῶν αἰώνων, καὶ ἀπὸ τῶν γενεῶν, ὃ νῦν ἀπεκαλύφθη, καθὼς εἴρηται τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ ἀποστόλοις καὶ προφήταις, καὶ ὑμῖν ἐν πνεύματι· ἀεὶ ὄντα καὶ συνυπάρχοντα καὶ συνδιαμένοντα τῷ θεῷ καὶ πατρὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ καὶ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ τὸ ἅγιον.

ΠΡΟΣΘΈΝΤΕΣ ΟἹ ἍΓΙΟΙ ΠΑΤΈΡΕΣ, ΕἾΠΟΝ ΠΡῸΣ ΤῸΝ ΦΙΛΌΣΟΦΟΝ περὶ πηγῆς, καὶ ποταμοῦ, καὶ ὕδατος, διὰ τοῦ ἐπισκόπου Λεοντίου.

Κἀκεῖνο δὲ νοητέον ὦ φίλε λοιπὸν τῆς ἀληθείας φιλόσοφε, πηγὴν νοήσωμεν γεννῶσαν ποταμὸν ὕδατος· πᾶς γὰρ ποταμὸς ὡς εἴωθα πηγὴν ἔχει γεννητεῖραν* [γρ. γεννήτορα.] εἶτα προέρχεται μὲν ὁ ποταμὸς τοῦ ὕδατος. ἀλλ' οὐδεὶς καλεῖ τὸν ποταμὸν πηγὴν, ἢ τὴν πηγὴν ποταμόν. ἀλλ' ἡ πηγὴ πηγὴ καλεῖται καὶ ὁ ποταμὸς ποταμός καὶ ἀμφότερα ἓν ὕδωρ. ἐπὰν δέ τις ἐθέλοι ἀρύσασθαι ἐκ τοῦ ποταμοῦ ἢ τῆς πηγῆς ὕδωρ, μεταβάλλει τὴν προσηγορίαν· οὐκ ἐρεῖ γὰρ, ἄπελθε πορευθεὶς ἄντλησον, καὶ φέρε μοι τὴν πηγὴν, ἢ τὸν ποταμόν; ἀλλ' ὕδωρ. καὶ μία μὲν ἡ φύσις, τρία δὲ πρόσωπα λεκτέα, πηγὴ, ποταμὸς, ὕδωρ. ἀλλὰ καὶ ἡ θεία γραφὴ ταῦτα φράζουσα δείκνυται. οὐ γὰρ ἀλλότρια ταύτης ἡμεῖς σοι φθεγγόμεθα, γνήσιον λοιπὸν τέκνον τῆς χάριτος. εἰ καὶ ὡς ἐν ὑποδείγμασι, καὶ τύποις καὶ εἰκόσι τῆς ἀληθείας τὸν λόγον εἰσηγησόμεθα. λέγει οὖν περὶ τοῦ υἱοῦ ἡ θεία γραφή· Κλίνω φησὶν ἐπ' αὐτοὺς ὡς ποταμὸς εἰρήνης· ἐκπορευόμενος δηλονότι ἐκ τῆς ἀληθοῦς πηγῆς τῆς ζωῆς. τῆς τοῦ πατρὸς θεότητος· καθὰ* φησὶν αὐτὸς ὁ κύριος ἐν Εὐαγγελίοις* [γρ. φημί, ἴσ. βοῶν] βοᾷ· ἐγὼ ἐκ τοῦ πατρὸς ἐξῆλθον, καὶ ἥκω. κἀκεῖνο δὲ ὅπερ ἔφη λευκότατα, ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἕν ἐσμεν. καὶ τὸ, ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί. καὶ τὸ πνεῦμα δὲ τὸ ἅγιον ὅπερ ἐξ αὐτοῦ λαμβάνομεν ἅπαντες οἱ πιστοὶ, τῆς αὐτῆς ὂν οὐσίας, ἧς ὁ πατὴρ καὶ υἱὸς, ἐκπορευόμενον μὲν ἐκ τοῦ πατρὸς, ἴδιον δὲ ὂν τοῦ υἱοῦ, καθάπερ ἀνωτέρω ἀπεδείξαμεν: ὅτι δὲ ἐξ αὐτοῦ ἡμῖν ἀναβλύζον ἐστὶ σαφέστατα ἐν εὐαγγελίοις ἐδίδαξεν αὐτὸς ὁ κύριος εἰπών, ἐάν τις διψᾷ, ἐρχέσθω πρός με, καὶ πινέτω ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, καθὼς εἶπεν ἡ γραφὴ, ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥεύσουσιν ὕδατος ζῶντος. οἷς ὁ Εὐαγγελιστὴς θεόθεν ἐμπνευσθεὶς, τὸ ῥηθὲν ἑρμηνεύων, ἐπιφέρει λέγων, τοῦτο δὲ ἔλεγε περὶ τοῦ πνεύματος οὗ ἤμελλον λαμβάνειν οἱ πιστεύοντες εἰς αὐτόν. καὶ ὁ προφήτης δὲ Δαβὶδ, ὅρα τί περὶ ταύτης τῆς πηγῆς τῆς ὄντως ζωῆς τῆς ἁγίας τριάδος βοᾷ, ὅτι παρὰ σοὶ πηγὴ ζωῆς, ἐν τῷ φωτί σου ὀψόμεθα φῶς· πηγὴν ζωῆς τὸν θεὸν καὶ πατέρα καλῶν, πρὸς τὸν υἱὸν δὲ λέγων, ἐπείπερ ὁ πατὴρ ἐν τῷ υἱῷ, καὶ ὁ υἱὸς ἐν τῷ πατρί. φῶς δὲ τὸν υἱὸν ὑπαγορεύει, ἐν ᾧ φωτὶ λέγει ὄψεσθαι φῶς, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ἐν γὰρ τῷ φωτί σου φησὶν ὀψόμεθα φῶς· πηγὴ γὰρ ὄντως τῆς ζωῆς καὶ φωτὸς ὁ πατήρ· φῶς καὶ ὁ υἱὸς, ἐκ φωτὸς τοῦ πατρός· φῶς καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἐξ αὐτοῦ τοῦ φωτός. ἐπείπερ ὡς πολλάκις ἡμῖν λεκτέον, μία θεότης τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, καθὰ αὐτὸς βοᾷ διὰ τῶν προφητικῶν* [γρ. προφητῶν λέγων,] λόγων, Ἐγώ εἰμι θεὸς· οὐκ ἔστιν ἄλλος. καὶ ἐγὼ θεὸς πρῶτος, καὶ ἐγὼ μετὰ ταῦτα, καὶ εἰς τὸν αἰῶνα ἐγώ εἰμι. καὶ πάλιν. ἐγώ εἰμι, καὶ οὐκ ἠλλοίωμαι, καὶ εἰς τὸν αἰῶνα ἐγώ εἰμι· καὶ τὰ ἑξῆς. καὶ κατὰ τὰ προαποδειχθέντα, ἀναγκαῖον γὰρ οἶμαι ἐπαναλαβεῖν τὰς ῥήσεις, εἰ καὶ μὴ πάσας διὰ τὸ πλῆθος, ἀλλ' οὖν τὰς σαφεστέρας, πρὸς τὸ βεβαιοτέραν τὴν σύστασιν ἔχειν τὰ εἰρημένα. τὰ οὖν ἐκ στόματος Ἱερεμίου τοῦ προφήτου παραθήσομεν. ὁ κατασκευάσας φησὶ τὴν γῆν εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον, ἐνέπλησεν αὐτὴν κτηνῶν τετραπόδων· ὁ ἀποστέλλων τὸ φῶς καὶ πορεύεται, ἐκάλεσεν αὐτὸ, καὶ ὑπήκουσεν αὐτῷ τρόμῳ· οἱ δὲ ἀστέρες ἔλαμψαν ἐν ταῖς φυλακαῖς αὐτῶν καὶ ηὐφράνθησαν. ἐκάλεσεν αὐτοὺς, καὶ εἶπαν, πάρεσμεν. ἔλαμψαν μετ' εὐφροσύνης τῷ ποιήσαντι αὐτούς.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-602775-p0044-4

αὐτούς. οὗτος ὁ θεὸς ἡμῶν. οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτόν· καὶ τὰ ἑξῆς. ἀναγκαῖον οὖν, ὦ θεοφιλέστατε φιλόσοφε, ἐπιστῆσαι ὧδε τὸν νοῦν, καὶ ἀναπτύξαι τῆς γραφῆς τὴν διάνοιαν. ἔδειξε γὰρ καθὰ καὶ αὐτὸς συνωμολόγησας, ὅτι περὶ τοῦ υἱοῦ ταῦτα προείρηται. μετὰ ταῦτα γάρ φησι, ἐπὶ τῆς γῆς ὤφθη καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη. εἰ οὖν κατὰ τὴν ἀσεβῆ μοχθηρίαν Αρείου, ἄλλη τίς οὐσία κτιστή ἐστι τοῦ υἱοῦ, καὶ μεταγενέστερος τοῦ πατρὸς θεός· λέγει δὲ περὶ αὐτοῦ ἡ γραφή, οὗτος ὁ θεὸς ἡμῶν, οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτόν· οὐ θεὸς ὁ πατὴρ κατὰ τὴν Αρείου ἀσέβειαν. ἐπείπερ λέγει περὶ τοῦ υἱοῦ, οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτόν. καὶ ἐλέγχονται οἱ ἀσεβεῖς Αρειομανῖται, σὺν τῷ τῆς βλασφημίας αὐτῶν αὐθέντῃ, πρὸ τῆς περὶ τοῦ υἱοῦ ἀρνήσεως, αὐτὸν τὸν πατέρα ἐκβαλόντες τῆς θεότητος· καὶ ἄθεοι παντελῶς εὑρίσκονται, οἱ τῆς ἀληθείας πολέμιοι. ὁ γὰρ τὸν υἱὸν μὲν ἔχων, καθά φησιν ἐν καθολικαῖς, οὐδὲ τὸν πατέρα ἔχει. ἡ δὲ καθολικὴ πίστις μίαν θεότητα οἶδε, καὶ ταύτην πρεσβεύει τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. παρ᾽ ἣν οὐ λογισθήσεται ἑτέρα. τὸ δὲ μυστήριον τοῦτο τῆς ἁγίας, καὶ προσκυνητῆς καὶ ὁμοουσίου τριάδος, ἀπερινόητον καὶ ἀνέκφραστον καὶ πάντῃ ἀκατάληπτον ὑπάρχει, πίστει μόνῃ νοεῖσθαι δυνάμενον.

Ο ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ.

Θεῖα ὡς ἀληθῶς καὶ φωτὸς ἔμπλεα, τὰ παρὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος δι᾽ ὑμῶν ἐκφωνηθέντα. δέομαι δὲ ὑμῶν, ἐρασμίων μοι ὄντων τῶν ἱερῶν τῆς διδασκαλίας ὑμῶν λόγων, ὑπόσχετέ μοι τὰς εὐαγεῖς ὑμῶν ἀκοὰς, καὶ πρὸς ἃ ἐπερωτῶ διδάξατε, ἵνα πληρεστάτην λήψεσθε παρὰ τοῦ θεοῦ, τὴν ὑπὲρ τῆς ἐμῆς σωτηρίας, ἀμοιβήν.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ
διὰ τοῦ αὐτοῦ ἐπισκόπου Λεοντίου.

Εἰπὲ ὃ βούλει, ἐπιθυμητὸν γὰρ ἡμῖν πληροφορῆσαί σε ἐν πᾶσιν, εὐμαρῶς δυναμένου σου νῦν μάλιστα δέχεσθαι τὰς ἀποδείξεις τῶν ῥήσεων, ἐλλαμφθέντος σου ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑ ΤΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ, ΚΑΙ ΕΠΕΡΩ-
τησις περὶ τῆς τοῦ κυρίου ἐνανθρωπήσεως.

Χάρις ὑμῶν τῇ ἱερᾷ κεφαλῇ. φατὲ δέ μοι ὦ ἱερώτατοι, πῶς νοητέον τὸ, τὸν θεὸν λόγον, τὸν τοῦ θεοῦ υἱὸν ἐπὶ τῆς γῆς ὤφθαι καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφθαι, ἀθέατον ὄντα πάσῃ κτιστῇ φύσει, ὁρωμένην τε καὶ νοουμένῃ. καὶ τίς ἡ αἰτία δι᾽ ἣν ταῦτα ἐπραγματεύσατο, διδάξατε παρακαλῶ.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ ΠΡΟΣ
τὸν φιλόσοφον διὰ τοῦ ἐπισκόπου Λεοντίου.

Ἡ μὲν αἰτία τῆς αὐτοῦ παρουσίας, ᾠκονομήθη ὑπ᾽ αὐτοῦ διὰ τὴν ἐν τῷ παραδείσῳ τῶν πρωτοκτίστων ἀνθρώπων τουτέστι Ἀδὰμ καὶ τῆς Εὔας γεγενημένην ἀπόπτωσιν, ἥτις ἅπαν τὸ αὐτῶν * ἐπενέμετο γένος. ἐπεὶ οὖν παραβάντες τὴν ἐντολὴν, τοῦ θείου χαρίσματος ἐστερήθησαν, τοῦτο ἀποδοῦναι ἠθέλησεν ὁ δημιουργὸς τῷ τῶν ἀνθρώπων γένει, καὶ νοητέον ἐνταῦθα, ὅτι ὥσπερ εἶπεν ὁ θεὸς ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ᾽ εἰκόνα ἡμετέραν, καὶ καθ᾽ ὁμοίωσιν, καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον κατὰ τὰς προρρηθείσας ἀποδείξεις· ὁ αὐτὸς πάλιν εἶπε, σώσωμεν τὸν ἀπολωλότα ἄνθρωπον, ὃν κατ᾽ εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ᾽ ὁμοίωσιν ἐποιήσαμεν. καὶ ὥσπερ ὁ θεὸς καὶ πατὴρ εἶπε, τὸ ποιήσωμεν, καὶ ὁ υἱὸς ἐδημιούργησεν, θεὸς ὢν ἐκ θεοῦ· ὁ αὐτὸς πάλιν βουλῇ πατρικῇ ἀνασῶσαι ἐν ἑαυτῷ ἠβουλήθη τὸν ἄνθρωπον.

ΕΠΕΡΩΤΗΣΙΣ ΤΟΥ ΦΙΛΟΣΟ-
φου περὶ τοῦ αὐτοῦ.

Καὶ πῶς ἐπὶ τῆς γῆς ὤφθη, καὶ συνανεστράφη ὡς ἄνθρωπος τοῖς ἀνθρώποις, θεὸς ὢν ἀναλλοίωτος.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-602775-p0045-0

ἈΠΌΚΡΙΣΙΣ ΠΑΡᾺ ΤΩ͂Ν ἉΓΊΩΝ ΠΑΤΈΡΩΝ,

διὰ Μακαρίου ἐπισκόπου Ἱεροσολύμων.

Κατὰ τὴν φωνὴν τοῦ θεσπεσίου Παύλου, μέγα ἐστὶ τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον ὃ ἐφανερώθη ἐν σαρκί, τουτέστιν, ὁ τοῦ θεοῦ υἱός· τότε αὐτὸς ὤφθη καὶ ἀγγέλοις. οὐδὲ γὰρ ἀγγέλοις * ἢ ἀρχαγγέλοις, ἢ τισὶ τῶν ἐπουρανίων δυνάμεων θεατὸς ὁ μονογενής. ἐπείπερ θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε. οὗπερ τὴν ἐξ οὐρανῶν καταφοίτησιν ἀκούων, μὴ τοπικὴν μετάστασιν τῆς ἀχωρήτου αὐτοῦ ὑποπιλούσης θεότητος, οἰκονομίαν δὲ νόει, [τὸ ὅλον τοῦτο τὸ μέγα ὡς ἀληθῶς τῆς εὐσεβείας μυστήριον] ἐν ᾧ ἀνεκαινίσθημεν· ἀνακαίνισις γὰρ γέγονε καινότητος ἐπανάληψις. διὰ δὴ τοῦτο ἀποδιδοὺς ἡμῖν τὴν πρὸς ἑαυτὸν ὁμοίωσιν, ὁ αὐτὸς τοῦ θεοῦ λόγος, εἰς ὁμοίωσιν ἡμῶν κατῆλθεν. ἀδύνατον δὲ ἦν θεὸν ὁμοιωθῆναι ἡμῖν, μὴ σαρκωθέντα. οὐ γὰρ ἀσώματος εἶδος αὐτῷ ἀσωμάτου οὐσίας προσεγίνετο, ὅπερ ἦν αὐτός· ἀλλὰ τὸ σωματικόν. σωματικὴ δὲ οὐσία ἄνευ προσλήψεως οὐκ ἐγίνετο. διὰ τοῦτο σῶμα ἀληθῶς προσέλαβεν, ἵνα οἱ τῆς ἐξ ἀρχῆς ἀδελφότητος ἐκπεσόντες, διὰ τὸ τοῦ ἀσωμάτου εἴδους ἀλλαγήν, τοῦτ᾽ ἐστὶ τῆς τοῦ πνεύματος χάριτος, ἧς διὰ τῶν πρώτων ἀνθρώπων τοῦ τε Ἀδὰμ καὶ τῆς Εὔας ἀπωλέσαμεν, εἰς ἀδελφότητα εἰσαχθῶμεν διὰ τῆς σωματικῆς προσλήψεως καὶ πάλιν τὸ ἀσώματον εἶδος τὸ θεῖον ἀπολάβωμεν. λαμβάνει δὲ σάρκα * ἐκ γυναικός. οὕτως γὰρ καὶ ὁμογενὴς ἡμῖν καθίσταται, ἵνα καὶ ὡς ὁμογενέσιν ἡμῖν μεταδῷ τῆς δόξης τῆς ἑαυτοῦ· ἵνα καὶ τὴν γυναῖκα διὰ τῆς γεννήσεως. ἀνασωθήσεται γάρ φησιν ἡ γυνὴ διὰ τῆς τεκνογονίας. σὰρξ δὲ προσείληπται τὸ κατὰ φύσιν ἔχουσα ζωτικοῦ. οὐδεμία γὰρ σὰρξ ἄνευ τοῦ ζωτικοῦ, ὃ καὶ ψυχὴν ἰδίως ἡ γραφὴ καλεῖ.

γρ. σῶμα

Ὁ ΦΙΛΌΣΟΦΟΣ.

Τίς οὐκ ἂν ἐκπλαγῇ, ἐπὶ τοῖς μεγαλείοις τοῦ θεοῦ τούτοις, ὡς ἔφατε. πλὴν πῶς λαμβάνει σάρκα ἐκ γυναικὸς καθὼς ἀρτίως εἰρήκατε;

ἈΠΌΚΡΙΣΙΣ ΤΩ͂Ν ἉΓΊΩΝ ΠΑΤΈΡΩΝ, ΔΙᾺ ΤΟΥ͂

αὐτοῦ Μακαρίου Ἐπισκόπου Ἱεροσολύμων.

Ἤδη εἰρήκαμέν σοι, ὦ βέλτιστε, μηδαμῶς ἐπὶ τῶν τοῦ θεοῦ μυστηρίων λέγειν τὸ ὅπως. ἀπόρρητα γάρ εἰσι καὶ ἀνεπιλόγιστα. ὡς δὲ ἐκ τῶν ἱερῶν λόγων ἐδιδάχθημεν, ἐροῦμεν ὅσον ὁ λόγος παραστῆσαι δυνήσεται. τὸ γὰρ παντελῶς καταληπτικὸν τοῦ μυστηρίου ἐκείνου, τῆς τοῦ κυρίου ἐνσάρκου οἰκονομίας, πῶς γέγονεν, οἶδεν ἀνθρώπων οὐδὲ ἀγγέλων οὐδείς, οὐδὲ αὐτὸς Γαβριὴλ ὁ διακονησάμενος τῷ μυστηρίῳ ἐκείνῳ, οὐδὲ ἡ πάναγνος καὶ καθαρὰ καὶ ἁγία παρθένος Μαρία παραστῆσαι δυνήσεται τὴν ὅλην τῆς αὐτῆς τοῦ θεοῦ λόγου σαρκώσεως κατάληψιν. αὐτὸς γὰρ μόνος ὁ μονογενὴς τοῦ θεοῦ υἱὸς τὸ ἀκριβὲς οἶδε τῆς ἑαυτοῦ δι᾽ ἡμᾶς ἐνανθρωπήσεως. εἰ γὰρ καὶ παρέδωσαν ἡμῖν, οἱ ἀπ᾽ ἀρχῆς αὐτόπται, καὶ ὑπηρέται γενόμενοι τοῦ λόγου, καθά φησιν ὁ Λουκᾶς, περὶ τῆς ἐνσάρκου αὐτοῦ οἰκονομίας· ὅτι ἐκ σπέρματος Δαβὶδ καὶ Ἀβραὰμ τὸ κατὰ σάρκα, καὶ τὸ ἐξ ἧς ἐγεννήθη Ἰησοῦς, τοῦτ᾽ ἐστὶν ἐκ τῆς παρθένου, ὁ λεγόμενος χριστός. καὶ ὅτι ὧν οἱ πατέρες, καὶ ἐξ ὧν ὁ χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα· καὶ ὅτι οὐκ ἀγγέλων, ἀλλὰ σπέρματος Ἀβραὰμ ἐπελάβετο, καὶ ὅτι κατὰ πάντα ὡμοιώθη ἡμῖν πλὴν τῆς ἁμαρτίας, ταῦτα ἴσμεν· ὁ δὲ τρόπος πῶς ταῦτα γεγένηται, πάσης λογικῆς φύσεως ὑπερβαίνει διάνοιαν. λέγει γὰρ καὶ περὶ τούτου Ἱερεμίας ὁ προφήτης καὶ ἄνθρωπός ἐστι, καὶ τίς γνώσεται αὐτόν; θαυμάζοντος δὲ τοῦ φιλοσόφου καὶ παντὸς τοῦ συναθροισθέντος πλήθους, εἰς τὴν ἀκρόασιν προσθέντες οἱ ἅγιοι πατέρες διὰ Μακαρίου ἐπισκόπου Ἱεροσολύμων, εἶπεν.

Ἤδη διὰ πλείστων ὅσων ἀπεδείξαμεν ὅτι θεὸς ἦν ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ θεοῦ, * γέγονεν ἄνθρωπος διὰ φιλανθρωπίαν σαρκωθείς, καὶ γεννηθεὶς ἐκ τῆς παρθένου Μαρίας ἀπορρήτῳ γεννήσει ἐπειδὴ γὰρ ἠβουλήθη, ὡς προεπέδειξεν ὁ λόγος, ἀνακαινίσαι τὰ διὰ τὴν ἀπόπλωσιν τῶν πρωτοπλάστων λυθέντα, γέγονεν ἐν τοῖς ἡμετέροις, ἵνα ἡμᾶς ποιήσῃ ἐν τοῖς ἑαυτοῦ, συγκαταβὰς ὡς ἰατρὸς ἄριστος τῇ ἀσθενείᾳ ἡμῶν. πάλιν ἐροῦμεν τὸ συγκαταβᾶν, καὶ τὸ κατελθεῖν, καὶ τὸ ἀπεστάλθαι κατὰ τὸν τῆς ἐνανθρωπήσεως αὐτοῦ τρόπον διαληπτέον ὡς προαπεδείξαμεν. τῇ γὰρ θεότητι αὐτοῦ τὰ πάντα σὺν τῷ πατρὶ πληροῖ ἀεί, κατὰ τὰς προαποδοθείσας ἐννοίας. ἄκουε τοίνυν· γεννώμεθα ἐκ γυναικός, ἦλθε διὰ φιλανθρωπίαν εἰς τοῦτο· ἀλλ᾽ ἡμεῖς μὲν ἐξ ἡδονῆς ὕπνου, καὶ σπέρματος ἀνδρός, αὐτὸς δὲ μόνος ἐκ πνεύματος ἁγίου, καὶ Μαρίας τῆς παρθένου. γαλακτοτροφούμεθα· ἦλθε καὶ εἰς τοῦτο σαρκί,

γρ. ἤγουν

ὁ τῇ θεότητι αὐτοῦ διδοὺς τροφὴν πάσῃ σαρκί. γινόμεθα εἰς προκοπὴν καὶ αὔξησιν ἡλικίας· οὐκ ἀπηξίωσε γενέσθαι καὶ αὐτὸς τοῦτο σωματικῶς, καθὼς γέγραπται, ὅτι Ἰησοῦς προέκοπτε σοφίᾳ καὶ ἡλικίᾳ καὶ χάριτι παρὰ θεῷ καὶ ἀνθρώποις, καὶ ἕως τριακοστοῦ ἔτους χρόνου διανύσας, ἵνα πᾶσαν ἡλικίαν εὐλογήσῃ· τότε ἐπὶ τὸ βάπτισμα ἔρχεται κηρύσσοντος Ἰωάννου τοῦ Ζαχαρίου τῷ λαῷ βάπτισμα μετανοίας, οὐκ ἀφέσεως ἁμαρτιῶν, οὔτε υἱοθεσίας δῶρον διδόντος. οὐ γὰρ ἦν Ἰωάννου ταῦτα δοῦναι, ἀλλ᾽ οὔτε ἀγγέλου, ἀλλ᾽ αὐτοῦ τοῦ σαρκωθέντος καὶ ἐνανθρωπήσαντος θεοῦ λόγου. καὶ ἀνέχεται τὸ ὑπὲρ ἡμῶν βάπτισμα, καὶ θεὸς ὢν ἀναμάρτητος ἐβαπτίσθη σωματικῶς ὡς ἄνθρωπος, οὐκ αὐτὸς δεόμενος βαπτίσματος, ἀλλ᾽ ἵνα τὸ ἡμέτερον βάπτισμα δοξάσῃ, ἵνα πιστεύωμεν, ὅτι ὥσπερ ἐπ᾽ αὐτὸν κατῆλθε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὕτως καὶ ἐφ᾽ ἡμᾶς τοὺς εἰς αὐτὸν βαπτιζομένους. εἶτα συναναστραφεὶς τοῖς ἀνθρώποις, τάς τε τῶν θείων αὐτοῦ ἐντολῶν παραδοὺς ἐκδόσεις, τάς τε τῶν σημείων ἐργασάμενος θαυματουργίας, ἐπὶ τριετῆ χρόνον, καὶ τετάρτου δεξαμένου, οὕτω ἐπὶ τὸ ὑπὲρ ἡμῶν ἑκούσιον αὐτοῦ σωματικὸν ἔρχεται πάθος. ἡμῖν γὰρ κεχρεώστητο τιμωρία σταυροῦ· ἀλλ᾽ εἰ πάντες ἐσταυρώθημεν, οὔτε ἑαυτοὺς ἐκ τοῦ θανάτου ἁρπάσαι ἰσχύσαμεν. ἐβασίλευσε γὰρ ὁ θάνατος ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι Μωσέως καὶ ἐπὶ τοὺς μὴ ἁμαρτήσαντας. πολλοὶ ἅγιοι, πολλοὶ προφῆται, πολλοὶ δίκαιοι, καὶ οὐδεὶς αὐτῶν τῆς τοῦ θανάτου ἐξουσίας ἑαυτὸν ἠδυνήθη λυτρώσασθαι. ἀλλὰ ἦλθεν αὐτὸς ὁ τῶν πάντων σωτὴρ, καὶ τὰς ἡμῖν χρεωστουμένας τιμωρίας εἰς τὴν ἐξ ἡμῶν, ἀνθ᾽ ἡμῶν, ὑπὲρ ἡμῶν, ἀναμάρτητον αὐτοῦ ὑπεδέξατο σάρκα. κατεφερόμεθα μετὰ τὸν θάνατον εἰς τὸν ᾅδην. ἀνεδέξατο καὶ τοῦτο, καὶ κατῆλθεν ἑκουσίως εἰς αὐτόν· οὐ κατηνέχθη καθάπερ ἡμεῖς, ἀλλὰ κατῆλθεν· οὐ γὰρ ἦν ὑποκείμενος τῷ θανάτῳ, ἀλλ᾽ ἐξουσιαστὴς τοῦ θανάτου. καὶ μόνος κατελθὼν, μετὰ πλήθους ἀνελήλυθεν. αὐτὸς γὰρ ἦν ὁ νοερὸς κόκκος τοῦ σίτου, ὁ ὑπὲρ ἡμῶν πεσὼν εἰς τὴν γῆν, καὶ ἀποθανὼν σαρκὶ, ὃς τῇ τῆς θεότητος αὐτοῦ δυνάμει ἀνέστησε τὸν σωματικὸν αὐτοῦ ναὸν, κατὰ τὰς γραφὰς καρποφορήσαντα τὴν τοῦ παντὸς ἀνθρωπείου γένους ἀνάστασιν, καὶ ἐμφανίσας τοῖς μαθηταῖς μετὰ τὴν τριήμερον ταφὴν, καὶ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀναβίωσιν, ἐπέδειξεν αὐτοῖς τὰ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ σώματος αὐτοῦ πάθη, εἰπών· ψηλαφήσατέ με, καὶ ἴδετε ὅτι αὐτὸς ἐγώ εἰμι, ὁ θαυματουργῶν, ὁ καὶ τὰ ὑπὲρ τοῦ ὑμετέρου γένους ἐν τῇ σαρκί μου καταδεξάμενος πάθη. εἶτα ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας συναυλιζόμενος αὐτοῖς, δούς τε αὐτοῖς σωτηρίων ἐντολῶν ὑποθήκας ἀνελήλυθεν εἰς τοὺς οὐρανοὺς, βλεπόντων αὐτῶν, ἐν δεξιᾷ τε τοῦ πατρὸς κεκαθικέναι αὐτὸν οἱ ἱεροὶ ἐδίδαξαν λόγοι. ὃν καὶ ἥξειν προσδοκῶμεν ἐπὶ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος κρῖναι ζῶντας καὶ νεκροὺς, ἀϊδίως, ὡς ἀεὶ συμβασιλεύοντα τῷ πατρὶ εἰς τοὺς ἀπείρους αἰῶνας. αὕτη ἡ τῆς ἐκκλησίας ἀποστολικὴ καὶ ἀμώμητος πίστις, ἥν τινα ἄνωθεν παρ᾽ αὐτοῦ κυρίου διὰ τῶν ἀποστόλων, ἐκ προγόνων εἰς ἐκγόνους παραδοθεῖσαν ἡ ἐκκλησία πρεσβεύει, καὶ νῦν καὶ εἰς ἀεὶ ταύτην κρατεῖ· εἰπόντος τοῦ κυρίου τοῖς μαθηταῖς, πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος.

ΠΕΡῚ ΤΗ͂Σ ΤΩ͂Ν ΠΆΝΤΩΝ ὉΜΟ-φωνίας τῆς εἰς ὁμοούσιον.

Τούτων οὕτως ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος διὰ τῶν ἁγίων ἡμῶν πατέρων τῶν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ συνειλεγμένων ἐκφωνηθέντων, ἐμεγάλυνε τὸν θεὸν ἅπαν τὸ πλῆθος ἐκεῖνο, τὸ εἰς τὴν ἀκρόασιν ἐκείνην συνελθόν. ἐπηκροᾶτο δὲ καὶ αὐτὸς ὁ θεοφιλέστατος βασιλεὺς, συμπαρὼν καὶ αὐτὸς τὰ πλεῖστα τῇ συνόδῳ, καὶ ὑπεραγασθεὶς, ἐδόξαζε τὸν θεὸν τοιούτων ἐπακούσας θείων δογμάτων, χαίρων δῆτα, ἐπὶ τῇ τῶν ἡμετέρων ἐπισκόπων συμφωνίᾳ ἠγαλλιᾶτο τῷ πνεύματι. ἐσπούδαζε γὰρ μηδένα μὴ μέγαν μὴ μικρὸν διαφωνῆσαι ταύτης τῆς σωτηρίου ὁμολογίας, μετὰ γοῦν τὴν πολλὴν ταύτην καὶ χρονίαν τῆς προσκυνητῆς σκέψεως ἐκπλήρωσιν ἔδοξε πᾶσιν ὁμοῦ τοῖς ἡμετέροις τὸ ὁμοούσιον δεῖν ὁρίσασθαι, ἐπὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς πίστεως, ὃν τρόπον καὶ οἱ μετὰ τοὺς ἀποστόλους ἅγιοι ἡμῶν πατέρες ταύτην παρέδοσαν τὴν πίστιν, τοῦτ᾽ ἔστι τῆς αὐτῆς οὐσίας, τῆς τοῦ πατρὸς ὁμολογεῖν τὸν υἱὸν, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἣν ἅμα πίστιν πάντες οἱ ἐν τῇ Νικαέων συναθροισθέντες ἅγιοι ἐπίσκοποι ἐβεβαίωσαν. τότε τῶν ἱερατικῶν καὶ ὁμολογητῶν ἀνδρῶν πλῆθος, αὐτός τε ὁ πανεύφημος καὶ θεοφιλέστατος βασιλεὺς, καὶ ἅπαν τὸ ἐκεῖσε τῶν πιστῶν συνεληλυθὸς πλῆθος, χαίροντες ἀπεδέξαντο τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως, παρεκτὸς ἑπτακαίδεκα ἐπισκόπων τὸν ἀριθμὸν, περὶ ὧν καὶ ἀνωτέρω εἰρήκαμεν. οἷς ὁ Ἄρειος ἐπιτέρπεσθαι δοκῶν σὺν αὐτοῖς ἑάλω, συμφώνοις αὐτῷ οὖσι, λεγόντων αὐτῶν σὺν αὐτῷ ἔξωθεν τὸν υἱὸν δεδημιουργῆσθαι τῷ θεῷ, ἐκ μὴ ὄντων τινῶν ὑποστάσεων, καὶ οὐκ ἀπ᾽ αὐτῆς τῆς τοῦ πατρὸς θεότητος γεννηθέντα.

ὍΠΟΥ ὙΠῸ ΤΟΥ͂ ΚΟΙΝΟΥ͂ ΤΗ͂Σ ΣΥΝΌΔΟΥ ἘΚΚΗρύττεται ὁ ἀσεβὴς Ἄρειος, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ.

Διὸ ἐκκηρύκτους αὐτοὺς καὶ αὖθις γενέσθαι σὺν Ἀρείῳ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας παμψηφὶ πάντες οἱ ἅγιοι ἡμῶν πατέρες ὡρίσαντο, ἀναθεματίσαντες αὐτούς τε καὶ τὴν ἀσεβῆ αὐτῶν δόξαν, καὶ τὰ ῥήματα, καὶ τὰ νοήματα αὐτῶν τὰ βλάσφημα, οἷς ἐκέχρηντο κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, λέγοντες ἐξ οὐκ ὄντων αὐτὸν εἶναι· καὶ ὅτι ἦν ποτὲ, ὅτε οὐκ ἦν· καὶ αὐτεξουσιότητι κακίας καὶ ἀρετῆς δεκτικὸν αὐτὸν εἶναι τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, κτίσμα λέγοντες αὐτὸν εἶναι καὶ ποίημα ἀνεθεμάτισεν ἅπαντα ταῦτα, καὶ αὐτοὺς ἡ ἁγία Σύνοδος, οὐδὲ ὅσον ἀκοῦσαι τῆς ἀσεβοῦς δόξης αὐτῶν, καὶ ἀπονοίας καὶ τῶν βλασφήμων αὐτῶν ῥημάτων ἀνασχομένη. ἀλλὰ καὶ τὸ πιττάκιον δὲ αὐτῶν ὅπερ γέμον τῆς ἀσεβείας αὐτῶν ἐπιδοῦναι ἐτόλμησαν, παραχρῆμα διέρρηξαν. καὶ τὰ μὲν κατ' ἐκείνους τοιοῦτον εἴληφε, παρὰ τῆς ἁγίας Συνόδου, τέλος· τὰ δὲ περὶ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως συμφώνως ἅπαντες οἱ ἐπίσκοποι ἐν ὀλίγοις ῥήμασι, διὰ τὴν τοῦ πιστοῦ πλήθους τῶν λαῶν ἁπλότητα τὸ ὅλον περιλαβόντες, ὧδέ πως ἐγγράφως ἐκτίθενται τὸ τῆς καθολικῆς πίστεως σύμβολον.

ἜΚΘΕΣΙΣ ΤΗ͂Σ ΚΑΘΟΛΙΚΗ͂Σ ΚΑῚ ἈΠΟΣΤΟΛΙΚΗ͂Σ ΠΊΣΤΕΩΣ, ἐκτεθείσης ὑπὸ τῆς ἐν Νικαίᾳ Συνόδου, ἐπὶ τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως Κωνσταντίνου, ἐν ὑπατίᾳ Παυλίνου καὶ Ἰουλιανοῦ τῶν λαμπροτάτων· ἔτους ἀπὸ Ἀλεξάνδρου, χλς, *ἐν μηνὶ δεσίῳ τῇ πρὸ δεκατριῶν Καλανδῶν Ἰουλίου, ἐν Νικαίᾳ μητροπόλει τῆς Βιθυνίας.

Πιστεύομεν εἰς ἕνα θεὸν πατέρα παντοκράτορα, ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀοράτων, ποιητήν· καὶ εἰς ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, γεννηθέντα ἐκ τοῦ πατρὸς, μονογενῆ, τουτ' ἔστιν ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ πατρὸς, θεὸν ἐκ θεοῦ, φῶς ἐκ φωτὸς, θεὸν ἀληθινὸν ἐκ θεοῦ ἀληθινοῦ, γεννηθέντα οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ πατρὶ, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο, τὰ ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ τὰ ἐν τῇ γῇ· τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα, καὶ σαρκωθέντα, καὶ ἐνανθρωπήσαντα, παθόντα, ταφέντα, καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς, καὶ καθεζόμενον ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς, καὶ πάλιν ἐρχόμενον, κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς. καὶ εἰς τὸ ἅγιον αὐτοῦ πνεῦμα. [τοὺς δὲ λέγοντας, ἦν ποτὲ ὅτε οὐκ ἦν, καὶ πρὶν γεννηθῆναι οὐκ ἦν καὶ ὅτι ἐξ οὐκ ὄντων ἐγένετο, ἢ ἐξ ἑτέρας ὑποστάσεως ἢ οὐσίας φάσκοντας εἶναι, ἢ τρεπτὸν ἢ ἀλλοιωτὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, τοὺς τοιούτους ἀναθεματίζει ἡ καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ ἐκκλησία. αὕτη ἐστὶν ἡ πίστις, ἣν ἐξέθεντο οἱ ἐν Νικαίᾳ ἅγιοι ἡμῶν πατέρες οἱ ὀρθόδοξοι ἐπίσκοποι· πρῶτον μὲν κατὰ Ἀρείου βλασφημοῦντος καὶ λέγοντος κτίσμα τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ· καὶ κατὰ Σαβελλίου τε καὶ Φωτεινοῦ καὶ Παύλου τοῦ Σαμοσατέως, καὶ Μανιχαίου, καὶ Οὐαλεντίνου, καὶ Μαρκίωνος, καὶ κατὰ πάσης δὲ αἱρέσεως ἥ τις ἐπανέστη τῇ καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ ἐκκλησίᾳ, οὓς κατέκρινεν ἡ ἐν τῇ Νικαέων πόλει συνηγμένη τῶν ἁγίων ὀρθοδόξων Σύνοδος, ὧν τὰ ὀνόματα, καὶ τῶν ἐπαρχιῶν αὐτῶν, ἐστὶν ὑποτεταγμένα. ἀναφέρεται τοίνυν ἐπὶ τὸν εὐσεβῆ καὶ πανεύφημον βασιλέα, τὰ ὑπὸ τῆς συνόδου κεκριμένα, ἥτε κατὰ τῶν θεομάχων ἀπόφασις, καὶ ἡ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ἔκθεσις ἣν ὡς θεόθεν προσενεχθεῖσαν ἀσμένως προσεδέξατο, μετὰ πλείστης ὅσης σεβασμιότητος. τοὺς δὲ ταύτης πολεμίους ὡς ἅτε θεῷ ἐναντιουμένους ἐξορίᾳ ὑποστῆναι ψηφίζεται. ἓξ τοίνυν ἐκ τῶν μετὰ Ἀρείου ἐπισκόπων σὺν αὐτῷ Ἀρείῳ, καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν συναπωσθῆναι ἠνέσχοντο. οἱ δὲ παρ' ἕνδεκα δείσαντες τοῦ τε θεοφιλοῦς βασιλέως τὴν παρουσίαν, καὶ τῆς συνόδου ἐπισκόπων τὸ πλῆθος, μὴ ἐξοστρακισθεῖεν, ὑποκρινάμενοι ὑπογράφουσιν εἰς τὸ ὁμοούσιον, χείλει οὐ προθέσει. ταύτης τῆς ὑπουλίας ἔξαρχος ὁ Νικομηδίας Εὐσέβιος. ὃς καὶ μέχρι τέλους δείκνυται τῇ ἐφ' ἑκάτερα κεχρημένος γνώμῃ, καθὰ Εὐστάθιός τε ὁ τῆς Ἀντιοχέων καὶ Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου, Ἀθανάσιός τε ὁ μέγας, καὶ πάντες οἱ τὰ τῆς Συνόδου συγγραψάμενοι διηγοῦνται. τῇ τε πρὸς ἡμᾶς δι' ὑποκρίσεως τὸν ἄνδρα τοῦ δοκεῖν εἶναι, καὶ τῆς τῶν ἐναντίων συμμορίας γνησίως ὑπερμαχοῦντες.

ΑἹ ΤΗ͂Σ ΠΊΣΤΕΩΣ ὙΠΟΓΡΑΦΑῚ τῶν ἐπισκόπων.

Ὅσιος ἐπίσκοπος πόλεως Κουρδούβης, τῆς κατὰ Ῥώμην καὶ Σπανίαν καὶ Ἰταλίαν πᾶσαν, καὶ

σιν, καὶ τῶν ἐν τοῖς λοιποῖς ἔθνεσι, τοῖς ἐπέκεινα κατ᾽ ἐμὲ οὖσιν, ἕως τοῦ ὠκεανοῦ ἁγίαις τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαις, διὰ τῶν σὺν αὐτῷ πρεσβυτέρων Ῥώμης Βίτωνος, καὶ Βικεντίου.

Ἀλέξανδρος Ἀλεξανδρείας σὺν Ἀθανασίῳ τότε ἀρχιδιακόνῳ ὄντι τῆς κατ᾽ Αἴγυπτον πάσης καὶ Λιβύην καὶ Πεντάπολιν καὶ τὰ ὅμορα τούτοις, ἕως τῆς τῆς Ἰνδίας ἐπαρχιῶν.

Εὐστάθιος Ἀντιοχείας τῆς μεγάλης τῆς κατὰ Συρίαν Κοίλην καὶ Μεσοποταμίαν πᾶσαν, καὶ Κιλικίαν ἑκατέραν.

Ἰωάννης Πέρσης τῆς ἐν Περσίδι πάσῃ, καὶ τῇ μεγάλῃ Ἰνδίᾳ.

Λεόντιος Καισαρείας Καππαδοκίας, τὸ τῆς ἐκκλησίας τοῦ κυρίου καλλώπισμα, ταῖς κατ᾽ αὐτὴν Καππαδοκίαν, Γαλατίαν, Πόντον Διοσπόντου, Παφλαγονίαν, πόντον πολεμωϊκὸν, Ἀρμενίαν μικρὰν καὶ μεγάλην.

Θεωνᾶς Κυζίκου, ταῖς κατὰ τὴν Ἀσίαν καὶ Ἑλλήσποντον Λυδίαν τε, καὶ Καρίαν, διὰ τῶν ὑπ᾽ αὐτὸν ἐπισκόπων, Εὐτυχίου Σμύρνης καὶ Μαρίνου τρωάδος.

Μακάριος Ἱεροσολύμων σὺν Εὐσεβίῳ τῷ Παμφίλου ἐπισκόπῳ Καισαρείας τῆς κατὰ Παλαιστίνην καὶ Ἀραβίαν καὶ Φοινίκην.

Ἀλέξανδρος Θεσσαλονίκης διὰ τῶν ὑπ᾽ αὐτὸν τελούντων, ταῖς κατὰ Μακεδονίαν πρώτην καὶ δευτέραν, σὺν τῇ Ἑλλάδι, τήν τε Εὐρώπην πᾶσαν, Σκυθίαν ἑκατέραν, καὶ ταῖς κατὰ τὸ Ἰλλυρικὸν ἁπάσαις, Θεσσαλίαν τε καὶ Ἀχαΐαν.

Νουνέχιος Λαοδικείας ταῖς κατὰ τὴν Φρυγίαν πρώτην καὶ δευτέραν.

Πρωτογένης ὁ θαυμάσιος πόλεως Σαρδικῆς, τῆς ἐν Δακίᾳ, Καλαυρίᾳ, Δαρδανίᾳ καὶ ταῖς ὁμόροις τούτοις.

Κεκιλιανὸς Καρθαγένης, ταῖς κατὰ πάσας τὰς ἐπαρχίας τάς τε Ἀφρικᾶς, καὶ τὰς Νουμηδίας, καὶ Μαυριτανίας ἀμφοτέρας, οὔσαις ἁγίαις τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαις.

Πιστὸς Μαρκιανουπόλεως ταῖς κατὰ τὴν Μυσίαν καὶ τὰ τῶν Ἀθηνῶν καὶ Γάλλων ἔθνη, καὶ ταῖς πλησιοχώροις τούτων πόλεσιν.

Ἀλέξανδρος Κωνσταντινουπόλεως τότε πρεσβύτερος ἔτι ὤν, εἰς ὕστερον δὲ καὶ τῆς Ἐπισκοπικῆς ἱερατείας τῆς αὐτόθι ἐκκλησίας λαχών, σὺν Παύλῳ ἔτι τότε ἀναγνώστῃ ὄντι καὶ Νοταρίῳ αὐτοῦ, ταῖς ἐν ταῖς νήσοις πάσαις κυκλάσιν. οὗτοι πάντες οἱ ἅγιοι καὶ ἀποστολικοὶ ἄνδρες, πάσαις ταῖς ὑπὸ τὸν οὐρανὸν ἁγίαις τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαις, τὰ ἐν τῇ Νικαέων ἁγίᾳ μεγάλῃ καὶ οἰκουμενικῇ Συνόδῳ κεκριμένα διαπορθμεύσαντες πανταχοῦ γῆς παρέδωκαν.

ὍΠΟΥ Ὁ ΒΑΣΙΛΕΥ͂Σ ἈΝΑΣΤᾺΣ ἘΚ ΤΟΥ͂ ΘΡΟνου εὐχαριστηρίους φωνὰς ἀναπέμπει τῷ θεῷ.

Ὁ δὲ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος, ἐπὶ τῇ ἐκθέσει τῆς ὀρθῆς καὶ ἀποστολικῆς πίστεως, τῆς ἐκ πνεύματος ἁγίου διὰ τῶν τριακοσίων ἁγίων ἡμῶν πατέρων ἐκφωνηθείσης, ὥσπερ δι᾽ ἑνὸς στόματος, καὶ κυρωθείσης παρὰ πάντων τῶν συνδραμόντων εἰς τὴν ἁγίαν ἐκείνην τῆς πίστεως ἀκρόασιν, καὶ τὰς χεῖρας ἁπλώσας, καὶ τὸ ὄμμα τείνας εἰς τὸν οὐρανὸν πρὸς τὸν θεὸν, εὐφήμοις ῥήμασιν ἀνύμνησε τὸν τῶν πάντων ἡμῶν σωτῆρα, καὶ εὐεργέτην θεὸν, ὅτι τὴν ποθουμένην αὐτῷ τῶν ἐπισκόπων ὁμόνοιαν, καὶ τὴν περὶ τῆς ὀρθῆς καὶ σωτηρίου πίστεως αὐτῶν ὁμοφωνίαν, αὐτῷ ἐπρυτάνευσε. τοσοῦτος ἦν ὁ πάντα ἄριστος ἐκεῖνος καὶ θεοφιλὴς βασιλεὺς περὶ τὴν τῶν τοῦ θεοῦ ἐκκλησιῶν φροντίδα καὶ τὴν τῶν ποιμένων εἰρηνικωτάτην ὁμόνοιαν. οὐκ ἄτοπον δὲ ἡγοῦμαι καὶ τὰ Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου, ἅπερ περὶ τούτων τῶν ἐν τῇ Συνόδῳ πραγματευθέντων λέγω, ποιεῖσθαι τὸν λόγον ἀρχόμενος καλῶς διελάβετο, ἐν τῷ τρίτῳ αὐτοῦ βιβλίῳ τῷ εἰς τὸν βίον Κωνσταντίνου τοῦ θεοφιλοῦς βασιλέως, ἐντάξαι τῇδε τῇ συγγραφῇ· ἔστι δὲ ταῦτα. πλείστων δή τι ὑφ᾽ ἑκατέρου τάγματος προτεινομένων, πολλῆς τε ἀμφιβολίας τὰ πρῶτα παρά τινων γινομένης, ἐπηκροᾶτο πάντων ὁ βασιλεὺς ὁ πανεύφημος, σχολῇ τε εὐτονωτάτῃ τὰς προτάσεις θατέρων τῶν μερῶν ὑπεδέχετο· ἐν μέρει τε ἀντιλαμβανόμενος τῶν παρ᾽ ἑκατέρου τάγματος λεγομένων, ἠρέμα τε συνῆγε τοὺς φιλονείκως ἐνισταμένους, πρᾴως τε ποιούμενος τὰς πρὸς ἕκαστον ὁμιλίας, ἑλληνίζων τε τῇ φωνῇ, ἐπειδὴ μηδὲ ταύτης ἀμαθῶς εἶχε, γλυκερός τις ἦν καὶ ἡδύς, τοὺς μὲν συμπείθων, τοὺς δὲ καταδυσωπῶν τῷ λόγῳ, τοὺς δὲ εὖ λέγοντας ἐπαινῶν, πάντας τε εἰς ὁμόνοιαν ἐλαύνων, ἕως ὅτε ὁμογνώμονας καὶ ὁμοδόξους ἐπ᾽ αὐτῷ κατεστήσατο· ὡς ὁμοφρόνως μὲν κρατῆσαι τὴν εὐσεβῆ δοξολογίαν, κρατυνθῆναί τε τὴν ἀληθῶς ἐκ πνεύματος ἁγίου παρὰ πάντων τῶν προρρηθέντων ἁγίων ἡμῶν πατέρων ἐκφωνηθεῖσαν σωτήριον πίστιν. ἐν

ταυτῷ δὲ καὶ περὶ τῆς σωτηρίου ἑορτῆς τοῦ Πάσχα, ἕνα παρὰ πᾶσιν ὁμολογηθῆναι καιρὸν ἐνομοθέτησε. τότε δὴ καὶ ἐγγράψας διὰ ὑποσημειώσεως ἑκάστου, τὰ κοινῇ δεδογμένα κυρωθῆναι ὡρίσατο· καὶ περὶ τῶν καθ' ἕκαστον ἐκκλησιαστικῶν διατυπώσεων καὶ Κανόνων ἐγγράψας ἐκθεῖναι τοὺς ἐπισκόπους παρεγγυᾷ.

ΠΕΡΙ ΑΚΕΣΙΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΤΩΝ Ναυατιανῶν καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.

Κινεῖ δὲ ἡμᾶς ἡ τοῦ βασιλέως πίστις καὶ ἑτέρου πράγματος ἐπιμνησθῆναι ὃς τὴν σπουδὴν καὶ πρόνοιαν τῆς ἐκκλησιαστικῆς εἰρήνης ἐποιεῖτο, ὡς μηδὲ τὸ ἐλάχιστον αὐτὸν παραλιπεῖν. Καὶ Ἀκέσιον γὰρ τῆς τῶν Ναυατιανῶν θρησκείας ἐπίσκοπον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ ἐκεκλήκει εἰς τὴν σύνοδον· ὡς καὶ αὐτοὺς τὸ ὁμοούσιον, καὶ τὴν τριάδα δοξάζοντας. μετὰ οὖν τὸ ἐκτεθῆναι καὶ ὑπογραφῆναι παρὰ τῆς συνόδου καὶ τοῦ βασιλέως τὸν ὅρον τῆς πίστεως· ἐρωτᾷ τὸν Ἀκέσιον Κωνσταντῖνος ὁ βασιλεὺς, εἰ καὶ αὐτὸς τῇ πίστει συντίθεται καὶ τῷ ὁρισμῷ τῆς περὶ τοῦ Πάσχα ἑορτῆς. ὁ δὲ Ἀκέσιος πρὸς αὐτὸν, οὐδὲν καινὸν ἔφη, ὦ βασιλεῦ, ἡ σύνοδος ὥρισεν· οὕτω γὰρ ἄνωθεν ἅπαντες ἐκ τῶν ἀποστολικῶν θρόνων παρειλήφαμεν, καὶ τὸν ὅρον τῆς πίστεως, καὶ τὸν χρόνον τοῦ Πάσχα ἑορτῆς. καὶ ὁ βασιλεὺς πρὸς αὐτὸν, τί οὖν τῆς κοινωνίας ἡμῶν χωρίζῃ; ὁ δὲ Ἀκέσιος τὰ ἐπὶ Δεκίου κατὰ τὸν διωγμὸν γινόμενα περὶ τῶν ἐν τῷ μαρτυρίῳ μὴ δυνηθέντων ἀγωνίσασθαι, ἀλλὰ ἀρνησαμένων διηγεῖτο, καὶ ἀκρίβειαν αὐστηροῦ Κανόνος προεβάλλετο, λέγων, ὡς ἄρα οὐ χρὴ τοὺς μετὰ τὸ βάπτισμα ἡμαρτηκότας δέχεσθαι μετανοοῦντας, ἢ τῆς κοινωνίας τοῦ μυστηρίου τοῦ λοιποῦ ἀξιοῦσθαι. ταῦτα εἰπόντος τοῦ Ἀκεσίου ἔφη πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλεὺς, Θὲς ὦ Ἀκέσιε κλίμακα μόνος, καὶ ἀνάβηθι εἰς τὸν οὐρανόν. μετὰ ταῦτα πάντες οἱ ἐπίσκοποι διατυπώσεις ἐκκλησιαστικὰς διαφόροις ἐκτίθενται.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΔΙΑΤΥΠΩΣΕΩΝ, λόγος διδασκαλικός.

Ὁμιλήσωμεν τῷ φωτὶ, ὅ ἐστιν ὁ Χριστὸς, ὡς πλησίον αὐτοῦ ἑστῶτες, ὡς ὁρῶντες αὐτόν. οὕτως προσευξώμεθα ταῖς εὐχαῖς ἁγιαζούσαις. εὐχαὶ γὰρ ἁγιάζουσιν ἐὰν λόγῳ θείῳ προσευχώμεθα. λόγος δὲ θεῖος πᾶς ἐστιν, ἔνθα καρδία καὶ πολιτεία καθαρὰ ἐν ταπεινοφροσύνῃ φυλάττεται· ἔκαμνεν ὁ Ἰσραὴλ τὰς θυσίας ἐπιτελῶν. ἔκραζον οἱ Προφῆται πρὸς τὸν θεὸν, ἐξαπόστειλον τὸ φῶς σου καὶ τὴν ἀλήθειάν σου ἐκεῖνοι ἔκραζον, καὶ ἡμεῖς ἐλάβομεν. ἄλλοι κεκοπιάκασι, καθὼς εἶπεν ὁ κύριος, καὶ ἡμεῖς εἰς τὸν κόπον αὐτῶν εἰσεληλύθαμεν. ἦλθε γὰρ πρὸς ἡμᾶς αὐτὸς ὁ κύριος λέγων, ἐγώ εἰμι τὸ φῶς, ἐγώ εἰμι ἡ ἀλήθεια. ἀκαμάτως ἐλάβομεν τὴν χάριν, ἀλλὰ διὰ καμάτου, δεῖ ἡμᾶς φυλάξαι τὴν χάριν.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΛΕΓΟΝΤΩΝ ΜΗ ΔΕΙΝ χριστιανοὺς ἐργάζεσθαι.

Ἐπείπερ τινὲς οὐκ ἐργάζεσθαι βουλόμενοι, ἀλλὰ περιεργάζεσθαι, ἐκλαμβάνουσι κακῶς τὰς τοῦ κυρίου ἱερὰς φωνὰς, εἰπόντος μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν, τί φάγητε· ὡς οὐ χρῆναι λέγοντες ἀκολουθοῦντας τῇ φωνῇ ταύτῃ ἐργάζεσθαι εἰς τὴν γῆν χριστιανούς· ἀποδεικτέον ἡμῖν μὴ οὕτως εἰρηκέναι τὸν κύριον. ἐγχωρεῖ γὰρ καὶ ἐργάζεσθαι καὶ μὴ μεριμνᾶν, εἰδότας ἡμᾶς καὶ πιστεύοντας, ὅτι τῶν ἔργων ἡμῶν τὴν αὔξησιν, καὶ τοὺς καρποὺς, αὐτὸς ὁ κύριος δίδωσιν, εἰπὼν, οὕτως ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, ὡς ἐὰν ἄνθρωπος βάλῃ τὸν σπόρον αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ καθεύδῃ, καὶ ἐγείρεται νύκτα καὶ ἡμέραν, καὶ ὁ σπόρος βλαστάνει καὶ μηκύνεται, ὡς οὐκ οἶδεν αὐτός.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΙΕΡΟΥΜΕΝΩΝ.

Τοὺς ἱερουμένους εἰς τύπον καὶ εἰκόνα χρὴ εἶναι τῶν ἐπουρανίων, καὶ τὸν μὲν ἐπίσκοπον ἐπέχειν τὸν τόπον * τοῦ κυρίου, ὡς κεφαλὴν μετ' αὐτὸν ὄντα τῆς ἐκκλησίας, ἧς παρείληφε· τὸν δὲ πρεσβύτερον, τὴν Σεραφικὴν ἐπέχειν θρόνον· τὸν δὲ διάκονον τὴν χερουβικήν· τὴν ὑπηρέτην εἰς διακονίαν τούτων εἶναι προσήκει.

ἐκ. αὐτοῦ τ.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-602775-p0050-8

ΠΕΡῚ ΤΟΥ͂ ΜῊ ΔΕΙ͂Ν ΛΑΪΚΟΥΣ ἈΝΙΈΝΑΙ ἘΝ ΤΩ͂ι ἈΜΒΩΝΙ.

Περὶ τοῦ μὴ δεῖν λαϊκοὺς ἀνιέναι ἐν τῷ ἄμβωνι, πλὴν τῶν τεταγμένων ἀναγινώσκειν, ἢ ψάλλειν ἐν ταῖς διφθέραις.

ΠΕΡῚ ΤΟΥ͂ ἉΓΊΟΥ ΒΑΠΤΊΣΜΑΤΟΣ.

Τὸ βάπτισμα ἡμῶν οὐ τοῖς αἰσθητοῖς ὀφθαλμοῖς κατανοητέον, ἀλλὰ τοῖς νοεροῖς· ὕδωρ ὁρᾷς; νόησον τὴν ἐν τοῖς ὕδασι κρυπτομένην τοῦ θεοῦ δύναμιν. ἐν γὰρ πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρὶ βαπτίζεσθαι ἡμᾶς οἱ ἱεροὶ διδάσκουσι λόγοι· ἐν γὰρ πίστει τοῦ βαπτίζοντος, καὶ ἐν πίστει τοῦ βαπτιζομένου διὰ τῆς ἱερᾶς ἐπικλήσεως· πλήρη τοῦ ἁγιασμοῦ τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ θείου πυρὸς, νόει τὰ ὕδατα. * αὐτὸς γὰρ φησὶ βαπτίσει πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί. κατέρχεται μὲν οὖν ὁ βαπτιζόμενος ὑπεύθυνος ἁμαρτημάτων καὶ τῇ τῆς φθορᾶς δουλείᾳ ἐνεχόμενος· ἀνέρχεται δὲ ἐλευθερωθεὶς τῆς τε τοιαύτης δουλείας καὶ τῆς ἁμαρτίας· υἱὸς τοῦ θεοῦ, καὶ κληρονόμος χάριτι αὐτοῦ γεγονὼς, συγκληρονόμος δὲ Χριστοῦ, αὐτὸν ἐνδυσάμενος τὸν χριστὸν, καθὼς γέγραπται· ὅσοι εἰς χριστὸν ἐβαπτίσθητε, χριστὸν ἐνεδύσασθε.

ΠΕΡῚ ΤΗ͂Σ ΘΕΊΑΣ ΤΡΑΠΈΖΗΣ, ΚΑῚ ΤΟΥ͂ ἘΠ' ΑΥΤῊΝ μυστηρίου τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ.

Ἐπὶ τῆς θείας τραπέζης πάλιν κἀνταῦθα, μὴ τῷ προκειμένῳ ἄρτῳ, καὶ τῷ ποτηρίῳ ταπεινῶς προσέχωμεν· ἀλλ᾽ ὑψώσαντες ἡμῶν τὴν διάνοιαν, πίστει νοήσωμεν κεῖσθαι ἐπὶ τῆς ἱερᾶς ἐκείνης τραπέζης, τὸν ἀμνὸν τοῦ θεοῦ, τὸν αἴροντα τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, ἀθύτως ὑπὸ τῶν ἱερέων θυόμενον· καὶ τὸ τίμιον αὐτοῦ σῶμα καὶ αἷμα ἀληθῶς λαμβάνοντας ἡμᾶς, πιστεύειν ταῦτα εἶναι τὰ τῆς ἡμετέρας ἀναστάσεως σύμβολα. διὰ τοῦτο γὰρ οὔτε πολὺ λαμβάνομεν. ἀλλ᾽ ὀλίγων, ἵνα γνῶμεν, οὐκ εἰς πλησμονὴν ἀλλ᾽ εἰς ἁγιασμόν.

ΠΕΡῚ ΤΗ͂Σ ἘΚ ΝΕΚΡΩ͂Ν ἈΝΑΣΤΆΣΕΩΣ.

Οὐχ ἁπλῶς ὁ κύριος τὴν ἑαυτοῦ σάρκα ὑπὲρ ἡμῶν παρέδωκεν, εἰς πάθος καὶ θάνατον· ἀλλ᾽ ἵνα τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν πραγματεύσηται, καίπερ ἐλεύθερος ὢν τοῦ θανάτου, καθὼς ἀνωτέρω ὁ λόγος ἀπέδειξε, βοᾷ ὁ προφήτης ὡς ἐκ προσώπου αὐτοῦ, προαναφωνῶν τὸ μέλλον τῆς κατὰ σάρκα αὐτοῦ οἰκονομίας μυστήριον· ἐγενήθην φησὶν ὡσεὶ ἄνθρωπος ἀβοήθητος, ἐν νεκροῖς ἐλεύθερος. τίς δὲ ἐλεύθερος θανάτου εἰ μὴ θεός; ἀλλὰ κατὰ τὰς προαποδειχθείσας ἀποδείξεις σαρκωθεὶς διὰ φιλανθρωπίαν, γέγονεν ὡσεὶ ἄνθρωπος ἀβοήθητος, ταπεινώσας τὴν ἑαυτοῦ σάρκα μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ, ἢ καὶ ἐγηγέρθαι κηρύττεται, ἵνα ἡμᾶς ἀπαθανατίσας πρυτανεύσῃ ἡμῖν τοῖς ἀπεγνωσμένοις δι᾽ αὐτῆς τῆς ἡμετέρας ἀπαρχῆς, τὴν τῆς ἀναστάσεως ἡμῶν ἐλπίδα· ὅπως μηκέτι ὦμεν δοῦλοι τῷ αἰωνίῳ θανάτῳ, ἀλλ᾽ ἐλεύθεροι, καθάπερ καὶ ἡ ἀπαρχὴ ἡμῶν Χριστὸς, καθά φησιν ὁ μακάριος ἀπόστολος Παῦλος, ἀπαρχὴ χριστὸς, ἔπειτα οἱ τοῦ χριστοῦ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ. ὃς καὶ σωτῆρα αὐτὸν δὴ τοῦτον τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν χριστὸν τὸν τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς υἱὸν μονογενῆ, ἀπεκδέχεσθαι ἡμᾶς ἐξ οὐρανῶν, ἀναστήσοντα ἡμῶν ἐκ τῶν τάφων τὰ σώματα, ἐπιμαρτύρεται λέγων, ἡμῶν τὸ πολίτευμα, φησὶν, ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει, ἐξ οὗ καὶ σωτῆρα ἀπεκδεχόμεθα, κύριον Ἰησοῦν χριστὸν ὃς μετασχηματίσει τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν σύμμορφον τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ. οὕτω γὰρ δεῖ τὸ σῶμα ἡμῶν δοξασθῆναι ὡς τὸ τοῦ δεσπότου. ἀνεπίδεκτον κακίας, καὶ πάντων τῶν νῦν παθῶν ἐλεύθερον, τοῦ θανάτου καὶ ἁμαρτίας, ἅγιον, ἵνα ἐν καινότητι ζωῆς. σὺν αὐτῷ περιπατῆσαι δυνηθῶμεν ἐν φωτὶ ἐπουρανίῳ. συμβασιλεύοντες ἀεὶ αὐτῷ τῷ χριστῷ, ἐν ταύτῃ γὰρ τῇ ἐλπίδι καὶ τὸ ἅγιον εἰλήφαμεν βάπτισμα, καὶ τὴν σωτηρίαν τῶν ἁγίων αὐτοῦ μελῶν μετουσίαν ὑποδεχόμεθα. ταῦτα τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας τὰ δόγματα.

ὍΤΙ ΜΊΑ Ἡ ἘΚΚΛΗΣΊΑ ΤΟΥ͂ ΘΕΟΥ͂.

Μία ἡ ἐκκλησία ἐν οὐρανοῖς, ἡ αὐτὴ καὶ ἐπὶ γῆς. ἐν ταύτῃ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπαναπαύεται. αἱ ἔξω ταύτης οὖσαι αἱρέσεις, ἃς ἔχουσιν οἱ ἄνθρωποι, οὐκ εἰσὶ διδασκαλίαι τοῦ σωτῆρος

ἡμῶν, οὐδὲ τῶν Ἀποστόλων· ἀλλὰ τοῦ Σατανᾶ, καὶ τοῦ πατρὸς αὐτῶν τοῦ Διαβόλου. ταῦτα γὰρ Ἰουδαίων καὶ Ἑλλήνων ἑτέρῳ σχήματι ἐκδιδάσκουσιν, ἵνα ἀφέλωνται τῶν ἀνθρώπων τὴν ὄντως ζωήν.

ΠΕΡῚ ΤῆΣ ΤΟΥ͂ ΘΕΟΥ͂ ΠΡΟΓΝΏΣΕΩΣ, ΚΑῚ ΤΟΥ͂ ΚΌΣΜΟΥ.

Μικρότερος ὁ κόσμος ἐγένετο, διὰ τὴν πρόγνωσιν· προέγνω γὰρ ὁ θεὸς, ὅτι ἁμαρτήσει ὁ ἄνθρωπος. διὰ τοῦτο καινοὺς οὐρανοὺς καὶ καινὴν γῆν προσδοκῶμεν, κατὰ τὰ ἱερὰ γράμματα, φαινομένης ἡμῖν τῆς ἐπιφανείας καὶ βασιλείας τοῦ μεγάλου θεοῦ, καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. καὶ παραλήψονται τότε, καθὰ φησὶ Δανιὴλ τὴν βασιλείαν ἅγιοι ὑψίστου, καὶ ἔσται ἡ γῆ καθαρὰ, ἁγία γῆ ζώντων, καὶ οὐ νεκρῶν. ἣν προεωρακὼς Δαβὶδ τῷ τῆς πίστεως ὀφθαλμῷ, βοᾷ· πιστεύω τοῦ ἰδεῖν τὰ ἀγαθὰ κυρίου ἐν γῇ ζώντων, γῇ πραέων καὶ ταπεινῶν. μακάριοι γὰρ φησὶν οἱ πραεῖς ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσι τὴν γῆν. καὶ ὁ προφήτης· καὶ πατήσουσιν αὐτὴν, φησὶ, πόδες πραέων καὶ ταπεινῶν. ταῦτα ἐκ τῶν σπουδασθέντων τοῖς ἁγίοις ἡμῶν πατράσιν ἐκκλησιαστικῶν διατυπώσεων, μικρὰ ἐκ πολλῶν, τῇδε τῇ συγγραφῇ συνετάξαμεν. ἐξέθεντο δὲ καὶ ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας εἴκοσιν ἐν αὐτῇ τῇ ἐν Νικαίᾳ συνόδῳ, οὓς καὶ αὐτοὺς ἀναγκαῖον ᾠήθην ἐντάξαι τῷ γράμματι.

ΟΡΟΙ ἘΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟῚ ΣΥΝΑΧΘΕΙ΄ΣΗΣ ΤῆΣ ἁγίας καὶ μεγάλης συνόδου ἐν Νικαίᾳ. ὡρίσθη τὰ ὑποτεταγμένα.

α περὶ εὐνούχων ἀποκοψάντων ἑαυτούς.

Εἴ ΤΙΣ ἐκ νόσου ὑπὸ ἰατροῦ ἐχειρουργήθη, ἢ ὑπὸ βαρβάρων ἐξετμήθη, οὗτος μενέτω ἐν τῷ κλήρῳ· εἰ δέ τις ὑγιαίνων ἑαυτὸν ἐξέτεμε, τοῦτον καὶ ἐν τῷ κλήρῳ ἐξεταζόμενον πεπαῦσθαι προσήκει, καὶ ἐκ τοῦ δεῦρο μηδένα τῶν τοιούτων χρῆναι προσάγεσθαι. ὥσπερ δὲ τοῦτο πρόδηλον ὅτι περὶ τῶν ἐπιτηδευόντων τὸ πρᾶγμα, καὶ τολμώντων ἑαυτοὺς ἐκτέμνειν εἴρηται· οὕτως εἴ τινες ὑπὸ βαρβάρων ἢ δεσποτῶν εὐνουχίσθησαν, εὑρίσκοιντο δὲ ἄλλως ἄξιοι, τούτους εἰς κλῆρον προσίεται ὁ κανών.

β ΠΕΡῚ ΤΩ͂Ν ἈΠῸ ἘΘΝΙΚΩ͂Ν ΕἸΣ χειροτονίαν προαχθέντων.

Ἐπειδὴ πολλὰ εἴτε ὑπὸ ἀνάγκης, ἢ ἄλλως πως ἐπειγομένων τῶν ἀνθρώπων ἐγένετο παρὰ τὸν κανόνα τὸν ἐκκλησιαστικὸν, ὥστε ἀνθρώπους ἀπὸ ἐθνικοῦ βίου ἄρτι προσελθόντας τῇ πίστει, καὶ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ κατηχηθέντας, εὐθὺς ἐπὶ τὸ πνευματικὸν λουτρὸν ἄγειν, καὶ ἅμα τῷ βαπτισθῆναι προσάγειν, εἰς ἐπίσκοπον, ἢ πρεσβύτερον, καλῶς ἔχειν ἔδοξε τοῦ λοιποῦ, μηδὲν τοιοῦτον γίνεσθαι. καὶ γὰρ καὶ χρόνου δεῖ τῷ κατηχουμένῳ, καὶ μετὰ τὸ βάπτισμα δοκιμασίας πλείονος. σαφὲς γὰρ τὸ ἀποστολικὸν γράμμα τὸ λέγον, μὴ νεόφυτον, ἵνα μὴ τυφωθεὶς εἰς κρῖμα ἐμπέσῃ, καὶ παγίδα τοῦ διαβόλου. εἰ δὲ προϊόντος τοῦ χρόνου, ψυχικόν τι ἁμάρτημα εὑρεθείη περὶ τὸ πρόσωπον, καὶ ἐλέγχοιτο ὑπὸ δύο καὶ τριῶν μαρτύρων, παύσεται ὁ τοιοῦτος τοῦ κλήρου. * ὁ δὲ παρὰ ταῦτα ποιῶν ὡς ὑπεναντία τῇ μεγάλῃ συνόδῳ θρασυνόμενος, αὐτὸς κινδυνεύσει περὶ τοῦ κλήρου.

γ ΠΕΡῚ ΤΩ͂Ν ΤᾺΣ ΣΥΝΕΙΣΑ΄ΚΤΟΥΣ ἘΧΌΝΤΩΝ.

ἈΠΗΓΌΡΕΥΣΕ καθόλου ἡ μεγάλη σύνοδος, μὴ ἐπισκόπῳ, πρεσβυτέρῳ, μήτε διακόνῳ μήθ' ὅλως τῶν ἐν τῷ κλήρῳ τινὶ, ἐξεῖναι συνείσακτον ἔχειν, πλὴν εἰ μὴ ἄρα μητέρα ἢ ἀδελφὴν ἢ θείαν, ἢ ἃ μόνα πρόσωπα διαπέφευγε πᾶσαν ὑποψίαν. ὁ δὲ παρὰ ταῦτα ποιῶν κινδυνεύσει περὶ τὴν ἑαυτοῦ ἀξίαν.

δ ΠΕΡῚ ΚΑΤΑΣΤΑ΄ΣΕΩΣ ἘΠΙΣΚΌΠΩΝ.

Ἐπίσκοπον προσήκει μάλιστα μὲν ὑπὸ πάντων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἐπισκόπων καθίστασθαι· εἰ δὲ δυσχερὲς εἴη τὸ τοιοῦτον, ἢ διὰ κατεπείγουσαν ἀνάγκην, ἢ διὰ μῆκος ὁδοῦ, ἐξάπαντος τρεῖς ἐπὶ

ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναγομένους, συμψήφων γινομένων καὶ τῶν ἀπόντων, καὶ συντιθεμένων διὰ γραμμάτων, τότε τὴν χειροτονίαν ποιεῖσθαι. τὸ δὲ κῦρος τῶν γινομένων δίδοσθαι εἰς ἑκάστην ἐπαρχίαν τῷ μητροπολίτῃ ἐπισκόπῳ.

ε ΠΕΡῚ ΤΩ͂Ν ἈΚΟΙΝΩΝΉΤΩΝ ΓΙΝΟΜΈΝΩΝ.

Περὶ τῶν ἀκοινωνήτων γινομένων, εἴτε τῶν ἐν τῷ κλήρῳ, εἴτε τῶν ἐν τῷ λαϊκῷ τάγματι ὑπὸ τῶν καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν ἐπισκόπων, κρατείτω ἡ γνώμη, κατὰ τὸν κανόνα, τοὺς ὑφ' ἑτέρων ἀποβληθέντας, ὑφ' ἑτέρων μὴ προσίεσθαι. ἐξεταζέσθω δὲ μὴ μικροψυχίᾳ, ἢ φιλονεικίᾳ, ἢ τινὶ τοιαύτῃ ἀηδίᾳ τοῦ ἐπισκόπου ἀποσυνάγωγοι γεγένηνται· ἵνα οὖν τοῦτο τὴν πρέπουσαν ἐξέτασιν λαμβάνῃ, καλῶς ἔχειν ἔδοξεν ἑκάστου ἐνιαυτοῦ, καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν δὶς τοῦ ἔτους συνόδους γίνεσθαι, ἵνα κοινῇ πάντων τῶν ἐπισκόπων τῆς ἐπαρχίας, ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναγομένων, τὰ τοιαῦτα ζητήματα ἐξετάζοιτο. καὶ οὕτως οἱ ὁμολογουμένως προσκεκρουκότες τῷ ἐπισκόπῳ κατὰ λόγον ἀκοινώνητοι παρὰ πάντων εἶναι δοκῶσι, μέχρις ἂν τῷ κοινῷ ἢ τῷ ἐπισκόπῳ δόξῃ τὴν φιλανθρωποτέραν ὑπὲρ αὐτῶν ἐκθέσθαι ψῆφον. αἱ δὲ σύνοδοι γινέσθωσαν, μία μὲν πρὸ τῆς τεσσαρακοστῆς, ἵνα πάσης μικροψυχίας ἀναιρουμένης τὸ δῶρον καθαρὸν προσφέρηται τῷ θεῷ· δευτέρα δὲ περὶ τὸν τοῦ μετοπώρου καιρόν.

ϛ ΠΕΡῚ ΤΩ͂Ν ἘΞΑΙΡΈΤΩΝ ΤΙΜΩ͂Ν ΑἿ ΠΡῸΣ ΤΟῪΣ ΜΕΊΖΟΝΑΣ *κυβερνῶσιν ἐπισκόπους ἐκκλησιαστικῶς ἐκανονίσθησαν.

*γρ. τοὺς μείζονας

Τὰ ἀρχαῖα ἔθη κρατείτω, τὰ ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Λιβύαις καὶ Πενταπόλει, ὥστε τὸν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐπίσκοπον πάντων ἔχειν τὴν ἐξουσίαν. ἐπειδὴ καὶ τῷ ἐν Ῥώμῃ ἐπισκόπῳ τοῦτο σύνηθές ἐστιν. ὁμοίως δὲ καὶ κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν, καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ἐπαρχίαις τὰ πρεσβεῖα σώζεσθαι ταῖς ἐκκλησίαις. καθόλου δὲ πρόδηλον ἐκεῖνο ὅτι εἴ τις χωρὶς γνώμης τοῦ μητροπολίτου γένοιτο ἐπίσκοπος, τὸν τοιοῦτον ἡ σύνοδος ἡ μεγάλη ὥρισε μὴ δεῖν εἶναι ἐπίσκοπον; ἐὰν μέντοι τῇ κοινῇ πάντων ψήφῳ εὐλόγῳ οὔσῃ καὶ κατὰ τὸν κανόνα τὸν ἐκκλησιαστικὸν, δύο ἢ τρεῖς δι' οἰκείαν φιλονεικίαν ἀντιλέγωσι, κρατείτω ἡ τῶν πλειόνων ψῆφος.

ζ ΠΕΡῚ ΤΟΥ͂ ἘΝ ΑἸΛΊΑι ἘΠΙΣΚΌΠΟΥ.

Ἐπειδὴ συνήθεια κεκράτηκε, καὶ παράδοσις ἀρχαία, ὥστε τὸν ἐν Αἰλίᾳ ἐπίσκοπον τιμᾶσθαι, ἐχέτω τὴν ἀκολουθίαν τῆς τιμῆς, τῇ μητροπόλει σωζομένου τοῦ οἰκείου ἀξιώματος.

η ΠΕΡῚ ὈΝΟΜΑΖΟΜΈΝΩΝ ΚΑΘΑΡΩ͂Ν.

Περὶ τῶν ἑαυτοὺς μὲν ὀνομαζόντων καθαρούς ποτε, προσερχομένων δὲ τῇ ἁγιωτάτῃ ἀποστολικῇ καὶ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ, ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ συνόδῳ, ὥστε χειροτονουμένους αὐτοὺς, οὕτως μένειν ἐν τῷ κλήρῳ· πρὸ ἁπάντων δὲ τοῦτο ὁμολογῆσαι αὐτοὺς ἐγγράφως προσήκει, ὅτι συνθήσονται καὶ ἀκολουθήσουσι τοῖς τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας δόγμασι, τουτέστι διγάμοις κοινωνεῖν, καὶ τοῖς ἐν τῷ διωγμῷ παραπεπτωκόσιν, ἐφ' ὧν καὶ χρόνος τέτακται, καιρὸς ὥρισται, ὥστε αὐτοὺς ἀκολουθεῖν ἐν πᾶσι τοῖς δόγμασι τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας· ἔνθα μὲν οὖν πάντες εἴτε ἐν κώμαις, εἴτε ἐν πόλεσιν αὐτοὶ μόνοι εὑρίσκοιντο χειροτονηθέντες, εὑρισκόμενοι ἐν τῷ κλήρῳ ἔσονται ἐν τῷ αὐτῷ σχήματι· ὅσοι δὲ τοῦ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἐπισκόπου ἢ πρεσβυτέρου ὄντος, προσέρχονται, πρόδηλον ὡς ὁ μὲν ἐπίσκοπος τῆς ἐκκλησίας ἕξει τὸ ἀξίωμα τοῦ ἐπισκόπου· ὁ δὲ ὀνομαζόμενος παρὰ τοῖς καθαροῖς ἐπίσκοπος τὴν τοῦ πρεσβυτέρου τιμὴν ἕξει, πλὴν εἰ μὴ ἄρα δοκοίη τῷ ἐπισκόπῳ τῆς τιμῆς τοῦ ὀνόματος αὐτὸν μετέχειν, εἰ δὲ μὴ τοῦτο αὐτῷ ἀρέσκοι, ἐπινοήσει τόπον ἢ χωρεπισκόπου ἢ πρεσβυτέρου, ὑπὲρ τοῦ ἐν τῷ κλήρῳ ὅλως δοκεῖν εἶναι, ἵνα μὴ ἐν τῇ πόλει δύο ἐπίσκοποι ὦσιν.

θ ΠΕΡῚ ΧΕΙΡΟΤΟΝΊΑΣ ΠΡΕΣΒΥΤΈΡΩΝ.

Εἴ τινες ἀνεξετάστως προσήχθησαν πρεσβύτεροι, ἢ ἀνακρινόμενοι ὡμολόγησαν τὰ ἡμαρτημένα

τημένα αὐτοῖς, καὶ ὁμολογησάντων παρὰ κανόνα, κινούμενοι ἄνθρωποι χεῖρας ἐπιτεθείκασι, τοὺς τοιούτους ὁ κανὼν οὐ προσίεται. τὸ γὰρ ἀνεπίληπτον * ἐκδικήσει ἡ καθολικὴ ἐκκλησία.

γρ. ἐκδικεῖ

ι ΠΕΡῚ ΤΩ͂Ν ΠΑΤΌΝΤΩΝ, ΚΑῚ ΠΡΟ-χειρισθέντων κατὰ ἄγνοιαν.

ΟΣΟΙ προεχειρίσθησαν τῶν παραπεπτωκότων κατὰ ἄγνοιαν ἢ καὶ προειδότων τῶν προχειρισαμένων, τοῦτο οὐ προκρίνει τῷ κανόνι τῷ ἐκκλησιαστικῷ· γνωσθέντες γὰρ καθαιροῦνται.

ια ΠΕΡῚ ΤΩ͂Ν ΠΑΡΑΒΆΝΤΩΝ ΧΩΡῚΣ ἈΝΆΓΚΗΣ.

ΠΕΡῚ τῶν παραβαινόντων χωρὶς ἀνάγκης, ἢ ἀφαιρέσεως ὑπαρχόντων, ἢ χωρὶς κινδύνων ἤ τινος τοιούτου ὃ γέγονεν ἐπὶ τῆς τυραννίδος Λικινίου, ἔδοξε τῇ συνόδῳ, εἰ καὶ ἀνάξιοι ἦσαν φιλανθρωπίας, ὅμως χρηστεύσασθαι εἰς αὐτούς. ὅσοι οὖν γνησίως μεταμελοῦνται, τρία ἔτη ἐν ἀκροωμένοις ποιήσουσι, καὶ ἑπτὰ ἔτη ὑποπεσοῦνται. δύο δὲ ἔτη χωρὶς προσφορᾶς κοινωνήσουσι τῷ λαῷ τῶν εὐχῶν.

ιβ ΠΕΡῚ ΤΩ͂Ν ἈΠΟΤΑΞΑΜΈΝΩΝ ΚΑῚ πάλιν εἰς κόσμον ἀναδραμόντων.

ΟἹ προσκληθέντες ὑπὸ τῆς χάριτος καὶ τὴν πρώτην ὁρμὴν ἐνδειξάμενοι καὶ ἀποθέμενοι τὰς ζώνας, μετὰ δὲ ταῦτα ἐπὶ τὸν οἰκεῖον ἔμετον ἀναδραμόντες, ὡς τινας καὶ ἀργύρια προέσθαι, καὶ βενεφικίοις κατορθῶσαι τὸ στρατεύεσθαι, οὗτοι δέκα ἔτη ὑποπιπτέτωσαν, μετὰ τὸν τῆς τριετοῦς ἀκροάσεως χρόνον. ἐπὶ ἅπασι δὲ τούτοις προσήκει ἐξετάζειν τὴν προαίρεσιν καὶ τὸ εἶδος τῆς μετανοίας. ὅσοι μὲν γὰρ καὶ φόβῳ καὶ δάκρυσι καὶ ὑπομονῇ καὶ ἀγαθοεργίαις τὴν ἐπιστροφὴν ἔργῳ οὐ σχήματι ἐπιδείκνυνται, οὗτοι πληρώσαντες τὸν χρόνον τὸν ὡρισμένον τῆς ἀκροάσεως, τῶν εὐχῶν κοινωνήσουσι. μετὰ τοῦ * ἐξεῖναι τῷ ἐπισκόπῳ φιλανθρωπότερόν τι περὶ αὐτῶν βουλεύσασθαι. ὅσοι δὲ ἀδιαφόρως ἤνεγκαν, καὶ τὸ σχῆμα τοῦ εἰσιέναι εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἀρκεῖν ἑαυτοῖς ἡγήσαντο πρὸς τὴν ἐπιστροφήν, ἐξάπαντος πληρούτωσαν τὸν χρόνον.

γρ. τοῦτο.

ιγ ΠΕΡῚ ΤΩ͂Ν ἘΝ ΤΩ͂Ι ἈΠΟΘΝΉΣΚΕΙΝ κοινωνίαν ἐπιζητούντων.

ΠΕΡῚ τῶν ἐξοδευόντων ὁ παλαιὸς καὶ κανονικὸς νόμος φυλαχθήσεται καὶ νῦν, ὥστε εἴ τις ἐξοδεύοι, τοῦ τελευταίου καὶ ἀναγκαιοτάτου ἐφοδίου μὴ ἀποστερεῖσθαι, εἰ δὲ ἀπογνωσθεὶς καὶ κοινωνίας τυχὼν, καὶ προσφορᾶς μετασχὼν, πάλιν ἐν τοῖς ζῶσιν ἐξετασθείη, ἔσω μετὰ τῶν κοινωνούντων τῆς εὐχῆς μόνης. καθόλου δὲ καὶ περὶ παντὸς οὑτινοσοῦν ἐξοδεύοντος αἰτοῦντος μετασχεῖν εὐχαριστίας, ὁ ἐπίσκοπος μετὰ δοκιμασίας μεταδιδότω τῆς προσφορᾶς.

ιδ ΠΕΡῚ ΤΩ͂Ν ΚΑΤΗΧΟΥΜΈΝΩΝ, παραπεσόντων δέ.

ΠΕΡῚ τῶν κατηχουμένων καὶ παραπεσόντων κατηχούμενοι, ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ συνόδῳ ὥστε τριῶν ἐτῶν αὐτοὺς ἀκροασαμένους μόνον, μετὰ ταῦτα εὔχεσθαι μετὰ τῶν κατηχουμένων.

ιε ΠΕΡῚ ΤΟΥ͂ ΜῊ ΔΕΙ͂Ν ΜΕΤΑΤΊΘΕΣΘΑΙ ἀπὸ ἑτέρας πόλεως εἰς ἑτέραν.

ΔΙᾺ τὸν πολὺν τάραχον, καὶ στάσεις τὰς γινομένας, ἔδοξε παντάπασι περιαιρεθῆναι τὴν συνήθειαν τὴν παρὰ τὸν κανόνα εὑρεθεῖσαν ἔν τισι μέρεσιν, ὥστε ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν μὴ μεταβαίνειν, μήτε ἐπίσκοπον, μήτε πρεσβύτερον, μήτε διάκονον· εἰ δέ τις μετὰ τὸν τῆς ἁγίας συνόδου ὅρον, τοιούτῳ τινὶ ἐπιχειρήσειεν ἢ ἐπιδοίη ἑαυτὸν πράγματι τοιούτῳ, ἀκυρωθήσεται ἐξάπαντος τὸ κατασκεύασμα, καὶ ἀποκατασταθήσεται τῇ ἐκκλησίᾳ, ἧς ὁ ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος ἐχειροτονήθη.

ιϛ ΠΕΡῚ

ιϛ ΠΕΡῚ ΤΩ͂Ν ἘΝ ΑἿΣ ΠΡΟΥΒΛΗΘΗΣΑΝ ἐκκλησίαις οὐκ ἐμμενόντων.

ΟΣΟΙ ῥιψοκινδύνως, μήτε τὸν φόβον τοῦ θεοῦ πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχοντες, μήτε τὸν ἐκκλησιαστικὸν κανόνα εἰδότες, ἀναχωροῦσι τῆς ἐκκλησίας, πρεσβύτεροι, ἢ διάκονοι ἢ ὅλως ἐν τῷ κλήρῳ ἐξεταζόμενοι, οὗτοι οὐδαμῶς δεκτοὶ ὀφείλουσιν εἶναι, ἐν ἑτέρᾳ ἐκκλησίᾳ, ἀλλὰ πᾶσαν αὐτοῖς ἀνάγκην ἐπάγεσθαι χρὴ ἀναστρέφειν, εἰς τὰς ἑαυτῶν παροικίας· ἐπιμένοντας δὲ ἀκοινωνήτους εἶναι προσήκει. εἰ δὲ καὶ τολμήσειέν τις ὑφαρπάσαι τὸν τῷ ἑτέρῳ διαφέροντα, καὶ χειροθετήσαι ἐν τῇ ἑαυτοῦ ἐκκλησίᾳ μὴ συγκατατιθεμένου τοῦ ἐπισκόπου, οὗ ἀνακεχώρηκεν, ὁ ἐν τῷ κανόνι ἐξεταζόμενος, ἄκυρος ἔστω ἡ χειροθεσία.

ιζ ΠΕΡῚ ΚΛΗΡΙΚΩ͂Ν ΤΟΚΙΖΌΝΤΩΝ.

Ἐπειδὴ πολλοὶ ἐν τῷ κανόνι ἐξεταζόμενοι, τὴν πλεονεξίαν καὶ τὴν αἰσχροκέρδειαν διώκοντες, ἐπελάθοντο τοῦ θείου γράμματος λέγοντος, τὸ ἀργύριον αὐτοῦ οὐκ ἔδωκεν ἐπὶ τόκῳ· καὶ δανείζοντες ἑκατοστὰς ἀπαιτοῦσιν, ἐδικαίωσεν ἡ ἁγία καὶ μεγάλη σύνοδος, ὡς εἴ τις εὑρεθείη μετὰ τὸν ὅρον τοῦτον τόκους λαμβάνων ἐκ μεταχειρήσεως, ἢ ἄλλως μετερχόμενος τὸ πρᾶγμα ἢ ὁμιλίας ἀπαιτῶν ἢ ἕτερόν τι ἐπινοῶν αἰσχροῦ κέρδους ἕνεκα, καθαιρεθήσεται τοῦ κλήρου, καὶ ἀλλότριος τοῦ κανόνος ἔσται.

ιη ΠΕΡῚ ΠΡΕΣΒΥΤΈΡΩΝ ΛΑΜΒΑΝΌΝΤΩΝ παρὰ Διακόνων τὴν εὐχαριστίαν.

Ἦλθεν εἰς τὴν ἁγίαν καὶ μεγάλην Σύνοδον, ὅτι ἔν τισι τόποις ἢ πόλεσι, πρεσβυτέροις τὴν εὐχαριστίαν οἱ Διάκονοι διδόασιν, ὅπερ οὔτε ὁ κανὼν, οὔτε ἡ συνήθεια παρέδωκε, τοὺς ἐξουσίαν μὴ ἔχοντας προσφέρειν, τούτους τοῖς προσφέρουσι διδόναι τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ. κἀκεῖνο δὲ ἐγνωρίσθη, ὅτι ἤδη τινὲς τῶν Διακόνων καὶ πρὸ τῶν ἐπισκόπων τῆς εὐχαριστίας ἅπτονται. ταῦτα οὖν πάντα περιηρείσθω. καὶ ἐμμενέτωσαν οἱ Διάκονοι τοῖς ἰδίοις μέτροις, εἰδότες ὅτι τοῦ μὲν ἐπισκόπου ὑπηρέται εἰσὶ, τῶν δὲ πρεσβυτέρων ἐλάττοις τυγχάνουσι. λαμβανέτωσαν δὲ κατὰ τάξιν τὴν εὐχαριστίαν μετὰ τοὺς πρεσβυτέρους, ἢ τοῦ ἐπισκόπου αὐτοῖς διδόντος ἢ τοῦ πρεσβυτέρου. ἀλλὰ μήτε καθῆσθαι ἐν μέσῳ τῶν πρεσβυτέρων ἐξέστω τοῖς Διακόνοις· παρὰ κανόνα γὰρ καὶ παρὰ τάξιν ἐστὶ τὸ γινόμενον. εἰ δέ τις μὴ θέλοι πειθαρχεῖν, καὶ μετὰ τοὺς ὅρους πεπαύσθω τῆς Διακονίας.

ιθ ΠΕΡῚ ΤΩ͂Ν ἘΚ ΠΑΎΛΟΥ ΤΟΥ͂ ΣΑΜΟΣΑΤΈΩΣ ΠΡΟΣΕΛΘΌΝΤΩΝ ἢ προσιόντων τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ.

Περὶ τῶν Παυλιανισάντων, εἶτα προσφυγόντων τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ ὅρος ἐκτέθειται, ἀναβαπτίζεσθαι αὐτοὺς ἐξάπαντος, εἰ δέ τινες ἐν τῷ παρεληλυθότι χρόνῳ, ἐν τῷ κλήρῳ ἐξετάσθησαν, εἰ μὲν ἄμεμπτοι καὶ ἀνεπίληπτοι φανεῖεν ἀναβαπτισθέντες χειροτονείσθωσαν, ὑπὸ τοῦ τῆς ἐκκλησίας ἐπισκόπου· εἰ δὲ ἀνακριθέντες ἀνεπιτήδειοι εὑρίσκονται, καθαιρεῖσθαι αὐτοὺς προσήκει· ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ τῶν Διακόνων, καὶ ὅλως περὶ τῶν ἐν τῷ αὐτῷ κανόνι ἐξεταζομένων, ὁ αὐτὸς τύπος φυλαχθήσεται. ἐμνήσθημεν δὲ καὶ τῶν Διακονισσῶν, τῶν ἐν αὐτοῖς, τῶν ἐν τῷ σχήματι ἐξετασθεισῶν ἐπεὶ μὴ χειροθεσίαν τινὰ ἔχουσιν, ὡς ἐξάπαντος ἐν τοῖς λαϊκοῖς αὐτὰς ἐξετάζεσθαι.

κ ΠΕΡῚ ΤΩ͂Ν ἘΝ ΤΗ͂ι ΚΥΡΙΑΚΗ͂ι ΓΌΝΟΥ ΚΛΙΝΌΝΤΩΝ.

Ἐπειδὴ εἰσί τινες ἐν τῇ Καθολικῇ γόνυ κλίνοντες, καὶ ἐν ταῖς τῆς Πεντηκοστῆς ἡμέραις, ὑπὲρ τούτου πάντα ὁμοίως ἐν πάσῃ παροικίᾳ ὁμοφρόνως φυλάττεσθαι, ἑστῶτας ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ Συνόδῳ τὰς εὐχὰς ἀποδιδόναι τῷ κυρίῳ. Τούτους τοὺς εἴκοσι νόμους τὸ αὐτὸ ἅγιον αὐτῶν συνέδριον ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ θεοφιλεστάτου καὶ πανευφήμου βασιλέως Κωνσταντίνου, περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς πολιτείας ἐγράψαντο· ἐβουλεύσαντο δὲ καὶ ἕτερον νόμον ἐκθέσθαι τῶν ἐπισκόπων, ὃν ὁ θεῖος ἐκώλυσε Παφνούτιος περὶ οὗ ἀναγκαῖον ᾠήθην διηγήσασθαι μεγίστου θαύματος ἄξιον διήγημα. ἐδόκει τισὶ τῶν ἐπισκόπων νόμον νεαρὸν, εἰς τὴν ἐκκλησίαν εἰσαγαγεῖν, ἐν τῇ συνόδῳ, ὡς περὶ τῶν ἄλλων τῆς ἐκκλησίας, οὕτω καὶ τοῦτον ὁρίσαι.

ΠΕΡῚ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΔΕΙΝ ΤΟΥΣ ἹΕΡΩΜΕΝΟΥΣ ἕκαστον τὴν ἑαυτοῦ γαμετὴν ἐκβάλλειν.

Ἔγραφον οὖν περὶ τοῦ μὴ δεῖν τοὺς ἱερωμένους, εἴτε ἐπίσκοποι, εἴτε διάκονοι εἴτε ὑποδιάκονοι, εἴτε τις τοῦ ἱερατικοῦ καταλόγου συγκαθεύδειν ταῖς γαμεταῖς, ἃς ἔτι λαϊκοὶ ὄντες ἠγάγοντο. τούτων οὕτω διατυπουμένων ἀναστὰς ἐν μέσῳ τοῦ ὄχλου τῶν ἐπισκόπων, ὁ θεῖος Παφνούτιος, μεγάλῃ τῇ φωνῇ ἐβόησε, λέγων, Μὴ βαρύνετε τὸν ζυγὸν τῶν ἱερωμένων. τίμιος γάρ φησιν ὁ γάμος ἐν πᾶσι καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος. μὴ τῇ ὑπερβολῇ τῆς ἀκριβείας τὴν ἐκκλησίαν μᾶλλον προσβλάψητε. οὐ γάρ φησι πάντας δύνασθαι φέρειν τῆς ἀπαθείας τὴν ἄσκησιν. οὐδεὶς ὡς οἶμαι φυλαχθήσεται ἐν τῇ σωφροσύνῃ τῆς ἑκάστου γαμετῆς τοῦ ἀνδρὸς στερουμένου. σωφροσύνην δὲ καλῶ καὶ τῆς νομίμου γαμετῆς ἑκάστου τὴν συνέλευσιν λέγω. μὴ μὴν ἀποζεύγνυσθαι ταύτην ἣν ὁ θεὸς ἔζευξε, καὶ ἣν ἅπαξ ἀναγνώστης ἢ ψάλτης ἢ λαϊκὸς ὢν ἠγάγετο. καὶ ταῦτα ἔλεγεν ὁ μέγας Παφνούτιος ἄπειρος ὢν γάμου, διὰ τὸ νηπιόθεν ἐν ἀσκητηρίοις ἀνατεθρέφθαι αὐτόν. διὸ πεισθεὶς ὁ πᾶς τῶν ἐπισκόπων σύλλογος τῇ τοῦ ἀνδρὸς συμβουλίᾳ ἀπεσίγησε περὶ τοῦ ζητήματος τούτου, τῇ γνώμῃ καταλείψαντες τῶν βουλομένων κατὰ συμφωνίαν ἀπέχεσθαι τῆς ἰδίας γαμετῆς.

Ταῦτα ἐπράχθησαν ἐπὶ τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου τῆς ἐν Νικαίᾳ τῆς Βιθυνίας ἀθροισθείσης. Εὐσέβιος δὲ καὶ Θέογνις καὶ οἱ σὺν αὐτοῖς Ἀρειανοὶ οὐκ ἐνεγκόντες τὴν τῆς ἀληθοῦς πίστεως κρατυνθεῖσαν βεβαίωσιν, ἔτι μὴν καὶ τὸν Ἄρειον ἀναθεματίσαι μὴ ἀνασχόμενοι, φωραθέντες καὶ αὖθις ἐπὶ τούτῳ ἐξορίᾳ ὑπέπεσον ψήφῳ τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως, καὶ κρίσει τῆς ἁγίας τῶν ἐπισκόπων συνόδου, ἄλλων ἀντ' αὐτῶν ἐν ταῖς αὐτῶν παροικίαις καταστάντων ψήφῳ τῆς αὐτῆς συνόδου, καὶ τοῦ τῆς ἑκάστου παροικίας κλήρου καὶ λαοῦ. καὶ Ἀμφίων μὲν τὴν τῆς Νικομηδέων ἐκκλησίας ἡγεμονίαν παρέλαβε. Χρῆστος δὲ τὴν τῆς Νικαίας, καὶ ἄλλοι τὰς τῶν ὁμοφρόνων αὐτῶν. ἀλλὰ μὲν καὶ πάλιν ταῖς ἐξ ἔθους χρησάμενοι μηχαναῖς Εὐσέβιος καὶ Θέογνις, καὶ τὴν βασιλέως φιλανθρωπίαν ἐφόδιον ἐξ ἀπάτης εὑρόντες, ἀναπαλαῖσαι πάλιν καὶ τὴν προτέραν δυναστείαν ἀπολαβεῖν ἐπειρῶντο. καὶ τὰ μὲν τούτων κάκιστα μηχανήματα πάμπολλα ὄντα καὶ πάσης ἀσεβείας ἔμπλεα τυγχάνοντα πρὸς τὴν Θεοδωρήτου καὶ τῶν λοιπῶν συγγραψάντων ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν τοὺς βουλομένους καταμαθεῖν παραπέμψοιμι. βαδιῶ δὲ ἐγὼ ἐντεῦθεν τῷ λόγῳ ἐπὶ τὰ ἑξῆς περὶ ὧν ἡ τῶν ἐπισκόπων ἀπέστειλε σύνοδος, τοῖς ἀπολειφθεῖσιν ἐπισκόποις, καὶ ταῖς ἑαυτῶν παροικίαις. οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ ὁ Νικηφόρος καὶ πιστότατος βασιλεὺς εἰς σύστασιν τῆς τε ἐκτεθείσης ἁγιωτάτης πίστεως, καὶ τῆς ἁγίας ἑορτῆς τοῦ πάσχα εἰς ἔλεγχον δὲ τῶν τῆς ἀσεβείας πρωτοστατῶν. ἐπὶ τούτοις γὰρ πᾶσι μεγαλοφυῶς συγκροτηθείσης τῆς συνόδου καὶ θεοπρεπῶς, ἐκφωνηθείσης τῆς πίστεως, τά τε κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν εὐταξίαν τυπώσαντες ἅπαντα οἱ ἅγιοι πατέρες· δηλῶσαι πάντα τὰ ὡρισμένα διὰ γραμμάτων πάσαις ταῖς ὑπὸ τὸν οὐρανὸν ἁγίαις τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαις ἐσπούδασαν, συνάψαντες καὶ τὰ κατὰ Μελίτιον.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ἈΝΟΣΙΟΥ ΜΕΛΙΤΙΟΥ.

Ἐπεὶ δὲ καὶ Μελίτιός τις ἐπισκοπῆς χειροτονίας ἠξιωμένος οὐ πρὸ πολλοῦ τῆς Ἀρείου μανίας, διελεγχθεὶς ὑπὸ τοῦ ἁγιωτάτου Πέτρου τοῦ τῆς Ἀλεξανδρέων ἐπισκόπου, τοῦ καὶ τὸν τοῦ μαρτυρίου στέφανον ἀναδησαμένου, καθαιρεθεὶς ὁ αὐτὸς Μελίτιος οὐκ ἔστερξε τὴν τῆς καθαιρέσεως ψῆφον, ἀλλὰ τήν τε Θηβαΐδα καὶ τὴν πελάζουσαν Αἴγυπτον θορύβων καὶ ζάλης ἐνέπλησε, τυραννίδος κατὰ τῆς Ἀλεξάνδρου τοῦ ἐπισκόπου χρώμενος προεδρίας, ἔγραψε τὸ κοινὸν τῆς συνόδου, πρὸς τὴν τῶν Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίαν, ἅπερ περὶ τῆς τούτου νεωτεροποιίας ἐνομοθέτησεν.

ΣΥΝΟΔΙΚΗ ἘΠΙΣΤΟΛΗ ΓΡΑΦΕΙΣΑ ΤΟΙΣ ΚΑΤΑ ἈΛΕξάνδρειαν καὶ Αἴγυπτον καὶ Πεντάπολιν καὶ Λιβύην, καὶ τῇ κατὰ πᾶσαν τὴν ὑπ' οὐρανὸν ἁγίαις τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαις, κλήροις τε καὶ λαοῖς τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, παρὰ τῆς ἐν Νικαίᾳ ἁγίᾳ συνόδῳ τῶν ἐπισκόπων.

Ἡ ἁγία καὶ μεγάλη σύνοδος τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ θεοῦ χάριτι Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίᾳ, καὶ τοῖς κατὰ τὴν Αἴγυπτον καὶ Πεντάπολιν καὶ Λιβύην, καὶ τοῖς κατὰ τὴν ὑπ' οὐρανὸν ἀγαπητοῖς ἀδελφοῖς, κλήροις τε καὶ λαοῖς ὀρθοδόξοις, οἱ ἐν Νικαίᾳ σύνοδον συγκροτήσαντες ἐπίσκοποι ἐν κυρίῳ χαίρειν.

Ἐπειδὴ τῆς τοῦ Χριστοῦ χάριτος καὶ τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως Κωνσταντίνου συναγαγόντος ἡμᾶς ἐκ διαφόρων ἐπαρχιῶν καὶ πόλεων ἡ μεγάλη καὶ ἁγία σύνοδος ἐν Νικαίᾳ συγκροτηθεῖσα τὰ περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς πίστεως διείληφεν, ἅ τινα ἀναγκαῖον ἡμῖν ἐφάνη ἀποστεῖλαι παρ' ἡμῶν πρὸς ὑμᾶς διὰ γραμμάτων, ἵνα εἰδέναι ἔχοιτε τίνα μὲν ἐκινήθη καὶ ἐξετάσθη, τίνα δὲ ἔδοξε καὶ ἐκρατύνθη. πρῶτον μὲν οὖν ἁπάντων ἐξητάσθη τὰ κατὰ τὴν ἀσέβειαν καὶ παρανομίαν Ἀρείου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ, ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ θεοφιλεστάτου ἡμῶν βασιλέως Κωνσταντίνου. καὶ παμψηφὶ ἔδοξαν ἀναθεματισθῆναι αὐτὸν, καὶ τὴν ἀσεβῆ αὐτοῦ δόξαν, καὶ τὰ ῥήματα καὶ τὰ νοήματα αὐτοῦ τὰ βλάσφημα οἷς ἐκέχρητο βλασφημῶν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, λέγων ἐξ οὐκ ὄντων εἶναι καὶ πρὶν γεννηθῆναι μὴ εἶναι, καὶ εἶναί ποτε ὅτε οὐκ ἦν, καὶ αὐτεξουσιότητι κακίας καὶ ἀρετῆς δεκτικὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ λέγοντος * καὶ κτίσμα. ταῦτα πάντα ἀνεθεμάτισεν ἡ ἁγία σύνοδος, οὐδὲ ὅσον ἀκοῦσαι τῆς ἀσεβοῦς δόξης καὶ τῆς ἀπονοίας καὶ τῶν βλασφήμων ῥημάτων αὐτοῦ ἀνασχομένη. καὶ τὰ μὲν κατ' ἐκεῖνον οἵου τέλους τετύ[χ]ηκε πάντως ἢ ἀκηκόατε ἢ ἀκούσεσθε, ἵνα μὴ δόξωμεν ἐπεμβαίνειν ἀνδρὶ δι' οἰκείαν ἁμαρτίαν ἄξια τἀπίχειρα κομισαμένῳ· τοσοῦτον δὲ ἴσχυσεν αὐτοῦ ἀσέβεια, ὡς καὶ παραπολέσαι Θεωνᾶν, τὸν ἀπὸ Μαρμαρικῆς, καὶ Σεκοῦνδον τὸν ἀπὸ Πτολεμαΐδος. τῶν γὰρ αὐτῶν κἀκεῖνοι σὺν τοῖς ἄλλοις τετυχήκασιν. ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ τοῦ θεοῦ χάρις τῆς μὲν κακοδοξίας ἐκείνης καὶ βλασφημίας καὶ τῶν προσώπων τῶν τολμησάντων διάστασιν καὶ διαίρεσιν ποιήσασθαι τοῦ εἰρηνευομένου ἄνωθεν λαοῦ, ἠλευθέρωσε τὴν Αἴγυπτον. ἐλείπετο δὲ τὸ κατὰ τὴν προπέτειαν Μελιτίου καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ χειροτονηθέντων καὶ περὶ τούτου τοῦ μέρους ἃ ἔδοξε τῇ συνόδῳ ἐμφανίζομεν ὑμῖν ἀγαπητοὶ ἀδελφοί. ἔδοξεν οὖν Μελίτιον μὲν φιλανθρωπότερον κινηθείσης τῆς συνόδου [κατὰ γὰρ τὸν ἀκριβῆ λόγον οὐδεμιᾶς συγγνώμης ἄξιος ἦν·] μένειν ἐν τῇ αὐτοῦ πόλει, καὶ μηδεμίαν ἐξουσίαν ἔχειν, μήτε χειροτονεῖν μήτε χειρίζειν μήτε χειροθετεῖν, μήτε ἐν χώρᾳ μήτε ἐν πόλει ἑτέρᾳ φαίνεσθαι ταύτης τῆς προφάσεως ἕνεκα. ψιλὸν δὲ τὸ ὄνομα τῆς τιμῆς κεκτῆσθαι. τοὺς δὲ ὑπ' αὐτοῦ κατασταθέντας μυστικωτέρᾳ χειροτονίᾳ βεβαιωθέντας κοινωνηθῆναι ἐπὶ τούτοις. ἐφ' ᾧ τε ἔχειν μὲν αὐτοὺς τὴν τιμὴν καὶ λειτουργεῖν. δευτέρους δὲ εἶναι ἐξάπαντος πάντων τῶν ἐν ἑκάστῃ παροικίᾳ καὶ ἐκκλησίᾳ ἐξεταζομένων τῶν ὑπὸ τοῦ τιμιωτάτου καὶ συλλειτουργοῦ ἡμῶν Ἀλεξάνδρου προκεχειρισμένων. ὡς τούτοις μὲν μηδεμίαν ἐξουσίαν εἶναι τοὺς ἀρέσκοντας αὐτοῖς προχειρίζεσθαι ἢ ὑποβάλλειν ὀνόματα, ἢ ὅλως ποιεῖν τι χωρὶς γνώμης τοῦ τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας ἐπισκόπων τῶν ὑπὸ Ἀλέξανδρον τελούντων, τὸν ὁσιώτατον συλλειτουργὸν ἡμῶν. τοὺς δὲ χάριτι θεοῦ καὶ εὐχαῖς ὑμετέραις ἐν μηδενὶ σχίσματι εὑρεθέντας, ἀλλὰ ἀκηλιδώτους ἐν τῇ καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ ἐκκλησίᾳ ὄντας ἐξουσίαν ἔχειν καὶ προχειρίζεσθαι καὶ ὀνόματα ἐπιλέγεσθαι τῶν ἀξίων τοῦ κλήρου, καὶ ὅλως πάντα ποιεῖν καὶ κατὰ νόμον καὶ θεσμὸν τὸν ἐκκλησιαστικόν. εἰ δέ τινα συμβαίη ἀναπαύσασθαι τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, τηνικαῦτα προσαναβαίνειν εἰς τὴν τιμὴν τοῦ τετελευτηκότος τοὺς ἄρτι προσληφθέντας μόνον εἰ ἄξιοι φαίνοιντο, καὶ ὁ λαὸς αἱροῖτο συνεπιψηφίζοντος αὐτῷ καὶ ἐπισφραγίζοντος τοῦ τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπισκόπου. τοῦτο δὲ τοῖς μὲν ἄλλοις ἅπασι συνεχωρήθη. ἐπὶ δὲ τοῦ Μελιτίου προσώπου οὐκέτι τὰ αὐτὰ ἔδοξε, διὰ τὴν ἀνέκαθεν αὐτοῦ ἀταξίαν, καὶ διὰ τὸ πρόχειρον καὶ προπετὲς τῆς γνώμης, ἵνα μηδεμία ἐξουσία ἢ αὐθεντία αὐτῷ δοθείη, ἀνθρώπῳ δυναμένῳ πάλιν τὰς αὐτὰς ἀταξίας ἐμποιῆσαι. ταῦτά ἐστι τὰ ἐξαίρετα καὶ διαφέροντα Αἰγύπτῳ καὶ τῇ ἁγιωτάτῃ Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίᾳ. εἰ δέ τι ἄλλο ἐκανονίσθη ἢ ἐδογματίσθη συμπαρόντος τοῦ κυρίου καὶ τιμιωτάτου συλλειτουργοῦ καὶ ἀδελφοῦ ἡμῶν Ἀλεξάνδρου, αὐτὸς παρὼν ἀκριβέστερον ἀνοίσει ταῦτα πρὸς ἡμᾶς, ἅτε δὴ καὶ κύριος καὶ κοινωνὸς τῶν γεγενημένων τυγχάνων. εὐαγγελιζόμεθα δὲ ὑμᾶς καὶ περὶ τῆς συμφωνίας τοῦ ἁγίου πάσχα ὅτι ὑμετέραις εὐχαῖς κατωρθώθη καὶ τοῦτο τὸ μέρος, ὥστε πάντας τοὺς ἐν τῇ ἑῴᾳ ἀδελφοὺς τοὺς μετὰ τῶν Ἰουδαίων τὸ πρότερον ποιοῦντας, συμφώνως Ῥωμαίοις καὶ ὑμῖν καὶ πᾶσιν ἡμῖν τοῖς ἐξ ἀρχαίου μεθ' ὑμῶν φυλάσσουσι τὸ πάσχα ἐκ τοῦ δεῦρο ἄγειν τὴν αὐτὴν ἁγιωτάτην ἑορτὴν τοῦ πάσχα. χαίροντες οὖν ἐπὶ τοῖς κατορθώμασι καὶ ἐπὶ τῇ κοινῇ εἰρήνῃ καὶ συμφωνίᾳ, καὶ ἐπὶ τῷ πᾶσαν αἵρεσιν ἐκκοπῆναι, ἀποδέξασθαι μὲν μετὰ μείζονος τιμῆς καὶ πλείονος ἀγάπης τὸν συλλειτουργὸν ἡμῶν, ὑμῶν δὲ ἐπίσκοπον Ἀλέξανδρον τὸν εὐφράναντα ἡμᾶς τῇ αὐτοῦ παρουσίᾳ, καὶ ἐν ταύτῃ τῇ ἡλικίᾳ τοσοῦτον πόνον ὑποστάντα ὑπὲρ τοῦ εἰρήνην γενέσθαι παρά τε ὑμῖν καὶ πᾶσιν. εὔχεσθε δὲ καὶ περὶ ἡμῶν ἁπάντων, ἵνα τὰ καλῶς ἔχειν δόξαντα, ταῦτα βέβαια μένοι κατ' εὐδοκίαν γεγενημένα ὡς πιστεύομεν παρὰ τοῦ παντοκράτορος θεοῦ, καὶ τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ αὐτοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

γρ. ὀνομάζοντος καὶ ποίημα

ἘΓΚΎΚΛΙΟΣ ἘΠΙΣΤΟΛῊ ΓΡΑΦΕῖΣΑ ΠΑΡᾺ ΕΥ-σεβίου ἐπισκόπου Καισαρείας τῆς ἐν Παλαιστίνῃ.

Τὰ περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς πίστεως πραγματευθέντα κατὰ τὴν μεγάλην σύνοδον τὴν ἐν Νικαίᾳ συγκροτηθεῖσαν, εἰκὸς μὲν ὑμᾶς ἀγαπητοὶ καὶ ἄλλοθεν μεμαθηκέναι, τῆς φήμης προτρέχειν εἰωθυίας τὸν περὶ τῶν πραττομένων πραγμάτων ἀληθῆ λόγον. ἀλλ' ἵνα μὴ ἐκ τοιαύτης ἀκοῆς τὰ τῆς ἀληθείας ἑτεροίως ὑμῖν ἀπαγγέλληται, ἀναγκαίως διεπεμψάμεθα ὑμῖν, πρῶτον μὲν τὴν ἐφ' ἡμῶν προτεθεῖσαν περὶ τῆς πίστεως γραφήν, ἔπειτα δὲ τὴν δευτέραν ἣν ταῖς ἡμετέραις φωναῖς προσθήκας ἐπιβαλόντες ἐκδεδώκασι. τὸ μὲν οὖν παρ' ἡμῶν γράμμα ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ θεοφιλεστάτου ἡμῶν βασιλέως ἀναγνωσθὲν εὖ τε ἔχειν καὶ δοκίμως ἀποφανθέν, τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον. ἡ ὑφ' ἡμῶν ἐκτεθεῖσα πίστις, καθὼς παρελάβομεν παρὰ τῶν πρὸ ἡμῶν ἐπισκόπων καὶ ἐν τῇ πρώτῃ κατηχήσει, καὶ ὅτε τὸ λουτρὸν ἐλαμβάνομεν, καὶ καθὼς ἀπὸ τῶν θείων γραφῶν μεμαθήκαμεν, καὶ ὡς ἐν τῷ πρεσβυτερίῳ ἐν αὐτῇ τῇ ἐπισκοπῇ ἐπιστεύομέν τε καὶ ἐδιδάσκομεν, οὕτω καὶ νῦν πιστεύοντες τὴν ἡμετέραν πίστιν ὑμῖν προσφέρομεν. ἔστι δὲ αὕτη.

Πιστεύομεν εἰς ἕνα θεόν, πατέρα παντοκράτορα, τὸν τῶν ἁπάντων ὁρατῶν τε καὶ ἀοράτων ποιητήν. καὶ εἰς ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν τοῦ θεοῦ λόγον, θεὸν ἐκ θεοῦ, φῶς ἐκ φωτός, ζωὴν ἐκ ζωῆς, υἱὸν μονογενῆ, πρωτότοκον πάσης κτίσεως, πρὸ πάντων τῶν αἰώνων ἐκ τοῦ πατρὸς γεγεννημένον, δι' οὗ καὶ ἐγένετο τὰ πάντα. τὸν διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν σαρκωθέντα καὶ ἐν ἀνθρώποις πολιτευσάμενον, καὶ παθόντα, καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ καὶ ἀνελθόντα πρὸς τὸν πατέρα, καὶ ἥξοντα πάλιν ἐν δόξῃ κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς. πιστεύομεν καὶ εἰς ἓν πνεῦμα ἅγιον, ἀληθῶς πνεῦμα ἅγιον, καθὼς καὶ ὁ κύριος ἡμῶν ἀποστέλλων εἰς τὸ κήρυγμα τοὺς ἑαυτοῦ μαθητάς, εἶπε· πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρός, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, περὶ ὧν καὶ διαβεβαιούμεθα οὕτως *ἐσχηκέναι, καὶ μέχρι θανάτου ὑπὲρ ταύτης ἐνίστασθαι τῆς πίστεως, ἀναθεματίζοντες ἄθεον αἵρεσιν. ταῦτα ἀπὸ καρδίας καὶ ψυχῆς πάντως πεφρονηκέναι, ἐξ οὗπερ ἔγνωμεν ἑαυτούς, καὶ νῦν φρονεῖν τε καὶ λέγειν ἐξ ἀληθείας ἐπὶ τοῦ θεοῦ τοῦ παντοκράτορος καὶ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μαρτυρόμεθα, δεικνύναι ἔχοντες, καὶ δι' ἀποδείξεων πείθειν ὑμᾶς, ὅτι καὶ τοὺς παρεληλυθότας χρόνους οὕτως ἐπιστεύομέν τε καὶ ἐκηρύσσομεν. ταύτης ὑφ' ἡμῶν ἐκτεθείσης τῆς πίστεως οὐδενὶ παρῆν ἀντιλογίας τόπος. ἀλλ' αὐτός τε πρῶτος ὁ θεοφιλέστατος ἡμῶν βασιλεύς, ὀρθότατα περιέχειν αὐτὴν ἐμαρτύρησεν· οὕτω τε καὶ ἑαυτὸν φρονεῖν συνωμολόγησε, καὶ ταύτῃ τοὺς πάντας συγκατατίθεσθαι, ὑπογράφειν τε τοῖς δόγμασι καὶ συμφωνεῖν τούτοις αὐτοῖς παρεκελεύετο, ἑνὸς μόνου προσεγγραφέντος ῥήματος τοῦ ὁμοουσίου, ὃ καὶ αὐτὸ ἡρμήνευσε, λέγων, ὅτι μὴ κατὰ τὰ τῶν σωμάτων πάθη λέγοιτο τῷ πατρὶ ὁμοούσιος, οὔτε κατὰ διαίρεσιν οὔτε κατά τινα ἀποτομὴν ἐκ τοῦ πατρὸς ὑποστῆναι. μηδὲ γὰρ δύνασθαι τὴν ἄϋλον καὶ νοερὰν καὶ ἀσώματον φύσιν, σωματικόν τι πάθος ὑφίστασθαι. θείοις δὲ καὶ ἀπορρήτοις λόγοις προσήκειν τὰ τοιαῦτα. νοεῖν καὶ ὁ μὲν σοφώτατος ἡμῶν καὶ εὐσεβέστατος βασιλεὺς τὰ τοιάδε ἐφιλοσόφει, οἱ δὲ προφάσει τῆς τοῦ ὁμοουσίου προσθήκης, τήνδε τὴν γραφὴν πεποιήκασι.

γρ. ἔχειν.

Η ἘΝ ΤΗ͂Ι ΣΥΝΌΔΩΙ ὙΠΑΓΟΡΕΥΘΕῖΣΑ ΠΊΣΤΙΣ.

Πιστεύομεν εἰς ἕνα θεὸν πατέρα παντοκράτορα, πάντων ὁρατῶν τε καὶ ἀοράτων ποιητήν. καὶ εἰς ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, γεννηθέντα ἐκ τοῦ πατρὸς μονογενῆ, τουτέστιν ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ πατρός, θεὸν ἐκ θεοῦ, φῶς ἐκ φωτός, θεὸν ἀληθινὸν ἐκ θεοῦ ἀληθινοῦ, γεννηθέντα οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ πατρί, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο, τά τε ἐν οὐρανῷ, τά τε ἐν τῇ γῇ· τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα, καὶ σαρκωθέντα, ἐνανθρωπήσαντα, παθόντα, ταφέντα, καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανούς, ἐρχόμενον κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς· καὶ εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα. τοὺς δὲ λέγοντας, ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν, καὶ πρὶν γεννηθῆναι οὐκ ἦν, καὶ ὅτι ἐξ οὐκ ὄντων ἐγένετο, ἢ ἐξ ἑτέρας ὑποστάσεως ἢ οὐσίας φάσκοντας εἶναι, ἢ κτιστὸν ἢ τρεπτὸν ἢ ἀλλοιωτὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ ἀναθεματίζει ἡ ἀποστολικὴ καὶ καθολικὴ ἐκκλησία. Καὶ δὴ ταύτης τῆς γραφῆς ὑπ' αὐτῶν ὑπαγορευθείσης, ὅπως εἴρηται αὐτοῖς τὸ ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ πατρὸς καὶ τὸ τῷ πατρὶ ὁμοούσιον, οὐκ ἀνεξέταστον αὐτοῖς καταλαμβάνομεν. ἐπερωτήσεις τοιγαροῦν καὶ ἀποκρίσεις ἐντεῦθεν ἀνεκινοῦντο. καὶ ἐβασάνιζεν ὁ λόγος τὴν διάνοιαν τῶν εἰρημένων· καὶ δὴ τὸ ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ πατρὸς ὡμολογεῖτο πρὸς αὐτῶν δηλωτικὸν εἶναι τοῦ ἐκ μὲν τοῦ πατρὸς εἶναι, οὐ μὴν ὡς μέρος ὑπάρχειν τοῦ πατρός. ταύτῃ δὲ καὶ ἡμῖν ἐδόκει καλῶς ἔχειν συγκατατίθεσθαι τῇ διανοίᾳ τῆς εὐσεβοῦς διδασκα-

διδασκαλίας, ὑπαγορευούσης ἐκ τοῦ πατρὸς εἶναι τὸν υἱόν, οὐ μὴν μέρος τῆς οὐσίας αὐτοῦ τυγχάνειν. διόπερ τῇ διανοίᾳ καὶ αὐτοὶ συνετιθέμεθα, οὐδὲ τὴν φωνὴν παραιτούμενοι, τοῦ τῆς εἰρήνης σκοποῦ πρὸ ὀφθαλμῶν ἡμῖν κειμένου, καὶ τοῦ μὴ τῆς ὀρθῆς ἐκπεσεῖν. κατὰ τὰ αὐτὰ δὲ, καὶ τὸ γεννηθέντα καὶ οὐ ποιηθέντα κατεδεξάμεθα. ἐπειδὴ τὸ ποιηθὲν κοινὸν ἔφασκον εἶναι πρόσρημα τῶν λοιπῶν κτισμάτων τῶν διὰ τοῦ υἱοῦ γινομένων, ὧν οὐδὲν ὅμοιον ἔχειν τὸν υἱόν. διὸ δὴ μὴ εἶναι αὐτὸν ποίημα τοῖς δι' αὐτοῦ γενομένοις ἐμφερὲς, κρείττονος δὲ ἢ κατὰ πᾶν ποίημα τυγχάνειν οὐσίας, ἣν ἐκ τοῦ πατρὸς γεγεννῆσθαι τὰ θεῖα διδάσκει λόγια, τοῦ τρόπου τῆς γεννήσεως ἀνεκφράστου καὶ ἀνεπιλογίστου πάσῃ γενητῇ φύσει τυγχάνοντος. οὕτω δὲ καὶ τὸ ὁμοούσιον εἶναι τοῦ πατρὸς τὸν υἱὸν ἐξεταζόμενος ὁ λόγος συνίστησιν, οὐ κατὰ τὸν τῶν σωμάτων τρόπον, οὐδὲ τοῖς θνητοῖς ζώοις παραπλησίως· οὔτε γὰρ κατὰ διαίρεσιν τῆς οὐσίας, οὔτε κατὰ ἀποτομὴν ἀλλ' οὐδὲ κατά τι πάθος ἢ τροπὴν, ἢ ἀλλοίωσιν τῆς τοῦ πατρὸς δυνάμεως. τούτων γὰρ πάντων ἀλλοτρίαν εἶναι τὴν ἀγέννητον τοῦ πατρὸς φύσιν. παραστατικὸν δὲ εἶναι τὸ ὁμοούσιον τῷ πατρὶ τὸ μηδεμίαν ἐμφέρειαν πρὸς τὰ γενητὰ κτίσματα τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ φέρειν, μόνῳ δὲ τῷ πατρὶ τῷ γεγεννηκότι κατὰ πάντα τρόπον ἀφομοιοῦσθαι, καὶ μὴ εἶναι ἐξ ἑτέρας τινὸς ὑποστάσεώς τε καὶ οὐσίας ἀλλ' ἐκ τοῦ πατρός. ᾧ καὶ αὐτῷ τοῦτον ἑρμηνευθέντι τὸν τρόπον καλῶς ἔχειν ἐφάνη συγκατατίθεσθαι· ἐπεὶ καὶ τῶν παλαιῶν τινὰς λογίους, καὶ ἐπιφανεῖς ἐπισκόπους καὶ συγγραφέας ἔγνωμεν, ἐπὶ τῆς τοῦ πατρὸς καὶ υἱοῦ θεολογίας τῷ τοῦ ὁμοουσίου χρησαμένους ὀνόματι. ταῦτα μὲν οὖν περὶ τῆς ἐκτεθείσης εἰρήσθω πίστεως ᾗ συνεφωνήσαμεν οἱ πάντες, οὐκ ἀνεξετάστως, ἀλλὰ κατὰ τὰς ἀποδοθείσας διανοίας, ἐπ' αὐτοῦ τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως ἐξετασθείσας, καὶ τοῖς εἰρημένοις λογισμοῖς συνομολογηθείσας. καὶ τὸν ἀναθεματισμὸν δὲ τὸν μετὰ τὴν πίστιν πρὸς αὐτῶν ἐκτεθέντα * ἄλυπον εἶναι ἡγησάμεθα, διὰ τὸ ἀπείργειν ἀγράφοις χρῆσθαι φωναῖς, δι' ἃς σχεδὸν ἡ πᾶσα γέγονε σύγχυσις καὶ ἀκαταστασία τῆς ἐκκλησίας. μηδεμιᾶς γοῦν θεοπνεύστου γραφῆς, τὸ ἐξ οὐκ ὄντων, καὶ τὸ ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν καὶ τοῖς ἑξῆς ἐπιλεγομένοις, κεχρημένης, οὐκ εὔλογον ἐφάνη ταῦτα λέγειν καὶ διδάσκειν. ᾧ καὶ αὐτῷ καλῶς δόξαντι συνεθέμεθα. ἐπεὶ δὲ ἐν τῷ πρὸ τούτου χρόνῳ τούτοις εἰώθαμεν συγχρῆσθαι τοῖς ῥήμασιν, ἔτι μὴν τὸ ἀναθεματίζεσθαι, τὸ πρὸ τοῦ γεννηθῆναι οὐκ ἦν, οὐκ ἄτοπον ἐνομίσθη, τῷ παρὰ πᾶσιν ὁμολογεῖσθαι εἶναι αὐτὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, πρὸ τῆς κατὰ σάρκα γεννήσεως. ἤδη δὲ ὁ θεοφιλέστατος ἡμῶν βασιλεὺς, καὶ αὐτὸς τῷ λόγῳ κατεσκεύαζεν, ὡς καὶ κατὰ τὴν ἔνθεον αὐτοῦ γέννησιν, τὴν πρὸ πάντων αἰώνων εἶναι αὐτόν. ἐπεὶ καὶ πρὶν ἐνεργείᾳ γεννηθῆναι, δυνάμει ἦν ἐν τῷ πατρὶ ἀγεννήτως ὄντος τοῦ πατρὸς ὡς καὶ βασιλέως ἀεὶ, καὶ σωτῆρος ἀεὶ δυνάμει πάντα ὄντος, ἀεί τε κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἔχοντος. ταῦτα ὑμῖν ἀναγκαίως διεπεμψάμεθα ἀγαπητοί, τὸ κεκριμένον τῆς ἡμετέρας ἐξετάσεώς τε καὶ συγκαταθέσεως φανερὸν ὑμῖν καθιστῶντες. καὶ ὡς εὐλόγως τότε μὲν καὶ μέχρις ὑστάτης ὥρας ἐνιστάμεθα, ὅτε ἡμῖν τὰ ἑτεροίως γραφέντα προσέκοπτε· τότε δὲ ἀφιλονείκως τὰ μὴ λυποῦντα κατεδεξάμεθα, ὅτε ἡμῖν εὐγνωμόνως τῶν λόγων ἐξετάζουσι τὴν διάνοιαν ἐφάνη συντρέχειν τοῖς ὑφ' ἡμῶν αὐτῶν ἐν τῇ προεκτεθείσῃ πίστει ὡμολογημένοις. ἀσπαζόμεθα ὑμᾶς σὺν τῇ πάσῃ ὑμῶν ἀδελφότητι. ἐρρῶσθαι ὑμᾶς ἐν κυρίῳ εὐχόμεθα, ἀδελφοὶ τιμιώτατοι.

γρ. ἀλόγοις.

ΝΙΚΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΕΓΙΣΤΟΣ, σεβαστὸς, ἐπισκόποις καὶ λαϊκοῖς.

ΤΟΥΣ πονηροὺς καὶ ἀσεβεῖς μιμησάμενος Ἄρειος δίκαιός ἐστι τὴν αὐτὴν ἐκείνοις ὑπέχειν ἀτιμίαν. ὥσπερ τοίνυν Πορφύριος ὁ τῆς θεοσεβείας ἐχθρὸς συντάγματα ἄττα παράνομα κατὰ τῆς θρησκείας συστησάμενος ἄξιον εὕρατο μισθὸν, καὶ τοιοῦτον ὥστε ἐπονείδιστον μὲν αὐτὸν πρὸς τὸν ἑξῆς γενέσθαι χρόνον, καὶ πλείστης ἀναπλησθῆναι κακοδοξίας, ἀφανισθῆναι δὲ τὰ ἀσεβῆ αὐτοῦ συγγράμματα· οὕτω καὶ νῦν ἔδοξεν Ἄρειόν τε καὶ τοὺς Ἀρείῳ ὁμογνώμονας Πορφυριανοὺς μὲν καλεῖσθαι, ἵν' ὧνπερ τοὺς τρόπους μεμίμηνται, τούτων ἔχωσι καὶ τὴν προσηγορίαν. πρὸς δὲ τούτῳ καὶ εἴ τι σύγγραμμα ὑπὸ Ἀρείου συντεταγμένον εὑρίσκοιτο, τοῦτο πυρὶ παραδίδοσθαι. ἵνα μὴ μόνον τὰ φαῦλα αὐτοῦ τῆς διδασκαλίας ἀφανισθείη, ἀλλὰ μηδὲ ὑπόμνημα αὐτοῦ ὅλως ὑπολείποιτο. ἐκεῖνο μέντοι προαγορεύω, ὡς εἴ τις σύγγραμμα ὑπὸ Ἀρείου συνταγὲν φωραθείη κρύψας, καὶ μὴ εὐθέως προσενεγκὼν τῷ πυρὶ καταναλώσαι, τούτῳ θάνατος ἔσται ζημία. παραχρῆμα γὰρ ἁλοὺς, ἐπὶ τούτῳ κεφαλῆς ὑποστήσεται τιμωρίαν. ὁ θεὸς ὑμᾶς φυλάξει ἀδελφοὶ ἀγαπητοί. [καὶ ἄλλας δὲ ἐπιστολὰς ὁ βασιλεὺς κατὰ Ἀρείου καὶ τῶν ὁμοδόξων αὐτοῦ πανηγυρικώτερον γράψας πανταχοῦ κατὰ πόλιν προέθηκεν.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ πρὸς Ἀλεξανδρεῖς κατὰ Ἀρείου καὶ πρὸς πάντας ὀρθοδόξους.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ σεβαστὸς τῇ καθολικῇ Ἀλεξανδρέων καὶ πάντων τῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησίᾳ χαίρετε ἀγαπητοὶ ἀδελφοί.

ΤΕΛΕΙΑΝ παρὰ τῆς θείας προνοίας εἰλήφαμεν χάριν, ἵνα πάσης πλάνης ἀπαλλαγέντες, μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἐπιγινώσκωμεν πίστιν. οὐδὲν λοιπὸν τῷ διαβόλῳ ἔξεστι μεθ᾽ ἡμῶν. πᾶν ὅτι δ᾽ ἂν κακοτεχνησάμενος ἐπεχείρησεν, ἐκ βάθρων ἀνῄρηται· τὰς διχονοίας, τὰ σχίσματα, τοὺς θορύβους ἐκείνους, καὶ τὰ τῶν διαφωνιῶν, ἵν᾽ οὕτως εἴπω, θανάσιμα φάρμακα ἡ τῆς ἀληθείας, κατὰ θεοῦ κέλευσιν, ἐνίκησε λαμπρότης. ἕνα τοιγαροῦν ἅπαντες, καὶ τῷ ὀνόματι προσκυνοῦμεν, καὶ εἶναι πεπιστεύκαμεν. ἵνα δὲ τοῦτο γένηται, θελήσει θεοῦ, συνεκάλεσα εἰς τὴν Νικαέων πόλιν, τοὺς πλείστους τῶν ἐπισκόπων, μεθ᾽ ὧν καὶ αὐτὸς ἐγὼ καθάπερ εἷς τις ἐξ ὑμῶν, συνθεράπων ὑμέτερος καθ᾽ ὑπερβολὴν εἶναι χαίρων, καὶ αὐτὸς τὴν τῆς ἀληθείας ἐξέτασιν ἀνεδεξάμην. ἠλέγχθη γοῦν ἅπαντα, καὶ ἀκριβῶς ἐξήτασται, ὅσα ἀμφιβολίας καὶ διχονοίας πρόφασιν ἐδόκει γεννᾶν· καὶ φεισάσθω ἡ θεία μεγαλειότης· ἡλίκα, καὶ ὡς δεινὰ περὶ τοῦ ἡμετέρου σωτῆρος, περὶ τῆς ἐλπίδος καὶ ζωῆς ἡμῶν, ἀπρεπῶς ἐβλασφήμησάν τινες, τἀναντία ταῖς θεοπνεύστοις γραφαῖς, καὶ τῇ ἁγίᾳ πίστει φθεγγόμενοί τε καὶ πιστεύειν ὁμολογοῦντες. τριακοσίων γοῦν καὶ πλειόνων ἐπισκόπων ἐπὶ σωφροσύνῃ τε καὶ ἀγχινοίᾳ θαυμαζομένων, μίαν καὶ τὴν αὐτὴν πίστιν, ἣ καὶ ταῖς ἀληθείαις ἀκριβὴς τοῦ θείου νόμου πέφυκε πίστις εἶναι βεβαιούντων, μόνος Ἄρειος ἐφωράθη τῆς διαβολικῆς ἐνεργείας ἡττημένος. καὶ τὸ κακὸν τοῦτο πρῶτον μὲν παρ᾽ ὑμῖν, ἔπειτα δὲ καὶ παρ᾽ ἑτέροις ἀσεβεῖ γνώμῃ διασπείρας. ἀναδεξώμεθα τοιγαροῦν ἣν ὁ παντοκράτωρ θεὸς παρέσχε πίστιν. ἐπανέλθωμεν ἐπὶ τοὺς ἀδελφοὺς, ὧν ἡμᾶς τοῦ διαβόλου ἀναιδής τις ὑπηρέτης ἐχώρισεν. ἐπανίωμεν ἐπὶ τὸ κοινὸν ἡμῶν σῶμα, καὶ τὰ γνήσια ἡμῶν μέλη σπουδῇ πάσῃ ἴωμεν. τοῦτο γὰρ τῇ ἀγχινοίᾳ καὶ τῇ πίστει καὶ τῇ ὁσιότητι τῇ ὑμετέρᾳ πρέπει, ἵνα τῆς πλάνης ἐλεγχθείσης ἐκείνου, ὃν καὶ τῆς ἀληθείας ἐχθρὸν εἶναι συνέστηκε, πρὸς τὴν θείαν ἐπανέλθητε χάριν. ὁ γὰρ τοῖς τριακοσίοις ἁγίοις ἤρεσεν ἐπισκόποις, οὐδέν ἐστιν ἕτερον ἢ μόνου τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ γνώμη, μάλιστα ὅπου γε καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα τοιούτων καὶ τηλικούτων ἀνδρῶν ταῖς διανοίαις ἐγκείμενον τὴν θείαν βούλησιν ἐξεφώτισε. διὸ μηδεὶς ἀμφιβαλλέτω, μηδεὶς ὑπερτιθέσθω, ἀλλὰ προθύμως πάντες εἰς τὴν
γρ. πώποτε.
ἀληθεστάτην ὁδὸν ἐπανίητε· ἵν᾽ ἐπειδὰν ὅσον οὐδέπω* πρὸς ὑμᾶς ἀφίκωμαι, τὰς ὀφειλομένας τῷ παντεφόρῳ θεῷ μεθ᾽ ὑμῶν ὁμολογήσω χάριτας, ὅτι περὶ τὴν εἰλικρινῆ πίστιν ἐπιδείξας, τὴν εὐκταίαν ἡμῖν ἀγάπην ἀποδέδωκεν. ὁ θεὸς ὑμᾶς διαφυλάξοι, ἀδελφοὶ ἀγαπητοί.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ, ἣν ἀπὸ τῆς Νικαέων ἀπέστειλε τοῖς ἀπολειφθεῖσι τῇ συνόδῳ ἐπισκόποις.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ σεβαστὸς ἐκκλησίαις καὶ ἐπισκόποις τοῖς τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης ἐν Νικαίᾳ συνόδου ἀπολειφθεῖσι χαίρειν.

ΠΕῖραν λαβὼν ἐκ τῆς τῶν κοινῶν εὐπραξίας, ὅση τῆς θείας δυνάμεως πέφυκε χάρις, τοῦτον καὶ πρὸ πάντων ἔκρινα εἶναί μοι σκοπὸν προσήκειν, ὅπως παρὰ τοῖς μακαριωτάτοις τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας πλήθεσι, πίστις μία καὶ εἰλικρινὴς ἀγάπη, ὁμογνώμων τε εὐσέβεια περὶ τὸν παντοκράτορα θεὸν τηρῆται. ἀλλ᾽ ἐπειδὴ τοῦτο ἑτέρως οὐχ οἷόν τε ἦν ἀκλινῆ καὶ βεβαίαν τάξιν λαβεῖν, εἰ μὴ εἰς ταυτὸ πάντων ὁμοῦ, ἢ γοῦν τῶν πλειόνων ἐπισκόπων συνελθόντων, ἑκάστου τῶν προσηκόντων τῇ ἁγιωτάτῃ θρησκείᾳ διάκρισις γένοιτο, τούτου ἕνεκα πλείστων ὅσων συναθροισθέντων ἐν ταύτῃ τῇ Νικαέων πόλει θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων· καὶ αὐτὸς δὲ ἐγὼ καθάπερ εἷς ἐξ ὑμῶν τυγχάνω, συμπαρὼν [οὐ γὰρ ἀρνησαίμην ἄν, ἐφ᾽ ᾧ μάλιστα χαίρω, συνθεράπων ὑμέτερος πεφυκέναι] ἄχρι τοσού-
γρ. παντεκράτη.
του ἅπαντα τῆς προσηκούσης τετύχηκεν ἐξετάσεως, ἄχρις οὗ ὁ * τῷ παντεφόρῳ θεῷ ἀρέσκουσα γνώμη, πρὸς τὴν τῆς ἑνότητος συμφωνίαν εἰς φῶς προήχθη. ὡς μηδὲν ἔτι πρὸς διχόνοιαν ἢ πίστεως ἀμφισβήτησιν, τι ὑπολείπεσθαι. ἔνθα καὶ περὶ τοῦ πάσχα ἁγιωτάτης ἡμέρας γενομένης ζητήσεως, ἔδοξε κοινῇ γνώμῃ καλῶς ἔχειν ἐπὶ μιᾶς ἡμέρας ἅπαντας τοὺς ἁπανταχόσε χριστιανοὺς

τὴν σωτήριον ἑορτὴν ἐπιτελεῖν τοῦ ἁγιωτάτου πάσχα. τί γὰρ ἡμῖν κάλλιον; τί δὲ σεμνότερον ὑπάρξαι δυνήσεται, τοῦ τὴν ἑορτὴν ταύτην, παρ᾽ ἧς τὴν τῆς ἀθανασίας εἰλήφαμεν ἐλπίδα μιᾷ τάξει καὶ φανερῷ λόγῳ παρὰ πᾶσιν ἀδιαπτώτως φυλάττεσθαι. καὶ πρῶτον μὲν ἀνάξιον ἔδοξεν εἶναι τὸ τὴν ἁγιωτάτην ἑορτὴν ἐκείνην τῇ τῶν Ἰουδαίων ἑπομένους συνηθείᾳ πληροῦν· οἱ τὰς ἑαυτῶν χεῖρας ἀθεμίτῳ πλημμελήματι χράναντες, εἰκότως τὰς ψυχὰς οἱ μιαροὶ τυφλώττουσιν. ἔξεστι γὰρ τοῦ ἐκείνων ἔθνους ἀποβληθέντος ἀληθεστέρᾳ τάξει, ἣν ἐκ πρώτης τοῦ πάθους ἡμέρας, μέχρι τοῦ παρόντος ἐφυλάξαμεν, καὶ ἐπὶ τοὺς μέλλοντας αἰῶνας, τὴν τῆς ἐπιτηρήσεως ταύτης συμπλήρωσιν ἐγγίνεσθαι. μηδὲν τοίνυν ἔστω ἡμῖν κοινὸν μετὰ τοῦ ἐχθίστου τῶν Ἰουδαίων ὄχλου. εἰλήφαμεν παρὰ τοῦ σωτῆρος ἑτέραν ὁδόν. πρόκειται δρόμος τῇ ἱερωτάτῃ ἡμῶν θρησκείᾳ, καὶ νόμος πρέπων. τούτου συμφώνως ἀντιλαμβανόμενοι, τῆς αἰσχρᾶς ἐκείνης συνειδήσεως ἑαυτοὺς ἀποσπάσωμεν, ἀδελφοὶ τιμιώτατοι. ἔστι γὰρ ἀληθῶς ἀτοπώτατον ἐκείνους αὐχεῖν καθ᾽ ἡμῶν, ὡς ἄρα παρεκτὸς τῆς αὐτῶν διδασκαλίας ταῦτα φυλάττειν οὐκ ἦμεν ἱκανοί. τί δὲ φρονεῖν ὀρθῶς ἐκεῖνοι δυνήσονται, οἳ μετὰ τὴν κυριοκτονίαν ἐκείνην ἐκστάντες τῶν φρενῶν, ἄγονται οὐ λογισμῷ τινὶ, ἀλλ᾽ ὁρμῇ ἀκατασχέτῳ, ὅπου ἂν αὐτοὺς ἡ ἔμφυτος αὐτῶν ἀπάγοι μανία. ἐκεῖθεν τοίνυν καὶ ἐν τούτῳ τῷ μέρει τὴν ἀλήθειαν οὐχ ὁρῶσιν, ὡς ἀεὶ κατὰ τὸ πλεῖστον αὐτοὺς πλανωμένους, ἀντὶ τῆς προσηκούσης ἐπανορθώσεως ἐν τῷ αὐτῷ ἔτει δεύτερον αὐτοὺς τὸ πάσχα ἐπιτελεῖν. τίνος οὖν χάριν τούτοις ἑπόμεθα τοῖς δεινὴν πλάνην ὡμολογημένως ἔχουσι; δεύτερον γὰρ τὸ πάσχα ἐν ἑνὶ ἐνιαυτῷ οὐκ ἄν ποτε ποιεῖν ἀνεξόμεθα. ἀλλ᾽ εἰ καὶ ταῦτα μὴ προὔκειτο, τὴν ὑμετέραν ἀγχίνοιαν ἐχρῆν * πάντως ἐν μηδενὸς ὁμοιότητι ἐκείνων τὸ καθαρὸν τῆς ἡμετέρας ψυχῆς κοινωνεῖν δοκεῖν ἀνθρώπων ἔθεσι παγκάκων. [γρ. πάντοτε] πρὸς τούτοις, κἀκεῖνο πάρεστι συνορᾶν, ὡς ἐν τηλικούτῳ πράγματι, καὶ τοιαύτης θρησκείας ἑορτῇ διαφωνίαν ὑπάρχειν ἐστὶν ἀθέμιτον. μίαν γὰρ ἡμῖν τὴν τῆς ἡμετέρας ἐλευθερίας ἡμέραν, τοῦτ᾽ ἔστι τοῦ ἁγιωτάτου πάθους, ὁ ἡμέτερος παρέδωκε σωτὴρ, μίαν εἶναι τὴν καθολικὴν αὐτοῦ ἐκκλησίαν βεβούληται, εἰ καὶ τὰ μάλιστα εἰς πολλούς τε καὶ διαφόρους τόπους τὰ μέλη συνάγοιτο, ἀλλ᾽ ὅμως ἐν ἑνὶ πνεύματι, τουτ᾽ ἔστι τῷ θείῳ βουλήματι θάλπεται. λογισάσθω δὴ ἡ τῆς ὑμετέρας ὁσιότητος ἀγχίνοια, ὅπως ἐστὶ δεινόν τε καὶ ἀπρεπὲς κατὰ τὰς αὐτὰς ἡμέρας, ἑτέρους μὲν ταῖς νηστείαις σχολάζειν, ἑτέρους δὲ συμπόσια ἐπιτελεῖν. καὶ μετὰ τὰς τοῦ Πάσχα ἡμέρας, ἄλλους μὲν ἐν ἑορταῖς καὶ ἀνέσεσιν ἐξετάζεσθαι, ἄλλους δὲ ταῖς ὡρισμέναις ἐκδίδοσθαι νηστείαις. διὰ τοῦτο γοῦν τῆς προσηκούσης ἐπανορθώσεως τυχεῖν, καὶ πρὸς μίαν διατύπωσιν ἄγεσθαι τοῦτο, ἡ θεία πρόνοια βούλεται, ὡς ἔγωγε ἅπαντας ἡγοῦμαι συνορᾶν ὅθεν ἐπειδὴ τοῦτο οὕτως ἐπανορθοῦσθαι προσῆκεν, ὡς μηδὲν μετὰ τῶν πατροκτόνων τε καὶ κυριοκτόνων ἐκείνων ἡμῖν κοινόν. ἔστι δὲ τάξις εὐπρεπὴς, ἣν ἅπασαι αἱ τῶν δυτικῶν καὶ μεσημβρινῶν, καὶ ἀρκτώων τῆς οἰκουμένης μερῶν φυλάττουσιν ἐκκλησίαι, ἣν τινες τῶν κατὰ τὴν ἑῴαν τόπων οὐ προσίενται. ὧν ἕνεκεν ἐπὶ τοῦ παρόντος καλῶς ἔχειν ἅπαντες ἡγήσαντο. καὶ αὐτὸς δὲ τῇ ὑμετέρᾳ ἀγχινοίᾳ ἀρέσκειν ὑπεσχόμην. ἵν᾽ ὅπερ δ᾽ ἂν κατὰ τὴν Ῥωμαίων πόλιν, Ἰταλίαν τε καὶ Ἀφρικὴν πᾶσαν, Σπανίαν τε καὶ Γαλλίαν, Βρεττανίας, Αἴγυπτον τε καὶ Λιβύας Ἑλλάδα τε ὅλην, Ἀσιανήν τε διοίκησιν καὶ Ποντικὴν, καὶ Κιλικίαν, μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ συμφώνῳ φυλάττεται γνώμῃ. ἀσμένως τοῦτο καὶ ἡ ὑμετέρα προσδέξηται σύνεσις, λογιζομένη ὡς οὐ μόνον πλείων ἐστὶν ὁ τῶν κατὰ τοὺς προειρημένους τόπους ἐκκλησιῶν ἀριθμὸς, ἀλλὰ καὶ ὡς τοῦτο μάλιστα κοινῇ πάντας ὁσιωτάτους ἐστὶ βούλεσθαι· ὅπερ καὶ ὁ ἀκριβὴς λογισμὸς ἀπαιτεῖν δοκεῖ, τὸ μηδεμίαν μετὰ τῆς Ἰουδαίων ἐπιορκίας ἔχειν κοινωνίαν, ἵνα δὲ τὸ κεφαλαιωδέστερον συντόμως εἴπω κοινῇ πάντων ἤρεσε κρίσει, τὴν ἁγιωτάτην τοῦ Πάσχα ἑορτὴν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ συντελεῖσθαι. οὐδὲ γὰρ πρέπει ἐν τοσαύτῃ ἁγιότητι εἶναι τινὰ διαφορὰν, καὶ κάλλιον ἕπεσθαι τῇ γνώμῃ ταύτῃ ἐν ᾗ οὐδεμία ἐστὶν ἀλλοτρίας πλάνης καὶ ἁμαρτήματος ἐπιμιξία. τούτων θείᾳ κρίσει διὰ τῶν τοσούτων καὶ τηλικούτων ἁγίων ἐπισκόπων διατυπωθέντων ἀσμένως δέχεσθε τὴν οὐράνιον χάριν καὶ θείαν ὡς ἀληθῶς ἐντολήν. πᾶν γὰρ ὅ, τι δ᾽ ἂν ἐν τοῖς ἁγίοις τῶν ἐπισκόπων συνεδρίοις ἐπράχθη, τοῦτο πρὸς τὴν θείαν βούλησιν τὴν ἀναφορὰν ἔχει, διὸ πᾶσι τοῖς ἀγαπητοῖς ἡμῶν ἀδελφοῖς ἐμφανίσαντες τὰ προγεγραμμένα ἤδη καὶ τὸ προειρημένον τῆς καθολικῆς πίστεως λόγον καὶ τὴν παρατήρησιν τῆς ἁγιωτάτης τοῦ Πάσχα ἡμέρας ὑποδέχεσθαί τε καὶ διαπράττειν ὀφείλετε. ἵν᾽ ἐπειδὰν πρὸς τὴν πάλαι μοι ποθουμένην τῆς ὑμετέρας διαθέσεως ὄψιν ἀφίκωμαι, ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ τὴν ἁγίαν μεθ᾽ ὑμῶν ἑορτὴν ἐπιτελέσαι δυνηθῶ. καὶ πάντων ἕνεκα, μεθ᾽ ὑμῶν εὐδοκήσω, συνορῶν τὴν διαβολικὴν ὠμότητα, ὑπὸ τῆς θείας δυνάμεως διὰ τῶν ἡμετέρων πράξεων ἀνῃρημένην· ἀκμαζούσης δὲ πανταχοῦ τῆς ἡμετέρας πίστεως καὶ εἰρήνης καὶ ὁμονοίας, εὐχαριστηρίους ὕμνους μεθ᾽ ὑμῶν ἀναπέμψω τῷ πανευεργέτῃ καὶ σωτῆρι θεῷ. ὁ θεὸς ὑμᾶς φυλάξοι ἀδελφοὶ ἀγαπητοί.

Ταῦτα μὲν οὖν τοῖς ἀπολειφθεῖσι τῆς συνόδου ἐπέστελλε, τοὺς δὲ συνεληλυθότας ἐφιλοφρονήσατο καὶ λόγοις καὶ δώροις. πολλὰς δὲ στιβάδας εὐτρεπισθῆναι κελεύσας κατὰ ταυτὸν εἱστίασεν ἅπαντας, τοὺς μὲν ἐπισημοτέρους ὁμοτραπέζους λαβών, τοὺς δὲ ἄλλους διελὼν εἰς τὰς ἄλλας τραπέζας. θεασάμενος δέ τινας τοὺς δεξιοὺς ὀφθαλμοὺς οὐκ ἔχοντας ἀλλ' ἐκκεκομμένους, καὶ μαθὼν ὡς τὸ περὶ τὴν εὐσέβειαν τὸ εἰς Χριστὸν ἑδραῖον τοῦ πάθους ἐγένετο αἴτιον, τὰ χείλη τοῖς τραύμασι προσειλυοχώς, ἑλκύσειν ἐκεῖθεν τῷ φιλήματι τὴν εὐλογίαν ἐπίστευε. τέλος δὲ τοῦ συμποσίου λαβόντος ἕτερα πάλιν αὐτοῖς προσενήνοχε δῶρα. καὶ μέντοι καὶ γράμματα πρὸς τοὺς τῶν ἐθνῶν προστατεύοντας δέδωκεν ἄρχοντας καθ' ἑκάστην πόλιν χορηγεῖσθαι παρεγγυῶν ἀειπαρθένοις καὶ χήραις καὶ τοῖς τῇ θείᾳ λειτουργίᾳ ἀφιερωμένοις ἐτήσια σιτηρέσια, φιλοτιμίᾳ μᾶλλον ἢ χρείᾳ ταῦτα μετρήσας. περὶ ὧν καὶ Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου διαλαμβάνων ὧδέ πως λέγει. οὕτω δὴ τοὺς ἁγίους ἐπισκόπους μετὰ πλείστης ὅσης εὐλαβείας διαναπαύσας ὁ πανεύφημος καὶ πιστότατος βασιλεὺς Κωνσταντῖνος, συνταξάμενός τε σφᾶς, ἐπανιέναι οἴκαδε, τοὺς πάντας ἠφίει, οἱ δὲ ἐπανῄεσαν σὺν εὐφροσύνῃ πολλῇ. ἐκράτει τε λοιπὸν μία γνώμη παρὰ τοῖς πᾶσι παρ' αὐτῷ βασιλεῖ συμφωνηθεῖσα συναπτομένων, ὥσπερ ἐν σῶμα τῶν ἐκ μακροῦ διῃρημένων. χαίρων δῆτα ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τῷ κατορθώματι τοῖς μὴ παρατυχοῦσι τῇ συνόδῳ ἐπισκόποις καρπὸν εὐθαλῆ δι' ἐπιστολῶν ἐδωρεῖτο, λαοῖς τε πᾶσι τοῖς τε κατ' ἀγροὺς καὶ τοῖς ἀμφὶ τὰς πόλεις οἰκοῦσι, χρημάτων ἀφθόνους διαδόσεις ποιεῖσθαι παρεκελεύετο, ὧδέ πη γεραίρων τὴν ἑορτὴν τῆς εἰκοσαετοῦς αὐτοῦ βασιλείας. ἐκκαιδεκάτῳ μὲν ἔτει καὶ μησὶν ἓξ τῆς βασιλείας αὐτοῦ, καθὼς καὶ ἀνωτέρω ὁ λόγος ἀπέδειξε κατὰ τὰ παλαιὰ διηγήματα τῶν ἁγίων τῶν ἐπισκόπων συναθροίσας σύνοδον, εἰκοστῷ δὲ ἔτει διαλυσάντων τὸ τῆς συνόδου συνέδριον ἀνέλυσεν ἕκαστον εἰς τὰς ἰδίας παροικίας, καθὼς προανατέτακται. ἐγὼ δὲ τὰ ἐν αὐτῇ τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ περὶ τῆς καθολικῆς καὶ ὀρθοδόξου πίστεως, τῆς τε σεβασμίου ἑορτῆς τοῦ ἁγίου πάσχα, τῶν τε τῆς ἐκκλησιαστικῆς θείας λειτουργίας διατυπώσεων, τῶν τε περὶ τῆς ἐν αὐτῇ εὐταξίας κανόνων κριθέντα καὶ ὁρισθέντα ἐντάξας κατὰ δύναμιν τῇδε τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἱστορίᾳ, πρὸς πληρεστάτην ἀσφάλειαν τῶν ἐντευξομένων τῷδε τῷ γράμματι, ἐνταῦθα καταπαύσω τὸν λόγον. τὰ λοιπὰ τοῦ πανευφήμου καὶ πιστοτάτου βασιλέως εὐσεβῆ ὑπὲρ τῆς πίστεως σπουδάσματα ἐν τρίτῳ κατατάξαι συνιδὼν συντάγματι, εἰς δόξαν τοῦ πάντων ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ καὶ εἰς ἐναργεστάτην ἀπόδειξιν τῆς τοῦ πιστοτάτου βασιλέως εὐσεβείας. ἐκεῖνο μόνον προσθεῖναι ἐνταῦθα ἀναγκαῖον ᾠήθην, μὴ πάρεργον ἡγησάμενος, ἀλλὰ καὶ λίαν ἁρμόδιον, τὰ τῶν ἐπισκόπων ὀνόματα, τῶν ὑπὸ τοῦ κοινοῦ πάντων τῶν ἐπισκόπων, εἰς τὰς ἁπανταχοῦ γῆς ἐπαρχίας σταλέντων, δι' ὧν τὰ ὑπὸ τῆς συνόδου κριθέντα, διὰ συνοδικῶν ἐπιστολῶν καὶ τῶν τοῦ πανευφήμου βασιλέως γραμμάτων, πάσαις διεπέμψατο ταῖς ὑπὸ τὸν οὐρανὸν ἁγίαις τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαις, εἰς δόξαν τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. Ἀμήν.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ἉΓΊΩΝ ἘΠΙΣΚΌΠΩΝ

δι' ὧν ἡ σὺν αὐτοῖς ἐν Νικαίᾳ ἁγία καὶ μεγάλη καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος, ταῖς ἀνὰ τὴν οἰκουμένην ἐκκλησίαις τοῦ θεοῦ διεπέμψατο τὰ ἐν αὐτῇ δι' αὐτῶν κεκριμένα ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος.

Ὅσιος ἐπίσκοπος Κουρδούβης τῆς κατὰ Ῥώμην καὶ Ἰταλίαν καὶ Σπανίαν πᾶσαν καὶ ταῖς ἐν τοῖς λοιποῖς ἔθνεσι τοῖς ἐπέκεινα κατ' ἐμὲ οὖσιν, ἕως τοῦ ὠκεανοῦ, ἁγίαις τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαις διὰ τῶν σὺν αὐτῷ πρεσβυτέρων Ῥώμης Βίτωνος καὶ Βικεντίου.

Ἀλέξανδρος Ἀλεξανδρείας σὺν Ἀθανασίῳ τότε ἀρχιδιακόνῳ ὄντι, τῶν κατ' Αἴγυπτον, πᾶσαν Λιβύην, καὶ πεντάπολιν καὶ τὰ ὁμορα τούτοις, ἕως τῶν τῆς Ἰνδίας ἐπαρχιῶν.

Μακάριος Ἱεροσολύμων σὺν Εὐσεβίῳ τῷ Παμφίλου ἐπισκόπῳ Καισαρείας τῆς κατὰ Παλαιστίνην καὶ Ἀραβίαν καὶ Φοινίκην.

Εὐστάθιος Ἀντιοχείας τῆς μεγάλης τοῖς κατὰ Συρίαν κοίλην καὶ Μεσοποταμίαν πᾶσαν καὶ Κιλικίαν ἑκατέραν.

Ἰωάννης Πέρσης τῶν ἐν Περσίδι πάσῃ καὶ τῇ μεγάλῃ Ἰνδίᾳ.

Λεόντιος Καισαρείας, Καππαδοκίας τὸ τῆς ἐκκλησίας τοῦ κυρίου καλλώπισμα, τῶν κατ' αὐτὴν Καππαδοκίαν, Γαλατίαν, πόντον διοσπόντου, Παφλαγονίαν, Πόντον Πτολεμαϊκὸν, Ἀρμενίαν μικρὰν καὶ μεγάλην.

Θεωνᾶς Κυζίκου, τῆς κατὰ τὴν Ἀσίαν, καὶ Ἑλλήσποντον, Λυδίαν τε καὶ Καρίαν, διὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν ἐπισκόπων Εὐτυχίου Σμύρνης καὶ Μαρίνου Τρωάδος.

Ἀλέξανδρος Θεσσαλονίκης διὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν πλουσίων, τῆς κατὰ Μακεδονίαν πρώτην καὶ δευτέραν, σὺν ὅλῃ Ἑλλάδι τῆς τε Εὐρώπην πάσαν Σκυθίαν ἑκατέραν, καὶ τῶν κατὰ τὸ Ἰλλυρικὸν ἁπάσαις Θεσσαλίαν τε καὶ Ἀχαΐαν.

Νουνέχιος Λαοδικείας τῆς κατὰ τὴν Φρυγίαν πρώτην καὶ δευτέραν.

Πρωτογένης ὁ θαυμάσιος πόλεως Σαρδικῆς τῆς ἐν Δακίᾳ, Καλαβρίᾳ, Δαρδανίᾳ καὶ τοῖς ὁμόροις τούτοις.

Κεκιλιανὸς πόλεως Καρθαγένης τῆς κατὰ πάσας τὰς ἐπαρχίας τάς τε Ἀφρικὰς καὶ τὰς Νουμιδίας καὶ Μαυριτανίας ἀμφοτέρας οὔσαις ἁγίαις τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαις.

Πιστὸς Μαρκιανοῦ πόλεως, τῆς κατὰ Μυσίαν καὶ τὰ τῶν Ἀθηνῶν καὶ Γάλλων ἔθνη, καὶ τῶν πλησιοχώροις τούτων πόλεσιν.

Ἀλέξανδρος Κωνσταντινουπόλεως τότε πρεσβύτερος ἔτι ὢν, εἰς ὕστερον δὲ καὶ τῆς ἐπισκοπικῆς ἱερατείας τῆς αὐτόθι ἐκκλησίας λαχὼν, σὺν Παύλῳ ἔτι τότε ἀναγνώστῃ ὄντι καὶ νοταρίῳ αὐτοῦ, τῆς ἐν ταῖς νήσοις πάσαις κυκλάσιν.

Οὗτοι πάντες οἱ ἅγιοι καὶ ἀποστολικοὶ ἄνδρες πάσαις ταῖς ὑπὸ τὸν οὐρανὸν ἁγίαις τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαις τὰ ἐν τῇ Νικαέων ἁγίᾳ, μεγάλῃ καὶ οἰκουμενικῇ συνόδῳ κεκριμένα διαπορθμεύσαντες πανταχοῦ γῆς παρέδωκαν καθὰ ἀρτίως ὁ λόγος ἀπέδειξεν.

Ἐπληρώθη λόγος δεύτερος τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙ͂ΝΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟ῾Σ Α῎ΡΕΙ῾Ωι καὶ Ἀρειανοῖς.

ΚΑΚΟ῾Σ ἑρμηνεὺς, αὐτόχρημα εἰκών τε καὶ ἀνδρίας ἐστὶ τοῦ διαβόλου. Ὥσπερ γὰρ ἐκεῖνοι οἱ δεινοὶ πλάσται πρὸς ἀπάτης δέλεαρ πλάττουσιν, οἱονεὶ κάλλους αὐτῷ εὐπρέπειαν προσμηχανώμενοι, αἰσχίστῳ καθάπαξ ὄντι τῇ φύσει, ὅπως ἂν τοὺς ταλαιπώρους ἀπολλύοι, πλάνην αὐτοῖς προτείνων. τὸν αὐτὸν οὗτος ἂν οἶμαι τρόπον ποιήσειεν, ᾧ μόνον σπουδῆς ἄξιον τοῦτ' εἶναι δοκεῖ, τὸ τὰ τῆς οἰκείας ἰταμότητος δηλητήρια ἀφειδῶς προβάλλεσθαι. τί γὰρ ἔτι καινὴν καὶ ἀφ' οὗ γεγόνασιν ἄνθρωποι, οὐδεπώποτε φανεῖσαν ἀπιστίας εἰσάγει πίστιν. διόπερ οὐδὲν τῆς ἀληθείας ἄρα ἀπᾷδον ἐκεῖνο φαίνεται τὸ πάλαι τῇ θείᾳ ῥήσει διηρθρωμένον. ὅτι πρὸς τὸ κακὸν εἰσὶ * σοφοί. τί δ' ἄν τις ἐκεῖνο λέγεσθαι τὴν τοῦ βουλεύεσθαι χάριν αὐτὸν ἀπολωλεκότα, μηκέτι κουφισμοῦ τινα ἐπικουρίαν εὑρέσθαι ἐπιθυμεῖν. τί τοίνυν φημὶ, Χριστὲ Χριστὲ, κύριε κύριε; τί δήποτε ὑμᾶς τὸ λῃστήριον ὁσημέραι τιτρώσκει; ἔστηκεν ἐξεναντίας δεινή τις βιαία τόλμα· βρυχᾶται ἐπιπρίουσα τοὺς ὀδόντας. δύσμορφος ὑπ' ἀτιμίας καὶ παντοδαποῖς περιτετρωμένη ἐγκλήμασιν. αὕτη μέντοι ἐν τῷ νόμῳ καὶ τῷ περὶ σοῦ κηρύγματι, ὥσπερ τισὶ ζάλαις τρικυμίαις κακῶν διαφορουμένη, ἐξερεύγεται μὲν ἐξώλεις λόγους, γράφουσα δὲ τούτους ἐκφαίνει, οὓς οὐδέποτε ὁ τῷ ἀιδίῳ τῆς σαυτοῦ πηγῆς τῷ πατρὶ συνυπάρχων, ταῖς περὶ σεαυτοῦ γνώσεσιν ἀφώρισας. συνάγει δὲ ὅλως καὶ συμφορεῖ δεινὰ ἄττα καὶ ἀνομα ἀσεβήματα. νῦν μὲν, τὰς γλώττας κραδαίνουσα. νῦν δ' αὖ πάλιν ταῖς τῶν ἀθλίων σπουδαῖς ἐπαιρομένη, οὓς ἐφ' ἀδείας αὐτὴ παρόντας ἐξαπατᾷ καὶ φθείρει, βούλομαι δὲ ἤδη, τοῦ προέδρου αὐτῆς τὴν φύσιν ἐξετάσαι. τί γὰρ δὴ λέγει; ἢ κατέχωμεν, φησὶν, οὐ ἤδη ἐγκρατεῖς γεγόναμεν, ἢ γινέσθω ὡς αὐτοὶ βουλόμεθα. πέπλωκε, καὶ ταῦτα πέπλωκεν ἀναιρούμενος. δόλῳ, φησὶν, ἢ δεινότητι πανουργίας. οὐδὲν διαφέρει. σεμνὸν μόνον ἡγεῖται, ὃ διὰ πονηρᾶς ἐπινοίας εἰς αὐτὸν εἰσερρύη. πλήθη, φησὶν, ἔχομεν· προβήσομαι δὴ μικρὸν αὐτὸς ἐπὶ τὸ πρόσθεν, ὡς ἂν τῆς μανίας πολέμων θεατὴς γένωμαι. αὐτὸς ἔφην ἐγὼ προβήσομαι. ὁ τοὺς τῶν ἀφρόνων πολέμους παύειν εἰωθώς. ἄγε δὴ Ἄρες Ἄρειε, ἀσπίδων ἢ * χρεία. μὴ σύ γε τοῦτο ποιήσῃς ἱκετεύομεν. ἐπισχέτω δ' οὖν σε ἡ γοῦν τῆς Ἀφροδίτης ὁμιλία; ἀλλὰ γὰρ εἴθε ὡς τοῖς ὄχλοις * ἄρεστα συνεκροτεῖσθαι δοκεῖς, οὕτω σοι τῇ περὶ τὸν Χριστὸν εὐσεβείᾳ προσῆν ἀκμάζειν. ἰδοὺ δὴ πάλιν αὖ ἱκέτης ἔρχομαι, καὶ τοῖς ὅπλοις πάνυ πλήθος ἰσχύων μάχεσθαι μὲν οὐκ ἐθέλω· τῇ δὲ τοῦ Χριστοῦ πεφραγμένος πίστει σέ τε ἰάσασθαι καὶ τοὺς ἄλλους θεραπεῦσαι βούλομαι. τί οὖν φὴς τοῦτο πράττειν ἃ μὴ τοῖς ἤθεσι προσῆκε τοῖς σοῖς; ἀλλὰ μετὰ ποίας ἡσυχίας εἰπέ μοι; ἢ τίνα περιουσίαν περιβεβλημένος, μᾶλλον δὲ ἐφ' ὅ,τι περιπετείας ἐληλακώς; ὦ τόλμης ὑπὸ κεραυνῶν ἀξίας καθαιρεθῆναι. ἀκούσατε γὰρ ἃ δεδήλωκε πρώην πρός με ἰὸν ἀποστάζοντι γράφων τῷ καλάμῳ. οὕτω φησὶ πιστεύομεν. εἶτ' οἶμαι προσθεὶς, οὐκ οἶδα ἅττα σοβαρῶς

πιστοί. δύναιτο δ' ἂν ἐκεῖνο.

ἴσ. ἢ χρ. γ. ὅπλοις ἄρεστα συνεκροτήθη.

βαρῶς πως καὶ μάλα ἀκριβῶς ἐξησκημένα περὶ ὧν πορρωτέρω, οὐδὲν ὅτι τῶν δεινῶν ἀπεσιώπησεν· ἀλλ᾽ ὅλον ὡς ἂν εἴπῃ τις τὸν τῆς παρανοίας ἀνέῳξε θησαυρόν. ἀπελαυνόμεθα, φησί, καὶ τὴν τοῦ εἰσδεχθῆναι ἡμᾶς ἄδειαν ἀφαιρούμεθα. ἀλλ᾽ οὐδέν πω ταῦτα πρὸς τὸ πρᾶγμα. τοῖς δὲ ἑξῆς προσέχετε τὸν νοῦν, αὐτοῖς γὰρ χρήσομαι τοῖς ῥήμασι. δεόμεθα, φησίν, ἐὰν ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐπιμένῃ γνώμης, ὁ τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπος ἡμῖν τοῦ λοιποῦ δοθῆναι κατὰ τὴν τοῦ νόμου διάταξιν, τὰς ἐνθέσμους, καὶ ἀπαραιτήτους θεραπείας, τῷ θεῷ ἐπιτελεῖν. ὢ δεινῆς ἀναιδείας, ἣν σπουδὴ τῆς ἀληθείας ἀπελέγξαι προσῆκεν. ὃ γὰρ αὐτῷ καθ᾽ ἡδονὴν ἐτύγχανεν ὄν, τοῦτο τῇ συντομίᾳ τῆς φράσεως ἀπετυπώσατο. τί φὴς ἄτοπε; διάστασιν εὐπρόσωπον ἡμῖν τὸ σαθρὸν τῆς κατ᾽ ἐμὲ ἀγελαίας σου διανοίας ἐπιτειχίζειν μηχανᾷ; καὶ τοὺς ἐπὶ κακῷ σοι προσπλακέντας ἀπολέσαι σπεύδεις; τί οὖν, φὴς, πράξω, εἰ μηδεὶς ἄξιον ἡγεῖταί με δέξασθαι. τοῦτο γὰρ πολλάκις ἐκ τῆς ἀνοσίας φάρυγγος ἐκβοᾷ· ἐγὼ δὲ τοὐναντίον ἔρομαί σε. ποῦ δὲ σαφὲς γνώρισμα καὶ μαρτύριον τῆς σεαυτοῦ διανοίας ἐπεδείξω; ἣν ἐχρῆν σε διαπτύξαντα καὶ τοῖς θείοις καὶ τοῖς ἀνθρωπίνοις σαφῆ καταστῆσαι, καὶ μάλισθ᾽ ὅτι τὰ ἰοβόλα τῶν ἑρπετῶν, καὶ τηνικαῦτα μᾶλλον ἀγριαίνειν πέφυκεν, ὅταν ἑαυτὰ τοῖς τῶν φωλεῶν μυχοῖς ἐνιδρυθέντα αἴσθηται. ἐκεῖνο δέ γε λίαν ἀστεῖον αὐτοῦ, τὸ σπουδαίως εὖ μάλα καθάπερ ὑπό τι προσωπεῖον αἰδοῦς σιγὴν πλάττεσθαι. τῇ μὲν τοῦ σχήματος τέχνῃ, τίθασον σεαυτὸν καὶ χρηστὸν σύγε παρέχεις· κακῶν δὲ μυρίων καὶ ἐπιβουλῶν ἔνδον γέμων, τοὺς πολλοὺς λέληθας. ἀλλ᾽ ὢ τῆς ἀθλιότητος! ὡς ὁ πονηρὸς βεβούληται, οὕτως Ἄρειον ἡμῖν ἀνομίας ἐργαστήριον κατεστήσατο. λέγε δὲ νῦν μοι παρελθών, τῆς σεαυτοῦ πίστεως τὸ γνώρισμα, καὶ μηδαμῶς γε ἀποσιωπήσῃς, ὦ τὸ μὲν στόμα διάστροφον, τὴν δὲ φύσιν ὀξύρροπον πρὸς πονηρίαν κεκτημένε. ἕνα λέγεις θεόν; σύμψηφον ἔχεις κἀμέ· οὕτω φρόνει. τῆς οὐσίας αὐτοῦ ἄναρχον καὶ ἀτελεύτητον λόγον εἶναι φής; στέργω τοῦτο· οὕτω πίστευε. εἴ τι περαιτέρω προσπλέκεις. τοῦτ᾽ ἀναιρῶ. εἴ τι πρὸς ἀσεβῆ χωρισμὸν συγκαττύττεις, τοῦτο οὔτε ὁρᾶν, οὔτε νοεῖν ὁμολογῶ. εἰ τὴν τοῦ σώματος ξενίαν, πρὸς οἰκονομίαν τῶν θείων ἐνεργειῶν παραλαμβάνεις, οὐκ ἀποδοκιμάζω. εἰ τὸ πνεῦμα τῆς ἀϊδιότητος ἐν τῷ ὑπερέχοντι λόγῳ γεγεννῆσθαι λέγεις, δέχομαι. τίς ἔγνω τὸν πατέρα, εἰ μὴ ὁ ἐλθὼν ἀπὸ τοῦ πατρός; τίνα ἔγνω ὁ πατήρ, εἰ μὴ ὃν ἀϊδίως καὶ ἀνάρχως ἐξ αὐτοῦ γεγέννηκε. σὺ μὲν ὑπόστασιν ξένην ὑποτάττειν οἴει δεῖν, κακῶς δήπου πιστεύων. ἐγὼ δὲ τῆς ὑπερεξόχου καὶ περὶ πάντα διηκούσης δυνάμεως τὸ πλήρωμα πατρὸς καὶ υἱοῦ, οὐσίαν μίαν εἶναι γινώσκω. εἰ τοίνυν μὲν σὺ ἀφαιρεῖς ἀπ᾽ ἐκείνου, ἀφ᾽ οὗ χωρισθῆναι οὐδὲ διάνοια τῶν ἐριχελουμένων δεδύνηται οὐδὲ πώποτε οὐδέν, προσθήκης δὲ χαρακτῆρας ὁδοποιεῖς, καὶ ὅλως γνωρίσματα ζητήσεων διορίζεις, ἐκείνῳ ᾧ ὁλόκληρον μὲν ἐξ ἑαυτοῦ τὴν ἀϊδιότητα δέδωκεν, ἀδιάφθορον δὲ τὴν ἔννοιαν, ἀθανασίας τε δι᾽ ἑαυτοῦ καὶ ἐκκλησίας ἔνθεμε πίστιν. κατάβαλε οὖν δή, κατάβαλε τὸ εὔηθες τοῦτο ἀνόμημα. ὦ ἀστεῖε σὺ καὶ εὔφωνε, καὶ τὰ κακὰ πρὸς ἀπιστίαν τῶν ἀνοήτων ἐξάδων. εἰκότως ἄρα σε ὁ πονηρὸς τῇ ἑαυτοῦ κατεστρέψατο κακίᾳ. καὶ τοῖς μὲν ἴσως ἤδη τὸ τοιοῦτον εἶναι δοκεῖ. οὕτω γὰρ σεαυτὸν πέπεικας. ἔστι δὲ πάντῃ ὀλέθριον τὸ κακόν. φέρε δὴ τῆς ἐν τοῖς ἀτοπήμασι διατριβῆς ἀπαλλαγείς, ἄκουε ὦ δαιμόνιε Ἄρειε· σοὶ γὰρ διαλέγομαι· τῆς ἐκκλησίας δήπου τοῦ θεοῦ ἀποκεκηρυγμένος οὐκ αἰσθάνῃ; ἀπόλωλας εὖ ἴσθι, ἐὰν μὴ βλέψας εἰς σεαυτὸν, τὴν παροῦσάν σοι καταγνῷς μανίας ἄνοιαν. ἀλλ᾽ ἐρεῖς, ὡς ὄχλοι συμπράττουσί σοι, καὶ τὰς φροντίδας ἀπελαύνουσιν; ἄκουε δὴ μικρὸν ὑποσχὼν τὰ ὦτα, ὦ ἀνόσιε Ἄρειε, καὶ σύνες τὴν σεαυτοῦ ἄνοιαν. σὺ δὲ ὦ πάντων κηδεμὼν θεὸς εὐμενὴς εἴης τῷ λεγομένῳ, εἰ πίστεως ἔχοιτο. ἐγὼ γὰρ ὁ σὸς ἄνθρωπος ἵλεω ἔχων τὴν παροῦσαν προμήθειαν, καὶ ἐξ ἑλληνικῆς καὶ ἐκ Ῥωμαϊκῆς γραφῆς πάνυ ἀρχαιοτάτης σαφῶς ἀποδείξω τὴν Ἀρείου μανίαν, πρὸ τρισχιλίων που ἐτῶν ὑπὸ τῆς Ἐρυθραίας προρρηθεῖσάν τε καὶ προφημισθεῖσαν. ἔφη γὰρ ἐκείνη γε, Οὐαί σοι Λιβύη ἐν παραλίοις κειμένη χώροις· ἥξει γάρ σοι καιρός, ἐν ᾧ μετὰ τῶν δήμων καὶ τῶν σαυτῆς θυγατέρων δεινὸν ἀγῶνα καὶ ὠμὸν καὶ παγχάλεπον ὑπελθεῖν ἀναγκασθήσῃ, ἀφ᾽ οὗ κριτήριον μὲν εἰς ἅπαντας, πίστεώς τε καὶ εὐσεβείας διαδοθήσεται. σὺ δὲ πρὸς ἐσχάτην ἀποκλίνεις καταστροφῆς. ὑμεῖς γὰρ τῶν οὐρανίων ἀνθῶν τὸ δεκτήριον ἀνασπάσαι τετολμήκατε, καὶ δήγματι σπαράξαι· καὶ μὲν δὴ σιδηροῖς ἐχαράξατε τοῖς ὀδοῦσι. τί δῆτα, ὦ πανοῦργε; τοῦ γῆς σαυτὸν εἶναι νῦν ὁμολογεῖς; ἐκεῖ δηλονότι. κατέχω γὰρ σου τὰ γράμματα, ἃ τῷ τῆς μανίας καλάμῳ πρός με διεχάραξας. ἐν οἷς φὴς πάντα τὸν Λίβυν δῆμον σύμψηφον εἶναί σοι πρὸς σωτηρίαν δήπου. εἰ δὲ οὐ φήσεις τουτὶ οὕτως ἔχειν, μαρτύρομαι ἤδη τὸν θεόν, ἣ μὴν ἀρχαιότατον τῆς Ἐρυθραίας πύκτιον, διὰ ἑλληνικῆς συντεταγμένον γλώττης, εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἀποστέλλειν. ὡς ἂν θᾶττον ἀπόλοιο. εἶτα σὺ ἀναμάρτητος, ὦ δικαιοφόρε; εἶτα οὐ σαφῶς ἀπόλωλας ὦ ἄθλιε, τοιούτῳ δεινῷ περιεστοιχισμένος; ἴσμεν ἴσμεν σου τὸ ἐγχείρημα· ποία φροντίς, ποῖόν σε θράττει δέος, οὐ λέληθεν ἡμᾶς ὦ δύστηνε καὶ ταλαίπωρε. ὢ τῆς ἀμβλύτητος τῶν φρενῶν, ὃς οὐδὲ τὴν νόσον καὶ τὴν ἀμηχανίαν τῆς σεαυτοῦ ψυχῆς ἀνα-

στέλλεις

στέλλεις, ὦ ἀνόσιε. ὃς τὴν ἀλήθειαν ποικίλοις διορύττεις λόγοις· καὶ τοιοῦτος ὤν, οὐκ αἰσχύνῃ ἡμᾶς ψέγων καὶ νῦν μὲν ἐλέγχων ὥς γε οἴει, νῦν δ' αὖ πάλιν νουθετῶν, ὡς πίστει καὶ λόγοις ὑπερφέρων. περὶ* οὗ δῆτα οἱ ἄθλιοι ἐπικουρίαν ἑαυτοῖς πορίζεσθαι γλίχονται. καί τοι οὐδὲ συγγίνεσθαι τῷ τοιούτῳ ἐχρῆν, οὐδὲ ὅλως αὐτὸν προσφθέγγεσθαι, πλὴν εἰ μή τις ἐν τοῖς ὑπούλοις τούτου ῥήμασι, τὴν τοῦ ὀρθῶς βίου ἐλπίδα τοῖς μέτροις ἀποκεῖσθαι οἴεται. ἀλλ' οὐκ ἔστι τοῦτο. πολλοῦ γε δεῖ. τὸ δὲ ἀληθές, ὦ τῆς ὑμετέρας ἀνοίας, ὅσοι τούτῳ συναναγίνεσθε! τίς ἄρα οἶστρος ὑμᾶς τῆς χαλεπῆς τούτου γλώττης καὶ τῆς ὄψεως ἀναχέεσθαι κατηνάγκασεν; ἀλλ' ἐπ' αὐτὸν ἤδη σὲ βαδιοῦμαι τῷ λόγῳ. ὦ τὴν μὲν ψυχὴν ἄφρων σύ, τὴν δὲ γλῶτταν στωμύλε, ἄπιστε δὲ τὰς φρένας, δὸς δή μοι τοῦ λόγου, οὐκ ἀμφιλαφές τι λέγω καὶ ἱππήλατον πεδίον, ἀλλ' οὖν κύκλῳ γε εὐπερίγραφον· μὴ σαθρὸν μόνον, ἀλλ' ἐρρωμένον τε καὶ στερρὸν τῇ φύσει, ὦ ἀνόσιε δῆτα καὶ κάκιστε, καὶ κρυψίνου· ἐξάγομαι γὰρ ταῦτα λέγειν. μᾶλλον δὲ βρόχον ἤδη σοι περιάψας καὶ συμποδίσας τῷ λόγῳ, εἰς μέσους σε καταστήσω· ὡς ἂν πᾶς ὁ δῆμος τὴν σὴν καταμάθῃ φαυλότητα. ἐπ' αὐτὸ δὲ προδύσομαι ἤδη τὸ πρᾶγμα. νενιμέναι δὴ πρόσθεν εἰσὶν αἱ χεῖρες. προσοίσωμεν ταῖς εὐχαῖς, ἐπικαλέσαι δὴ* τὸν θεόν. μᾶλλον δὲ μικρὸν ἐπισχών, εἰπέ μοι ὦ θερμότατέ σύ, τίνα θεὸν ἐπικαλέσῃ πρὸς βοήθειαν; ἀλλὰ γὰρ ἠρεμεῖν οὐ δύναμαι. ὦ τῶν πάντων ἔχων τὸ κῦρος δέσποτα! ὦ τῆς μονήρους δυνάμεως! ὦ πάτερ. διὰ τουτονὶ τὸν ἀνόσιον, ὀνείδη τε καὶ λύπας, καὶ μέν τοι καὶ τραύματα καὶ ὀδύνας ἡ σὴ ἔχει ἐκκλησία. Ἀρειός σοι τόπον ἤδη προσαρμόζει, καὶ μάλα γε εὐφυῶς, ἐφ' οὗ καθιζάνων εἶναι σύνοδον ἑαυτῷ, ἢ παῖδα τὸν Χριστὸν τὸν σὸν τὸν ἐκ σοῦ, τὸν τῆς ἡμετέρας ἐπικουρίας ἀρχηγέτην, θέσεως νόμῳ περιποιεῖται καὶ ἴσχει. ἐπάκουσον, ἀντιβολῶ σε, τῆς θαυμασίας πίστεως· σὲ τὴν κατὰ τὸν τόπον κινεῖσθαι δέσποτα κίνησιν οἴεται. σὲ τῆς ἀφωρισμένης καθέδρας, κύκλῳ περιγράφειν τολμᾷ. ποῦ γὰρ οὐκ ἔστιν ἡ σὴ παρουσία; ἢ ποῦ τὴν σὴν οὐ πάντες ἐνέργειαν, ἐκ τῶν ἐπὶ πάντα σου διηκόντων νόμων αἰσθάνονται; πάντα γὰρ αὐτὸς περιέχεις, καὶ ἔξω σου, οὔτε τόπον, οὔτε ἄλλο οὐδὲν ἐπινοῆσαι θέμις. οὕτως ἡ σὴ δύναμις μετ' ἐνεργείας ἐστὶν ἄπειρος. σὺ μὲν δὴ ἐπάκουσον ὁ θεός. ὑμεῖς δὲ πᾶς ὁ λαὸς προσέχετε τὸν νοῦν· ὁ γὰρ ἀναίσχυντος οὗτος καὶ ἀχρεῖος, ὁ ἐπ' ἄκρον μοχθηρίας τε καὶ ἀνομίας ὁμοίως ἐληλακώς, εὐλάβειαν σκήπτεται. ἄπαγε, φησίν, οὐ βούλομαι τὸν θεὸν ἐγώ, ὕβρεων πάθει δοκεῖν ἐνέχεσθαι. καὶ διὰ τοῦτο ὑποτίθεμαι καὶ πλάττω θαυμάσιά γε τῇ πίστει, ὡς ὁ θεὸς νεογνὴ καὶ νεόκτιστον οὐσίαν Χριστοῦ ποιησάμενος, βοήθειαν ἑαυτῷ παρεσκεύακε, ὥς γέ μοι δοκεῖ. ὁ γὰρ ἄν φησιν ἀπ' αὐτοῦ ἀφέλῃς, τοῦτο ἔλαττον πεποίηκας. εἶτα, ὦ λυμεὼν καὶ ὄλεθρε, σοὶ τοῦτό ἐστι πίστις; οὐ καθ' ὑπόθεσιν καὶ πλάσμα λαμβάνεις, τὰ τοῖς πλάσμασι τῶν ἐθνῶν παρακείμενα; οὐ ἐπείσακτον καλεῖς, καὶ ὥσπερ καθηκόντων ὑπηρέτην τὴν ἄνευ ἐνθυμήσεως καὶ λογισμοῦ, τῷ συνυπάρχειν τῇ τοῦ πατρὸς ἀϊδιότητι. πάντα διανύσαντα; ἐφάρμοσον νῦν. εἰ δὴ τολμᾷς, ἐφάρμοσον τῷ θεῷ καὶ τὸ εὐλαβεῖσθαι καὶ τὸ φοβεῖσθαι, καὶ τὸ ἐλπίζειν τὸ ἐκβησόμενον· ἔτι δὲ τὸ ἐνθυμεῖσθαι. τὸ λογίζεσθαι, τὸ σκεπτόμενον γνώμην ἀποφαίνεσθαι καὶ διαρθροῦν, καὶ ὅλως τὸ τέρπεσθαι, τὸ γελᾶν, τὸ λυπεῖσθαι. τί τοίνυν φῂς ὦ τῶν ἀθλίων ἀθλιώτερε; ὦ τῆς κακίας αὐτόχρημα* μήστορ. συνιεὶς δὴ εἰ δυνήσαι, ὡς ἐν τῇ αὐτῇ γέσου πανουργίᾳ, μοχθηρὸς αὖ* ἀναλίσκῃ. ὁ Χριστός, φησί, δι' ἡμᾶς πέπονθεν. ἀλλ' ἤδη φθάσας ἔγωγε εἶπον, ὡς μορφῇ* σώματος ἀπεστάλη; καὶ φησίν, ἀλλὰ δέος μὴ δόξωμεν κατά τι ἐλαττοῦν. εἶτα ὦ τῶν θηρίων μεσίτα, ταῦτα λέγων οὐ μαίνῃ καὶ σαφῶς λυττᾷς, ἰδοὺ γὰρ ὁ κόσμος, μορφή, εἴτουν σχῆμα τυγχάνει ὤν. καὶ οἱ ἀστέρες γε χαρακτῆρας προβέβληνται. καὶ ὅλως τὸ πνεῦμα τοῦ σφαιροειδοῦς τούτου κύκλου, εἶδος τῶν ὄντων τυγχάνει ὄν, καὶ ὥσπερ μόρφωμα. καὶ ὅμως ὁ θεὸς πανταχοῦ πάρεστι. ποῦ τοίνυν εἰσὶν ἐν τῷ θεῷ αἱ ὕβρεις, ἢ κατά τι ὁ θεὸς ἐλαττοῦται, ὦ πατρῳκτόνε τῆς ἐπιεικείας σύ. λόγισαι δὴ οὖν ἐκ σαυτοῦ τεκμαιρόμενος, καὶ ἐνθυμήθητι, εἰ ἁμάρτημα εἶναι δοκεῖ, τὸ ἐν Χριστῷ παρεῖναι τὸν θεόν. ἐκεῖνος μὲν οὖν κατεῖδε τὴν ἀτιμίαν τοῦ λόγου, καὶ τὴν τιμωρίαν οὐ βραδέως ἐπήγαγε· χωρὶς δὲ τούτων καθ' ἑκάστην δήπουθεν ἡμέραν ἁμαρτήματα ἐν τῷ κόσμῳ γίνεται. καὶ ὅμως ὁ θεὸς πάρεστι, καὶ τὰ τῆς δίκης οὐχ ὑστερίζει. τί οὖν κατὰ τοῦτο ἐλαττοῦται εἰς τὸ μέγεθος αὐτοῦ δυνάμεως, εἰ τὰ πανταχοῦ διαισθάνεται; οὐδὲν οἶμαι. ὁ μὲν γὰρ τοῦ κόσμου νοῦς, διὰ τοῦ θεοῦ· δι' αὐτοῦ πᾶσα διαμονή, δι' αὐτοῦ πᾶσα δίκη. ἡ δὲ τοῦ Χριστοῦ πίστις ἀνάρχως ἐξ αὐτοῦ. ὅλως δὲ θεοῦ νόμος ἐστὶ Χριστός· δι' αὐτοῦ τὸ ἄπειρον ἅμα καὶ ἀπελεύτητον ἔχων. ἀλλὰ γὰρ σὺ κατὰ σεαυτὸν ἐννοῶν φαίνῃ; ὦ τῆς μανίας λίαν! περίτρεψον νῦν εἰς τὴν σαυτοῦ ἀπώλειαν τὸ τοῦ διαβόλου ξίφος. ὁρᾶτε δή, ὁρᾶτε πάντες, ὡς γοερὰς ἤδη προΐεται φωνάς, τῷ τοῦ ἔχεως ἐνεχημένος δήγματι. ὡς αἱ φλέβες αὐτοῦ καὶ σάρκες τῷ ἰῷ ἐγκατειλημμέναι, δεινὰς* ἀναμιγνύουσιν ὀδύνας. ὡς διερρύηκεν αὐτοῦ τὸ σῶμα πᾶν αὐχμοῦ τε καὶ θριῶν, καὶ ὠχριάσεως, καὶ φρίκης, καὶ μυρίων γέμει κακῶν, καὶ δεινῶς κατέσκληκεν· ὡς εἰδεχθὲς καὶ κατερρυπωμένον τὸ τῆς κόμης δάσος. ὡς ὅλος ἡμιθνής, καὶ ἐξασθενῶν ἤδη τὸ βλέμμα. ὡς ἄναιμον τὸ πρόσωπον, καὶ ὑπὸ μερίμνης ἐκτετηκός. ὡς ὁμοῦ πάντα εἰς αὐτὸν

ἴσ. παρ' οὗ

ἴσ. δεῖ.

γρ. νέστορ.

σ. ἀλίσκῃ.

γρ. μορφῇ.

γρ. ἀνακινοῦσιν.

αὐτὸν συνδραμόντα, οἶστρος, μανία τε καὶ ματαιότης, διὰ τὸ χρόνιον τοῦ πάθους, ἄγελόν τε καὶ θηριώδη σε πεποιήκασιν· αὐτίκα οὐδὲ ἐπαισθανόμενος οὗ δὴ κακοῦ τυγχάνει ὤν· αἴρομαι, φησὶν, ὑφ᾽ ἡδονῆς, καὶ πηδῶ γε σκιρτῶν ὑπὸ χαρᾶς, καὶ πτεροῦμαι. καὶ πάλιν νεανικῶς γελῶν, εἶεν, φησὶν, ἀπωλόμεθα. τοῦτο μέν γε καὶ ἀληθές ἐστι. σοὶ γὰρ μόνῳ κακία τὰς παρ᾽ ἑαυτῆς σπουδὰς διαφιλῶς κεχορήγηκε, καὶ ὁ πολλῆς ἐώνητο τιμῆς, τοῦτό σοι ῥᾷστα δεδώρηται. φέρε δὴ νῦν εἰπὲ, ποῦ τὰ σεμνά σου ἐστὶ [γρ. τῷ Νείλῳ] παραγγέλματα· ἀπονίψαι δὴ σαυτοῦ, * εἰ οἷόν τε. ὦ ἀτόπου γέμων ἄνθρωπε ἀναισθησίας: καίτοι σύ γε τὴν οἰκουμένην ἅπασαν τοῖς αὐτοῦ ἀσεβήμασι διαταράξαι ἐσπούδακας. ἄρά γε σιωπῆς ὡς ἅπαντα ἤδη τοῦ θεοῦ ἄνθρωπος ἐγὼ ἐπίσταμαι. ἀλλὰ γὰρ ἀπορῶ, πότερον μένειν, ἢ ἀπιέναι δεῖ. οὔτε γὰρ βλέπειν εἰς τοσοῦτον ἔτι δύναμαι, καὶ τὴν ἁμαρτίαν ἐπαισχύνομαι, ὦ Ἄρειε. ἡμᾶς μὲν εἰς φῶς κατέστησας, σαυτὸν δὲ εἰς σκότος, ὦ ταλαίπωρε, κατέβαλες. τοῦτό σοι τῶν πόνων πέφηνε τὸ τέλος. ἀλλ᾽ ἐκεῖσε πάλιν ἐπάνειμι. πλῆθος εἶναι φὴς τῶν περὶ σὲ ἀλωμένων. εἰκὸς οἶμαι, καὶ δέχου γε. πλὴν ἀλλὰ καὶ τούτων τούτους. δέχου φημί· λύκοις γὰρ καὶ λέουσιν ἑαυτοὺς βρωθησομένους ἐκδεδώκασι. πλὴν ἀλλὰ καὶ τούτων ἕκαστος προσθήκῃ κεφαλῶν δέκα καὶ τελέσμασι τούτων πεσθεὶς, αὐτίκα δὴ μάλα ἱδρώσει, ἐὰν μὴ τὴν ταχίστην ἐπὶ τὴν σωτήριον δραμὼν ἐκκλησίαν, τὴν τῆς ἀγάπης εἰρήνην τῷ φίλτρῳ τῆς ὁμονοίας ἑταιρίσηται. οὐ γὰρ δὴ ὑπὸ σοῦ λοιπὸν ἐξαπατηθήσονται, ἐπὶ πονηρᾷ συνειδήσει κατεγνωσμένοι· οὐδ᾽ ἀνέξονται τέλεον ἀπολέσθαι ταῖς μιαραῖς σου ζητήσεσιν ἐμπλακέντες. σαφὴς καὶ γνώριμα πᾶσι, πρὸς γοῦν τὸν ἑξῆς χρόνον, τὰ σά ἐστι σοφίσματα. καὶ μὴν οὐδὲ αὐτὸς ἀνύσαι τί δυνήσῃ, ἀλλὰ μάτην ἐπιείκειάν τε καὶ πρᾳότητα λόγων καθυποκρινόμενος, καὶ ἁπλότητος ὡς εἰπεῖν προσχηματικῇ, μάταιον ἔσται σοι τὸ ὅλον τέχνασμα· αὐτίκα γάρ σε ἡ ἀλήθεια περιστῆσε, τὸ παρασιωπεῖον ἔξωθεν περιτιθέμενος. μάταιον ἔσται σοι τὸ ὅλον τέχνασμα· αὐτίκα γάρ σε ἡ ἀλήθεια περισώσεται. αὐτίκα σοῦ τὰς φλόγας ὁ τῆς θείας δυνάμεως ὡς εἰπεῖν ὄμβρος ἀποσβέσει. καὶ μέντοι καὶ τοὺς ἑταίρους καὶ ὁμογνώμονάς σου ἐνόχους εἶναι τῇ βουλῇ γινομένους. αἱ τῶν δημοσίων λειτουργημάτων καταλήψονται φροντίδες, ἐάν γε μὴ τὴν ταχίστην ἀποφυγόντες, τὴν πρὸς σὲ συνουσίαν, τὴν ἀδιάφθορον ἀνταλλάξωνται πίστιν. σὺ δὲ ὁ σιδηρόφρων ἀνὴρ, δεῖμά μοι δὸς τῆς σῆς προαιρέσεως, εἰ σαυτῷ πιστεύεις, καὶ ἔρρωσαι τῷ βεβαίῳ τῆς πίστεως, καὶ καθαρὰν ὅλως ἔχεις συνείδησιν. ἧκε πρὸς ἐμὲ, ἧκε, φημὶ, πρὸς θεοῦ ἄνθρωπον. πίστευσον ὡς ταῖς ἐμαυτοῦ πεύσεσι διερευνήσομαί σου τὰ ἀπόρρητα τῆς καρδίας. κἂν μέν τι μανικὸν ἐνεῖναι δόξῃ τὴν θείαν ἐπικαλεσάμενος χάριν, παραδείγματός σε κάλλιον ἰάσομαι. ἐὰν δὲ ὑγιαίνων τὰ κατὰ ψυχὴν φανῇς, τὸ τῆς ἀληθείας φῶς ἐπιγνοὺς, ἐν σοὶ καὶ τῷ θεῷ χάριν εἴσομαι· καὶ ἐμαυτῷ τῆς εὐσεβείας συνησθήσομαι, καὶ ἄλλῃ χειρί. ὁ θεὸς ὑμᾶς διαφυλάξοι ἀγαπητοί.

Διὰ Συγκλητίου καὶ Γαυδεντίου Μαγιστριανῶν ἐκομίσθη καὶ ταῦτα, ὅτι Πατέριος ἦν ἔπαρχος Αἰγύπτου, καὶ ἀνεγνώσθη ἐν τῷ Παλατίῳ.

ΚΑΤΑ ΕΥΣΕΒΙΟΥ ΚΑΙ ΘΕΟΓΝΙΟΥ·

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΣ ΚΑΘΟΛΙΚΗ͂ι ἐκκλησίᾳ Νικομηδέων.

ΤΟΝ δεσπότην θεὸν δηλαδὴ καὶ σωτῆρα Χριστὸν, ἀκριβῶς ἅπαντες ἴστε, ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ, πατέρα τε καὶ υἱὸν εἶναι· πατέρα φημὶ ἄναρχον, ἄνευ τέλους γονέα τοῦ αἰῶνος αὐτοῦ· υἱὸν δὲ, τοῦτ᾽ ἔστι τὴν τοῦ πατρὸς βούλησιν, ἥτις οὔτε διὰ ἐνθυμήσεως τινὸς ἀνείληπται, οὔτε πρὸς τὴν τῶν ἔργων αὐτοῦ τελεσιουργίαν, διά τινος ἐξεζητημένης οὐσίας κατελήφθη. ὃς γὰρ τοῦτο καὶ νοεῖ καὶ νοήσει, οὗτος ἔξει πρὸς ἅπαν τιμωρίας γένος ἀκάματον ὑπομονήν. ἀλλὰ γὰρ ὁ τοῦ θεοῦ ὁ υἱὸς Χριστὸς, ὁ τῶν ἁπάντων δημιουργὸς καὶ τῆς ἀθανασίας αὐτῆς χορηγὸς, ἐγεννήθη ὅσον πρὸς τὴν πίστιν ἀνῆκεν ἣ πεπιστεύομεν, ἐγεννήθη, μᾶλλον δὲ προῆλθεν αὐτὸς καὶ πάντοτε ἐν τῷ πατρὶ ὢν ἐπὶ τὴν τῶν ὑπ᾽ αὐτοῦ γεγενημένων διακόσμησιν. ἐγεννήθη τοίνυν ἀμερίστῳ προελεύσει. ἡ γὰρ βούλησις ὁμοῦ καὶ τῷ οἰκητηρίῳ αὐτῆς ἐμπέπηγε· καὶ ταῦθ᾽ ἅπερ διαφόρου δέεται ἐπιμελείας, κατὰ τὴν ἑκάστου ποιότητα πράττει καὶ διοικεῖ. τί οὖν ἐστι; τί μεταξὺ τοῦ θεοῦ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ; οὐδὲν δηλαδή· αὐτὴ γὰρ ἡ τῶν πραγμάτων συμπλήρωσις αἰσθήσει παρείληφε τὸ τῆς βουλήσεως πρόσταγμα, οὐχὶ δὲ μερισθεῖσα ἐκ τῆς τοῦ πατρὸς οὐσίας τὴν βούλησιν διέστησιν. ὁ δὲ τούτοις ἕπεταί τίς ἐστιν, ὃς τοῦ Χριστοῦ τοῦ ἐμοῦ δεσπότου πάθος διὰ αἰδῶ μᾶλλον ἢ μωρίαν δέδιεν; ἆρ᾽ οὖν πάσχει τὸ θεῖον; ἐπειδὰν ἡ τοῦ σεμνοῦ σώματος οἴκησις πρὸς ἐπίγνωσιν τῆς ἰδίας ἁγιότητος ὁρμᾷ; ἢ ὑποπίπτει θίξει τὸ τοῦ σώματος ἐκκεχωρισμένον; ἆρ᾽ οὐχὶ διέστηκε τοῦθ᾽ ὅπερ ἐκ τῆς τοῦ σώματος ἀφῄρηται ταπεινότητος; οὐχὶ δὲ ζῶμεν κἂν πρὸς θάνατον ἡ τῆς ψυχῆς εὔκλεια. τὸ σῶμα προσκαλέσηται; τί τοίνυν ἐνταῦθα ἡ ἀβλαβής τε καὶ εἰλικρινὴς πίστις

πίστις ἄξιον ἀμφιβολίας κατείληφε; ἢ οὐχ ὁρᾷς ὅτι σεμνότερον * σῶμα ὁ θεὸς ἐξελέξατο, δι᾽ οὗ τὰ τῆς πίστεως τεκμήρια καὶ τὰ τῆς οἰκείας ἀρετῆς ὑποδείγματα ἔμελλεν ἐμφανίζειν, καὶ τὴν ἤδη συγκεχυμένην ὀλεθρίῳ πλάνῃ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἀπώλειαν ἀποσείεσθαι, καινὴν τὸ θρησκείας διδόναι διδασκαλίαν τῷ τῆς ἀγνοίας ὑποδείγματι, τὰς ἀναξίας τοῦ νοῦ πράξεις καθαίρειν, ἐπῆρε δὲ τὴν μὲν τοῦ θανάτου βάσανον ἐκλύειν, τὰ δὲ τῆς ἀθανασίας ἔπαθλα προαναφωνεῖν. ἀλλ᾽ ὑμεῖς, οὓς λοιπὸν ἀδελφοὺς ἡ τῆς ἀγάπης κοινωνία εἰκότως ὑπ᾽ ἐμοῦ προσαγορεύεσθαι ποιεῖ, οὐκ ἀγνοεῖτέ με τὸν ὑμέτερον συνθεράποντα, οὐκ ἀγνοεῖτε τὸ τῆς ὑμετέρας σωτηρίας ὀχύρωμα, οὗ τὴν φροντίδα γνησίως ἐπανήρημαι, καὶ δι᾽ οὗ τῶν ἡμετέρων ἐχθρῶν οὐ μόνον τὰ ὅπλα κατεμαχεσάμεθα, ἀλλὰ καὶ ζῶντας ἔτι τὴν ψυχὴν συγκατείρξαμεν πρὸς τὸ τῆς φιλανθρωπίας ἀληθῆ πίστιν ἐκφᾶναι. ἀλλ᾽ ἐγὼ ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς τούτοις διὰ τὴν τῆς οἰκουμένης μάλιστα ἀνανέωσιν ἔχαιρον. καὶ γὰρ θαύματος ἦν ἄξιον ἀληθῶς ἔθνη τοσαῦτα εἰς ὁμόνοιαν ἐπαγαγεῖν, ἃ πρὸ βραχέος ἐλέγετο τὸν θεὸν ἀγνοεῖν. πλὴν τί ἤμελλε γινώσκειν τὰ ἔθνη ταῦτα, ἃ οὐδεμίαν φιλονεικίας ἐπανῄρηντο φροντίδα; τί οὖν νοεῖτε, ἀδελφοὶ ἀγαπητοί, ὡς ἡμᾶς αὐτοὺς αἰτιῶμαι; Χριστιανοί ἐσμεν, καὶ οἰκτρᾷ διαθέσει διχονοοῦμεν. αὕτη ἄρα ἐστὶν ἡ ἡμετέρα πίστις; αὕτη ἡ τοῦ ἁγιωτάτου νόμου διδασκαλία; ἀλλὰ τίς ἐστιν αἰτία δι᾽ ἣν ὁ τοῦ παρόντος κακοῦ ὄλεθρος ἐξεγήγερται; ὢ τῆς ἀτοπίας! ὢ μίσους ὑπερβολὴ πάσης ἀγανακτήσεως μέγεθος ὑπεραίρουσα; τίς ἡ τοῦ ληστρικοῦ τούτου ἀναπέφανται δεινότης; ἢ τὸν τοῦ θεοῦ υἱὸν ἀρνεῖται ἐξ ἀμερίστου τοῦ πατρὸς οὐσίας προεληλυθέναι; ἆρ᾽ οὐχὶ πανταχοῦ ἐστιν ὁ θεός; καί τοι γε τοῦτον πάντοτε παρεῖναι ἡμῖν αἰσθανόμεθα. ἆρ᾽ οὐχὶ διὰ τῆς τούτου δυνάμεως ἡ τῶν ὅλων συνέστηκεν εὐκοσμία; καί τοι γε τῆς τοῦ χωρισμοῦ διαστάσεως ἐστέρηται; μὴ οὖν ὑμῖν τί πέπρακται, ὦ ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, καταμάθετε νῦν ἀξιῶ τὰς βασάνους τῆς παρούσης ἀλγηδόνος, ὁμολογητὰς ὑμᾶς εἶναι τούτου ἐπαγγέλλεσθαι, ὃν εἶναι ἀρνεῖσθαι. ὑμᾶς τοῦ πανώλου διδασκάλου πείθοντος. ἱκετεύω τίς ἐστιν ὁ ταῦτα διδάξας οὕτως ἄκακον πλῆθος; Εὐσέβιος δηλαδή, ὁ τῆς τυραννικῆς ὠμότητος συμμύστης. ὅτι γὰρ πανταχοῦ τοῦ τυράννου γεγένηται προσφύλαξ, πανταχόθεν ἐστὶ συνορᾶν, τοῦτο μὲν γὰρ αἱ τῶν ἐπισκόπων σφαγαὶ διαμαρτύρονται, ἀλλὰ τῶν ἀληθῶς ἐπισκόπων. τοῦτο δὲ ἡ χαλεπωτάτη τῶν Χριστιανῶν ἐκδίωξις διαρρήδην βοᾷ. οὐδὲν γὰρ περὶ τῶν εἰς ἐμὲ γεγενημένων ὕβρεων, νῦν ἐρῶ· δι᾽ ὧν ὅτι μάλιστα αἱ τῶν ἐναντίων μερῶν ἐπραγματεύοντο συνδρομαί. οὗτος καὶ ὀφθαλμοὺς κατασκόπους ὑπέπεμπε κατ᾽ ἐμοῦ, καὶ μόνον οὐκ ἐνόπλους τῷ τυράννῳ συνεισέφερεν ὑπουργίας. μὴ δ᾽ ἐμέ τις οἰέσθω εἶναι πρὸς τὴν τούτων ἀπόδειξιν ἀπαράσκευον. ἔλεγχος γάρ ἐστιν ἀκριβὴς ὅτι τοὺς πρεσβυτέρους καὶ διακόνους τοὺς Ἀσεβίῳ παρεπομένους φανερῶς ὑπ᾽ ἐμοῦ συνειλῆφθαι συνέστηκεν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν παρίημι, ἃ νῦν οὐκ ἀγανακτήσεως ἕνεκεν, ἀλλ᾽ εἰς ἐκείνων αἰσχύνην ὑπ᾽ ἐμοῦ προενήνεκται. ἐκεῖνο μόνον δέδια, ἐκεῖνο διαλογίζομαι, ὅτι ὑμᾶς ὁρῶ πρὸς τὴν τοῦ ἐγκλήματος καλεῖσθαι κοινωνίαν. διὰ γὰρ τῆς Εὐσεβίου ἀγωγῆς τε καὶ διαστροφῆς συνείδησιν τῆς ἀληθείας κεχωρισμένην ἀνειλήφατε. ἀλλ᾽ ἔστιν οὐ βραδεῖα θεραπεία, εἴγε ἐπίσκοπον πιστόν τε καὶ ἀκέραιον νῦν γοῦν λαβόντες, πρὸς τὸν θεὸν ἀπίδητε, ὅπερ ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐν ὑμῖν ἐστι. καὶ πάλαι ἐχρῆν τῆς ἡμετέρας κρίσεως ἠρτῆσθαι, εἰ μὴ ὁ προειρημένος Εὐσέβιος δεινῇ τότε συλλαβομένων αὐτῷ ἐνταῦθα ἐληλύθει, καὶ τὴν τῆς τάξεως ὀρθότητα ἀναισχύντως συνετετάραχει. ἀλλ᾽ ἐπειδὴ περὶ αὐτοῦ τοῦ Εὐσεβίου πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην ὀλίγα προσήκει φράσαι, μέμνηται ἡ ὑμετέρα ἀνεξικακία ἐπὶ τῆς Νικαέων πόλεως γεγενῆσθαι σύνοδον, ᾗ καὶ αὐτὸς ἐγὼ πρεπόντως τῇ τῆς ἐμῆς συνειδήσεως λατρείᾳ παρῆμην, οὐδὲν ἕτερον βουλόμενος ἢ ὁμόνοιαν ἅπασιν ἐργάσασθαι· καὶ πρὸ πάντων ἐλέγξαι τὲ καὶ ἀποσείσασθαι τὸ πρᾶγμα τοῦτο, ὃ τὴν μὲν ἀρχὴν εἰλήφει διὰ τῆς Ἀρείου τοῦ Ἀλεξανδρέως ἀπονοίας, ἰσχυροποιεῖτο δὲ τὸ παράχρημα διὰ τῆς Εὐσεβίου ἀτόπου τὲ καὶ ὀλεθρίας σπουδῆς. ἀλλ᾽ αὐτὸς οὗτος Εὐσέβιος, προσφιλέστατοι καὶ τιμιώτατοι, μεθ᾽ ὅσης νομίζεται συνδρομῆς, ἅτε δὴ ὑπὸ τῆς συνειδήσεως αὐτῆς ἡττώμενος· μεθ᾽ ὅσης δὲ αἰσχύνης, τῇ πανταχόθεν ἐληλεγμένῃ ψευδολογίᾳ συνίστατο, ὑποπέμπων μέν μοι διαφόρους τοὺς ἀξιοῦντας ὑπὲρ αὐτοῦ· ἐξαιτούμενος δὲ παρ᾽ ἐμοῦ συμμαχίαν ἵνα ὅπως μὴ ἐπὶ τοσούτῳ ἐλεγχθεὶς πλημμελήματι τῆς ὑπαρχούσης αὐτῷ τιμῆς ἐκβάλλοιτο. μάρτυς ἐστί μοι τούτου ὁ θεὸς αὐτός, ὃς ἐμοί τε καὶ ὑμῖν φιλαγάθως ἐπιμένοι, ἐπεὶ κἀμὲ ἐκεῖνος περιέτρεψε, καὶ ἀπρεπῶς ὑφήρπασεν, ὃ καὶ ὑμεῖς ἐπιγνώσεσθε. πάντα μὲν γὰρ ἐπεπράχθη τότε, καθὼς αὐτὸς ἐπόθει, πᾶν ὁτιοῦν κακὸν ἐπὶ τῆς ἑαυτοῦ διανοίας ἀποκρυπτόμενος. ἀλλὰ πρώην, ἵνα τὰ λοιπὰ τῆς τούτου σκαιότητος παρῶ, τί μάλιστα μετὰ Θεογνίου ὃν τῆς ἀνοίας ἔχει κοινωνὸν διεπράξατο, ἀκούσατε παρακαλῶ. Ἀλεξανδρέας τινὰς τῆς ἡμετέρας πίστεως ἀναχωρήσαντας ἐνταῦθα κεκελεύκειν ἀποσταλῆναι, ἐπειδὴ διὰ τῆς τούτων ὑπηρεσίας ὁ τῆς διχονοίας ἠγείρετο πυρσός. ἀλλ᾽ οὗτοι καλοί τε καὶ ἀγαθοὶ ἐπίσκοποι οὓς ἅπαξ ἡ τῆς συνόδου ἀλήθεια πρὸς μετάνοιαν τετηρήκει, οὐ μόνον ἐκείνους ὑπεδέξαντο, καὶ παρ᾽ ἑαυτοῖς ἠσφαλίσαντο, ἀλλὰ καὶ ἐκοινώνη-

* γρ. σεμνότατον.

νώνησαν αὐτοῖς τῆς τῶν τρόπων κακοηθείας. διὸ τοῦτο περὶ τοὺς ἀχαρίστους τούτους ἔκρινα πρᾶξαι. ἁρπαγέντας γὰρ αὐτοὺς ἐκέλευσα ὡς πορρωτάτω ἐξορισθῆναι· νῦν ὑμέτερόν ἐστι πρὸς τὸν θεὸν ἐκείνῃ τῇ πίστει βλέπειν ᾗ πάντοτε καὶ γεγενῆσθαι καὶ συνεστηκέναι καὶ εἶναι πρέπει διαπράξασθαι· οὕτως ἐπισκόπους ἁγνούς τε καὶ ὀρθοδόξους καὶ φιλανθρώπους ἔχοντες χαίρομεν, εἴ τις δὲ ἢ πρὸς μνήμην τῶν λυμεώνων ἐκείνων ἢ πρὸς ἔπαινον ἀπρονοήτως ἐξαφθῆναι τολμήσει, παραχρῆμα τῆς ἰδίας τόλμης διὰ τῆς τοῦ θεράποντος τοῦ θεοῦ, τουτέστιν ἐμοῦ, ἐνεργείας ἀνασταλήσεται. ὁ θεὸς ὑμᾶς φυλάξοι, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί.

ΝΙΚΗΤῊΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤῖΝΟΣ ΣΕβαστὸς Θεοδότῳ.

ΟΣΗ τῆς θείας ὀργῆς ἡ ἰσχὺς πέφυκε, καὶ ἐξ ὧν Εὐσέβιός τε καὶ Θεόγνιος πεπόνθασιν εὐχερὲς καὶ σὲ μαθεῖν, οἳ εἰς τὴν ἁγιωτάτην παροινοῦντες θρησκείαν, τὸ τοῦ σωτῆρος θεοῦ ὄνομα τῷ συστήματι τοῦ οἰκείου ληστηρίου καὶ μετὰ τὸ τυχεῖν συγγνώμης ἐμίαναν. ὅτε γὰρ μάλιστα μετὰ τὴν τῆς συνόδου ὁμογνώμονα συμφωνίαν, ἐχρῆν τὴν προτέραν ἐπανορθώσασθαι πλάνην, τότε τοῖς αὐτοῖς ἁμαρτήμασιν * ἐμμένοντες, ἑάλωσαν. διὰ τοῦτο γοῦν ἡ θεία πρόνοια αὐτοὺς τοῦ ἑαυτῆς ἀπώσατο λαοῦ. ἐπειδὴ μηδὲ ἔφερε τὰς ἀκάκους ψυχὰς ὀλίγον ἀπονοίᾳ φθειρομένας καθορᾶν· καὶ νῦν μὲν ἀξίαν παρ' αὐτῶν ᾔτησε δίκην, μείζονα δὲ καὶ εἰς τὸ ἑξῆς διὰ τοῦ παντὸς αἰῶνος λήψεται. ὅπερ τῇ σῇ ἀγχινοίᾳ δηλωθῆναι δεῖν ἡγησάμην, ἵν' εἴ τις κακὴ παραίνεσις τῶν τοιούτων, ὡς ἔγωγε οὐκ οἶμαι, τῇ σῇ ἐνεκαθέσθη προαιρέσει, ταύτην τῆς ψυχῆς ἀφελόμενος καθαρὰν, ὡς προσῆκε τὴν διάνοιαν, εἰλικρινῆ τε καθοσίωσιν, καὶ ἄχραντον πίστιν τῷ σωτῆρι θεῷ παρασχέσθαι προθυμηθῇς. καὶ γὰρ τοῦτο προσῆκόν ἐστι ὑπὸ τούτου πράττεσθαι. ὃς δ' ἂν ἀκεραίων τῶν τῆς αἰωνίου ζωῆς ἐπάθλων ἀξιοῦσθαι βούληται. ὁ θεός σε διαφυλάξοι, ἀδελφὲ ἀγαπητέ.

γρ. ἐμμανέντες.

ΤΕΛΟΣ.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-602775-p0068-8

ΣΥΝΟΨΙΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΩΝ ΣΥΝΟΔΩΝ, ΠΟΥ͂, ΚΑΙ ΠΟ-τε, καὶ κατὰ τίνων ἑκάστη αὐτῶν συνήχθη;

ΣΥΝΟΔΟΣ α΄.

Χρὴ γινώσκειν πάντα χριστιανὸν, ὅτι ἑπτὰ εἰσὶν ἅγιαι καὶ οἰκουμενικαὶ σύνοδοι. καὶ ἡ μὲν πρώτη γέγονεν ἐν Νικαίᾳ, τῷ δεκάτῳ ἔτει τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου βασιλέως, ὃς ἐβασίλευσεν ἔτη λή. ὑπῆρχον δὲ πατέρες τιή. καὶ ἡγοῦντο τῆς συνόδου Σίλβεστρος ῥώμης, Ἀλέξανδρος Κωνσταντινουπόλεως, Ἀλέξανδρος Ἀλεξανδρείας, Εὐστάθιος Ἀντιοχείας, καὶ Μακάριος ἱεροσολύμων. συνῆλθον δὲ κατὰ ἀρείου μανιόφρονος, πρεσβυτέρου μὲν γενομένου τῆς ἐκκλησίας ἀλεξανδρέων, βλασφημοῦντος δὲ τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, τὸν κύριον ἡμῶν ἰησοῦν χριστὸν, τὸν ἀληθινὸν θεόν. κτίσμα γὰρ ἔλεγεν ὁ δυσσεβὴς, καὶ οὐχ ὁμοούσιον τῷ θεῷ καὶ πατρί: καὶ ὅτι ἦν ποτὲ, ὅτε οὐκ ἦν. ὅθεν τοῦτον μὲν ὡς ἐχθρὸν τῆς ἀληθείας, ἅμα τοῖς ὁμόφροσιν αὐτοῦ, ἡ ἁγία σύνοδος αὕτη ἀναθεματίσαντες ἀπεβάλοντο, καὶ Εὐσέβιον τὸν Νικομηδείας, καὶ Μακεδόνιον, καὶ Εὐνόμιον. (εἰ γὰρ καὶ ταῖς λέξεσι διεφέροντο: ἀλλ' ὁμοίως ἀρείῳ τῆς ἀληθείας ἐκπεπτώκασι) τὴν ὀρθόδοξον δὲ πίστιν ἐκράτυναν, ὁμοούσιον τῷ πατρὶ τὸν υἱὸν κηρύξαντες κτίστην τε τῶν ἁπάντων, καὶ οὐ κτίσμα, ἀλλὰ θεὸν ἀληθινὸν καὶ δεσπότην καὶ κύριον. καθὼς καὶ τὸ σύμβολον περιέχει τῆς πίστεως, ὅπερ αὐτοὶ τῇ ἐμπνεύσει τοῦ παναγίου πνεύματος ὑπηγόρευσαν. ἐτύπωσε δὲ ἡ αὐτὴ ἁγία σύνοδος καὶ οἰκουμενικὴ καὶ τὸ ἅγιον πάσχα ἑορτάζειν ἡμᾶς κατὰ τὴν κρατοῦσαν συνήθειαν. ἔτη ἀπὸ τοῦ χριστοῦ ἕως τῆς α΄ συνόδου, τιή. ἀπὸ δὲ τῆς α΄ ἕως τῆς β΄, νϛ΄. ἐν ἄλλῳ δὲ ξζ΄.

Σύνοδος β΄.

Ἡ δὲ δευτέρα καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος γέγονεν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐπὶ βασιλέως Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου, ὃς ἐβασίλευσεν ἔτη ιϛ΄. ὑπῆρχον δὲ ἅγιοι πατέρες ρν΄. ἡγοῦντο δὲ ταύτης τῆς συνόδου, Δάμασος ῥώμης, Νεκτάριος Κωνσταντινουπόλεως, Κύριλλος ἱεροσολύμων, Τιμόθεος ἀλεξανδρείας, Μελέτιος ἀντιοχείας, Γρηγόριος νύσσης, Ἀμφιλόχιος ἰκονίου, Γελάσιος καισαρείας παλαιστίνης, καὶ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, διέπων τὸν θρόνον Κωνσταντινουπόλεως, ὃς καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ, στάσεως γενομένης, ἑκουσίως ἐπὶ τῆς συνόδου ἀπετάξατο τῷ θρόνῳ, καὶ ποιήσας συντακτήριον λόγον, καὶ εἰς τὴν παρουσίαν τῶν αὐτῶν ρν΄ πατέρων ἀναγνοὺς, ἀπὸ τῆς συνόδου ἀνεχώρησεν εἰς Ναζιανζόν. *Extat inter opera Gr. Naz.* συνῆλθον δὲ οἱ αὐτοὶ ρν΄ ἅγιοι πατέρες κατὰ μακεδονίου τοῦ δυσσεβοῦς, τοῦ λῃστρικῶς μὲν τὸν πατριαρχικὸν ἁρπάσαντος θρόνον Κωνσταντινουπόλεως, βλασφημοῦντος δὲ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ἔλεγε γὰρ, αὐτὸ κτίσμα εἶναι καὶ οὐ θεὸν ἀλλ' ἑτερούσιον πατρὸς καὶ υἱοῦ, καὶ τῆς θεότητος ἀλλότριον. ὅστις μακεδόνιος ἐπὶ πλείων ὁμοίως τῷ ἀρείῳ ἐβλασφήμει. τοῦτον οὖν ὡς ἐχθρὸν τῆς εὐσεβείας, σὺν σαβελλίῳ τῷ λίβυϊ, καὶ ἀπολιναρίῳ τῷ Λαοδικεῖ, ἅμα τοῖς ὁμόφροσιν αὐτῶν ἀνεθεμάτισαν καὶ κατέκριναν, ὡς ἄψυχον τὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν καὶ θεοῦ ἰησοῦ χριστοῦ σάρκα λέγοντας καὶ ἄνουν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ τριημέρῳ νεκρώσει τοῦ σώματος συναπονεκρωθῆναι καὶ τὴν θεότητα. οἱ δὲ ἅγιοι πατέρες ἔμψυχον ταύτην καὶ ἔννουν εἶναι ἐβεβαίωσαν, ψυχὴν ἔχουσαν ταῖς ἡμετέραις ψυχαῖς ὁμοούσιον, καὶ θεὸν ἀληθινὸν, καὶ κύριον, καὶ ζωοποιόν. καὶ τὸ πανάγιον πνεῦμα ἐτράνωσαν, ὁμοούσιον τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ εἶναι αὐτὸ κηρύξαντες, καὶ τῆς αὐτῆς θεότητος καὶ δυνάμεως. καθὼς τὸ ἅγιον σύμβολον περιέχει τῆς πίστεως, ὅπερ αὐτοὶ τρανωτέρως τῇ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐξεφώνησαν χάριτι. ἀπὸ τῆς δευτέρας συνόδου ἕως τῆς τρίτης ἔτη μα΄. ἐν ἄλλῳ δὲ νέ.

Σύνοδος γ΄.

Ἡ τρίτη ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος γέγονεν ἐν Ἐφέσῳ σ΄ ἁγίων πατέρων. ἣ πρότερον ἐπὶ βασιλέως Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ συναθροισθεῖσα, ὃς ἐβασίλευσεν ἔτη μβ΄. μῆνας β΄. ἧς ἡγοῦντο Κύριλλος ἀλεξανδρείας, Κελεστῖνος ῥώμης, Ἰουβενάλιος ἱεροσολύμων, Μέμνων ἐφέσου, τῆς δὲ Κωνσταντινουπόλεως ὑπῆρχεν ἐπίσκοπος Νεστόριος ὁ δυσσεβής. συνῆλθεν δὲ ἡ αὐτὴ σύνοδος κατὰ τοῦ αὐτοῦ Νεστορίου τοῦ ἀνθρωπολάτρου, τὸν χριστὸν διαιροῦντος καὶ κατατέμνοντος. ψιλὸν γὰρ εἶναι αὐτὸν ἄνθρωπον ἔλεγε, καὶ οὐ θεὸν σεσαρκωμένον. δύο υἱοὺς ἐπὶ τοῦ ἑνὸς χριστοῦ θεοῦ λέγων, καὶ δύο ὑποστάσεις· καὶ ἄλλον μὲν εἶναι τὸν ἐκ πατρὸς γεννηθέντα λόγον, ἕτερον δὲ τὸν ἐκ μαρίας τεχθέντα ἄνθρωπον, κατὰ σχέσιν ἑνωθέντα τῷ λόγῳ, καὶ ὁμωνύμως αὐτῷ υἱὸν λεγόμενον. ὅθεν οὐ θεοτόκον, ἀλλὰ χριστοτόκον τὴν ἁγίαν παρθένον Μαρίαν, τὴν τεκοῦσαν αὐτὸν τὸν κύριον ἡμῶν καὶ θεὸν ἰησοῦν χριστὸν, ὠνόμαζε. τούτου χάριν ἡ ἁγία αὕτη σύνοδος ἐμμένοντα τῇ τοιαύτῃ βλασφημίᾳ καθεῖλεν, ὡς ἰουδαιόφρονα τὸν ἀνθρωπο-

* *

λάτρην

λάτρειν Νεστόριον, καὶ κυρίως καὶ ἀληθῶς θεοτόκον τὴν παναγίαν παρθένον ἀπέδειξεν, καὶ τὸν ἐξ αὐτῆς ἀσπόρως σαρκωθέντα κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, υἱὸν θεοῦ καὶ θεὸν ἀληθινὸν ἀνεκήρυξεν. Ἰωάννης δὲ ὁ Ἀντιοχείας ἐπίσκοπος μετὰ τὴν Νεστορίου καθαίρεσιν καταλαμβάνει καὶ λυπηθεὶς ὅτι χωρὶς αὐτοῦ καθῃρέθη Νεστόριος, παραλαμβάνει τοὺς συνελθόντας αὐτῷ ἐπισκόπους, ἐν οἷς ἦν Θεοδώρητος Κύρου πόλεως, καὶ Ἴβας Ἐδέσης, καὶ καθαίρεσιν ὑπαγορεύει τῶν ἁγίων Κυρίλλου καὶ Μέμνονος τοῦ Ἐφέσου ἐπισκόπου ὡς παρὰ τοὺς κανόνας τῆς ἐκκλησίας ποιησάντων τὴν σύνοδον, οἱ δὲ περὶ Κύριλλον μέμφονται ὡς ἄθεσμα * καὶ ἄτομα τὰ παρ' αὐτῶν γινόμενα. καὶ οὕτως ἀπὸ τῆς Ἐφέσου διαφερόμενοι ἀλλήλοις διέστησαν, οἵ τε ἀνατολικοὶ καὶ αἰγύπτιοι. μετὰ δὲ ταῦτα σπουδῇ τοῦ βασιλέως ἡνώθησαν, συμφωνήσαντες καὶ οἱ ἀνατολικοὶ τῇ ἐκτεθείσῃ ἐν Ἐφέσῳ ὀρθοδόξῳ πίστει ἐπὶ καθαιρέσει Νεστορίου. Νεστόριος δὲ ἐξωρίσθη εἰς Ὄασιν. ἀπὸ τῆς γ΄ συνόδου ἕως δ΄, ἔτη λ. ἐν ἄλλῳ δὲ κθ΄. ἴσθι δὲ ὅτι ἐν αὐτῇ τῇ Ἐφέσῳ β΄ σύνοδος γινομένη ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ βασιλέως Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ ὡς λῃστρικὴ ὑπάρχουσα, λοιπὸν δὲ καὶ τὰ τοῦ κακόφρονος Διοσκόρου, καὶ τὰ τοῦ ματαιόφρονος Εὐτυχοῦς, φωραθεῖσα κρατύνειν, ὑπὸ τῆς ἁγίας καὶ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας ἐκβέβληται.

* ἴσ. ἄτοπα.

Σύνοδος δ΄.

Ἡ δὲ τετάρτη καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος γέγονεν ἐν Χαλκηδόνι, ἑξακοσίων τριάκοντα πατέρων, ἐπὶ τῆς βασιλείας Μαρκιανοῦ, ὃς ἐβασίλευσεν ἔτη ε. καὶ μῆνας ἕξ. ἧς ἡγοῦνται Λέων Ῥώμης, Ἀνατόλιος Κωνσταντινουπόλεως, Ἰουβενάλιος Ἱεροσολύμων, Μάξιμος Ἀντιοχείας, Ἀναστάσιος Θεσσαλονίκης, καὶ Στέφανος Ἐφέσου. συνῆλθον δὲ κατὰ τοῦ αὐτοῦ Διοσκόρου, πατριάρχου γινομένου Ἀλεξανδρείας, καὶ Εὐτυχοῦς ἀρχιμανδρίτου Κωνσταντινουπόλεως. οὗτοι γὰρ τὴν τοῦ σωτῆρος καὶ θεοῦ ἡμῶν ἐνανθρώπησιν Ἰησοῦ Χριστοῦ παρῃτοῦντο σχεδὸν παντελῶς, φαντασίᾳ τὴν σάρκα φορέσαι αὐτὸν μυθολογοῦντες καὶ λέγοντες, μὴ εἶναι τὴν σάρκα τοῦ κυρίου ὁμοούσιον ἡμῖν, ἀλλ' ἐκ δύο μὲν φύσεων τὴν ἕνωσιν γενέσθαι, τῇ θεότητι τὰ πάθη προσνέμοντες. διὰ τοῦτο οὖν τούτους τῇ πλάνῃ ἐμμείναντας καθεῖλεν ἡ αὐτὴ ἁγία σύνοδος καὶ ἀνεθεμάτισεν, ἐκφωνήσασα τέλειον θεὸν καὶ τέλειον ἄνθρωπον τὸν αὐτὸν, ἐν δύο φύσεσιν ἀσυγχύτως καὶ ἀδιαιρέτως τὸν κύριον καὶ θεὸν Ἰησοῦν Χριστόν. Δύο δὲ εἰρήκασι φύσεις, τῷ λόγῳ τῆς διαφορᾶς, οὐ τῷ λόγῳ τῆς διαιρέσεως. ὥσπερ γὰρ ψυχὴ καὶ σῶμα διαφέρουσι μὲν κατὰ τὴν φύσιν, ἡνωμένα δὲ ἐστὶ τῷ προσώπῳ, καὶ ἓν πρόσωπον ἐργαζόμενα ἐπικοινωνεῖ τοῖς πράγμασι, τῆς τε ψυχῆς δεχομένης τὰ τοῦ σώματος, καὶ *τοῦ σώματος) συμπάσχοντος ταῖς ἀθυμίαις τε καὶ φροντίσι τῆς ψυχῆς. οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ δύο μὲν φύσεις, ἅτε ὡς ἄνθρωπος καὶ ὡς θεὸς λόγος· ἓν δὲ πρόσωπον κατὰ τὴν ἕνωσιν. ἀλλ' ἡ ψυχή φασιν οἱ τῆς αἱρέσεως πρόμαχοι, περιγέγραπται ἐν σώματι, καὶ πάθη δέχεται, καὶ ἀλγηδόνας ὑπομένει. καὶ εἰ οὕτως ἥνωται ὁ λόγος· ὥρα σοι καὶ αὐτὸν τοῖς ἴσοις ὑποβάλλειν, καὶ ποιεῖν αὐτὸν παθητὸν καὶ περιγραπτόν. εἰ μὲν οὖν φύσει παθητὸς ὁ λόγος, καὶ τὴν ἐν τόπῳ δέχεται περιγραφήν. ἔσται ταῦτα ἐν αὐτῷ δι' αὐτὸν, ἀλλ' οὐ διὰ τὴν πρὸς τὸ περιγραπτὸν καὶ παθητὸν σῶμα ἕνωσιν· καὶ ἔσται οὕτω παθητὸς καὶ περιγραπτὸς, κἂν μὴ πέπονθε μηδὲ περιγέγραπται. εἰ δὲ φύσει ἄτρεπτός ἐστι, καὶ ἀπερίγραπτος, καὶ ἀπαθής· κἂν ἐν σώματι γένηται σώζει αὐτοῦ τὸν ἴδιον τῆς ἀπαθείας καὶ παντελοῦς ἀτρεψίας λόγον. καὶ τί θαυμαστόν; ὅπουγε καὶ ἡ τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴ οὐχ ἁπλῶς περιγραπτὴ διὰ τὸ ἐν σώματι εἶναι· ἢ οὕτω γε καὶ ὀργισθήσεται καὶ τιθνήξεται, καὶ τὰ ἑξῆς πάθοι ἂν, ὅσα τοῦ σώματος. ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὐ πέπονθεν, ἐπειδὴ οὐσιωδῶς αὐτὰ ἔχει ἐκ θεοῦ λαβοῦσα. πάσχει δὲ, παθητικὰς δυνάμεις ἔχουσα πρὸς τὸ συμφέρον, αἷς καὶ συναπέρχεται ἐκδημοῦσα τοῦ σώματος. καὶ δηλοῦσιν αἱ ἐν τῷ ᾅδῃ ψυχαὶ καὶ τὰ τούτων δεσμὰ, δι' ἃ καὶ ἐκεῖσε γέγονε τοῦ θεοῦ παρουσία κηρύξαντος (κατὰ τὸν Πέτρον) τοῖς ἐν φυλακῇ πνεύμασιν ἄφεσιν· πρὸς δὲ καὶ οἱ δαίμονες κολαζόμενοί τε καὶ κολασθησόμενοι καίπερ σωμάτων ἀπηλλαγμένοι. πάσχει δὲ ἁπλῶς ἡ ψυχὴ, καίτοι οὐ δὲ πάθους οὖσα δεκτικὴ, καὶ περιγέγραπται μὲν τῷ λόγῳ τῆς ὑπάρξεως· περιγεγράφθαι δὲ λέγεται δευτέρως τὴν ἐν περιγραπτῷ σώματι ἔχουσα διαγωγήν. ὥστε οὐ καλῶς ποιοῦσιν, ἐκβιαζόμενοι, τὸ παράδειγμα οὕτως ἔχειν, ὡς τὸ πρωτότυπον. οὐ γὰρ ἔτι ἂν εἴη παράδειγμα, εἰ μὴ καὶ τὸ ἀπεοικὸς ἔχει. παράδειγμα γάρ ἐστι δεῖξις πιστουμένη τὸ μικρὸν, διὰ μερικοῦ καὶ ὁμοίου. ἡμεῖς γὰρ τὸν ἄνθρωπον οὐ διὰ τὸ προϋπάρχειν ἀλλὰ πρὸς δήλωσιν εἰλήφαμεν καὶ παράδειγμα, τοῦ αὐτῇ τῇ οὐσίᾳ τὸν λόγον ἡνῶσθαι τῷ ἐξ ἡμῶν σώματι, καὶ μηδ' ἄν ποτε χωρὶς αὐτοῦ θεωρεῖσθαι, εἰ καὶ σώζει κἂν τῇ ἑνώσει τὸ διάφορον· ὥσπερ ἀμέλει καὶ ὁ κοινὸς ἄνθρωπος. ἐν οὐδ' ὁποτέρῳ γὰρ * συγχνωθέντα φαίνεται τὰ ἰδιώματα. οὔτε γὰρ ἐξ ἀοράτου ἢ ἀθανάτου ὁρατὴ γέγονεν ἡ ἡμετέρα ψυχὴ καὶ θνητή. οὔτε ὁ θεὸς λόγος ὁρατὸς ἢ θνητὸς καίπερ ἐν ὁρατῷ σώματι τῆς τε ἡμετέρας ψυχῆς καὶ τοῦ λόγου γινομένου. σώζει γὰρ ἀνελλιπῶς τῶν εἰρημένων ἑκάτερον τὴν ἑαυτοῦ ἰδιότητα, καθὸ πέφυκε θάτερον, ὅ, τε κοινὸς ἄνθρωπος ὁ ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος· ὅ, τε σωτὴρ, ἐκ θεότητος

*) isto inclusa signo desunt in ms.

1 Petr. 2.

* συγχωσθέντα.

θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος ὑποστάς. τί γὰρ λείπει τῇ ψυχῇ, χωρὶς ἣν ἐχούσῃ καὶ ἰδίαν ζωὴν πρὸς τὸ εἶναι οὐσίαν ἀσώματον αὐτοκίνητον; οὗτο γὰρ αὐτῆς δηλοῖ καὶ τὸ ἀθάνατον καὶ ἀνώλεθρον. τί δὲ τῷ σώματι, πρὸς τὸ εἶναι σῶμα; οὐ δὴ καὶ ἀποδιδόντες τὸν ὅρον, φαμὲν, σῶμα εἶναι τὸ τριχῇ διαστατόν· ἢ σῶμα φυσικὸν ὀργανικὸν, δυνάμει ζωὴν ἔχον. οἱ δὲ οὐ, καθὸ ἔοικεν, ἀλλὰ καθὸ ἀπέοικε, λαμβάνουσι καὶ τὸ παράδειγμα, καὶ κακουργοῦσι περὶ τὰς πτώσεις. ὥσπερ πάλιν καὶ τὸ ἡλιακὸν ἀπαύγασμα ἡμῶν παραλαμβανόντων ἐπὶ τοῦ λόγου καὶ τοῦ πατρὸς, διὰ τὸ συναφὲς καὶ συναΐδιον· ἐπηρεάζοντες ἡμῖν, εἰς τὸ ἀνυπόστατον τοῦτο κατασκευάζουσιν. ἡ αὐτὴ ἁγία σύνοδος, καὶ τὴν τοῦ ἁγίου πάπα Λέοντος πρὸς τὸν ἅγιον Φλαβιανὸν τὸν πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως ἐπιστολὴν, ὡς στήλην ὀρθοδοξίας ἀπεδέξατο. χρὴ δὲ γινώσκειν ὅτι καὶ οἱ λεγόμενοι Θεοδοσιανοὶ ἀπὸ Θεοδοσίου τινὸς, καὶ Ἰακωβῖται ἀπὸ Ἰακώβου, καὶ Σεβηριανοὶ ἀπὸ Σεβήρου, τὰ ὅμοια τῶν προγραφέντων, Διοσκόρου καὶ Εὐτυχοῦς, τῶν βεβήλων αἱρετικῶν, ὡς καὶ αὐτοὶ βέβηλοι τυγχάνοντες, φρονοῦσιν· ὅθεν καὶ ἀντίστανται, μετὰ καὶ ἑτέρων αἱρέσεων, τῇ τοιαύτῃ ἁγίᾳ συνόδῳ, ἑαυτοὺς ἀπαλλοτριοῦντες τῆς ἁγίας καθολικῆς ἐκκλησίας. ἀπὸ δὲ τῆς δ' συνόδου, ἕως τῆς ε'. ἔτη ρβ'.

Σύνοδος ε'.

Ἡ δὲ πέμπτη καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος ρξε'. ἁγίων πατέρων γέγονεν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἰουστινιανοῦ τοῦ πάλαι βασιλέως, ὃς ἐβασίλευσεν ἔτη λή. καὶ μῆνας ἑπτά. ἧς ἡγοῦντο Βιγίλιος πάπας Ῥώμης, Εὐτύχιος Κωνσταντινουπόλεως, Στέφανος Ῥαφίας, Ἀπολινάριος Ἀλεξανδρείας, Δόμνος Ἀντιοχείας, καὶ Δαμιανὸς Σωζοπόλεως Ἱεροσολύμων. ἥτις ἡ ἁγία σύνοδος ἐπεκύρωσε μὲν τὴν ἐν Χαλκηδόνι ἁγίαν σύνοδον, καὶ τὰ ὀρθόδοξα αὐτῆς πάντα καὶ σωτήρια ἐκράτυνε δόγματα, καὶ τὰς κατ' αὐτῆς τῆς ἁγίας συνόδου ἀναφυομένας αἱρέσεις ἀνεθεμάτισεν. ὡσαύτως ἀνεθεμάτισε καὶ ἀπεβάλλετο πρωτοτύπως Ὠριγένην τὸν παράφρονα, καὶ πάντα τὰ ἀσεβῆ αὐτοῦ συγγράμματα, Εὐάγριόν τε καὶ Δίδυμον τοὺς πάλαι ἀκμάσαντας, καὶ τὰ ἐκτεθέντα παρ' αὐτῶν κεφάλαια, ὡς συμμύστας Ὠριγένους καὶ σύμφρονας, καὶ ἑλληνικοῖς συμφυρομένους δόγμασι. καὶ γὰρ αὐτὰ τὰ σώματα ἃ νῦν περικείμεθα, ἀνοήτως εἶπον μὴ ἀνίστασθαι, καὶ ἐλήρουν τὰς ψυχὰς προϋπάρχειν τῶν σωμάτων, ἐξ ἑλληνικῶν ὁρμώμενοι δογμάτων τὴν μετεμψύχωσιν δογματίζοντες· τέλος δὲ εἶναι τῆς κολάσεως, καὶ τὰ σώματα δὲ μὴ ἀνίστασθαι ταῦτα ἐν τῇ ἀναστάσει, καὶ τῶν δαιμόνων εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀποκατάστασιν, καὶ τὸν Χριστὸν ὅμοιον εἶναι ἡμῖν, καὶ μηδὲν διαφέρειν ἡμῶν, τὸν παράδεισον ἀλληγοροῦντες· καὶ μήτε γεγενῆσθαι παρὰ τοῦ θεοῦ, μήτε εἶναι αἰσθητὸν παράδεισον. καὶ μήτε ἐν σαρκὶ πλασθῆναι τὸν Ἀδάμ. ἀλλὰ καὶ ἕτερα μυρία βλασφημίας μεστὰ λαλήσαντες ἐφωράθησαν, καὶ πολλοὺς τῆς ἐκκλησίας λυμαινόμενοι, ἃ ἕως μὲν ἐν τῷ φανερῷ τρανῶς οὐκ ἐξέφαινον, ἀλλὰ παραδύσιν ἐν τῷ κρυπτῷ κατεῖχον, οὐδὲ τελείως ἐθριαμβεύθησαν ἐπὶ συνόδου. εἰ καί τινες αὐτὰ τῶν ἁγίων πατέρων ἀνέτρεπον. καὶ γὰρ προγενέστεροι τῆς ἁγίας ταύτης συνόδου ὑπῆρχον οὗτοι αἱρετικοὶ, ἐχθροί τε καὶ κατάρατοι. ὁπηνίκα δὲ πολλὴν λαὸν τὰ τοιαῦτα πονηρὰ ἤρξαντο κατανέμεσθαι δόγματα, τηνικαῦτα καὶ αὕτη ἡ ἁγία συναθροισθεῖσα σύνοδος, τούτους τε καὶ τοὺς ὁμόφρονας αὐτῶν, καὶ τὰς αὐτῶν βλασφημίας ἀνεθεμάτισεν. ἔτι δὲ καὶ τὸν Μοψουεστίας Θεόδωρον τὸν Νεστορίου τοῦ θεομάχου διδάσκαλον, σὺν τοῖς αὐτοῦ βλασφήμοις συντάγμασιν, ὡς μυσαρὸν ἐκρίπτει ζιζάνιον. σὺν τούτοις δὲ καὶ τοὺς περὶ Ἄνθιμον, καὶ Πέτρον, καὶ Ζωόραν ἐξεθέρισε. Θεοδωρήτου τε τὰ κακῶς κατὰ τοῦ τῆς εὐσεβείας προμάχου Κυρίλλου, καὶ δυσσεβῶς γεγονότα συγγράμματα, καὶ ὅσα κατὰ τῆς ἁγίας ἐν Ἐφέσῳ τρίτης συνόδου καὶ τῆς ὀρθῆς ἡμῶν κατηγόρησε πίστεως, Νεστορίῳ τῷ δυσσεβεῖ χαριζόμενος. μεθ' ὧν καὶ τὴν Ἴβα λεγομένην ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Πέρσην * γεγράφθαι Μάρην, ἀπερρίζωσεν, ὡς οὐ μόνον ὀρθῶν δογμάτων ἀντίπαλον, ἀλλὰ καὶ πάσης ἀσεβείας συμμέτοχον· καὶ τὰ τῆς ἐκκλησίας ἐβεβαίωσε δόγματα. ἐδέξατο δὲ ἡ αὐτὴ ἁγία σύνοδος καὶ τὸν ἐπίσκοπον Κύρου Θεοδώρητον, καὶ τὸν Ἴβαν, ὡς καὶ ἡ τετάρτη σύνοδος, ἀναθεματίσαντες τὸν Νεστόριον. ἀπὸ τῆς ε' ἕως τῆς ς' συνόδου, ἔτη ρκθ'. ἐν ἄλλῳ δὲ ρή. καὶ μῆνες ια'.

*ἴσ. γεγραμμένην.

Σύνοδος ς'

Ἡ δὲ ἕκτη ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος γέγονεν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐπὶ Κωνσταντίνου βασιλέως, τοῦ πατρὸς μὲν Ἰουστινιανοῦ, ἀπογόνου δὲ Ἡρακλείου, ὅστις ἐβασίλευσεν ἔτη ιζ'. γέγονε δὲ ἐν τῷ τρισκαιδεκάτῳ αὐτοῦ ἔτει. ὑπῆρχον δὲ ἅγιοι πατέρες ρο'. ἡγοῦντο Ἀγάθων Ῥώμης, Γεώργιος Κωνσταντινουπόλεως, Θεοφάνης Ἀντιοχείας, καὶ Πέτρος μοναχός. διότι ἐχήρευσεν ὁ θρόνος Ἀλεξανδρείας. συνηθροίσθη δὲ κατὰ τῶν καινισάντων αἵρεσιν ἐν τῇ ἁγίᾳ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ, λέγω δὴ Θεοδώρου τοῦ τῆς Φαρὰν ἐπισκόπου, Ὀνωρίου Ῥώμης, Κύρου Ἀλεξανδρείας, Σεργίου τε καὶ * Πύρου, Παύλου καὶ Πέτρου Κωνσταντινουπόλεως γενομένων ἐπισκόπων. ἔτι τε καὶ κατὰ τῶν ἀνακαινισάντων τὴν αἵρεσιν τῶν προγεγραμμένων ἐν ταύτῃ τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ αἱρετικῶν, τουτέστι, Μακαρίου τοῦ ὀνομασθέντος Ἀντιοχείας προέδρου,

*πύρρου.

καὶ σε-

καὶ στεφάνου τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ, καὶ κατὰ τῶν ἐκείνοις συμμαχεῖν οἰομένων. οὗτοι γὰρ οἱ προλεχθέντες αἱρετικοί, θεόδωρος, ὀνώριος, σέργιος, *πῦρος, παῦλος, πέτρος, μακάριός τε καὶ στέφανος, ἀπετόλμησαν εἰπεῖν ἓν θέλημα καὶ μίαν ἔχειν ἐνέργειαν τὸν κύριον ἡμῶν ἰησοῦν χριστὸν καὶ μετὰ σάρκωσιν, τὸν σύνδεσμον τῆς ὀρθοδοξίας διαλῦσαι θελήσαντες. τούτου χάριν ἡ ἁγία αὕτη καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος τοὺς προγεγραμμένους αἱρετικοὺς ὡς θεομάχους ἀνεθεμάτισε, καὶ πάντα τὰ αὐτῶν βλάσφημα δόγματα, καὶ πάντας τοὺς τὰ ὅμοια αὐτοῖς ἢ φρονήσαντας, ἢ φρονεῖν μέλλοντας, καὶ ἀμετανοήτους διαμένοντας. σὺν αὐτοῖς δὲ καὶ πολυχρόνιον τὸν νηπιόφρονα γέροντα, τὸν νεκροὺς ἐγεῖρε ἐν τῇ τοιαύτῃ πλάνῃ τῆς αἱρέσεως μεγαλορρημονήσαντα, ἀδείας τε τυχόντα, καὶ ἐν τῷ μὴ ἐγεῖραι, μειζόνως τὴν βλασφημίαν τῆς τοιαύτης αἱρέσεως θριαμβεύσαντα. τῆς ὀρθοδοξίας τε τὰ δόγματα τρανωτέρως ἡ τοιαύτη ἁγία σύνοδος ἐκφάνασα. δύο θελήματα φυσικά, ἤγουν θελήσεις, καὶ δύο φυσικὰς ἐνεργείας ἐβεβαίωσεν ἔχειν μετὰ σάρκωσιν τὸν κύριον ἡμῶν ἰησοῦν χριστόν, οὐκ ἐν διαιρέσει προσώπων; μὴ γένοιτο: ἀλλὰ διὰ τὸ μηδεμίαν φύσιν τῶν τοῦ χριστοῦ; τουτέστι, τῶν δύο φύσεων ἀθέλητον ὑπάρχειν ἢ ἀνενέργητον. οἱ γὰρ τὰ τοιαῦτα τῶν φύσεων ἀναιροῦντες ἰδιώματα, ἐνεργείας τε καὶ θελήματα, καὶ τὰς φύσεις συναναιροῦσιν, ὧνπερ εἰσὶν ἰδιώματα. ἀπὸ τῆς ς΄ συνόδου ἕως τῆς ζ. ἔτη ρκ΄. ἐν ἄλλῳ ριή.

*πύῤῥος

Σύνοδος ζ΄.

Ἡ δὲ ἑβδόμη ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος γέγονεν ἐν Νικαίᾳ τὸ δεύτερον, ἐπὶ Κωνσταντίνου βασιλέως καὶ εἰρήνης τῆς μητρὸς αὐτοῦ. ἦν δὲ οὗτος ὁ Κωνσταντῖνος υἱὸς Λεοντίου τοῦ κοπρονύμου. ἐν ἔτει ὀγδόῳ τῆς βασιλείας αὐτῶν. ὑπῆρχον δὲ ἅγιοι πατέρες τὸν ἀριθμὸν τξζ΄. ἧς ἡγοῦντο ἀδριανὸς πάπας ῥώμης, ταράσιος Κωνσταντινουπόλεως, *πολιτιανὸς ἀλεξανδρείας, Θεοδώρητος ἀντιοχείας, ἠλίας ἱεροσολύμων. συνῆλθον δὲ κατὰ τῶν εἰκονομάχων ἤγουν χριστιανοκατηγόρων. παραπλησίως οὖν τῷ τοῦ τιμίου σταυροῦ τύπῳ τὰς εἰκονικὰς ἀνατυπώσεις τὴν ἐκκλησίαν ἔχειν, καὶ σχετικῶς ἀσπάζεσθαι, ἡ αὐτὴ ἁγία οἰκουμενικὴ μεγάλη σύνοδος καλῶς παραδέδωκε. καὶ καθεξῆς ἡ τοῦ θεοῦ ἐκκλησία ἅμα αὐτοῖς τοῖς εἰκονομάχοις, καὶ τοὺς ἁγιοκατηγόρους ἅπαντας ἀποστρέφεται, οὐδὲν ἧττον τῶν εἰκονομαχούντων μυσαττομένη. δι᾽ ὧν γὰρ τῆς ὀρθοδοξίας προμάχων κατηγοροῦσι, τοὺς διὰ τῶν πόνων αὐτῶν καρποὺς σκορπίζειν φιλονεικοῦσι, τούτους οὖν ἀποβάλλεται ὡς ἐχθροὺς τῆς ἀληθείας.

*ἀπολινάριος Lat.

ΤΕΛΟΣ.

Jh 2272 4°

ULB Halle 3
004 535 251

l
Sl.

VD17

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-602775-p0073-5

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-602775-p0074-1

ΑΣΙΟΥ ΤΟΥ ΚΥΖΙΚΗΝΟΥ

ΝΤΑΓΜΑ

ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΝ
ΙΑ ΑΓΙΑΝ ΣΥΝΟ-
ΩΝ ΠΡΑΧΘΕΝΤΩΝ.

ΤΑ ΓΡΑΚΤΙΚΑ
ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ
ΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΤΗΣ
ΦΕΣΩ ΣΥΝΚΡΟΤΗΘΕΙΣΗΣ.

ΣΥΝΟΨΙΣ

Σ ΑΓΙΩΝ ΚΑΙ
ΥΜΕΝΙΚΩΝ ΣΥΝ-
Ν, ΠΟΥ, ΚΑΙ ΠΟΤΕ, ΚΑΙ
κ τίνων ἑκάστη αὐτῶν συνήχθη.

opolio Commeliniano.

cIↃ IↃ c IV.

B.I.G. Farbkarte #13
Inches Centimetres
Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black
Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-602775-p0075-6
DFG